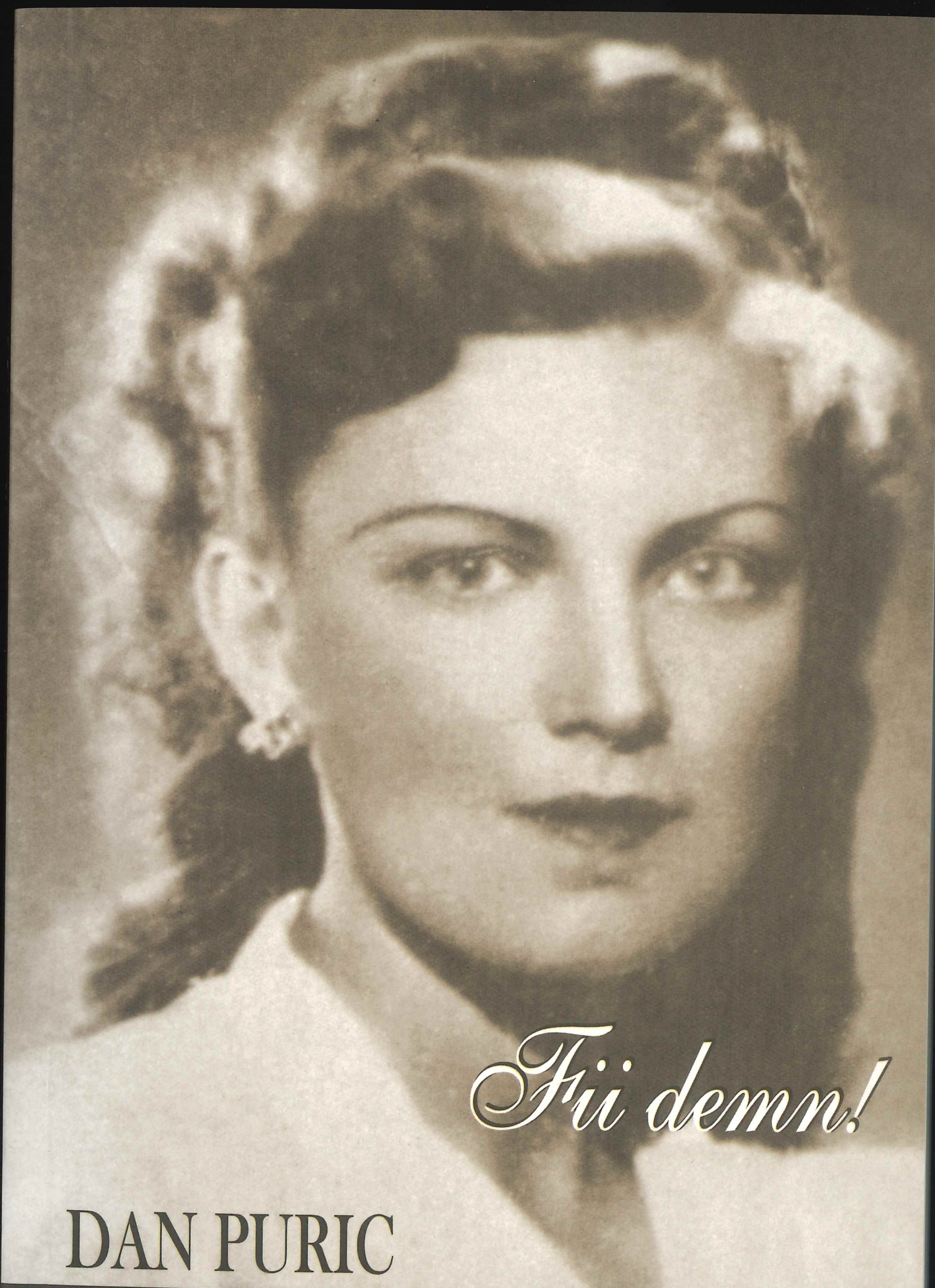

Fii demn!

DAN PURIC

Bucureşti
2011

O parte din banii rezultați din vânzarea acestei cărți
vor fi donați Schitului Înălțarea Sfintei Cruci - Aiud
în vederea construirii unei mănăstiri pentru
cinstirea martirilor neamului,
precum şi a unui centru de martirologie.

Să plătim datoria noastră veşnic neplătită:
demnitatea martirică a poporului român!

Conturi – B.C.R Aiud
Cont RON: RO45RNCB0005021158770001
Codul SWIFT al băncii – RNCBROBU (pentru extern)
Cont EURO: RO07RNCB0005021158770006
Cont USD: RO61RNCB0005021158770004

ISBN 978-973-0-11593-2

DAN PURIC

Fii demn!

În amintirea mamei mele

DAN PURIC

Fii demn!

Coperta: mama autorului la tinerețe

ISBN 978-973-0-11593-2

Capitolul I

Amintiri
(sau de ce sunt eu aşa cum sunt)

Mama

Mamei, în primul rând, îi plăcea să fie femeie. Şi de aceea, în jurul ei, toţi bărbaţii deveneau curtenitori. Când eram mic, o auzeam povestindu-i mămăicăi, mama ei adică, bunica mea:

– Dragă, nu ştiu ce să-ţi mai spun, dar toţi bărbaţii se rotesc în jurul meu, ca nişte albine! Ieri am vorbit cu vreo cinci persoane importante: fiecare mi-a făcut o curte nebună.

Eu, la cinci ani, când auzeam toate astea, eram total năucit! Ştiam că deja noi, la ţară, aveam o curte. Şi aia împrejmuită de un gard vechi, prin ale cărui ţambere eu priveam lumea, adică uliţa.

– Ce-o fi făcând mama cu cinci curţi? Unde erau gardurile? mă întrebam, complet zăpăcit şi nimeni nu mă lămurea!

Mama avea o forţă teribilă a unei feminităţi absolute, dar pe partea cealaltă se-ntindea şi un ocean de naivitate, pe care oricine l-ar fi străbătut liniştit cu o simplă bărcuţă.

– Dragă, să vezi ce mi s-a-ntâmplat astăzi când mă-ntorceam cu trenul de la Urziceni! îi spune mama într-o zi mămăicăi. Urcă la una din staţii un bărbat bine, prezentabil, să tot fi avut vreo 50 de ani. Şi cum trage uşa compartimentului, mă-ntreabă foarte politicos dacă poate să ia loc. Eu îi răspund că da. Era îmbrăcat în uniformă de militar, culoarea albastră. Şi din vorbă-n vorbă, ce mai tura-vura, era foarte manierat, îmi spune într-un târziu că lucrează în aviaţie. După epoleţi era sigur general! M-a întrebat unde merg şi i-am spus că fac naveta zilnic Bucureşti-Urziceni. Că mă scol în fiecare dimineaţă la ora cinci şi aşa mai departe. La care el, dragă, se revoltă şi spune că „aşa ceva nu este posibil, că o doamnă atât de frumoasă ca mine n-are voie să facă naveta. Că este de-a dreptul inadmisibil!“ Ce mai, mi-a făcut o curte c-am crezut că mă cere de nevastă pe loc. Apoi mi-a spus că o să intervină el undeva sus şi că nu este decât o chestie de zile, să aştept.

Mama

Mamei, în primul rând, îi plăcea să fie femeie. Şi de aceea, în jurul ei, toţi bărbaţii deveneau curtenitori. Când eram mic, o auzeam povestindu-i mămăicăi, mama ei adică, bunica mea:

– Dragă, nu ştiu ce să-ţi mai spun, dar toţi bărbaţii se rotesc în jurul meu, ca nişte albine! Ieri am vorbit cu vreo cinci persoane importante: fiecare mi-a făcut o curte nebună.

Eu, la cinci ani, când auzeam toate astea, eram total năucit! Ştiam că deja noi, la ţară, aveam o curte. Şi aia împrejmuită de un gard vechi, prin ale cărui ţambere eu priveam lumea, adică uliţa.

– Ce-o fi făcând mama cu cinci curţi? Unde erau gardurile? mă întrebam, complet zăpăcit şi nimeni nu mă lămurea!

Mama avea o forţă teribilă a unei feminităţi absolute, dar pe partea cealaltă se-ntindea şi un ocean de naivitate, pe care oricine l-ar fi străbătut liniştit cu o simplă bărcuţă.

– Dragă, să vezi ce mi s-a-ntâmplat astăzi când mă-ntorceam cu trenul de la Urziceni! îi spune mama într-o zi mămăicăi. Urcă la una din staţii un bărbat bine, prezentabil, să tot fi avut vreo 50 de ani. Şi cum trage uşa compartimentului, mă-ntreabă foarte politicos dacă poate să ia loc. Eu îi răspund că da. Era îmbrăcat în uniformă de militar, culoarea albastră. Şi din vorbă-n vorbă, ce mai tura-vura, era foarte manierat, îmi spune într-un târziu că lucrează în aviaţie. După epoleţi era sigur general! M-a întrebat unde merg şi i-am spus că fac naveta zilnic Bucureşti-Urziceni. Că mă scol în fiecare dimineaţă la ora cinci şi aşa mai departe. La care el, dragă, se revoltă şi spune că „aşa ceva nu este posibil, că o doamnă atât de frumoasă ca mine n-are voie să facă naveta. Că este de-a dreptul inadmisibil!“ Ce mai, mi-a făcut o curte c-am crezut că mă cere de nevastă pe loc. Apoi mi-a spus că o să intervină el undeva sus şi că nu este decât o chestie de zile, să aştept.

Şi mama a aşteptat. Timpul a trecut. Au trecut vreo douăzeci de ani de navetă. Generalul n-a mai apărut. Cineva i-a spus mai târziu că era maistru militar şi de aceea avea multe trese de tablă strălucitoare pe umăr. Apoi mama a venit acasă, cu o tristeţe de copil ce nu poate concepe că jocul s-a terminat. Avea în mână un buchet de flori, o vază ieftină şi o pătură. Ieşise la pensie, iar colegii i-au făcut un cadou de despărţire.

Acum policlinica din Urziceni, unde îşi petrecuse acei ultimi douăzeci de ani de serviciu, rămăsese departe. Devenise brusc o amintire. Micul orăşel din Bărăgan mai înghiţise în inima lui tăcută ce palpita încet, parcă să nu tulbure viaţa lină din provincie, încă un destin necunoscut. Dar mama îşi trăise viaţa ca o furtună de feminitate ce ţâşnea în plină vară pe câmpul arid al vieţii cu o putere atât de mare, încât colbul uitării nu îndrăznea să se aşeze.

Mama a fost medic. Dar ce medic! Medici sunt mulţi pe acest pământ. Ei bine, mama era chiar mirarea medicinei însăşi! Da! Pentru că mama era singura doctoriţă din lume care se lăsa consultată de pacienţi. Iar lucrul acesta îl mărturisea cu un şarm deosebit.

– Dragă, vine una astăzi la mine, grasă de-abia intra pe uşă şi-mi zice: „Doamna doctor, uitaţi ce picioare umflate am! Nu mai ştiu ce să fac! Nu mai ştiu ce să mănânc!... Mă umflu din orice!" Şi atunci m-am ridicat şi eu de la birou şi i-am spus: „Tu vorbeşti, draga mea?! Uită-te la mine cum arăt! – şi i-am arătat picioarele mele umflate. Uită-te în ce hal sunt! Eu nu mai ştiu ce să mai fac!" Şi atunci, ce să-ţi spun, a rămas aia perplexă! S-a uitat la picioarele mele, a apucat-o mila şi mi-a spus: „Vai, doamna doctor, se poate?! Vă dau eu o reţetă care vă dezumflă pe loc!". „Ce reţetă?", am întrebat-o. „De ceai!". „Ceai din ce?". „Ceai din coji de gard, doamna doctor." „Din coji de gard?", am întrebat. „Da, doamna doctor, din coji de gard! Este nemaipomenit! Are un efect extraordinar. Uitaţi, s-a nimerit să am la mine o pungă, v-o dau dumneavoastră. Două căni pe zi şi în trei zile vi se dezumflă picioarele brusc. Eu nu mai iau, că la mine nu mai are nici un efect, dar la dumneavoastră mai mult ca sigur c-o să aibă!". Dragă, ce să fac? Am luat pungile alea şi mi-am făcut ceaiul. Cred c-am băut vreo două oale şi tot degeaba! Nu şi-au făcut nici un efect! Poate oi fi greşit doza? Nici nu ştiu ce să mai zic!

Aşa era mama! Relativiza puterea ştiinţei prin superstiţii fermecătoare, neliniştindu-l pe tata cu experienţele ei ciudate. Mama făcea alchimii unice şi tata, infarct! Căci tata era tot medic, dar unul ce nu-şi părăsea ştiinţa pentru nimic în lume.

– Încetează, măi femeie, cu toate leacurile astea băbeşti, că nu ştii ce ţi se poate întâmpla într-o zi! îl auzeam strigându-i disperat.

– Lasă-mă dragă cu sfaturile tale, că medicina de azi nu mai face doi bani! îi replica mama.

Între vindecare şi curiozitate, la femei bate întotdeauna curiozitatea. Iar mama era curiozitatea însăşi.

Un medic vede multe în viaţa lui, căci pacienţii sunt, dincolo de cazurile de boală, nu de puţine ori şi personaje. Ei bine, mama vedea mai întâi personajul şi apoi boala. Dar parcă la mama fiecare pacient venea înadins cu povestea lui, ca să i-o spună. Parcă fiecare n-ar fi suferit de o boală anume ci de o întâmplare anume. Iar de aici aveam sentimentul că de fapt mama nu se-ntorcea niciodată de la serviciu, ci dintr-o lume fantastică, plină nu de boli ci de destine imprevizibile.

– Stai să vezi, dragă, ce mi s-a întâmplat şi zilele trecute. Nu ştiu, parcă sunt abonată să consult toţi nebunii de pe mapamond! Vine una, dragă, la mine în cabinet, o ţărancă, s-o consult. O întorc pe toate părţile, o analizez şi-i spun: „Să vii la mine peste o lună cu urina ca să vedem ce tratament iei!". Şi trece, dragă, o lună, o şi uitasem pe asta, când deodată îmi bate cineva la uşa cabinetului. „Intră", am zis. Şi când se deschide uşa, pe cine văd?! Pe ţăranca aia pe care o consultasem şi care căra cu ea o damigeană. Când am văzut eu damigeana, m-am gândit direct la taică-tău, că-i place ţuica. Să vezi, mi-am spus, mi-a adus nişte ţuică! Mă şi gândeam ce să fac cu damigeana,

unde să o ascund că dacă o găsește taică-tău, una, două, s-a și ales praful!

– Poftiți, luați loc! i-am spus femeii. Cum vă mai simțiți? Cum o mai duceți? am întrebat-o eu cu binișorul.

– Cum să mă simt, doamna doctor? Iaca, bine. N-am mai avut dureri în ultima vreme, îmi spune aia.

– Ați adus urina? o întreb.

– Cum să nu, doamna doctor.

– Unde e?

– Uite aici, în damigeană! Am strâns-o de o lună, așa cum mi-ați spus!

Să-mi vină rău, dragă, și mai multe nu! Auzi ce-a înțeles aia! Bine c-am întrebat-o. Ce mă făceam eu dacă duceam damigeana acasă și mai dădea și taică-tău peste ea? Unde mai pui că aveam și musafiri!

Cabinetul de consultații al mamei era o scenă unde totul lua dimensiuni și răsturnări imprevizibile. La temperatura aia înaltă nu se mai știa cine este pacientul și cine medicul. Toată obiectivitatea științei și detașarea necesară profesiei se topeau în sufletul ei, dând loc unor trăiri și împliniri sufletești în care medicamentul cel mai bun până la urmă erau umorul, candoarea și sensibilitatea unei naivități nepereche.

Cazuistica medicală era excedată de cea de viață. Iar mama se implica atât de mult în viață încât uita de medicină. La cabinetul ei, pacienții erau pretextul, căci cea care se perinda prin fața ei era de fapt viața. Iar mama nu făcea nici o concesie, o consulta.

– Stai să vezi și să nu crezi! Și să nu-mi dai tu mie dreptate dacă n-au înnebunit cu toții! Vine alta la mine într-o zi la cabinet, o femeie cu un copil de cinci ani care, ce să vezi, dragă, nici mai mult nici mai puțin avea în cap un țucal... o oală de noapte pe care nu mai putea să și-o scoată. Dragă și urla copilul acela de se auzea în tot spitalul, urla ca din gură de șarpe, că-l strângea țucalul și nu mai putea să și-l mai scoată de pe cap. Și-o întreb atunci pe maică-sa:

– Dar ce s-a întâmplat, doamnă? Că n-am mai văzut așa ceva de când mama m-a făcut!

– Doamna doctor, eu am fost plecată de dimineață la serviciu și ăsta micu', cu alți copii, în joacă, și-a pus oala de noapte în cap și nu mai poate să și-o scoată. Am încercat și eu și este imposibil. Nu știu, sunt disperată! Vă rog să mă ajutați!

Mă uit, dragă, la copil și-l întreb:

– De ce ți-ai pus mă, oala-n cap?

– Am vrut să mă fac general! mi-a răspuns ăla răcnind, de sub oală.

Și-atunci i-am spus femeii:

– Doamnă, duceți-l la tinichigiu că eu n-am ce să-i fac!

Iar după balamucul ăsta, vine altul la consultație. Știi că pe ușă la mine la cabinet scrie: dr. Puric Lorica, medic specialist endocrinolog și internist. Și vine, dragă, ăsta, intră pe ușă și-mi spune:

– Doamna doctor Furnică, eu sufăr cu ficatul!

– Ba, cu capul! i-am spus enervată la culme. Că pe mine mă cheamă Puric, mă, nu Furnică!

Și uite așa cum îți spuneam, toți nebunii din lumea asta se perindă pe la mine.

Pentru mama, viața n-avea sens decât dacă se transforma în spectacol. Ceea ce pentru alți doctori putea să fie un caz banal, o rutină, la mama devenea eveniment, întâlnire unică. Îi dădea, parcă, vieții, un spor de viață. Și mai presus de toate avea un talent unic de a-și dramatiza propriile întâmplări.

– Să vezi! N-apuc să mă liniștesc și vine altul. Ăsta era un milițian foarte gras. Se deschisese la centură și era foarte congestionat la față.

– Doamna doctor, mor! Am tensiune mare! Nu mai pot, respir greu!

– Dar ce-ai făcut, domnule, de-ai ajuns în halul ăsta? l-am întrebat luându-mi tensiometrul.

– Ce să fac, doamna doctor! M-am certat cu un hoț care nu vroia să se tundă.

– Domnule, dar dumneata n-ai ce face, te cerţi cu toţi nebunii? îi spun. Lasă-i dracului în pace, sănătatea mai presus de orice!

Şi i-am pus, dragă, tensiometrul ca să-i iau tensiune. Se albise tot la faţă şi atunci m-am speriat şi eu şi i-am spus:

– Domnule, dacă nu te potoleşti, să ştii că-mi vine şi mie rău de la inimă! Că sunt cardiacă! Sunt suferindă cu inima... uite, domnule, am palpitaţii.

Dragă, chiar am simţit că-mi bate inima să-mi iasă din piept, nu alta. Şi-i spun:

– Ce-mi făcuşi, domnule? Mă băgaşi în toate bolile.

Dragă, şi i-am smuls tensiometrul şi mi l-am pus mie. Mă apucase tahicardia cu nebunul ăla de miliţian. Şi când am văzut că era să mor şi că n-o scot la capăt în nici un fel cu nebunul m-am răstit odată la el şi i-am spus:

– Ce vrei, domnule, să murim aicea împreună în cabinet, unul peste altul ca Romeo şi Julieta?!

Şi uite aşa s-a potolit şi mi-am revenit şi eu. Dragă, sunt unii pacienţi care efectiv te-mbolnăvesc ei pe tine! O adevărată nebunie. Ce să-ţi spun!

De fapt mama nu trata bolnavii, le trata însăşi viaţa lor! O trata de la caz la caz, când cu o panică existenţială care-i distruge bolnavului rolul de pacient, punându-l într-o situaţie nouă pentru el, la care nu s-ar fi aşteptat niciodată şi care-l făcea să uite de boală complet, când cu un umor fantastic, aducător de sănătate.

Le trata vieţile triste, dezamăgite, cu propria-i viaţă. Iar viaţa mamei era ca o lumină într-o Românie tristă ca un cimitir.

Undeva în Bărăgan era spitalul Armăşeşti, ce părea să fi fost cândva un conac boieresc. Privit din depărtare, din şareta care o aducea pe mama de la gară, locul îndrăznea parcă să-şi spună adevărata poveste. De multe ori, în vacanţă, mama mă lua cu ea când intra în gardă la spital în acea mică şi pitorească localitate.

Acolo am văzut-o eu cum făcea injecţii în miez de noapte, la lumânare.

În spitalul înecat de întuneric se vedea o luminiţă, apoi se auzea vocea mamei:

– Unde eşti, dragă?

– Sunt aici, doamna doctor! răspundea pacientul.

Iar la lumina lumânării se ivea un chip bolnav, galben, ca de ceară. Apoi vedeam seringa cum se apropia de trupul lui.

Totul părea dintr-un tablou de Georges de la Tour. Doar chipul bolnavului părea a fi un sfânt plecat puţin dintr-o pictură a lui El Greco, ca să se trateze în micul spital. Locul acela părea mai degrabă un azil sărăcăcios.

Bolnavii erau atât de trişti, de singuri, de deprimaţi sufleteşte, că boala în sine nu mai avea aproape nici o valoare. Păreau bolnavi de ceva mult mai grav, de ceva vechi, de o boală intratabilă ce cuprinsese toată ţara.

În micul spital din Armăşeşti, pacienţii se plimbau pe coridoarele întunecoase, încet, ca şi cum n-ar fi vrut să tulbure liniştea străină şi veche a locului.

De fapt se prelungeau pe lângă zidurile vechi, ca nişte umbre bolnave îmbrăcate în pijamale. Pe pereţii laterali, îmbătrâniţi, ce purtau o tristeţe surdă, stăteau înrămate fotografii ce reprezentau realizările socialiste din ţară.

Din zidul tuberculos al spitalului, ce-şi ţinea cu greu respiraţia strecurată prin igrasia veche, fotografiile „lumii noi" ţâşneau ca ochii trişti ai unui bolnav irecuperabil. „Realizările" erau şi ele suferinde de ceva neştiut. O boală cumplită cuprinsese totul. Spitalul întreg era şi el un pacient necunoscut. Căci toată ţara era bolnavă!

Cei suferinzi, „pijamalele triste", n-aveau timp însă să privească acele tablouri care arătau „ce bine e în ţară", treceau indiferent pe lângă ele, ca nişte candele în care lumina abia mai pâlpâia. Fiecare se ducea la locul lui, dându-ţi impresia că se ducea doar ca să se stingă.

– Domnule, dar dumneata n-ai ce face, te cerți cu toți nebunii? îi spun. Lasă-i dracului în pace, sănătatea mai presus de orice!

Și i-am pus, dragă, tensiometrul ca să-i iau tensiune. Se albise tot la față și atunci m-am speriat și eu și i-am spus:

– Domnule, dacă nu te potolești, să știi că-mi vine și mie rău de la inimă! Că sunt cardiacă! Sunt suferindă cu inima... uite, domnule, am palpitații.

Dragă, chiar am simțit că-mi bate inima să-mi iasă din piept, nu alta. Și-i spun:

– Ce-mi făcuși, domnule? Mă băgași în toate bolile.

Dragă, și i-am smuls tensiometrul și mi l-am pus mie. Mă apucase tahicardia cu nebunul ăla de milițian. Și când am văzut că era să mor și că n-o scot la capăt în nici un fel cu nebunul m-am răstit odată la el și i-am spus:

– Ce vrei, domnule, să murim aicea împreună în cabinet, unul peste altul ca Romeo și Julieta?!

Și uite așa s-a potolit și mi-am revenit și eu. Dragă, sunt unii pacienți care efectiv te-mbolnăvesc ei pe tine! O adevărată nebunie. Ce să-ți spun!

De fapt mama nu trata bolnavii, le trata însăși viața lor! O trata de la caz la caz, când cu o panică existențială care-i distruge bolnavului rolul de pacient, punându-l într-o situație nouă pentru el, la care nu s-ar fi așteptat niciodată și care-l făcea să uite de boală complet, când cu un umor fantastic, aducător de sănătate.

Le trata viețile triste, dezamăgite, cu propria-i viață. Iar viața mamei era ca o lumină într-o Românie tristă ca un cimitir.

Undeva în Bărăgan era spitalul Armășești, ce părea să fi fost cândva un conac boieresc. Privit din depărtare, din șareta care o aducea pe mama de la gară, locul îndrăznea parcă să-și spună adevărata poveste. De multe ori, în vacanță, mama mă lua cu ea când intra în gardă la spital în acea mică și pitorească localitate.

Acolo am văzut-o eu cum făcea injecții în miez de noapte, la lumânare.

În spitalul înecat de întuneric se vedea o luminiță, apoi se auzea vocea mamei:

– Unde ești, dragă?

– Sunt aici, doamna doctor! răspundea pacientul.

Iar la lumina lumânării se ivea un chip bolnav, galben, ca de ceară. Apoi vedeam seringa cum se apropia de trupul lui.

Totul părea dintr-un tablou de Georges de la Tour. Doar chipul bolnavului părea a fi un sfânt plecat puțin dintr-o pictură a lui El Greco, ca să se trateze în micul spital. Locul acela părea mai degrabă un azil sărăcăcios.

Bolnavii erau atât de triști, de singuri, de deprimați sufletește, că boala în sine nu mai avea aproape nici o valoare. Păreau bolnavi de ceva mult mai grav, de ceva vechi, de o boală intratabilă ce cuprinsese toată țara.

În micul spital din Armășești, pacienții se plimbau pe coridoarele întunecoase, încet, ca și cum n-ar fi vrut să tulbure liniștea străină și veche a locului.

De fapt se prelungeau pe lângă zidurile vechi, ca niște umbre bolnave îmbrăcate în pijamale. Pe pereții laterali, îmbătrâniți, ce purtau o tristețe surdă, stăteau înrămate fotografii ce reprezentau realizările socialiste din țară.

Din zidul tuberculos al spitalului, ce-și ținea cu greu respirația strecurată prin igrasia veche, fotografiile „lumii noi" țâșneau ca ochii triști ai unui bolnav irecuperabil. „Realizările" erau și ele suferinde de ceva neștiut. O boală cumplită cuprinsese totul. Spitalul întreg era și el un pacient necunoscut. Căci toată țara era bolnavă!

Cei suferinzi, „pijamalele triste", n-aveau timp însă să privească acele tablouri care arătau „ce bine e în țară", treceau indiferent pe lângă ele, ca niște candele în care lumina abia mai pâlpâia. Fiecare se ducea la locul lui, dându-ți impresia că se ducea doar ca să se stingă.

– Domnule, dar dumneata n-ai ce face, te cerți cu toți nebunii? îi spun. Lasă-i dracului în pace, sănătatea mai presus de orice!

Și i-am pus, dragă, tensiometrul ca să-i iau tensiune. Se albise tot la față și atunci m-am speriat și eu și i-am spus:

– Domnule, dacă nu te potolești, să știi că-mi vine și mie rău de la inimă! Că sunt cardiacă! Sunt suferindă cu inima... uite, domnule, am palpitații.

Dragă, chiar am simțit că-mi bate inima să-mi iasă din piept, nu alta. Și-i spun:

– Ce-mi făcuși, domnule? Mă băgași în toate bolile.

Dragă, și i-am smuls tensiometrul și mi l-am pus mie. Mă apucase tahicardia cu nebunul ăla de milițian. Și când am văzut că era să mor și că n-o scot la capăt în nici un fel cu nebunul m-am răstit odată la el și i-am spus:

– Ce vrei, domnule, să murim aicea împreună în cabinet, unul peste altul ca Romeo și Julieta?!

Și uite așa s-a potolit și mi-am revenit și eu. Dragă, sunt unii pacienți care efectiv te-mbolnăvesc ei pe tine! O adevărată nebunie. Ce să-ți spun!

De fapt mama nu trata bolnavii, le trata însăși viața lor! O trata de la caz la caz, când cu o panică existențială care-i distruge bolnavului rolul de pacient, punându-l într-o situație nouă pentru el, la care nu s-ar fi așteptat niciodată și care-l făcea să uite de boală complet, când cu un umor fantastic, aducător de sănătate.

Le trata viețile triste, dezamăgite, cu propria-i viață. Iar viața mamei era ca o lumină într-o Românie tristă ca un cimitir.

Undeva în Bărăgan era spitalul Armășești, ce părea să fi fost cândva un conac boieresc. Privit din depărtare, din șareta care o aducea pe mama de la gară, locul îndrăznea parcă să-și spună adevărata poveste. De multe ori, în vacanță, mama mă lua cu ea când intra în gardă la spital în acea mică și pitorească localitate.

Acolo am văzut-o eu cum făcea injecții în miez de noapte, la lumânare.

În spitalul înecat de întuneric se vedea o luminiță, apoi se auzea vocea mamei:

– Unde ești, dragă?

– Sunt aici, doamna doctor! răspundea pacientul.

Iar la lumina lumânării se ivea un chip bolnav, galben, ca de ceară. Apoi vedeam seringa cum se apropia de trupul lui.

Totul părea dintr-un tablou de Georges de la Tour. Doar chipul bolnavului părea a fi un sfânt plecat puțin dintr-o pictură a lui El Greco, ca să se trateze în micul spital. Locul acela părea mai degrabă un azil sărăcăcios.

Bolnavii erau atât de triști, de singuri, de deprimați sufletește, că boala în sine nu mai avea aproape nici o valoare. Păreau bolnavi de ceva mult mai grav, de ceva vechi, de o boală intratabilă ce cuprinsese toată țara.

În micul spital din Armășești, pacienții se plimbau pe coridoarele întunecoase, încet, ca și cum n-ar fi vrut să tulbure liniștea străină și veche a locului.

De fapt se prelungeau pe lângă zidurile vechi, ca niște umbre bolnave îmbrăcate în pijamale. Pe pereții laterali, îmbătrâniți, ce purtau o tristețe surdă, stăteau înrămate fotografii ce reprezentau realizările socialiste din țară.

Din zidul tuberculos al spitalului, ce-și ținea cu greu respirația strecurată prin igrasia veche, fotografiile „lumii noi" țâșneau ca ochii triști ai unui bolnav irecuperabil. „Realizările" erau și ele suferinde de ceva neștiut. O boală cumplită cuprinsese totul. Spitalul întreg era și el un pacient necunoscut. Căci toată țara era bolnavă!

Cei suferinzi, „pijamalele triste", n-aveau timp însă să privească acele tablouri care arătau „ce bine e în țară", treceau indiferent pe lângă ele, ca niște candele în care lumina abia mai pâlpâia. Fiecare se ducea la locul lui, dându-ți impresia că se ducea doar ca să se stingă.

Câte o rudă săracă, care dăduse bacşiş la poartă ca să intre în zilele în care vizita era oprită, mai tulbura liniştea spitalului.

Se auzea cum scoate din punga sărăcăcioasă sufertaşul cu mâncare pentru cel suferind. Zgomotul pungii era singurul care se auzea. Părea rătăcit în atâta muţenie.

Pijamalele bolnavilor erau toate de un albastru spălăcit, iar deasupra un halat vişiniu, ros de molii şi de vreme.

Ruda venită în vizită era îmbrăcată şi ea trist. La marginea patului de suferinţă, *tristeţea* încuraja cum mai putea *sărăcia* să mai trăiască puţin. Afară în curte era un panou, pe care era afişat regulamentul de vizită a bolnavilor din spital. La rubrica „AŞA NU!" era o fotografie îngălbenită de ploaie. O biată ţărancă îmbrobodită ce ţinea strâns în mână o bocceluţă cu mâncare se uita din acea fotografie la noi. Ea era exemplul negativ. Cineva îi tăiase cu un X mare trupul firav. Dar nu ştiu cum, privirea acelei ţărănci răzbătea dincolo de gratiile trasate în X de pe pieptul ei. Avea ceva în ochi ca o tărie ce nu voia să se lase supusă. La dreapta, la rubrica „AŞA DA!" nu era trecut nimic. Era un spaţiu gol, ca un strigăt. Undeva pe holul întunecat al spitalului, un bolnav se opri totuşi să privească un tablou ce stătea atârnat pe perete. Dar tabloul nu făcea parte din „realizările socialiste". Era un tablou rătăcit. Nimeni nu mai ştia cum ajunsese acolo. Era o reproducere după pictura lui Rubens, intitulată „Lupta lui Hercule cu leul din Nemeea".

O rază de soare mângâia deopotrivă şi tabloul şi bolnavul care-l privea. Aşa, de la depărtare, păreau două picturi care se confruntau în timp.

Din tabloul lui Rubens ţâşnea sănătatea atletică a lui Hercule. Din celălalt, o veche suferinţă. De fapt, *boala* privea fără de nici o speranţă sănătatea. În spitalul acesta în care era parcă internată toată tristeţea nespusă a României venea mama să facă de gardă. Şi numai ea avea forţa teribilă să-l scoată din agonie. Îi dădea viaţă.

Mama nu privea la panoul cu „AŞA DA!" şi „AŞA NU!" Dădea drumul tuturor să-şi viziteze bolnavii. Ştia instinctiv că spitalul mima igiena şi corectitudinea şi mai ştia că suferinţa şi moartea nu aşteaptă. Pentru ea, mila n-avea program. Atunci parcă tot spitalul învia. Tristeţea din el fugea înnebunită pe coridoarele mucegăite, ieşea strigând de nedreptatea ce i s-a făcut prin ferestrele larg deschise şi nespălate ale spitalului şi se pierdea fără de urmă în Bărăganul ce ţinea în inima lui atâtea alte tristeţi neştiute de nimeni. Rezervele bolnavilor pline de vizitatori fremătau acum de viaţă. Păreau nişte corăbii pline cu oameni ce se pregăteau să plece spre o ţintă necunoscută. Toţi vorbeau tare, desfăceau în grabă pachete iar bolnavii erau cuprinşi pe nebănuite de mirosul puternic al vieţii.

Dar mama îşi trata şi colegii medici: doctorii, doctoriţele şi chiar asistentele medicale, îmbolnăviţi cu toţii de rutina vieţii sufocată de măruntele nefericiri zilnice, precum şi de tristeţea continuă a locului, a bolnavilor şi a unei ţări ce parcă nu-şi mai găsea odihna sufletească. Adevărul în micul spital era altul. Adevăraţii bolnavi erau doctorii! De fapt, tot corpul medical. Ceilalţi, pacienţii, internaţii, erau doar suferinzi. Boala ascunsă, perversă ce le omorâse încet, dar sigur sufletele, era cumplită. Se numea „deznădejde". „Deznădejdea" fusese adusă în ţară atunci, ca şi acum, ca să fie picurată sigur şi zilnic în doze suportabile la nivelul unei zile, dar mortale la nivelul unei vieţi. O viaţă plină de deznădejdi este o viaţă amară. Această *amărăciune* era otrava pe care o căutau farmaciştii ideologici. Iar omul, atunci ca şi acum, murea „trăind" pe picioare, fără să ştie că sufletul lui fusese ucis, încet, ca într-un somn din care n-avea să se mai trezească nicicând la viaţa cea adevărată. Ei bine, mama, prin bucuria înnăscută şi neînfrântă a vieţii ei, dar mai ales prin feminitatea ei absolută ce se declanşa ca un incendiu izbăvitor, ridica la cote maxime temperatura vieţii celorlalţi. În aşa fel încât *morbul* „deznădejdii" nu mai avea nici *o nădejde*. Dispărea înnebunit de flacăra vieţii ce-i ţâşnise în cale dintr-un suflet care trăia parcă mereu viaţa ca pe o sărbătoare dată de Dumnezeu.

Văzând atâta „tristețe medicală“ în jur, mama luă decizia rapidă a unei „resuscitări“. Iar pentru asta împrumută în regim de urgență, din satul în care era spitalul, pentru un timp nelimitat, o butelie de „oxigen sufletesc“. Butelia era sub forma unei țigănci scunde, plinuțe, care putea, cu ochii ei mici, negri și pătrunzători, să citească și apoi „să vindece“ tristețea ce zăcea ascunsă sub *halatele albe*. Era Cuzoaica, ghicitoarea satului. Mama o internă de urgență. I se găsi imediat un pat într-o rezervă amărâtă a spitalului. Țiganca era sănătoasă tun. Dar tocmai pentru această „sănătate“ fusese internată. Ca să contamineze.

– Dragă, ghicește excelent! o auzeam pe mama, mi-a spus niște lucruri pe care n-avea cum să le știe de la nimeni, de am rămas uluită!

O dată ce a pus diagnosticul, a început treaba. Rezerva era asaltată de tot corpul medical ce se săturase să fie un simplu „corp“ și care dorea acum să fie viață. Spitalul înviase. Ciclul vieții se repusese în mișcare. Toți nădăjduiau. Rudele încurajau bolnavii, iar țiganca-ghicitoare, doctorii.

Cuzoaica o făcea cu generozitate. Ea adusese, în fond, dragostea în spital. Doctorii, asistentele intrau pe rând la rezerva unde ea dădea „consultații“. Intrau ca doctori sau asistente și ieșeau ca *îndrăgostiți* sau *îndrăgostite*. Căci fiecare, după caz, purta acum în inimă sub halatul alb „un cavaler de tobă“ sau o iubită „de ghindă“.

Cuzoaica le izbea ca un fulger viața stinsă, spunându-le că există dragoste. Iubirea, astfel, le refăcuse „circulația sufletească“. Acum erau vii. Se mișcau altfel prin saloane, erau cu mult mai îngăduitori cu ei și, mai ales, cu bolnavii. Parcă în sfârșit aveau timp să trăiască. Nădejdea că dragostea este mereu la un colț al vieții îi făcea să respire altfel. Cuzoaica îi făcuse, de fapt, în felul ei, să-și pipăie „*taina firii*“. Iar mama refăcuse, tot în felul ei, ceva interzis atunci, ca și acum – visul. De undeva de sus, micul spital din Armășești părea o corabie improvizată plină de inimi ce vâslesc pe *marea deznădejdii fără de sfârșit* ce

este România. Pe apa aceasta întinsă, de mare moartă peste care nu trece nici o briză, în sfârșit *vântul nădejdii* începuse să bată. Bolnavii credeau în doctori, iar doctorii, în ghicitoare. Era tot ce se putea face în vremurile acelea. Dumnezeu privea de sus și zâmbea. Ghicitoarea nu făcea parte din parohia Lui, dar o îngăduia pentru că așa face câteodată Dumnezeu. *Înhamă la carul său de luptă diavolul*. Iar atunci, diavolul era net superior comunismului.

Natura profundă a țării intrase într-o profundă hibernare. Se apăra! Gardieni invizibili o păzeau să nu se trezească! Viața de atunci ca și cea de astăzi, trecea în haina cenușie a rutinei sau în nuditatea stridentă a accidentului. Din reflexul unei libertăți înnăscute ce exploda în bucurii de viață, mama transforma însă rutina în întâmplare vie și accidentul în spectacol.

– Să vezi, dragă, ce mi s-a-ntâmplat săptămâna trecută când am fost de gardă la Armășești. Nici n-apuc bine să-mi pun halatul și aflu că un bulibașă adus de țigani a murit. Auzi, tu, când s-a apucat și ăsta să moară?! Tocmai când intram eu de gardă! N-a putut mai devreme?! Dar ce să fac, dragă, parcă dau în bobi! Toate mi se întâmplă numai mie! Asta-mi trebuia: bulibașă mort! Nu știu, băuse prea mult, era în ultimul hal și gras, dragă, de a trebuit să-l pună pe două paturi. Ce mai! Un circ întreg... Și cum îți spuneam, se-apucă bulibașa să moară tocmai când eu intram în gardă. Ți-ai găsit noroc pe capul meu! Cred că avea o ciroză în ultimul hal, de atâta băutură. Stai să vezi! Află țiganii că a murit bulibașa lor și se adună cu mic și mare în fața porții spitalului, cu furci și topoare de parcă erau la răscoala de la 1907. S-au adunat și au început să strige că vor s-o omoare pe doctorița de gardă care le-a omorât bulibașa. Adică eu l-am omorât pe ăla?! Nu că murise de prea multă băutură! Ce mai, s-a creat o panică în tot spitalul. Au fugit și portarul și șoferul de pe salvare. Era sfârșitul lumii!

Dragă, și vin asistentele la mine și-mi spun speriate de moarte:

– Fugiți, doamna doctor, că vor să vă omoare țiganii!

Şi-atunci să vezi ce-am făcut de disperare. Mi-am dat jos halatul de doctor şi mi-am pus unul de bolnav. Adică m-am prefăcut că sunt o pacientă internată. Acolo, mamă, să vezi teatru, nu la tine!

Tremuram ca varga, în patul de spital cu pătura pusă până peste ochi. A! Am uitat să-ţi spun, mi-am pus de disperare, în cap, boneţica unei paciente pensionare care mi-a împrumutat-o văzându-mă în ce situaţie sunt.

– Poftiţi, doamna doctor, mi-a spus ea, cu asta-n cap nu vă mai recunoaşte nimeni!

Şi-a avut dreptate, dragă, boneţica ei m-a salvat! Au trecut ţiganii furioşi pe lângă mine prin salon, fără să mă bage-n seamă. Am crezut că mor de frică. Noroc cu boneţica, dragă! Că altfel mă recunoşteau şi cine ştie ce nenorocire s-ar mai fi întâmplat! Ce mai, a fost sfârşitul lumii. Nu mai era picior de asistentă prin spital, fugiseră toate văzând cu ochii pe unde au apucat. Eram, dragă, singurul cadru medical, şi ăla internat. Într-un târziu, văzând ei că nu mă găsesc, au plecat, nu înainte să-l ia şi pe bulibaşa. L-au luat şi s-au dus învârtindu-se. Am respirat uşurată. Cred c-am slăbit în clipele alea zece kilograme, de spaimă. Şi uite aşa am scăpat şi de nebunii ăia. Nu ştiu, parcă este un făcut. Toate astea mi se-ntâmplă numai mie!

Mama atrăgea întâmplări. Avea talentul ăsta! Istoria vieţii comuniste se străduia zilnic să cimenteze porii respiraţiei noastre. Dintr-o singură mişcare însă mama spulbera toată zgura ideologică ce se aşeza în timpul zilei peste oameni şi peste lucruri.

Avea forţa incredibilă de a alunga *nenaturalul*, mai ales într-o lume în care acesta era cultivat cu asiduitate ca să clădească o nouă fire. „Firea răsucită“ de la faţa lui Dumnezeu a „omului nou“. Mama credea în superstiţii, în cărţi, în cafea, avea toate păcatele credulităţii femeieşti. Dar toate se ştergeau într-o secundă când viaţa îşi arăta dimensiunea ei dramatică. Atunci apărea neclintita ei credinţă în Dumnezeu. Ca şi cum tot ce fusese înainte nu era decât un joc, iar adevărata viaţă ieşea la iveală. Căci marele farmec al mamei tocmai în asta consta – îşi

trăia feminitatea nu în ascuns, ca pe o vină, ci deschis, ca pe un dar. Iar lucrul acesta nu-i uzurpa cu nimic credinţa ci, ca un miracol, o întărea. Viaţa era viaţă, dar pentru mama feminitatea era o viaţă-n plus. Cu această viaţă din urmă îşi tămăduise sieşi şi altora propriul suflet, atunci când acesta era zdrobit de viaţa cea dintâi, reală, dură, ce nu accepta nici un joc. Prin micile cochetării de care se bucura din plin, evadări nevinovate, mama, instinctiv, făcea aerul din ghetou mai respirabil şi aducea cu sine farmecul şi taina unei lumi apuse. A evada cu candoare în cărţile viclene ale ţigăncii, într-o lume în care viitorul era zidit în cincinale, era singura „infracţiune“ posibilă pe care şi-o permiteau ocult prizonierii. Creştineşte, ţiganca ghicitoare păcătuia în faţa lui Dumnezeu, dar nu în faţa comuniştilor. Căci în felul ei primitiv, făcând amăgiri de o clipă, îi silea în mod nebănuit pe oameni să-şi scoată sufletul din menghina ideologică. Era, în fond, un *exerciţiu fals de libertate*, dar totuşi un *exerciţiu* care, vrând-nevrând îi antrena, fără ca ei să-şi dea seama, să creadă că într-o zi se va putea sări gardul de sârmă ghimpată al lagărului sufletesc în care erau condamnaţi cu toţii.

Iar mama avea o mare calitate. Îşi trăia propriile-i slăbiciuni cu-n umor fantastic. Parcă ştia, paradoxal, că nimicurile vieţii sunt nimicuri. Şi totuşi, câteodată le trăia atât de intens încât se confunda cu ele. Viaţa mamei alerga de la această sublimă distanţă şi detaşare cu care-şi vedea din când în când cochetăriile ei pline de farmec şi pasiunea cu care şi le trăia atunci când feminitatea din ea vroia să dicteze vieţii autentice cum să trăiască. Şi astfel, mama, ca orice femeie absolută, credea mai întâi în cafea şi apoi în viaţă! Şi-n funcţie de ceea ce îi ieşea pe fundul ceştii îşi permitea să-şi corecteze şi viaţa.

De la fereastra cabinetului ei din policlinica din Nehoiu, unde şi-a început cariera ca medic, se vedea micuţa curte interioară a unei case. Acolo locuia doamna Wozneatowsky . O poloneză rătăcită pe la noi cu soţul tot polonez şi el, în mica provincie de munte. Doamna Wozneatowsky era mică şi grasă şi avea un soţ înalt şi slab. Erau un cuplu adorabil, mai ales când

mergeau împreună pe drumul de ţară. Din depărtare el se vedea ca un catarg ce se bălăngănea stânga-dreapta lângă o barcă plină cu peşte. Erau nişte oameni minunaţi, tare buni la suflet!

El era pictorul comunei. Şi deşi n-avea decât un singur ochi, celălalt şi-l pierduse într-un accident, picta teribil de colorat... pesemne ca o compensare: coşuri cu maci roşii sau cu liliac, peisaje de munte ireale sau pajişti liniştite, unde veneau două, trei căprioare ca să se adape dintr-un mic râu. Undeva după un copac un vânător se uita discret la ele. Toată copilăria mea m-am gândit ce avea de gând vânătorul ăla să facă mai departe. În schimb doamna Wozneatowsky făcea nişte cornuleţe grozave şi mai presus de toate ghicea în cafea mai bine ca oricine! Acolo în curtea aceea interioară a învăţat mama să ghicească în cafea!

– Doamna doctor, cafeaua este gata, vă aşteaptă! Nu coborâţi? se auzea glasul doamnei Wozneatowsky .

– Imediat, îndată, mai am o consultaţie şi cobor! răspundea mama, nerăbdătoare. Totul era atunci atât de patriarhal! O lumină bună ocrotea fiecare zi. Apoi mama făcea o pauză de serviciu şi cobora într-un suflet în acea curte unde doamna Wozneatowsky o învăţa să viseze. Odată, când aveam vreo 6 ani, am fost şi eu în acel loc magic. În curtea cu vise. Şi nu-mi închipuiam atunci, ca şi-acum, cum într-o singură ceaşcă de cafea puteau intra atâtea lucruri diferite: bărbaţi frumoşi, cavaleri la drum de seară, femei geloase, deghizate în vulpi.

– Uitaţi, doamna doctor aici, în fundul cafelei, cum i se văd urechile!

Apoi se vedea o mare adunare de oameni.

– Asta-i sigur şedinţa de Partid de mâine! spunea mama îngrozită.

– Doamna doctor, aveţi şi o duşmancă la drum de seară!

– Vai, doamna Wozneatowsky , vorbiţi perfect! Vedeţi în cafea mai bine ca-n viaţă! Dar pata aceea mică, neagră, dintr-un colţ, cine e?

– Acela este un om care se gândeşte intens la dumneavoastră! Uitaţi, este mic de statură şi stă într-un colţ, parcă aşteaptă.

– Vai, doamna Wozneatowsky , se vede perfect. Mi se pare mie sau are mustăţi? N-o fi doctorul Ciutacu?

– Nu cred, doamna doctor, că el este mic de statură şi oricum este căsătorit.

– Aşa e, dar atunci cine o fi?

Urma un timp de tăcere în care ceaşca era privită în adâncurile ei într-o totală nemişcare.

– O să vă daţi seama, doamna doctor, cam într-o săptămână cine e persoana. Mai mult ca sigur că este un străin. Vedeţi aici, parcă ar fi litera B. Este posibil ca individul să fie de la Buzău sau de la Bucureşti. În orice caz, este necăsătorit. Uitaţi, se vede clar!

Apoi ceaşca se răsucea în toate părţile. Se vedeau nişte dâre, ca nişte râuri negre pe pereţii ei, sau ca nişte ramuri de copac desfrunzit. Semne ciudate, dar care pentru doamna Wozneatowsky n-aveau nici un secret. În ceaşca aceea mică de cafea, timpul era umilit. O lua înainte, înapoi sau îngheţa pe loc în funcţie de privirea necruţătoare a „marii preotese". Zăpăcit, întors pe toate feţele, într-un târziu se preda în degetele grăsuţe cu verighetă veche ce-l chinuiseră atâta.

Abia atunci ceaşca se aşeza cu faţa în jos pentru proba finală.

– S-o lăsăm puţin să se odihnească, doamna doctor! spunea cu un glas satisfăcut, plin de plăcerea ritualului, doamna Wozneatowsky .

Şi-n timp ce ceaşca de cafea cu lumea ei fantastică respira puţin, viaţa de zi cu zi era fugărită, fără speranţă de scăpare, de curiozitatea celor două femei.

– Ce mai face domnul doctor Puric, doamna doctor?

– Ce să facă, doamna Wozneatowsky , toată ziua cu spitalul. Are la bolnavi de abia poate să le facă faţă. Dar domnul Wozneatowsky a mai pictat ceva? o întreba la rândul ei mama.

Parcă am văzut un tablou cu nişte maci roşii, superbi. Aş vrea să-l cumpăr!

– Lăsaţi, doamna doctor, că îi spun eu să vi-l dea cadou... aşa, din partea noastră, să-l aveţi în casă. Îl puteţi pune în sufragerie!

– Vai, doamna Wozneatowsky , sunteţi prea amabilă, nu se poate.

Şi astfel timpul trecea. Trebuia să treacă. Pentru că undeva pe mica măsuţă aştepta în tăcere viaţa cea adevărată să se dezlănţuie. Adunată toată în ceaşca mică răsturnată, aştepta semnalul „marii preotese". Acolo era o lume ce sabota sublim destinele gata făcute. O lume plină de primejdii dar şi de speranţe.

– Puneţi-vă o dorinţă, doamna doctor, şi apăsaţi cu degetul mare pe fundul ceştii!

Mama închidea ochii... Frumoşii ei ochi albaştri, şi-şi punea întreaga-i viaţă în vârful degetului mare. Acolo se adunau visele ei, speranţele ei, şi mai ales viaţa ei nespusă. Mă rugam în gând, cu toată puterea, ca tot ce este bun să i se-mplinească.

Apoi mama apăsa cu degetul pe fundul ceştii. Timpul înţepenise. Spaţiul devenise pentru prima oară atent la sine. Nu mai îndura nici o mişcare în plus. O clipire numai şi magia s-ar fi risipit. Doamna Wozneatowsky nu mai era poloneza mică şi grasă ci redevenise într-o clipită „marea preoteasă" în mâna căreia viitorul se confesa cu umilinţă. Aerul vibra, avea pentru prima oară substanţă.

– Fantastic, doamna doctor!... Numai realizări... Uitaţi ce floare cu patru petale a ieşit pe fundul ceştii! O frumuseţe!

Mama se lumina. Devenea parcă şi mai tânără. Totul se relaxase ca după o muncă fantastică. Aerul se prăbuşise obosit printre florile din curte, iar florile îl respirau ca pe o mare iubire aşteptată. Chiar ceaşca de cafea răsufla uşurată, ca după o naştere.

Destinul însuşi era uluit.

Apoi se vorbea în şoaptă, ca eu să n-aud. Dar eu vedeam! Vedeam cum vorbele acelea magice umblau pe faţa mamei, aducându-i bucurii nebănuite. La fiecare şoaptă, ochii mamei se luminau ca şi cum viaţa însăşi devenise dintr-o dată mai bună şi mai mare.

În casa de la ţară, în bucătărie aveam o carpetă cusută de mână. Era o simplă bucată de cearceaf pe care era cusută stângaci cu acul, cu aţă roşie, silueta a doi îndrăgostiţi şi lângă ei, o pisică. Deasupra scria: „Dragostea în casă face gospodăria frumoasă!". Eram pur şi simplu obsedat de imaginea din carpetă. Semăna totul cutremurător de mult cu destinul ţării în care mă născusem. „Artistul" care o cususe avusese toată buna intenţie şi chiar toată dragostea, numai că n-a avut destulă aţă să o termine! Pentru că el, bărbatul din carpetă, n-avea un ochi. Evident, din lipsă de material. Şi pisica de lângă ei avea doar trei picioare, al patrulea lipsea cu desăvârşire, tot din acelaşi motiv.

Era o lucrare de o naivitate cuceritoare. Dar artistul n-a avut posibilitatea s-o termine. Carpeta semăna tragic cu noi, românii, care avem suflet, dar parcă nu putem niciodată să ne terminăm lucrarea. Aţa destinului nostru nu ne-a ajuns niciodată pentru a ne împlini. Şi-aşa cum din sufletul nostru nu lipseşte dragostea, tot aşa din titlul carpetei nu lipsea nici o literă. Parcă pentru suflet a fost aţă, dar pentru viaţa acestui suflet n-a mai ajuns. Ei, în faţa acestei carpete, mama prinsese obiceiul să-şi ghicească singură în cafea, comparând cele spuse de doamna Wozneatowsky cu cele văzute de ea.

Apogeul însă a venit cu mult mai târziu. Peste ani şi ani, când tata, trecând într-o zi prin faţa bucătăriei din blocul în care stăteam în Bucureşti, a surprins-o pe mama stând îngândurată la masă cu şase ceşti mici de cafea în faţă. Cinci cu faţa-n sus şi a şasea cu faţa-n jos, aşteptând să profeţească.

– Măi, femeie, ai să mori de inimă dacă mai bei atâta cafea! îi spuse tata îngrozit.

Surprinsă în intimitatea ei, deranjată în spațiul ocult, mama se-ntoarse furibundă și-i spuse:

– Eram sigură că iese scandal, în toate cinci mi-a ieșit numai nefericire!

Cine mai putea să i se opună? Ce lege? Ce autoritate? Taifunul feminității absolute odată dezlănțuit spulbera orice logică, rearanjând apoi lucrurile după o ordine numai de el știută. Această ordine era ordinea de care trebuia să asculte viața. Și iată că într-o zi de vară în micul nostru apartament de la bloc se ivi o nouă ocazie de a surprinde viața.

Viața asta care vroia să se ordoneze în felul ei, dar pe care mama n-o lăsa sub nici un chip să-și urmeze cursul atâta timp cât acesta din urmă nu asculta de imperativele ei categorice.

Telefonul din mica sufragerie de bloc sună. Mama ridică receptorul și se auzi o voce. Era o colegă. Vorbeau de ale lor. Vorbeau tare, ca două femei cu temperament care au superstiția subconștientă că dacă strigă tare una la alta scurtează și distanțele.

– Ce faci, dragă?

– Ce să fac! se auzi vocea din receptor. Țin post, știi că astăzi e post negru. N-ai voie să pui nimic în gură până la asfințitul soarelui!

– Știu, dragă, ce să fac! răspunse mama. Eu nu mai pot! Am pus niște hârtie albastră-n geam și mănânc un pui!

Femeile știu în general să transforme realitatea într-o enigmă. Mama în schimb putea să facă și procesul invers. După ce transfera realitatea în enigmă, avea putere să transforme înapoi această enigmă într-o realitate ca vai de capul ei. Adică să faci dintr-un *cunoscut* un *necunoscut* iar apoi din acest necunoscut misterios un *nimeni*. Căci la început un *cunoscut* de-al meu era și maseurul pe care i l-am dus mamei pentru mai multe ședințe de masaj. Omul era diferit de alții, după ședința respectivă nu cerea nici un ban. Tot ce vroia era doar să-i dai să mănânce. Era un tip mic de statură, gras, suferind de astm și când te masa aveai sentimentul că este pentru ultima oară. Dar

eu mă împrietenisem cu el, avea suflet bun și printre respirațiile grele îmi povestea din viața lui tot felul de lucruri minunate. Iar eu, moștenind-o profund pe mama, adică confundând prietenia cu masajul, m-am gândit să i-l recomand.

Și iată că minunea se întâmplă. După prima ședință mama îmi dă telefon explodând de entuziasm:

– Dragul mamei, să-ți dea Dumnezeu sănătate, că m-ai salvat de la moarte cu maseurul ăsta. A făcut minuni! Mi-a luat durerea cu mâna. Și ce să-ți spun, după masaj m-am simțit mai ușoară cu douăzeci de kilograme și mai tânără cu douăzeci de ani! Unde l-ai găsit, dragul mamei, că dacă căutam tot globul nu găseam unul ca el! Are niște mâini, face minuni! Și să vezi! După masaj – știi că eu am ochii albaștri –, ei bine... mă uit în oglindă și ce să vezi?! Erau verzi!

Supranaturalul, din nefericire, a durat însă doar până la a doua ședință când telefonul sună și aud:

– Dragă, ăsta pe care mi l-ai adus în casă ca să mă maseze este un escroc și jumătate. Mi-a făcut niște vânătăi în tălpi de nu mai pot să calc pe ele, lua-l-ar naiba cu masajul lui cu tot! Că de durere merg pe călcâie ca pe catalige, parcă aș fi la circ! Am pus gheață și tot nu mi-a trecut. Și colac peste pupăză mi-a fost și frică, dragă, să nu moară în timpul masajului, că gâfâia ca o locomotivă. Am crezut că-și dă sufletul peste mine. Îl mai aveam și pe conștiință! Și culmea, să vezi ce mi-a făcut la sfârșit! Știi că nu cere bani, vrea doar să mănânce. Ei bine, dragă, închipuiește-ți că mi-a mâncat tot puiul pe care-l gătisem pentru tine. N-a mai lăsat nimic! Parcă venise de pe front! Da' pentru asta nu-l iert în veci.

Apoi anatema căzu fulgerător:

– Fugi cu escrocul de aici, să nu-l mai văd în fața ochilor cât oi trăi!

Cauza conflagrației evident a fost puiul. Mama și-l pregătise ca o recompensă după masaj. Era cumplit de pofticioasă! Ei bine, maseurul, în inconștiența lui i-a mâncat tocmai această recompensă.

De atunci bietul om nu i-a mai călcat pragul casei. Dar nici n-am aflat dacă ochii mamei cei albaştri au mai devenit vreodată verzi!

Aşa era mama! Îşi trăia feminitatea la cote insurmontabile pentru noi, muritorii. Şi prin urmare nu numai că tot ce era feminin nu-i era străin, dar ducea această feminitate dincolo de graniţele ei. Iar de acolo, de la această înălţime, feminitatea se întorcea îmbogăţită miraculos. Femeile sunt toate geloase. Dar mama a forţat gelozia să păşească într-un infinit de care şi geloziei îi era frică.

După moartea tatei, trec şapte ani. Şi cum e şi normal, parastasul! Parcă văd cum preotul începe slujba încet, murmurat, ca şi cum haina tradiţiei se mai odihnea pe un mormânt. Dar la un moment dat, observ că mama îi face semn să se grăbească. Bietul părinte! A fost cea mai accelerată slujbă de pomenire la care am asistat în viaţă. Apoi brusc, acasă!

Mama deschide furibundă uşa şi trânteşte poşeta pe fotoliu cu un temperament de vulcan ce tocmai erupea.

– Nenorocita, nici acum nu se lasă!

– Dar ce s-a-ntâmplat, mamă?!... am întrebat eu năucit.

– Cum ce s-a-ntâmplat dragă, n-ai văzut? Era crucea plină de ruj!

Ca să nu se piardă-n timp, omul l-a împărţit în trecut, prezent şi viitor. Mama, în schimb, ca să nu piardă ea în faţa timpului, l-a desfiinţat şi l-a transformat apoi în alt timp, în sublimul *timp feminin*, în care acesta nu mai are nici o şansă să fie *timp* sau să-i permită cumva luxul *să treacă*.

Era o zi de vară, în casa de la ţară. Eram mic, mama scotocea febril prin şifonier, după nişte acte. Când deodată, din mulţimea de hârtii răscolite, îi cade jos buletinul.

Atunci s-a întâmplat ceva unic. Mămăica, adică bunica, se ridică cu o forţă şi o viteză incredibile de pe canapeaua pe care stătea de o veşnicie şi cu un gest demn de agerimea unui vultur luă buletinul de jos şi ţinându-l în mână ca pe o mare victorie făcu un anunţ public, cutremurător.

– Uite, dragă, am avut dreptate! Te-am făcut în '24!

– În care '24? întrebă mama care nu observa nimic şi care continua să caute prin acte.

– În anul 1924, în aprilie! strigă bunica triumfătoare.

– Vezi, dragă, de treabă! răspunse mama preocupată de ale ei. Ţi-a luat Dumnezeu minţile! Dar ce, eu nu ştiu când m-am născut?!

– Păi uite scrie aici! nu cedă nici un milimetru, mămăica.

– Aici, unde?! întrebă mama, din ce în ce mai iritată.

– Uite, dragă, aici în buletin!

Abia atunci mama s-a întors ca o furtună de pe scaun, cât pe-aci să cadă, şi smulgându-i nervoasă buletinul din mână, fără să-l mai citească, luă stiloul de pe masă, corectă cu nonşalanţă data şi declară stăpână pe situaţie:

– Sunt nişte tâmpiţi, dragă! Nu ştiu ce vorbesc!... M-ai făcut în '36!

Savantul Odobleja spunea că viaţa este un echilibru instabil. Ei bine, mama era chiar instabilitatea.

Când mama proba o rochie, timpul îi cerea iertare că există. Se crea un vid, un infarct istoric. Lipită de oglindă, fără să-ntoarcă o clipă capul, mereu în alertă ca nu cumva rochia s-o înşele cu ceva, îi trimitea din milă, din când în când, câte o promisiune tatei.

– Stai, dragă! Mai aşteaptă puţin că termin într-o secundă!

Şi tata aştepta. Ştia că secunda aceea era o *nemăsurabilă*. Descoperise încet şi sigur sau poate o avea moştenire din străbuni, răbdarea masculină în faţa nesfârşitei cochetării femeieşti. Ştia că în asemenea împrejurări, bărbatul se afla ca-ntr-o capcană. Orice mişcare poate să-i fie fatală. Acolo, în faţa oglinzii, mama, ca orice femeie de pe pământ, ducea un război pe viaţă şi pe moarte. De regulă, oglinda era vinovată de cele mai multe imperfecţiuni.

– Ce oglinzi nenorocite mai fac şi ăştia! se răstea mama nervoasă. Uite dragă, n-am mâncat nimic de două zile şi m-arată dublă! Nu mai poţi să ai încredere în nimic!

Tata tăcea. Ştia că oglinda avea dreptate. Dar la ce-i folosea? Ştia vorba aceea înţeleaptă că *decât să ai dreptate e mai bine să ai linişte*. Căuta, ca orice bărbat trecut prin viaţă, pacea. Dar efortul lui s-a dovedit inutil.

– Da' mai zi, dragă, şi tu ceva! Zi cu ce rochie să mă-mbrac. Ce tot stai aşa ca mutul!

Intervenţia l-a surprins. Scos din lumea lui în care se retrăsese, tata nu ştia ce să răspundă. Balansa emoţionat, derutat între o necunoaştere totală şi o prudenţă absolută.

– Ştiu şi eu, dragă Lory! aşa o alinta el pe mama. Pune-o şi tu pe aia care ţi se potriveşte mai bine.

Apoi fără să vrea făcu greşeala fatală pe care o fac toţi bărbaţii după mai mulţi ani de căsnicie.

– Ia-o, dragă Lory, pe care vrei, că pentru mine totuna-i!

Acest „totuna-i" a fost scânteia ce a detonat bomba. Mama s-a întors spre tata, dar nu singură, ci cu tot genul feminin în spatele ei, sau mai bine zis cu toată specia asta atât de fantastică şi diferită de noi, l-a privit în ochi ca pe un condamnat la moarte şi i-a spus:

– Cum poţi, dragă, să spui că îţi este totuna? Adică ţie îţi este indiferent dacă merg în vizită cu tine în rochie sau combinezon la oamenii ăia care ne aşteaptă?!

Condamnatul n-a mai spus nimic. Privea în gol. Oricum murise de mult. După o veşnicie, *secunda* aia a mamei a trecut. Îl luă la braţ nervoasă pe tata şi porniră la drum. Undeva din depărtare se auzea vocea ei plină de reproş.

– M-ai grăbit şi uite ce rochie am pus pe mine! Zici că m-ai cules de pe drumuri. Şi asta numai din cauza ta! Parcă ar intra orele în sac, aşa mă zoreşti!

Mama dilata timpul, umplându-l până la refuz cu zeci de detalii, sau îl concentra până la non-existenţă, după bunul ei plac. Nu mi-am imaginat vreodată că o lună de zile se poate concentra într-o singură zi. Adică evenimentele care se strâng pentru un om normal într-o lună, mama le îngrămădea într-o singură zi. Căci mama avea geniul detaliului! O simplă

deplasare la serviciu era un roman. Singura problemă era că trebuia să-ţi faci timp să-l asculţi.

– Stai, dragă, să vezi ce mi s-a întâmplat astăzi la prânz la serviciu!

Dar deja simţeai că distanţa dintre punctul de pornire al povestirii şi întâmplarea respectivă era uriaşă.

– Mă scol, cum ştii, dimineaţă la cinci, orbecăi după lanternă, că ştii că ticăloşii ăştia sting lumina când nu te aştepţi. Ce mai, până la baie era să-mi sparg capul de trei ori. Noroc c-am găsit o lumânare şi-am putut să văd ceva. Se scoală şi taică-tău şi când să ies din baie ne ciocnim cap în cap. De parcă eram Stan şi Bran! Un circ întreg, ce mai!

– Bine, dar spune-mi ce s-a-ntâmplat la serviciu! am rugat-o eu, că n-aveam timp.

– Stai, dragă, că nu pot aşa, deodată. Trebuie să ţi le spun pe rând pe toate.

Aceste „să ţi le spun pe rând pe toate" erau o tornadă de detalii pe care mama le dirija ca într-o simfonie. Viaţa ei de fiecare zi era trăită la maximum şi apoi interpretată public genial. Cu forţă, temperament, duioşie şi, mai ales, mult, mult umor.

– Şi stai să vezi, dragă! Dau să ies pe uşa blocului şi acolo mai era să-mi rup gâtul odată, că era gheţuş şi mamelucul ăla de administrator, fir-ar al dracului să fie, că-l plătim degeaba, n-a dat cu sare! De când a venit în bloc mi-am dat seama că este un hoţ şi jumătate!

Eram nenorocit! Povestea se concentrase asupra administratorului. Un tir necruţător îl făcea praf în faţa mea. Până la întâmplarea de la serviciu se-ntindea liniştit infinitul.

– Dar stai să vezi ce vis am avut azi-noapte! De oboseală dragă, am visat că mă sculasem şi eram deja în tren spre Urziceni. Şi vine la mine în compartiment controlorul. Trage uşa şi când mă uit mai bine cine crezi că era? Gorbaciov! Da, dragă! Gorbaciov în haine de controlor. Să nu-mi vină să cred ochilor! Şi dau, dragă, să-mi scot biletul din poşetă, dar numai că-l aud că-mi zice: „Doamnă, nu mai e nevoie! De-acum încolo

Tata tăcea. Ştia că oglinda avea dreptate. Dar la ce-i folosea? Ştia vorba aceea înţeleaptă că *decât să ai dreptate e mai bine să ai linişte.* Căuta, ca orice bărbat trecut prin viaţă, pacea. Dar efortul lui s-a dovedit inutil.

– Da' mai zi, dragă, şi tu ceva! Zi cu ce rochie să mă-mbrac. Ce tot stai aşa ca mutul!

Intervenţia l-a surprins. Scos din lumea lui în care se retrăsese, tata nu ştia ce să răspundă. Balansa emoţionat, derutat între o necunoaştere totală şi o prudenţă absolută.

– Ştiu şi eu, dragă Lory! aşa o alinta el pe mama. Pune-o şi tu pe aia care ţi se potriveşte mai bine.

Apoi fără să vrea făcu greşeala fatală pe care o fac toţi bărbaţii după mai mulţi ani de căsnicie.

– Ia-o, dragă Lory, pe care vrei, că pentru mine totuna-i!

Acest „totuna-i" a fost scânteia ce a detonat bomba. Mama s-a întors spre tata, dar nu singură, ci cu tot genul feminin în spatele ei, sau mai bine zis cu toată specia asta atât de fantastică şi diferită de noi, l-a privit în ochi ca pe un condamnat la moarte şi i-a spus:

– Cum poţi, dragă, să spui că îţi este totuna? Adică ţie îţi este indiferent dacă merg în vizită cu tine în rochie sau combinezon la oamenii ăia care ne aşteaptă?!

Condamnatul n-a mai spus nimic. Privea în gol. Oricum murise de mult. După o veşnicie, *secunda* aia a mamei a trecut. Îl luă la braţ nervoasă pe tata şi porniră la drum. Undeva din depărtare se auzea vocea ei plină de reproş.

– M-ai grăbit şi uite ce rochie am pus pe mine! Zici că m-ai cules de pe drumuri. Şi asta numai din cauza ta! Parcă ar intra orele în sac, aşa mă zoreşti!

Mama dilata timpul, umplându-l până la refuz cu zeci de detalii, sau îl concentra până la non-existenţă, după bunul ei plac. Nu mi-am imaginat vreodată că o lună de zile se poate concentra într-o singură zi. Adică evenimentele care se strâng pentru un om normal într-o lună, mama le îngrămădea într-o singură zi. Căci mama avea geniul detaliului! O simplă

deplasare la serviciu era un roman. Singura problemă era că trebuia să-ţi faci timp să-l asculţi.

– Stai, dragă, să vezi ce mi s-a întâmplat astăzi la prânz la serviciu!

Dar deja simţeai că distanţa dintre punctul de pornire al povestirii şi întâmplarea respectivă era uriaşă.

– Mă scol, cum ştii, dimineaţă la cinci, orbecăi după lanternă, că ştii că ticăloşii ăştia sting lumina când nu te aştepţi. Ce mai, până la baie era să-mi sparg capul de trei ori. Noroc c-am găsit o lumânare şi-am putut să văd ceva. Se scoală şi taică-tău şi când să ies din baie ne ciocnim cap în cap. De parcă eram Stan şi Bran! Un circ întreg, ce mai!

– Bine, dar spune-mi ce s-a-ntâmplat la serviciu! am rugat-o eu, că n-aveam timp.

– Stai, dragă, că nu pot aşa, deodată. Trebuie să ţi le spun pe rând pe toate.

Aceste „să ţi le spun pe rând pe toate" erau o tornadă de detalii pe care mama le dirija ca într-o simfonie. Viaţa ei de fiecare zi era trăită la maximum şi apoi interpretată public genial. Cu forţă, temperament, duioşie şi, mai ales, mult, mult umor.

– Şi stai să vezi, dragă! Dau să ies pe uşa blocului şi acolo mai era să-mi rup gâtul odată, că era gheţuş şi mamelucul ăla de administrator, fir-ar al dracului să fie, că-l plătim degeaba, n-a dat cu sare! De când a venit în bloc mi-am dat seama că este un hoţ şi jumătate!

Eram nenorocit! Povestea se concentrase asupra administratorului. Un tir necruţător îl făcea praf în faţa mea. Până la întâmplarea de la serviciu se-ntindea liniştit infinitul.

– Dar stai să vezi ce vis am avut azi-noapte! De oboseală dragă, am visat că mă sculasem şi eram deja în tren spre Urziceni. Şi vine la mine în compartiment controlorul. Trage uşa şi când mă uit mai bine cine crezi că era? Gorbaciov! Da, dragă! Gorbaciov în haine de controlor. Să nu-mi vină să cred ochilor! Şi dau, dragă, să-mi scot biletul din poşetă, dar numai că-l aud că-mi zice: „Doamnă, nu mai e nevoie! De-acum încolo

transportul e liber!" Auzi ce mi-a spus! Noroc că m-am trezit. Să ştii că n-a fost degeaba, o să se-ntâmple ceva!

Mama aduna detalii, dar vedea esenţa. Peste un an a fost lovitura de stat ce se ascundea sub o tragică „revoluţie".

Viaţa ei nu asculta de istorie. Şi ăsta a fost paşaportul cel mai de preţ pe care mi l-a dat. Mama, la fel ca şi bunica, spulbera ideologia. Bărbaţii din familie, nu! Inconştient, o cultivau.

Îmi aduc aminte o zi normală din familie. Masa era pusă. În păhăruţele mici se turnase ţuica.

– Liviule! îi spune tata lui unchiu-meu, nu văd cu ochi buni ce se-ntâmplă! Ruşii se înarmează. Va fi din nou război!

– Va fi pe dracu'! se auzi ca un trăznet vocea mamei din bucătărie.

– Mai bine mi-ai spune unde ai pus drojdia aia de bere pe care te-am rugat să mi-o cumperi, că uite, nu creşte cozonacul!

Tata uita de război şi de o posibilă invazie rusească. Ordinul din bucătărie îl copleşise. Fusese brusc mobilizat într-o armată mult mai responsabilă. Drojdia de bere căpăta o importanţă copleşitoare. Mama era cea care mutase printr-un singur gest frontul de luptă. Puncta în felul ei ce era mai important! Căminul! Cozonacul ei ne scotea pe toţi dintr-un timp istoric imbecil şi ne reda vieţii.

Mămăica

Dar această lavă de feminitate absolută nu venea de nicăieri! Epicentrul acestui seism se ascundea undeva în taina boierilor Sbierea din Bucovina şi a boierilor Mihăilescu proveniţi din răzeşi cu pământuri pe malul Prutului. Oameni puternici toţi, care nu s-au dat în lături din faţa istoriei. Pesemne de acolo veneau o tărie şi o demnitate de a fi. Unda de şoc vizibilă ce ieşise la suprafaţă şi pe care am apucat s-o văd şi s-o simt cu toată fiinţa a fost mămăica. Mama mamei sau führerul, cum îi spunea cu teamă tata. Căci ea avea grijă în fiecare an să deschidă o hartă a şcolilor din Bucureşti şi să mă trimită la fiecare pe rând sau pe sărite, câteodată la câte două pe an în funcţie de performanţele la diferite materii.

– Dragă! se auzea glasul de comandant al mămăicăi. Aici profesoara de franceză este stupidă, cunosc eu una bună, o ştiu de pe vremea Mareşalului. Am fost colege! Aia da, franceză! O vorbeşte cu accent perfect, de pension, nu ca toate *nenorocitele* astea fabricate de comunişti. Şi cu un gest brusc arăta punctul pe hartă. Uite, aici, la şcoala Silvestru, are o sută de ani vechime, n-au apucat comuniştii s-o polueze!

Consecinţele nu întârziau să apară. Pentru mămăica nu conta distanţa la care se afla şcoala ci calitatea învăţăturii. De la ea pesemne am învăţat să alerg toată viaţa ca un disperat, aruncat într-o lume nedefinită, după acel ceva numit *calitate*. Străbăteam astfel în lung şi-n lat Bucureştiul, în aglomeraţii cumplite. Dar drumul acela era profund iniţiatic. Acele „aglomeraţii" îmi vorbeau. Îmi spuneau că lumea în care trăiam era o lume chinuită. După felul cum oamenii alergau disperaţi după maşinile arhipline să le prindă, după felul cum se-nghesuiau feroce după un loc ştiam că mă născusem într-un popor înfrânt, ce-şi trăia zilnic umilinţa de a fi. Oamenii se agăţau de maşinile de transport în comun cu disperarea unor

naufragiați ce-n plină furtună mai prind o scândură sau o bucată frântă de catarg, ce ar putea să-i salveze.

Îi vedeam cu tristețe cum pentru a nu-ntârzia la serviciu, la acele *abatoare sufletești* își călcau viața în picioare și odată cu ea demnitatea. Mă născusem într-un ghetou!

– Dragă! se auzi glasul marțial al bunicii, adică al mămăicăi. Am fost invitată acum două zile la Puica, prietena mea din tinerețe, tot profesoară și ea, și mi-a spus că a făcut o ședință de spiritism... A chemat sufletul Mareșalului și l-a întrebat cum va fi. Iar paharul s-a mișcat pe masă, dragă, și răspunsul lui a fost: „rău, rău, rău, foarte rău!“.

În casă se așternuse o liniște ciudată, ca și cum toți știau ceva ce eu nu trebuia să știu. O dureroasă coaliție a tăcerii simțeam cum crește în jurul meu. Adevărul mi-era interzis! Și totuși tăcerea aia nu era mută, cineva îmi vorbea. Dar eram prea mic ca să realizez că dincolo de istorie Dumnezeu mă privea. Și tot prea mic ca să realizez că tăcerea lor era ca o platoșă invizibilă ce o întindeau subtil cu nebănuită dragoste asupra mea, ca să mă apere de lumea din afară. Căci lumea liberă din mica mea familie se potrivea atât de puțin cu acea lume din afară în care eram obligat să trăiesc.

Și de aceea, de câte ori plecam din casă, aveam un sentiment ciudat. Parcă treceam o dureroasă graniță ce mă ducea în altă țară, pe care n-o simțeam ca fiind a mea și pe care structural nu vroiam s-o recunosc. Nimic din „lumea nouă“ comunistă din afară nu creștea în „grădina sufletească“ pe care o pliveau zilnic cu atâta tenacitate în familia noastră cele două femei, mama și mămăica. Erau făcute amândouă, parcă, din stânca aceea neerodabilă la vreme, din care pesemne a răsărit și acest popor. Era în casă o autoritate feminină, dar nu una care sugruma, ci o forță care păzea cu sfințenie un lucru venit dintr-o vechime sufletească a unei țări de care „istoria victorioasă“ a vremii socialiste, lovindu-se, se zdrobea neputincioasă. Dar dincolo de această tainică plămadă sufletească incoruptibilă ce

le caracteriza atunci când deschideau porțile-n lume, atât mama cât și mămăica făceau un cuplu feminin antologic.

Mămăica, precum orișice femeie, avea acea memorie feroce care „iartă“ totul, dar nu uită nimic. Știu odată când aveam vreo optsprezece ani că mama mi-a spus:

– Vezi, dragă, că mămăică-ta trebuie să se ducă la Herculane cu unul pe care l-a cunoscut când avea 18 ani! Nu știu ce-o fi apucat-o acum la bătrânețe?!

Și astfel am aflat că mămăica își dăduse întâlnire cu primul ei iubit din adolescență. Mi s-a părut fascinant, ireal! Dar la mămăica, ca și la mama, realitatea vieții era formată nu atât din mici și mărunte realități, cât din dimensiuni *posibile* și *imposibile* de viață, care în mâinile lor se cristalizau spre stupoarea tuturor în fascinante adevăruri ce complexau aristocratic penibila realitate a vieții, și aia socialistă. Gesturile lor imprevizibile pentru măsura contabilizată a timpului sufletesc inert la care fusesem condamnați semănau cu niște dinamite de viață aruncate într-un sanatoriu, care odată explodate aduceau sănătate și un fel de libertate interioară de care fusesem metodic dezobișnuiți. Vremea trecuse peste amândoi. Erau văduvi, nu se mai văzuseră exact de atunci, de la optsprezece ani. Cum s-or fi găsit acum, numai Dumnezeu știe! Respectivul domn, fostul iubit din tinerețe, avea acum optzeci și patru de ani. Mămăica, „doar“ optzeci și doi. Întâlnirea unică a avut loc în Gara de Nord. De undeva din depărtare a apărut, ca o șoaptă printre oameni, trupul firav al unui bătrânel. Curat îmbrăcat, cu o mică valijoară în mână, se strecura prin mulțimea personalului, parcă cerându-și scuze că a intrat nepoftit într-o mare sufragerie unde toți aveau treabă și el îi deranja. Tânărul din el nu murise, iar pe deasupra transmitea cu tandrețe emoția întâlnirii. Se vedea cu câtă grijă își aranjase părul cu peria, ca pe timpuri. Firele-i stăteau lipite într-o parte, amintind de frumoasa cochetărie masculină a unei lumi apuse. Din fața „Biroului de Informații“, ca dintr-un Stat Major, mămăica în schimb cerceta cu atenție peronul. Odată văzut, se repezi la el ca un vultur.

– Tot pe stânga-ţi faci freza! îi strigă ea în loc de bun venit, de a auzit toată gara. Apoi îi trecu cu putere mâna prin păr, aranjându-i, evident, freza pe dreapta. Abia atunci am realizat puterea devastatoare a memoriei feminine asupra detaliului masculin.

Dar poate cea mai intensă ciocnire din cadrul matriarhatului absolut în care am fost crescut a avut loc la Cassandra, studioul de teatru al studenţilor actori din anul IV. Jucam rolul principal dintr-o piesă de absolvire şi veneam în scenă, conform indicaţiilor regizorale, din public. În rândul patru, mama şi mămăica. Evident, aveam emoţii. Căci aşa cum se ştie, cele mai penibile spectacole sunt cele cu critici şi cu rude. O rudă nu vede rolul, îşi vede ruda. Şi de aici, nenorocire! Auzi câteodată din sală: „Uite-l şi pe vără-miu!". Sau: „Uite-l şi pe nepotă-miu cum se prosteşte!". Deci urc pe scenă şi încep un dialog cu un alt coleg. Replicile curgeau de la unul la altul firesc, când deodată din sală se aude vocea mămăicăi:

– Dragă, dar e frumuşel foc!

– Cine? întrebă mama, cu glasul ei penetrant, de trezi tot rândul de spectatori ce tocmai se ambetau de substanţa teatrală ce venea dinspre scenă.

– Cum cine? replică mămăica. „Fiu-tu! Nu-i ăla din dreapta?

– Cum o să fie, dragă, ăla din dreapta, răspunse nervoasă mama, nu vezi bine! Pune-ţi ochelarii! Este ăla din stânga.

– Adică mă faci şi chioară pe deasupra! replică scurt mămăica pe un ton autoritar neiertător, dând astfel semnalul definitiv că piesa de teatru se mutase acum în sală.

Oricum nimeni nu ne mai asculta. Substanţa dramatică ce venea de la acele femei era incontestabil net superioară celei de pe scenă.

– Adică îmi spui mie care l-am făcut, care e? reluă discuţia, supărată la culme, mama.

– Lasă, dragă, că niciodată n-ai ştiut ce ai făcut în viaţă! continuă necruţător mămăica.

Şi aşa mi-am botezat irevocabil începutul în carieră, fiind complexat pe veci de familie.

Mămăica avea ceva fatal. Propriul meu destin a îngenuncheat în faţa ei şi a ascultat-o ca pe o teribilă ursitoare. Căci nu aveam mai mult de patru ani şi jumătate când la Casa de Cultură din Nehoiu s-a ţinut o serbare cu absolvenţii claselor primare unde preda şi ea. Şi atunci a ţinut morţiş să participe la această serbare şi nepoţeii. Adică eu şi fratele mai mare.

Evident, am fost obligaţi să învăţăm pe dinafară două poezii. Până aici nimic excepţional. Poeziile erau scrise de ea. Nici asta nu era excepţional.

Excepţional era însă faptul că poeziile scrise pentru noi erau *poezii destin*. Adică poezii care odată recitate ne-au marcat viaţa amândurora până-n clipa de faţă. Mămăica era astfel poetă-ursitoare. Mai mult, ca să-i arate destinului că nu se joacă, ne-a făcut două diagonale de mătase pe care ni le-a pus pe piept. Pe diagonala fratelui meu scria „Doctor". Şi doctor a ajuns! În schimb, la mine geniul ei a pus destinul într-o încurcătură fără precedent, din care sărmanul nici astăzi nu mai ştie cum să iasă. Căci pe banderola mea scria: „CEVA". Iar poezia pe care am spus-o, tremurând din toate mădularele, suna cam aşa:

„Eu vreau să mă fac *ceva*
Dar nu spun la nimenea
Îi spun mamei la ureche
Că mi-e prietenă mai veche!"

Şi „ceva" am ajuns, spre deruta multor contemporani de-ai mei. Teribilă, mămăica! Mi-a dat o treabă de făcut în viaţa asta, nepereche! Într-un fel m-a simţit, mi-a intuit destinul şi atunci a spus: „Să fii *ceva*!". Dar tot mămăica mi-a dat de mic copil să trăiesc şi febra unică a paradoxului feminin. Eram în clasa întâi. Mă ţinea de mână ca să traversăm strada. Pe atunci Bucureştiul nu era atât de circulat ca acum. Undeva în depărtare se vedea venind o maşină.

– Stai, aşteaptă! îmi spune ea autoritar. Nu vezi că vine o maşină? Ce, vrei, să ne calce?

Şi cuminte, m-am supus poruncii, fără să ştiu că în clipa în care maşina va fi la câţiva metri de noi mămăica va izbucni:

– Acum! Şi smulgându-mă de mână, trecând razant prin faţa maşinii, eram pe trotuarul de vis-à-vis.

În spatele nostru, un scrâşnet groaznic de frână, ce a trezit tot cartierul.

– E, ai văzut c-am scăpat! îmi spuse victorioasă mămăica. Era cât pe ce să ne calce, nenorocitul! Apoi, cu un pas hotărât mă târî după ea în lumea de pe stradă. Undeva în spate, cu capul pe capota maşinii ce tocmai frânase, stătea un om transpirat căruia nu-i venea să creadă prin ce a trecut. El era victima! Şoferul! Mai târziu acest deliciu ascuns al riscului nu a dispărut şi nici nu s-a atrofiat, ci a luat dimensiuni nebănuite. Peste 14 ani, eram mare, student şi mergeam eu acuma cu bunica s-o conduc la maşină. Trecuse de 80 de ani, se ţinea încă foarte bine şi nu accepta s-o însoţesc decât până-n staţie. De acolo era treaba ei.

– Uite o maşină goală! îi spuneam, urcă în asta că mai târziu se aglomerează!

– Nu, dragă, mai aştept! îmi răspundea cu un ton placid.

Şi iată că într-un târziu sosea şi maşina ei mult aşteptată. Adică una foarte aglomerată, cu oameni pe scară. Atunci şi numai atunci se aprindea în ea tot sângele moldavo-voievodal. Cu o forţă incredibilă se arunca în ciorchinele de oameni ce stăteau atârnaţi pe scara maşinii. Îşi făcea loc numai cât să pună vârful piciorului pe scară. Cu o mână se agăţa cu o dexteritate teribilă de bara de la mijloc, iar cu cealaltă lovea cu poşeta în cap, cu o precizie de invidiat, toate femeile din preajmă.

– Urcaţi nenorocitelor mai sus, nu vedeţi că stă o femeie în vârstă pe scară?

Apoi eu asistam neputincios cum autobuzul se-ndepărta cu mămăica, cu un picior pedalând din când în când pe asfalt, ca şi cum maşina devenise trotineta ei. Din depărtare se vedea cum de fapt mămăica împingea maşina, dând din picior din ce în ce mai iute şi cum în acelaşi timp încerca să trezească la viaţă prin lovituri de geantă, date cu temperament, populaţia proletară a transportului în comun.

Dar cu toate acestea, bunica, sau mai bine zis mămăica, a;a cum îi spuneam eu, m-a învăţat ceva unic: să cred mai întâi în miracolul vieţii şi mai apoi în viaţă ca atare. Avea acel ceva venit din strămoşi care topea obişnuitul vieţii în taina de a fi. Făcea colive, parastase, discret, ca şi cum ar fi pus masa pentru cei vii. Aşa, din pomenile fireşti l-am cunoscut pe tătăica, tatăl mamei, soţul ei, pe nea Fănică, fratele ei. Îi aducea în casă prin poveşti, prin pomeniri care toate se terminau cu o lacrimă în colţul ochiului. Dar cel mai mult îmi plăcea cum purta biserica cu ea. În casă, la masă, pe stradă. O purta fără să vorbească despre religie, credinţă sau Dumnezeu. Când îl pomenea pe Dumnezeu, rar, dar cu autoritate, cuvântul rămânea înfipt în aer şi aveam sentimentul că viaţa dezordonată se oprea pentru o clipă şi se remodela după El.

Într-o zi, prin faţa blocului în care stătea la etajul 1 a trecut o înmormântare. Vara toridă accentua ritmul lent aproape până la nemişcare al coşciugului sărac, simplu, care trecea însoţit doar de patru persoane tăcute. Era o zi frumoasă de vară, tocmai bună de trăit. Strada era tăcută şi ea, blocul plin de pensionari aţipea la ora prânzului, neîncurajat de nici o adiere de vânt. În această tăcere de sfârşit de veac s-a auzit un plâns. Era bunica! Plângea singură în balcon.

– Ce faci, mămăică?! am întrebat-o. De ce plângi?

– Păi cum să nu plâng, dragul mamei? Nu vezi că nu-l plânge nimeni? mi-a răspuns ştergându-şi lacrimile.

Aşa era bunica, îi plăcea să-şi bată consoartele cu poşeta pe scara maşinii dar îşi plângea şi „aproapele”!

Dar mămăica avea în ea şi furtuna neamului pe care-l moştenea.

Cine poate să uite noaptea aceea de Paşti, când o mulţime de oameni cu lumânări în mână se-nghesuiau să ia lumină!

Mămăica, de-o mână cu mine şi cu cealaltă ţinând lumânarea, îşi făcea loc în marea de oameni, cu o forţă şi o dibăcie incredibile. Mă târa printre valuri de oameni. Mic fiind, faţa mea se izbea de curele, poşete, burţi, picioare, sacoşele

celor mari. Eu simţeam lumea drept în faţă. „Se dă lumină! Hristos a înviat!” s-a strigat în cor. De acolo de unde eram, strivit cu capul între poşeta unei femei şi spatele alteia, numai lumină nu vedeam! Şi totuşi, la un moment dat am văzut o flamă mică deasupra capului meu. Ardea părul cucoanei din faţă. Bunica, în agitaţia ei, i-a atins părul cucoanei cu lumânarea cu care tocmai luase lumină. „Bine, înţeleg”, mi-am spus într-o fracţiune de secundă. „Se dă lumină, dar nu se dă foc!”, şi-atunci am strigat:

– Mămăico, stinge lumânarea c-a luat foc tanti!

– Nu se poate! mi-a răspuns mămăica, fiindcă-i lumină sfântă!

Până la urmă, lucrurile s-au aranjat şi-ntr-un final victima şi călăul s-au împrietenit deasupra capului meu. De acolo, de jos, ascultam. Pe deasupra mea alergau poveşti uluitoare, cu oameni dragi care nu mai sunt. În noaptea de Paşti ploua cu atâta suferinţă! Amintirile lor dragi cădeau toate pe creştetul meu de copil şi se opreau din când în când în câte-un oftat. Cerul înstelat devenise o imensă cupolă, iar în noaptea aceea cele două femei îşi murmurau iubirile, devenite poveşti pe care eu niciodată nu le auzisem la lumina zilei. Femeia cu părul aprins de lumânare într-o parte îşi deşerta sufletul celei care din greşeală i-a dat foc, iar aceasta din urmă, după ce o asculta, îi revărsa la rându-i dureri nemărturisite. *Lumina sfântă îşi făcea datoria!* La lumina celor două lumânări ţinute strâns cu grijă deasupra mea de mâinile vlăguite de viaţa tristă a celor două femei am auzit lucruri nerostite până atunci. Am auzit de oameni plecaţi pe front să lupte pentru ţară şi care nu s-au mai întors nicicând, de soţi, iubiţi, taţi, fraţi şi rude arestate peste noapte de ceva ce venise peste ţară ca o beznă şi pe care cele două femei îl spuneau în şoaptă uitându-se în stânga şi-n dreapta. Se repeta încet un cuvânt ce făcea brusc aerul să tresare – „comunism”.

Drumul spre casă a fost tăcut. Mămăica m-a învăţat să ţin lumânarea aprinsă până acasă. Hristos înviase şi nimeni n-avea voie să-l stingă. Acolo, în căuşul palmelor mele mici, simţeam,

nu ştiu cum, că ţin inima LUI. Ştiam că trebuie s-o aduc aprinsă până acasă. Mă uitam numai în palmă. Orice pală de vânt îmi devenea brusc duşman.

– Ce-or fi făcând cei cărora li se stinge lumânarea? mă-ntrebam în sufletul meu de copil. Cred că oamenii aceia devin trişti pentru tot restul vieţii!

Apoi s-a-ntâmplat ceva inimaginabil. Lumânarea mămăicăi s-a stins. Am crezut că este sfârşitul lumii, dar mămăica a întins calm lumânarea ei stinsă către lumânarea mea, a luat lumina şi am mers tăcuţi mai departe. Pe drum au mai venit câţiva oameni mari şi au luat lumină de la mine. Mă simţeam atât de mândru dar şi de responsabil vis-à-vis de mica luminiţă pe care o ţineam în palmă.

Peste patruzeci de ani, după o conferinţă la Turnu-Severin, o bătrânică mă opreşte la ieşirea din sală, îmi strânge mâna în mâinile ei slabe, uscăţive dar atât de duioase, apoi mă priveşte cu ochii ei albaştri în care tremura o lacrimă şi-mi spune:

– Să vă dea Dumnezeu sănătate, sunteţi pentru noi ca o lumânare! Şi ştiţi? – a continuat ea – lumânarea poate să facă ceea ce soarele nu poate!

– Ce? am întrebat curios.

– Poate să lumineze pe-ntuneric! mi-a răspuns bătrânica îndepărtându-se.

Amintiri

Ce ciudate, în fond, sunt şi amintirile! Şi ce pretenţioase! Căci nu tot ce ai trăit are dreptul să ajungă amintire. Şi, mai ales, nu tu îţi aminteşti! Sau poţi s-o faci cu riscul unui deşert sentimental, aşa cum ai face un inventar al lucrurilor întâmplate.

Dar paradoxal, amintirea îşi aduce aminte de tine!

Există, evident, şi amintiri urâte pe care tu nu poţi să le uiţi, dar nu ele îţi creează zborul sufletului către un nemărginit al fiinţei. Din contră, ţi-l inhibă. Te leagă de pământ! Eu vorbesc de acele amintiri care vin pe ascuns în inima ta şi te-mbrăţişează la pieptul lor, spunând prezentului că nu este singur pe pământ.

– Ce tot vorbiţi de morţi, dom'le!... s-a răstit la mine un domn care se prezentase a fi profesor de pedagogie socială. E o lume moartă pe care o prezinţi... n-ajută la nimic! Trăim epoca internetului, a O.Z.N.-urilor!

Apoi, fără să aştept vreun răspuns, congestionat, furibund că exist, a părăsit arena pe care singur şi-o pregătise.

Furia lui pleca de la un album de istorie cu fotografii ale unor oameni care au condus ţara asta înainte ca România să fie supusă experimentului comunist. Îi arătam unei tinere de 17 ani alte chipuri, alte priviri, aproape o altă specie de români.

– Ce tot îi bagi în cap dom'le, poze cu morţi?! Noi am fost şi suntem un neam de prăpădiţi!, urlă el din depărtare.

N-am spus nimic. Din album ne priveau nişte ochi de o profunzime tristă. Oameni care se jertfiseră pentru ţară. Am simţit din tăcerea ce ne învăluia că tânăra solidariza tacit cu mine. Din câteva pagini răsfoite, din chipurile luminate de martiri pe care le văzuse, a înţeles rapid că nu face parte din neamul ăla de „prăpădiţi". Decisese, fără să spună un cuvânt, asupra calităţii ei de a fi român. Era seară, în jur se vedeau Munţii Siriului. Domnul profesor de pedagogie socială n-avea de unde să ştie că acolo, în valea aia dintre munţi, unde-şi bea el liniştit vinul la cabană şi unde-şi parcase Volkswagen-ul luat în

leasing, „prăpădiţii" de care vorbea au dus lupte grele la 1916. Pământul pe care sta el, blestemându-şi condiţia de român, era plin de oasele lor. Ce distanţă enormă între ţăranul care a apărat cu preţul vieţii lui fiecare palmă de ţărână din această ţară în acele zile cumplite de mare încercare pentru neam şi intelectualul care striga în faţa mea.

De unde oare o fi apărut acesta din urmă?

Cine or fi fost părinţii lui? Cum de ajunsese să gândească aşa?

Soarele apunea. Undeva în muntele din faţă stăteau ascunse, nevăzute şi neştiute de nimeni, în pădurea de fagi şi de stejari „treptele lui Mackensen". Locul fortificat de unde generalul inamic condusese lupta. Atunci se spărsese frontul, iar „prăpădiţii" luptau cu disperare ca să-şi apere ţara. Munţii, trecătorile care-i apăraseră secole în faţa năvălitorilor, acum nu mai puteau să-i ajute. Tunurile de mare calibru, superioritatea tehnicii militare a inamicului îi dovedeau. Încălţaţi în picioare cu obiele, cu o biată puşcă-n mână, „prăpădiţii" se aruncau în ploaia de schije ca să-şi apere glia. Apoi trupurile lor sfârtecate de obuze muşcau ţărâna şi deveneau pământ.

Pe pământul ăsta stătea acum „intelectualul" meu deza-măgit. Apoi noaptea a înghiţit totul. Acolo, pe valea Siriului, mi-am făcut copilăria. Iar valea, încet, a început să-mi vorbească. Eram copil, mergeam cu mocăniţa în munte, la peşte. Mergea aşa de-ncet că puteam să mă dau jos din ea ca să culeg prune din livezile prin care trecea. Câteodată vagonetul trecea direct pe sub pruni. Era de-ajuns să-ntind mâna ca să le culeg. Trenuleţul străbătea astfel o grădină a raiului. Pe deasupra capetelor noastre de copii treceau în ritmul lent al mocăniţei, ramurile bogate pline cu prune, pere sau mere pădureţe.

„Intelectualul" meu care preda pedagogie se culcase. Ştirile de la televizor îi mai dăduseră încă o dată certitudinea că nu greşise atunci când spusese că suntem un „neam de prăpădiţi". S-a culcat liniştit. Realitatea de zi cu zi îi dădea dreptate. Viaţa

lui era bine legată cu un lanț de țărușul prezentului. Apoi gândurile mele l-au părăsit. N-am vrut, dar ceva mai puternic decât mine mă-nvăluia. Părăseam încet, duios, prezentul.

M-am văzut din nou mic pe ulița satului, cum mă jucam în fața casei de la țară, așteptând-o pe mama. Nu știu de ce, dar despre mama n-am amintiri, ci fericiri. Fericiri scăldate într-o lumină de-nceput. Din această lumină sufletească ce mă-mbrățișa din toate părțile țâșnea câteodată un gest... așa... doar ca să mă mângâie sau să-mi aranjeze părul, să mă ajute să mă închid la hăinuță sau pur și simplu să mă ajute să fac primii pași. Gestul ăsta apoi m-a urmărit toată viața. Nu mai era vizibil, dar cât de concret atunci când viața o cerea! În rest, o dragoste tăcută, nedeclarată, ce făcea să bată timpul dintre noi, permanent, ca o inimă pe care nimeni n-o vedea. Când mama n-a mai fost, inima asta a încetat să bată și viața atunci s-a prăbușit în gol. Ulița satului era lungă pentru mine. Când o priveam îmi dădeam seama că merge așa departe, că aproape se izbea de cer. Cerul de la capătul uliței căpăta sens pentru mine doar atunci când pe el se desena silueta mamei. Iar silueta mamei fermeca aerul și atunci cerul devenea martorul unei mari iubiri. Mama venea de la serviciu. În casă aflasem că atât *serviciul* cât și *statul* erau doi hoți. Primul îi fura mamei timpul pe care ar fi vrut să mi-l dăruiască mie, iar al doilea, banii și tinerețea.

N-am știut niciodată când am făcut primii pași. Mi s-a spus că m-am așezat pe masă, și-acolo, desculț, cu mâinile întinse ca aripile unui avion, încet, încet, lipa, lipa... când spre dreapta, când spre stânga, când înainte, când înapoi, am ajuns fără să cad, în uralele tuturor, la capătul celălalt.

În schimb, îmi aduc foarte bine aminte altceva. Cum o dată am fost lăsat de capul meu singur într-o cameră. Mama și tata aveau musafiri „dincolo", adică în camera de vis-à-vis. Îmi aduc aminte cum am deschis ușa unui dulăpior și acolo am găsit o sticlă de lapte, dar în care nu mai era lapte, ci erau niște cireșe. Am gustat. Cireșele aveau un gust colosal! Erau moi și te pișcau pe limbă. Știu că după fiecare cireașă mâncată simțeam cum

cresc mai mare. Și am mâncat. Am mâncat până când am considerat că am ajuns la o vârstă considerabilă. Atunci și numai atunci am deschis brusc ușa care dădea la musafiri. Am dat-o tare de perete și am strigat: „Mă mărit!" Aveam 5 ani. Musafirii au rămas o clipă uluiți, ca și când ar fi intrat un cowboy într-o cârciumă, apoi au izbucnit într-un hohot de râs general. Atunci n-am înțeles de ce. Dar pe mama am văzut-o cum fuge direct la dulăpiorul unde se afla sticla cu cireșe. Apoi, glasul ei disperat: „Vai, dragă, copilul ăsta a mâncat toate vișinile din sticla de vișinată!"

Mai târziu, evident că „m-am și măritat!". Dar nu când am ajuns mare, ci peste câteva zile, când mama era plecată la serviciu, adică în locul ăla în care-și pierdea timpul. Și tocmai de aceea, ca eu să nu-l pierd, „m-am măritat!" Aleasa inimii era Zaza. O fată blondă cu părul buclat, ochi albaștri și cu pistrui. Semăna cu un îngeraș. Avea 6 ani și eu, 5. Eu nu știu cum arătam și nici acum nu știu de ce m-a acceptat. Dar atunci, în goana aceea de a nu-ți pierde timpul, nimeni nu se mai gândea la asta. Victorița, femeia de serviciu din casa noastră, i-a tăiat rapid cu foarfeca un voal miresei, dintr-o perdea veche de dantelă de plastic. Apoi copiii s-au apucat să facă torturile. Unul de cireșe umplute cu zahăr, celălalt, din noroi. Tortul din cireșe era prevăzut pentru miri. Celălalt, pentru invitați. Nu arăta rău, dat cu puțină apă și pudrat cu nisip, ziceai că este din magazin. Păcat că nu era de ciocolată! Odată terminate toate pregătirile, alaiul s-a pornit din curte, a traversat ulița și a intrat neanunțat în curtea casei de vis-à-vis. Acolo era casa miresei. În curte, în grădina de flori, doamna Isar, mama miresei, o femeie micuță, grăsuță dar foarte bună la suflet săpa cu un hârleț și aranja niște narcise. Biata femeie! Când ne-a văzut, a rămas trăznită! I-a căzut hârlețul și nu-i venea să creadă. După efectul ăsta năucitor, ne-am întors chiuind la mine acasă, unde toată lumea a mâncat tortul de cireșe. Apoi a fost divorțul care a durat doar vreo cinci minute și s-a manifestat printr-o bătaie cu mere.

Până seara am uitat şi de nuntă şi de divorţ. Doamna Isar stătea sprijinită de gard, era pe înserate. Ea nu uitase! Încă sub impresia evenimentului îi povestea mamei care se-ntorsese de la serviciu. Vântul împingea vorbele departe, le prindeam cu greu. Apoi glasul mamei răzbătu:

– Dragă, dar ăştia sunt avansaţi rău de tot! Păi dacă acum au făcut asta îţi dai seama ce vor face când vor creşte mai mari.

Nu ştiu dacă tata a fost impresionat ascultând povestea asta, dar femeile din jur, da! Eu personal mă miram de mirarea lor. La urma urmei nu fusese decât o nuntă!... Apoi amintirea fugi.

Între timp noaptea se instalase la cabană. Acum dormeau cu toţii. Ultimii care s-au dus să se culce erau nişte proaspeţi absolvenţi de facultate. Au băut, au fumat, au strigat şi au dansat. Au ascultat până târziu manele, date la maximum. Aşa erau ei fericiţi. Nu-i interesa că în cabană mai erau şi părinţi cu copii. Lumea nouă îi învăţase să-şi trăiască clipa, să fie numai ei. Celălalt nici nu exista. Nici măcar cerul cu stelele, care era deasupra lor. N-aveau timp să-l privească. Dar de undeva din munte pădurea îi privea cu o tristeţe fără de margini.

– „Dragă Puric, şi limbricii se iubesc, dar sunt urâţi!" mi-a venit în minte remarca profesorului meu Dem Rădulescu. Eram singur din nou. Cerul nopţii mă privea. Apoi o amintire m-a fulgerat din nou.

Se făcea că eram mai mărişor, aveam deja şapte ani. Ne mutasem din casa veche într-una nouă. Uliţa nu mai era infinitul din care venea zâna blondă. Era acum doar un râu de praf ce despărţea casa de un lan de porumb. Iar dincolo de oceanul verde al cocenilor ce tremurau în vânt ca nişte valuri se ridica precum o corabie imensă Policlinica la care lucra mama.

Într-o zi, ştiu că cineva, o femeie care o mai ajuta pe mama în casă, m-a trimis să-i spun că masa este gata. Ce distanţă patriarhală între casa noastră şi serviciul mamei! Acolo spaţiul şi timpul trăiau împreună. Şi de aceea graba era nenaturală.

Am deschis poarta, am traversat valurile de praf ale uliţei şi m-am pierdut în lanul de coceni. De acolo dintre ştiuleţi priveam la geamul unde ştiam că lucrează mama. Apoi am strigat:

– Mamă, hai acasă, că mămăliga-i gata!

Nu ştiu de ce, dar am avut sentimentul că pentru o clipă toată Policlinica m-a ascultat. Clădirea mă privea mirată prin toate ferestrele ei. Apoi s-a deschis geamul de la cabinetul mamei. I-am văzut capul frumos şi părul blond. Dar i-am auzit şi disperarea.

– Poate vrei să spui, tortul! mă corectă ea cu un glas tare, de răsunară toţi munţii.

La prânz nu mi-a spus nimic. Mă pedepsea cu o tăcere cumplită. Apoi, în timp ce eu mâncam mămăliga, am auzit:

– Copilul acesta, dragă, m-a făcut de râs în toată Policlinica! Râdeau toţi pe rupte. Nici nu mai ştiam ce să le spun.

De atunci, nu ştiu de ce, dar parcă am învăţat că nu toate adevărurile trebuie spuse-n gura mare. Însă timpul a trecut şi totul s-a uitat. Am crescut mare. Eram adolescent. Iar adolescenţa, de regulă, se uită puţin distant asupra copilăriei pe care tocmai o părăseşte. Numai că privirea asta m-a costat. Copilul din mine nu vroia să se dea bătut. Nu cred să existe în literatură o imagine mai dezolantă pentru vârsta unui adolescent decât propria-mi imagine din adolescenţă. Să tot fi avut vreo 17 ani, când mama a crezut că m-am maturizat suficient ca să fiu capabil să tai o pasăre din curte, pentru a fi gătită. Ce eroare!... Luată cu serviciul şi cu treburile de zi cu zi, mama a uitat ce copil a adus pe lume!

– Ia, dragă, şi tu o găină sau o curcă şi tai-o ca s-o jumulesc, că acum se face 12 şi vine taică-tău de la serviciu şi n-am ce să-i pun pe masă, a sunat într-o zi ordinul implacabil.

În clipa aceea m-a trecut un fior. Dar un fior dublu. Unul era de mândrie pentru decoraţia pe care tocmai mama mi-o pusese în piept şi pe care stătea scris: „Gata, acum eşti mare, eşti bărbat!". Celălalt era ca un leşin. Cum să tai eu o pasăre? Tocmai eu, care nu suport sângele! Şi totuşi ceva mă îndemna să

prefer medalia mamei, adică să calc peste sufletul meu care striga din răsputeri: „Nu!” Şi astfel, ispitit de grade şi neascultându-mi inima, am luat toporul ce stătea sprijinit de un butuc în curte de parcă m-ar fi aşteptat şi luând aer în piept m-am îndreptat spre ogradă. Era pentru prima oară când realizam cât de vii sunt găinile, raţele, curcile! Pentru ele era o zi ca oricare, dar pentru mine, nu! Eu eram altul. Cu toporul în mână, am deschis poarta ogradei şi am intrat. Atunci s-a-ntâmplat un lucru fantastic, am simţit că toate păsările, găinile, curcile, dar absolut toate mă priveau acuzator. Mai ales curcile, cu privirea aia albastră de uniformă de miliţian. „Doamne, cum mă privesc!” mi-am spus „Dacă şi-au dat seama?!”, mi-a trecut fulgerător un gând. Se crease, în clipa în care am intrat în curte, brusc, o tensiune între mine şi ele de nu mai puteai mişca. De fapt, nimeni nu mai mişca, mai ales ele, „victimele”. Stăteau pironite locului şi-şi roteau numai ochii în cap, în toate părţile, ca şi cum ar fi vrut să vadă pentru ultima oară toată viaţa. „Dacă sar toate pe mine?!”, m-a fulgerat un gând.

– Hai, dragă, mai repede, că acu' vine taică-tău, se auzi vocea neiertătoare a mamei, din bucătărie. În clipa aia m-am hotărât! De fapt nu eu m-am hotărât, ci vocea mamei. Cu un gest brusc am prins o curcă de gât şi am scos-o repede din ogradă. În spatele meu, un vacarm înfiorător. Cârâituri, cotcodăcituri, fulgi în aer... un adevărat balamuc! Am strâns şi mai hotărât curca de gât şi cu toporul în mâna cealaltă mă-ndreptam spre uliţă pentru că ştiam, văzusem de nenumărate ori, că acolo, la baza gardului sau între uluci, era locul execuţiei. Eram încordat, mergeam ţeapăn. „Am devenit bărbat!”, m-a trecut un gând, ca un fior rece pe şira spinării. Simţeam cum mi se-ntăresc muşchii. „E maturitatea!”, mi-am zis eu. Când deodată s-a-ntâmplat un lucru ciudat. În palma mâinii drepte, cu care ţineam gâtul curcii, am simţit ceva, întâi încet, apoi din ce în ce mai intens, ca o furnicătură. Era viaţa curcii care trecea prin palma mea. Din gâtul strâns de mine, sângele ei încerca palpitând să-şi facă loc. Reflex am simţit s-o eliberez. Dar ceva

ca o frică mă îngheţase. Nu mai eram liber! Nu mai eram eu. Atunci am simţit nevoia s-o privesc. M-am uitat la ea şi am încremenit. Mă privea! Curca mă privea pe mine! Doamne, cu ce ochi! Ochiul ăla albastru nu mai avea nimic din culoarea uniformei de miliţian, ci semăna cu cerul senin de vară care de sus ne privea pe amândoi. Mă privea şi parcă-mi spunea: „Eşti făcut pentru lucruri frumoase!... Lasă-i pe alţii să facă ceea ce trebuie să faci tu acum!”

Am înlemnit. Simţeam că are dreptate. Mă cunoştea în adâncul sufletului meu. Mă cunoştea mai bine decât mama şi decât credeam eu că mă cunosc!

„Doamne, cum ne mai amăgim în viaţă!”, mă fulgeră din nou un gând. Simţeam să las toporul din mână şi să fug cu curca undeva în lume. Când deodată am fost trezit de glasul unei ţărănci mai în vârstă.

– Ce faci, maică, cu curca aia-n mijlocul drumului?!

– Ce să fac?, am răspuns automat... M-a trimis mama s-o tai, dar mi s-a făcut milă.

– Lasă, maică, nu te mai umple tu de păcate, că eşti tânăr. Dă-mi-o mie!

Şi până s-apuc să mă dezmeticesc, îmi smulge curca din mână şi hââârş!... cu toporul.

Undeva în ţărână, corpul ei sărea în toate părţile, parcă era o inimă mare ce se zbătea în căutarea trupului pierdut. De undeva din iarba de lângă gard, din capul ei căzut într-o parte, mă privea încă ochiul plin de albastrul cerului ce se stingea ca de o mare oboseală. Privirea dispărea încet, înceţoşată şi parcă mulţumită că nu eu făcusem lucrul acela. Apoi pleoapa căzu greu, ca o cortină peste lumea aceasta, lăsându-mă singur cu ea. Undeva în zare se mai vedea ţăranca aceea ce mă izbăvise de păcat. Soarele era sus pe cerul albastru. Era o minunată zi de vară. Tocmai bună de trăit. Şi am trăit!... Apoi, din nou gândurile mele s-au oprit. Un râu de viaţă subteran ce-şi cerea dreptul mă făcea să cad în alte aduceri aminte. Profesorul de pedagogie socială, cel care jignise înserarea ce se lăsase ca o liturghie mută pe oasele

„prăpădiților” necunoscuți, prin brutalitatea lui mi-a adus aminte de o altă brutalitate.

– Dom'le, dumneata ai scris cartea aia cu „Omul” ăla „frumos”?... mă izbi dintr-o dată tonul obraznic al unui individ ce mă acostase tocmai când ieșeam într-o Duminică de la biserică. Am tresărit ca după o lovitură, apoi m-am întors încet și atunci i-am văzut privirea. Conținea o răutate veche. Un om în vârstă, căruia bătrânețea nu-i adusese nici un fel de înțelegere a lucrurilor, ci îi ascuțise un fel de cătare vicleană a ochilor. Buzele mici, subțiri, îi conturau un dispreț. De sub șapcă îi răsărea părul alb. Dar acesta nu-i adusese blândețea senectuții. Specia se camuflase. Nimic mai mult!

– Da, eu am scris-o! i-am răspuns într-un târziu.

– „Și unde ai văzut dumneata oameni frumoși în țara asta! continuă el, când eu, de când mă trezesc și până mă culc, văd în jurul meu numai jigodii!

Mă privi sigur de victorie. Vroiam să-i răspund. Dar parcă cineva, o forță ascunsă, mă oprea. Și atunci, din zidul bisericii din care tocmai ieșisem, se desprinse trupul firav al unei bătrânici care parcă sprijinea cu sufletul ei biserica întreagă, să nu cadă cumva în marea de deznădejde ce o înconjura.

– Există, bre, dar nu-i vezi dumneata! rosti femeia, mai mult pentru sine. De data aceasta bătrânul tresări ca lovit. Nu se-așteptase ca răspunsul să vină din altă parte. Fusese total surprins. Și mai al:s tonul blând, cu care nu era obișnuit, îl neliniștise.

– Domnule, dumneata m-ai citit dar nu m-ai înțeles! am putut atunci să-i spun și eu. Bătrânica din spatele dumitale nu m-a citit, dar m-a înțeles!

Seara, târziu în noapte, mi-am dat seama că bătrânica mă răsplătise, dar și că bătrânul acela era un fel de *tată sufletesc* al profesorului de pedagogie socială. Amândoi se bucurau dacă mai înecau și *puținul de viață* care mai era în acest neam. Dar pe marea asta tulbure naviga încet, fără s-o știe nimeni, bătrânica – „omul frumos“.

Există oameni care-ți urâțesc viața și oameni care ți-o înfrumusețează. Mama făcea parte, cu siguranță, din categoria aceasta din urmă. Dimpreună cu tata, parcă mi-a lăsat cel mai frumos dar: libertatea. Și peste ea, parcă *bucuria* de a fi liber. Iar acestor brutalități menite să-ți îngenuncheze viața știu că tata le răspundea cu seninătatea unui om crescut în altă lume, dar mama le reteza fulgerător cu un paloș de demnitate feminină, rar întâlnită.

„Dincolo de aparențe“[1]

Florentina Fântânaru: *Haideți să începem, domnule Puric. Bunicul dumneavoastră, Purec Ion, decorat de Majestatea Sa Carol I și de Titu Maiorescu cu „Ordinul Credincios cl. I“, a mai apucat să vă spună o poveste?*

Dan Puric: Nu, pentru că eu când m-am născut, el nu mai trăia. Am auzit doar povestea lui. Tata a păstrat un tablou-fotografie-portret al lui. Când poza a fost făcută cred că avea vreo șaizeci de ani. De acolo din fotografie mă privea cu o tristețe profundă, dar și cu un anumit fel de demnitate. Îi murise unul dintre copii, fratele tatălui meu: Valeriu Purec. La vârsta de 18 ani, în timpul unor exerciții militare la liceul militar, a făcut o pneumonie care la vremea respectivă a însemnat sfârșitul. Acea moarte a băiatului i-a imprimat tristețea cutremurătoare cu care mă privea din fotografie. Dar ce ciudat, fotografia mea de pe coperta cărții „Cine suntem“ seamănă cumplit de mult cu cea a bunicului. Ne leagă aceeași tristețe sfâșietoare. Când am făcut-o, mie îmi murea mama. Cu câteva zile înainte, am apucat să i-o arăt și mama mi-a spus: „Câtă demnitate ai, dragul mamei!“.

F.F.: *Avem aici o altă fotografie, ne puteți spune cine este domnul?*

D.P.: Este tata, cu aceeași melancolie în ochi.

F.F. : *Da, și cu un fel de tristețe.*

D.P.: Da, pesemne cu aceeași tristețe a bunicului. Cred eu că oamenii care înțeleg profund viața nu au cum să fie prea veseli. Tristețea asta nu poate fi confundată cu pesimismul. Câteodată mă gândesc la tristețea hristică. O tristețe fundamentală. În acest sens există o tristețe a unei femei aparte care m-a marcat dintr-un început. Tristețea din privirea Maicii Domnului. Dragostea ei, întreaga ei maternitate sunt învăluite de această stare. Icoana este locul unde pentru prima oară în lume chipul femeii primește o dimensiune nebănuită până atunci: *taina gravă a maternității.* Dar această taină ne vorbește nouă celor care o privim, în tonul unei duioșii și al unei tristeți fără margini. Parcă știa ce se va întâmpla cu Fiul ei…

F.F.: *Cum era tatăl tău cu mama ta? Cum se-nțelegeau?*

D.P.: Cuplul dintre mama și tata era extraordinar. Tata avea reflexele manierate ale bărbatului din secolul al XVIII-lea, iar mama, temperamentul femeii absolute dintotdeauna. De ce spun că tata avea reflexele delicate ale secolul al XVIII-lea? Pentru că în plină aglomerație, la ora cinci dimineața, când mama trebuia să plece la gară – făcea naveta ca medic, București-Urziceni, în mașinile de transport în comun, cu oameni care se striveau între ei pe scară, nemaițintând cont de nimic – tata avea gentilețea să se dea la o parte când vedea o femeie că vrea să urce. Se dădea la o parte și spunea: „Vă rog duduiță, poftiți! Urcați, vă rog!“. Cuvântul acela „duduiță“ era devastator pentru mine. Îmi deschidea poarta unei alte lumi care, culmea, deși n-o cunoscusem, simțeam că-mi aparține. Dar farmecul nu ținea mult, pentru că din păcate venea cenzura feminină. Adică mama, care izbucnea: „Cum dragă, lași toate nenorocitele să urce în mașină și pe mine mă lași jos?!“. Evident că nu era adevărat, dar mama era o bombă de temperament răvășitoare. Tata, săracu', căuta un compromis: „Lory, ssîîît, te rog!“. Mama: „Ce tot sâsâi, dragă, ca un gâscan? Nu vezi că astea îmi iau locul și rămân pe jos?“

Așa era mama, o esență de feminitate. Dar nu numai tata a pățit-o! Mai târziu mi-a venit mie rândul. Mai întâi când mergeam împreună pe stradă, îmi dădea indicații cu voce tare, de auzea și milițianul din colț: „Vezi că ți-am lăsat mâncare! Ai tocăniță în frigider și pe aragaz ciorbă de perișoare. Mă auzi? Să le mănânci, că nu m-am chinuit

[1] Fragment din emisiunea TV „Dincolo de aparențe“, realizator Florentina Fântânaru.

degeaba toată ziua!". Dar problema era că auzea toată strada. Avea o voce teribilă care ar fi făcut să pălească orice soprană de la Scala din Milano.

Apoi urcam în maşină cu mama. Acolo începea dezastrul.

– Dragă, vino-ncoace, c-am găsit un loc, haide mişcă-te mai repede, că se-aşază grasa asta pe el!

În primul rând, grasa aia rămânea perplexă pentru că şi mama era destul de plinuţă la vremea respectivă, iar eu devenisem, brusc, subiect public. Simţeam cum toţi ochii din maşină sunt pe mine. Apoi mama continua, spunându-le celorlalţi:

– Ce să-i faci dragă... nu prea aude!... Când era mic, copilul a avut otită şi eu l-am lăsat în grija unei servitoare care, culmea, făcea şi crize de epilepsie, dar eu nu ştiam nimic. Într-o zi, bine c-am venit acasă mai devreme că a apucat-o criza şi căzuse pe bietul copil. Efectiv îl sufocase!

Lumea rămânea paralizată de această poveste spusă public cu glas tare şi atât de sincer, iar eu îmi făceam timid şi distrus coridor prin mirarea lor, până la mama care, săraca, vroia să mă vadă c-am luat loc în maşină.

La vremea aceea eram student la teatru şi apucasem să fac ceva filme, evident socialiste. Vă daţi seama ce era pe capul meu. Problema mare s-a pus însă cu mult mai târziu, când, cu cât înaintam mai mult în vârstă, cu atât sentimentul matern se acutiza. Şi iată-mă actor la Teatrul Naţional. Director: Fănuş Neagu. Din cauza unor colegi rău intenţionaţi şi a unor intrigi, am ajuns la un conflict nedorit cu Fănuş. Amândoi, cu temperament. Ce mai! A ieşit cu scântei, cu trântit de uşi. Dacă mă uit în spate îmi pare atât de rău că ne-am certat! Noroc că, nu mult timp după aceea, ne-am împăcat. Era un om generos cu un suflet tare bun. Dar să reluăm. După dezastrul cu Fănuş, evident, unde să mă duc ca să mă descarc?! La mama!... O zi aşa, a doua zi la fel, până când s-a produs un declic nebănuit de mine, dar atât de organic pentru instinctul matern. Într-o zi, în spatele Teatrului Naţional, o pensionară

îmbrăcată mai mult decât modest, cu o sacoşică de plastic în mână şi cu poşeta peste care trecuse timpul, aştepta la intrarea actorilor. Era mama! Acolo, după un timp infinit de aşteptare pentru vârsta ei, a apărut în sfârşit şi directorul Teatrului Naţional, Fănuş Neagu.

– Nu vă supăraţi! se auzi glasul timid al mamei mele. Dumneavoastră sunteţi directorul Teatrului Naţional, domnul Fănuş Neagu?

Fănuş, surprins, se uită la doamna din faţa lui şi răspunse cu toată duioşia lui de artist.

– Da, doamnă, eu sunt.

Mama ridică ochii către el şi-i spune:

– Sunt mama lui Dan Puric. De ce vreţi să-l daţi afară pe băiatul meu, că n-a făcut nimic rău şi munceşte atât de mult?!

Fănuş rămase perplex. Abia putu bâigui:

– Cum doamnă, dar se poate, nici nu poate fi vorba de aşa ceva! Apoi se aplecă respectuos şi-i sărută mâna.

Nu a trecut mult şi am primit un telefon de la secretarea directorului.

– Domnul director Fănuş Neagu vă cheamă urgent la el!

Trebuie să recunosc că am pornit cu emoţie, dar şi pregătit pentru o confruntare totală. Când am intrat în birou însă, am fost dezarmat total. Fănuş, prăbuşit pe fotoliul lui îmi spune:

– Ce, mă, eşti nebun? Tu vii cu mă-ta la teatru?!

F.F.: *Îmi place privirea mamei dumneavoastră. Straşnică femeie!*

D.P.: Era necruţătoare. Ai intuit-o. Nu ierta nici o impostură, avea un cuţit cu care tăia din start toate notele false. Era genială! Un instinct matern absolut, care-mi dărâma dintr-o singură lovitură toate micile mele construcţii pe care vroiam să le înalţ din naivitate, din credulitate pe pământul alunecos al unor compromisuri pe care nu le vedeam. De exemplu, într-o zi când ne aflam împreună în mica ei garsonieră

amărâtă... sună telefonul. Mama ridică telefonul şi aude o voce obraznică:

– Sunt de la Cotroceni! Vreau cu Dan Puric!

Eu întind mâna spre receptor, numai că mama, neuitându-se la mine, continuă:

– Draga mea, dar dumneata nu ştii să te prezinţi? N-ai nume?

De partea cealaltă a firului, vocea obraznică bolborosi ceva, dar nu-şi pierdu tonul de tupeu. Mama se uită la mine, apoi luă decizia:

– Nu este acasă!... Ce doriţi?

– Să vină să-şi ia decoraţia! răcni vocea femeii obraznice. A primit „Ordinul Naţional Steaua României în grad de cavaler“ pentru merite în cultură! Să vină să şi-l ia pentru că i-l înmânează domnul Preşedinte!

O secundă de tăcere se aşternu în mica garsonieră sărăcăcioasă. Apoi vocea mamei căzu ca un trăznet:

– Îi dă bani?

– Nu! se auzi vocea din receptor.

– Atunci să şi-o pună pe piept!... răspunse mama trântind receptorul.

Aşa era mama, femeia absolută.

F.F.: *Acum, la final, o ultimă-ntrebare. Cine e cel mai frumos om din viaţa dumneavoastră?*

D.P.: Mama! A suferit cumplit înainte să se sfârşească. Stăteam lângă ea zi şi noapte, iar când mă culcam alături de ea, din plină suferinţă avea puterea să articuleze:

– Dragul mamei, ai cu ce să te înveleşti?

Acum

– Da, într-adevăr, este o chestie periculoasă refugierea asta în trecut! spune filosoful.

– Este ca un drog care te face să nu mai vezi realitatea. România azi se transformă, trebuie să facem faţă la ceea ce vine!

– Deci ar trebui o mai mare atenţie dată prezentului? îl întrerupse moderatorul TV pe filosof pentru o clipă.

– Evident, a trăi în prezent... reluă dialogul filosoful, a-i conferi toată atenţia, asta te face deschis la ceea ce este nou, te fereşte de inerţia trecutului, trecut ce nu mai poate influenţa cu nimic clipa de **acum**!...

Apoi încet, încet, discuţia celor doi a intrat într-o ceaţă. Nu-i mai ascultam. Televizorul dispăruse undeva departe. În faţa ochilor îmi apăru dintr-o dată imaginea casei de la ţară, locul unde am copilărit.

Am paisprezece ani, fratele meu, cincisprezece. Pe patul din dormitor tata stă rezemat pe coate. Undeva în aer timpul copilăriei şi cel al bătrâneţii se confruntau.

– Puneţi-vă pălăria mea, pe rând! spune deodată tata.

– De ce? am întrebat noi amuzaţi.

– Pentru că vreau să vă văd cum veţi fi la patruzeci de ani, când eu nu voi mai fi! răspunse tata.

Pe rând ne-am pus pălăria, zâmbind şi râzând unul de altul. Tata ne privea. Undeva în colţul ochiului avea o lacrimă.

Apoi, viaţa a trecut peste noi. Tata s-a retras discret din viaţa asta, aşa cum a trăit. Noi am crescut mari. Nu-mi aduc aminte ca vreunul dintre noi să fi purtat pălărie. Şi totuşi amintirea aceea a rămas neştearsă. Nimeni şi nimic n-o poate schimba. Ce au oare anumite amintiri în ele că nu pot fi uitate? Pesemne că sunt nişte bucăţi de suflet ce te-nsoţesc mereu!

Din nou, ca din neant, vocea celor doi de la televizor reveni.

– Deci, această penibilă înecare în trecut este echivalentul unei sinucideri, iar cei care promovează aşa ceva nu fac decât să exercite o pedagogie periculoasă cu acest popor. România cunoaşte un deplin proces de transformare, ea trebuie să se adapteze din mers, rapid, lăsând la o parte acest balast sentimental al unui trecut şi aşa nu prea glorios. Nefiind prezenţi în acest „acum" riscăm să trăim într-o penibilă telenovelă a unui trecut de care deja am spus că nu prea ne onorează ca ţară, încheie filosoful.

„Nu prea ne onorează..." expresia asta mi-a rămas înfiptă în inimă. Dar, de undeva de departe, privirea tristă a tatălui meu mă onora, îmi transmitea un fel de demnitate amară. Şi din nou nu i-am mai auzit pe cei de la televizor. Gândurile mele zburau spre alte zări. Eram pe stradă, aveam opt ani, mă ţinea de mână naşul meu.

– Stai, stai puţin să respir, îmi spuse el.

– De ce să respiri?! l-am întrebat eu mirat.

– O clipă! îmi răspunse el trăgându-şi respiraţia cu greu.

Mă uitam la el cum se bucura de fiecare gură de aer. Mergeam încet şi totuşi obosise aşa repede.

– N-am decât un singur plămân! reuşi năşicu' într-un târziu să articuleze.

Apoi tăcu. Se auzea doar vântul lin de vară cum se strecura printre frunzele plopului şi respiraţia lui năşicu'. Parcă vântul îl ajuta să respire.

Privea undeva departe. Ochii lui albaştri vedeau ceva dincolo de prezent. De la acea privire, de dincolo de prezent, precum şi de la lacrima tatălui meu am moştenit această graţioasă desprindere din „acum".

Moartea vânătorului

Eram mic, să tot fi avut vreo şase ani, când unchiul meu, venit de la Bucureşti, mi-a adus în dar o bitroletă. Ce este o bitroletă? Este o trotinetă fantastică... cu cauciucuri ce se umflau, cu frână de mână şi de picior, o bijuterie, ce mai!

În spaţiul satului sărac de munte în care trăiam totul a devenit instantaneu o minune. Coboram în viteză cu ea pe drumul prăfuit, sub privirile năucite ale copiilor. Ei, ca şi mine, nu mai văzuseră aşa ceva! „Lasă-i să se uite, şi tu joacă-te!", m-a sfătuit cineva care m-a văzut uşor jenat de propria-mi bucurie. Simţeam în jur atâta suferinţă! Era suferinţa lor că nu puteau să aibă şi ei aşa ceva. Ochii lor doritori şi trişti în acelaşi timp erau primele piroane care m-au crucificat.

Fără de ei bucuria mea nu putea exista. Şi atunci am făcut ceva ce semăna cu-n strigăt de libertate. Le-am dat bitroleta pe rând tuturor. Îi vedeam cum se bucurau, iar eu abia atunci eram fericit. „Au să ţi-o strice!", îmi strigau oamenii mari. Dar eu nu-i auzeam. De-atunci am rămas cu sufletul ţintuit pe bucuria celui de lângă mine. Apoi, crescând mai mare, le-am dat lor, celor mă priveau de după gard, sufletul meu. Iar ei îl dădeau de-a dura prin colbul vieţii şi mi-l înapoiau strivit, lovit şi fără de viaţă. Trist, îmi luam propriul suflet în braţe şi-l mângâiam. Apoi, când se refăcea, mă părăsea zâmbind şi se arunca naiv în braţele pofticioase ale celor din jur. Şi din nou zdrobit de valurile vesele dar necunoscute ale vieţii, se-ntindea obosit la picioarele mele, spunându-mi că este pentru ultima oară. De atunci îmi îngrop şi dezgrop propriul zbor sufletesc ca pe un blestem.

Pe la cinci ani, copiii de pe malul Gârliţei, micul râu ce străbătea Nehoiu, mă învăţau să arunc cu pietre după păsări. Înnebuniţi, formând cete de vânători, aruncam cu pietre după graţioasele codobaturi sau după aristocraţii lăstuni. Dar viteza

lor față de pietrele noastre era uriașă. Asta ne descuraja cel mai tare. Noroc cu bietele vrăbiuțe, mult mai modeste în zbor, care se ridicau cu o anumită întârziere de la sol. Aceasta ne făcea să nădăjduim că într-o zi vom vâna una. Şi iată că miracolul s-a produs. Într-o zi, singur pe drumul de țară ce trecea prin fața casei mele, într-un dud, o pasăre frumoasă, mare cum nu mai văzusem până atunci, cânta. Avea ciocul portocaliu şi penajul negru. Era atât de frumoasă! Şi ce ciudat cânta. Totul părea atât de trist! Era singură cu dudul. Cu ochii țintă la ea am întins mâna în praful străzii. Căutam înfrigurat o piatră. În sfârşit am găsit-o! Era o piatră mare, o simțeam în palmă. Apoi, cu o mişcare puternică, am aruncat-o spre ea, spre pasăre. Atunci s-a-ntâmplat ceva cutremurător. Piatra a lovit în sfârşit pasărea. Trupul a căzut fulgerător, iar trilul retezat a făcut loc unei linişti înspăimântătoare. O omorâsem! Trupul ei frumos zăcea neînsuflețit în colbul drumului de țară. Aşa ceva nu mi se mai întâmplase până acum. Aruncasem după păsări şi toate zburau. Dar cea de acum, nu! M-am apropiat îngrozit. Nici o bucurie nu se instalase în sufletul meu de vânător victorios. Liniştea din jur îmi spusese că ucisesem cântecul. Cerul gol îmi spunea că am ucis zborul, iar copacul îmi spunea că am ucis mierla, prietena lui. Copacul se-mprietenise demult cu ea. El îi oferea dude, o cracă bună pe care să stea, iar ea, mierla, căci aşa se numea frumoasa pasăre pe care tocmai o omorâsem, îi cânta. Câte lucruri ucisesem dintr-o dată! Dar ceva necunoscut îmi spunea că moartea mierlei ucisese la rândul ei vânătorul din mine. Mă maturizasem brusc. O tristețe profundă mă apucă de suflet şi mă făcu să călătoresc rapid prin viață. Eram bătrân. Iar bătrânul din mine mă învăța rapid cum să sap cu mâinile tremurânde în câmpul din apropiere o groapă. Mâinile scormoneau pământul, anii mei se derulau în viteza cu care săpam. Apoi am aşezat-o încet. Corpul ei asculta cuminte, se lăsa moale, parcă chemat de pământ. Încremenit, nu-mi venea s-o îngrop. Cum să-ngrop

trupul acela frumos, ochii aceia închişi?! Ce rău îmi făcuse mie pasărea aceasta, ca s-o ucid? Nu-mi reproşa nimic. Atârna în mâinile mele mici ca şi cum îmi dădea un sărut de adio. Am îngropat-o încet. Apoi bătrânul din mine a desenat pe movilită o cruce. O lacrimă a căzut în mijlocul ei. Murea specia din mine şi se năştea omul. De atunci sufletului meu îi este hărăzit să cânte şi să zboare, dar să şi fie lovit de moarte. De atunci îmi îngrop veşnic sufletul ucis. Dar ce ciudat, de data aceasta, cu fiecare înmormântare devin mai tânăr. Da, pasărea mea de vis m-a iertat. Prin moartea ei nevinovată a ucis vânătorul din mine.

lor față de pietrele noastre era uriașă. Asta ne descuraja cel mai tare. Noroc cu bietele vrăbiuțe, mult mai modeste în zbor, care se ridicau cu o anumită întârziere de la sol. Aceasta ne făcea să nădăjduim că într-o zi vom vâna una. Și iată că miracolul s-a produs. Într-o zi, singur pe drumul de țară ce trecea prin fața casei mele, într-un dud, o pasăre frumoasă, mare cum nu mai văzusem până atunci, cânta. Avea ciocul portocaliu și penajul negru. Era atât de frumoasă! Și ce ciudat cânta. Totul părea atât de trist! Era singură cu dudul. Cu ochii țintă la ea am întins mâna în praful străzii. Căutam înfrigurat o piatră. În sfârșit am găsit-o! Era o piatră mare, o simțeam în palmă. Apoi, cu o mișcare puternică, am aruncat-o spre ea, spre pasăre. Atunci s-a-ntâmplat ceva cutremurător. Piatra a lovit în sfârșit pasărea. Trupul a căzut fulgerător, iar trilul retezat a făcut loc unei liniști înspăimântătoare. O omorâsem! Trupul ei frumos zăcea neînsuflețit în colbul drumului de țară. Așa ceva nu mi se mai întâmplase până acum. Aruncasem după păsări și toate zburau. Dar cea de acum, nu! M-am apropiat îngrozit. Nici o bucurie nu se instalase în sufletul meu de vânător victorios. Liniștea din jur îmi spusese că ucisesem cântecul. Cerul gol îmi spunea că am ucis zborul, iar copacul îmi spunea că am ucis mierla, prietena lui. Copacul se-mprietenise demult cu ea. El îi oferea dude, o cracă bună pe care să stea, iar ea, mierla, căci așa se numea frumoasa pasăre pe care tocmai o omorâsem, îi cânta. Câte lucruri ucisesem dintr-o dată! Dar ceva necunoscut îmi spunea că moartea mierlei ucisese la rândul ei vânătorul din mine. Mă maturizasem brusc. O tristețe profundă mă apucă de suflet și mă făcu să călătoresc rapid prin viață. Eram bătrân. Iar bătrânul din mine mă învăța rapid cum să sap cu mâinile tremurânde în câmpul din apropiere o groapă. Mâinile scormoneau pământul, anii mei se derulau în viteza cu care săpam. Apoi am așezat-o încet. Corpul ei asculta cuminte, se lăsa moale, parcă chemat de pământ. Încremenit, nu-mi venea s-o îngrop. Cum să-ngrop

trupul acela frumos, ochii aceia închiși?! Ce rău îmi făcuse mie pasărea aceasta, ca s-o ucid? Nu-mi reproșa nimic. Atârna în mâinile mele mici ca și cum îmi dădea un sărut de adio. Am îngropat-o încet. Apoi bătrânul din mine a desenat pe movilița o cruce. O lacrimă a căzut în mijlocul ei. Murea specia din mine și se năștea omul. De atunci sufletului meu îi este hărăzit să cânte și să zboare, dar să și fie lovit de moarte. De atunci îmi îngrop veșnic sufletul ucis. Dar ce ciudat, de data aceasta, cu fiecare înmormântare devin mai tânăr. Da, pasărea mea de vis m-a iertat. Prin moartea ei nevinovată a ucis vânătorul din mine.

Gâştele

Prima imagine este cea a mamei aranjându-se în oglindă şi, evident, deruta mea, pentru că nu ştiam care este mai frumoasă: mama, cea de lângă mine, sau cea din oglindă. Era o rivalitate surdă între cele două. Mama se ruja, iar cealaltă, din oglindă, făcea aceleaşi gesturi. Apoi mama cea reală se compara şi se-nfrunta cu cea din oglindă. Nici oglinda nu se lăsa mai prejos şi-i reproşa mamei că n-are părul aranjat. Atunci mama punea mâna pe un pieptene şi se aranja, aruncând din când în când părul într-o parte. Vai cât de neputincioasă era oglinda, părul se revărsa cu furie în afara ei. Iar ea nu-l mai putea cuprinde. Timpul era atât de generos cu mine, îmi permitea parcă să stau pe loc în această fericire eternă, a frumuseţii mamei. Spaţiul copilăriei. Acolo, în acel spaţiu, se pulveriza orice condiţionare.

Dar, deodată, miracolul acesta s-a crispat brusc.

– Vin să mă cheme la şedinţă! strigă mama speriată. Oglinda îşi retrăsese brusc toată rivalitatea şi devenise prietena mamei. Era şi ea speriată. Mişcările scurte şi seci anunţau că spaţiul copilăriei trebuia alungat. Timpul îşi pierduse generozitatea şi dintr-o dată devenise avar.

– Nu mai e timp, îi spuse mama tatei. Trebuie să mă ascund undeva! Să nu afle că sunt acasă!

Mama frumoasă din oglindă dispăruse, acum în ea se vedea doar frica.

– Dar ce s-a-ntâmplat, dragă Lory? întrebă tata mirat, care şi el se pregătea să meargă împreună cu mama la o petrecere, invitaţi fiind de nişte prieteni din mica localitate de munte.

– Vin să mă cheme la şedinţa de partid! spuse mama disperată. Am uitat să mă duc!

Pentru mine, din clipa aceea, cuvântul acela „partid" a devenit brusc duşmanul copilăriei mele. El îmi alunga, cu gesturi vulgare, frumuseţea şi liniştea zânei blonde ce se oglindea în propria-i frumuseţe ca într-un fericit ecou al fiinţei.

Tata era îngrijorat. Îngrijorarea lui deveni apoi tristeţe. Stătea nemişcat, apoi cu un gest automat şi-a pus înapoi pălăria în cuier. Renunţase! Dar în renunţarea aceea era un profund dezgust. Era o silă de ceva... ce parcă cuprinsese în clipa aceea toată istoria lumii.

Mama în schimb se agita din ce în ce mai înfricoşată.

– Să nu le spui că sunt acasă! îmi spuse în grabă şi fugi în curtea de ţară să se ascundă de acel „partid", undeva în spatele unei magazii vechi de lemn, plină de păienjeni. De acolo, din acea ascunzătoare, simţeam în inima mea cum bate înfricoşată inima mamei mele.

Rămas singur în curte, mă simţeam aruncat nevinovat în haosul unei istorii perverse.

Ochii mei de copil, ţintuiţi de gardul ce dădea în stradă, întrezăreau pe drumul prăfuit de ţară silueta inamicului care stricase sărbătoarea mamei şi tatălui. Atunci, în acea clipă, firea mea plăpândă şi naivă se-ntâlnea pentru prima oară cu duşmanul frumuseţii mamei – *partidul*.

Trei femei îmbrăcate în halate albe – asistentele medicale – se-ndreptau gălăgioase către poarta casei. Aşa, văzute de departe, cum îşi balansau trupurile grăsane pe uliţă, semănau cu nişte *gâşte* bine hrănite ce se duceau la scăldat. Erau vesele. În schimb, mie inima-mi bătea cu putere. „Gâştele" veneau de la policlinica unde lucra mama ca medic. Gălăgioase, dădeau din mâini izbind liniştea satului cu capul de pereţi. Apoi brusc, văzându-mă, s-au apropiat duios de mine. Printre ţamberele gardului, ochii lor de şarpe anaconda mă hipnotizau uşor. Totul devenea fals, duios ca o anestezie. De la privirile lor aerul devenise insuportabil de dulceag. Prin acest aer sufocant cuvintele lor se rostogoleau ameţite spre mine. Paralizat, fără nici un fel de apărare, le-am primit direct în inimă.

– Puişor, mămica este acasă? m-au întrebat în cor „gâştele". Pentru o secundă am simţit cum aerul a îngheţat apoi... apoi am răspuns ca în somn:

– Nu!

– Dar unde e? au continuat ele mieros.

– Haideți că vă arăt eu! le-am spus complet hipnotizat. Și, ca în transă, le-am deschis poarta, apoi le-am dus direct la locul din fundul curții unde mama se ascunsese.

Acolo, între gardul din spatele curții și magazia putrezită de lemn stătea ascunsă *frumusețea mamei mele.* De privirea „gâștelor“, adică de ochiul necruțător al partidului comunist n-o mai ferea decât o simplă pânză de păianjen ce se balansa ușor în aerul cald de vară.

– Ce faceți aici, doamna doctor? au întrebat-o mirate gâștele.

– Ce să fac! răspunse mama cu o disperare fără margini în glas. Mă pregăteam să vin la ședința de partid.

Seara care a urmat a fost cea mai cumplită seară din viața mea. Din cauza gâștelor mama n-a mai vorbit cu mine un cuvânt.

Apoi viața a mers înainte. Crescusem, uitasem cu totul de gâște. Când deodată îmi apăru din nou în cale una. De data aceasta nu mai era îmbrăcată în alb, nu mai era asistentă la policlinică, era chiar *învățătoarea* mea.

– Până mâine să-nveți poezia asta cu partidul! Ai înțeles?

Și brusc totul mi-a revenit în minte, dar ceea ce era mai cumplit acum, frica mamei era a mea. Începuse și mie să-mi fie frică de gâște. Apoi, ceva mai târziu, gâsca-învățătoare veni la mine cu o cârpă roșie și mi-o legă la gât.

– Acum ești pionier! îmi spuse ea cu mândrie. De azi înainte ești în stol! Ce sentimente ciudate mă-ncercau. Mi se spunea că sunt în stol, că în sfârșit sunt și eu un pui de gâscă, dar eu simțeam că cineva, pe ascuns, îmi fura copilăria.

Începuseră să ne crească și nouă aripile, dar zilnic gâsca-învățătoare ni le tăia. În noi se naștea nevăzut reflexul zborului, dar nemaiavând aripi, el, *zborul*, murea într-o zbatere tristă. Timpul apoi a trecut. Noi ne obișnuiserăm atât de mult cu aripile tăiate încât atunci când simțeam că ne cresc puțin ne duceam singuri să ni le taie. Copilăria dispăruse cu totul și odată cu ea și

nevoia de zbor. Nimeni nu-și mai amintea de ele. Realitatea era curtea ogradei. Învățasem doar să ne-mpingem unii pe alții cu resturile de aripi ce ne mai rămăseseră. Dar într-o zi o gâscă șef mai în vârstă veni brusc printre noi și ne spuse:

– Sunteți mari acum, este cazul să fiți membri de partid!

Ce *frică nouă* s-a așternut pe noi, gâștele tinere! Simțeam de data aceasta că ceva și mai cumplit decât libertatea ni se ia. Parcă cineva încerca să ne smulgă din piept bucata de suflet ce ne mai rămăsese. Dar gâsca-șef nu stătu mult pe gânduri. Organiză o ședință în cârd și toți, cu excepția câtorva recalcitranți, am devenit membri de partid. Nu trecu mult și peste câteva zile gâsca-șef mă acostă:

– N-ai vrea să-ți ajuți țara? m-a-ntrebat ea mieros.

– Ba da! am răspuns eu cu toată inima, așa cum o făcusem și prima oară-n viață, când gâștele-asistente mă-ntrebaseră unde este mama.

– Atunci semnează aici! îmi spuse gâsca-șef întinzându-mi o coală:

„Mă oblig să informez organele statului de orice tentativă de zbor din stol.“

Speriat, nedumerit, emoționat, am semnat. Gâsca-șef a luat hârtia, a pus-o cu grijă într-un dosar, apoi mi-a strâns mâna.

– Bravo, știam eu că ești o gâscă de încredere. Apoi se ridică încet și mândră se-ndepărtă de ogradă.

Zile-ntregi mă-ntrebam: „Oare ce am semnat? Să informez organele statului!“

Eram prea crud, prea mic și-n mintea mea eu nu știam ce sunt alea organele statului. „Ce este statul?... Care sunt organele lui?... Dar dacă nu știu ce este statul, organul, sau mai bine zis unul dintre organe o fi chiar gâsca-șef.“ Și brusc mi-a apărut în minte imaginea tatălui meu care, cu o silă nemaipomenită, își pusese înapoi pălăria în cui. Renunțase! Acea silă cumplită simțeam cum mă cuprinde și pe mine acum. Dar ce ciudat, amărăciunea aia sufletească venită din inima tatălui meu nu mă lega de neputințe ci, miraculos, mă descătușa de stol. Simțeam

cum *gâsca* din mine moare. *Aerul libertății* îmi atinsese fruntea fără ca eu să știu.

– Bună, tovarășe! îmi spuse într-o zi gâsca-șef. Conform angajamentului semnat, n-ai vrea să-mi dai niște nume concrete de gâște din cârdul tău, care ar avea intenția ascunsă să zboare?

– Ba da!... i-am răspuns eu.

O strălucire de supremă bucurie străbătu pentru o clipă privirea gâștei șef.

– Cine vrea să zboare? mă-ntrebă ea pregătindu-și cu febrilitate pixul.

– Eu! am răspuns.

Ca un trăsnet căzu asupra ei răspunsul. Fulgii din spatele capului se ridicară. Un gâgâit înăbușit îi ieșea din gură. Dădea din aripile ciuntite inutil. Dar aerul n-o ajuta.

– Ai să plătești cumplit pentru asta! îmi spuse furioasă, cu ochii bulbucați. Am să te scot în careu, în fața întregului stol! Apoi își trânti aripa tăiată pe dosar și plecă. Atunci, pentru prima oară, mi-am dat seama că nici ea nu putea să zboare.

De atunci a trecut mult timp. Ca printr-o minune, nu mi s-a-ntâmplat nimic din ce m-a amenințat gâsca-șef. Dar încet, încet în mine creștea din nou *zborul*. Își cerea drepturile.

Într-o zi chiar el, *zborul*, am avut sentimentul că îmi șoptește:

– Nu-ți fie frică, cârdul trebuie speriat, asta e metoda lor. Câte biete gâște, foști oameni, au fost obligate să semneze *hârtia* aceea! Unele au semnat-o de frică, altele șantajate, altele din pur oportunism. Nu uita, scopul lor este să distrugă *formația de zbor*. Căci *gâsca-informator*, turnându-și *gâsca-prieten*, își pierde fără să știe *calitatea* zborului și devine o simplă pasăre de curte. Dar să știi că au fost și gâște care au semnat și au reușit să nu facă nici un rău. Își găsiseră un stil aparte, să informeze gâsca-șef cu tot felul de nimicuri, obosind-o, mimând un soi de fidelitate, dar nespunând nimic esențial. Simțeam cum încet, încet mă trezeam dintr-un somn profund.

Vedeam dincolo de cârd, vedeam cerul și mai ales simțeam cum plămânii mei respirau din nou aerul copilăriei. Dar lucrul acesta n-a trecut neobservat. O tensiune ciudată se instală în

ogradă. Cioturile aripilor retezate tresăreau ca un suspin. Era amintirea zborului ce brusc ne cuprinsese pe toți.

– Au semnat, sunt cu toții ai noștri! zbierau derutate *gâștele-tovarăși*. Simțeam că în aer ceva se schimbă. Îngrijorate, au făcut de urgență o ședință de partid între ele.

– Indiferent ce se-ntâmplă, cu orice sacrificiu, gâștele din cârd trebuie să rămână la sol. Nimeni n-are voie să zboare!

– Nu cred că asta mai poate să fie o soluție bună acum. Vine schimbarea! Ăștia vor să zboare, zise cutremurată de propriile-i cuvinte o gâscă-șef – activistă veche de partid.

– Atunci ce facem? întrebau ei îngroziți.

– Nu știu, hai să vorbim cu *schimbarea*, că doar ei ne-au creat!

Cu mâna tremurândă, gâsca-șef cea mai bătrână ridică receptorul de la telefonul roșu. Cu glas gâtuit de frică spuse:

– Alo? *Schimbarea*?!

– Da! se auzi un glas sec.

– Ce facem?! Este revoltă! Să-mpușcăm zborul?!

– Nu!... răspunse vocea. Lăsați-i să zboare, oricum e prea târziu pentru ei!

Apoi vocea nu se mai auzi. O liniște cumplită se așeză peste gâștele-șef, la așa ceva nu se așteptau. Ce înțeleaptă-i „schimbarea“, gândi cu glas tare una. „Trăiască partidul!“, se pomeniră strigând în cor celelalte gâște. „Da, tovarăși!“, spuse-ntr-un târziu gâsca-șef cea mai în vârstă. „Schimbarea vine, totul se va schimba, numai partidul, nu! Partidul va schimba totul, fără ca el să se schimbe. La treabă, tovarăși!“. A doua zi se auzi în curte, acolo unde gâștele stăteau speriate fără să știe ce se-ntâmplă, printr-un megafon instalat la turnul de pază:

– Sunteți libere, puteți zbura, dictatorul a fugit!

Ce fior a cuprins cârdul! Gâștelor nu le venea să creadă. Unele au început să plângă de fericire. Altele, așa cum puteau, cu aripile tăiate, se-mbrățișau de fericire. Capetele lor se-ndreptau toate spre megafonul miraculos.

– Zburați! se auzi o voce tunătoare. Sunteți libere! Trăiască gâștele libere!

Săracele gâşte, chiar au luat în serios îndemnul şi au început să dea fiecare din resturile de aripi, cum puteau. Imaginea era cumplită. Se loveau între ele, se călcau în picioare. Câte una mai tânără dădea din cioatele care fuseseră cândva aripi, lovindu-le peste faţă pe celelalte. Cea mai tragică imagine a fost a unei gâşte care printr-un miracol a reuşit puţin să se-nalţe, ca apoi să cadă brusc în sârma ghimpată ce înconjura cârdul. De acolo se zbătea singură să iasă, dar la fiecare mişcare stropi de sânge cădeau pe pământ. Deruta se transformase în haos. Fiecare gâscă vroia acum să facă ce nu făcuseră toate în toţi anii de când erau închise în cârd.

– Purtaţi-vă frumos! se auzi vocea. Străinătatea este cu ochii pe noi! Vom primi ajutoare! Şi-ntr-adevăr, deasupra cerului se văzu un imens cârd de gâşte mari, frumoase, elegante, ce zburau în formaţii regulate.

– Sunt străinii! strigă disperată o bătrână gâscă. Vin să ne ajute!

– Ce sus zboară şi ce elegante sunt! spuse o gâscă-copil. Apoi tot cârdul tăcu. Se uitau spre cer. O mare de capete nemişcate urmăreau spectacolul. O tristeţe profundă cobora între timp pe cârd. Aşa, privind în sus la gâştele străine, realizau ceva cumplit. Cum ani în şir, părinţilor lor, copiilor lor li s-a frânt zborul. Cum zi de zi o gâscă-tovarăş le tăia aripile ce-ncercau să crească. Nimeni nu mai spunea nimic.

– Atenţie! strigă o gâscă mai bătrână. Ne paraşutează ajutoare! Într-adevăr, de sus de tot, din înaltul cerului, gâştele străine dădeau drumul la pachetelor cu ajutoare. Dar, ca un făcut, toate aterizau dincolo de gardul de sârmă ghimpată, dincolo de cârd. Un singur pachet a căzut din greşeală în curte. Ce strigăte, ce bătaie cumplită! Uitaseră toate de suferinţa comună. Acum, pentru un ciorap îşi dădeau cu ciocurile-n faţă, se umpleau de sânge. Într-un minut pachetul era împărţit prin curte. Imaginea era dezolantă. O gâscă avea un fular, alta o napolitană pe care o ciugulea. Alta mergea mândră cu-n ciorap. Două se-mbrăcaseră cu acelaşi pulover şi erau obligate să meargă-mpreună ca două surori gemene. De undeva de sus, din turnul de pază, gâsca-şef cea bătrână îi privea. Zâmbea

satisfăcută. Partidul reuşise din nou! Undeva pe câmp, în spatele ei, dincolo de gardul de sârmă ghimpată ce-nconjura cârdul, tovarăşele ei, gâştele-şef, împărţeau în linişte ajutoarele paraşutate. „Schimbarea“ se ţinuse de cuvânt. Nu-i trădase! Le ajuta în continuare la fel ca la-nceput.

Încă de a doua zi curtea cârdului fu năpădită de tot felul de afişe: „Trăiască libertatea! Zbor liber pentru toţi!“. Dar, nenorocire, nimeni nu mai putea să zboare. Într-adevăr, pentru ei era prea târziu. Şi totuşi, într-o zi s-a-ntâmplat ceva ciudat. Incredibil pentru deznădejdea ce se aşezase în cârd. O gâscă-n vârstă, poate cea mai în vârstă, cunoscută de cei apropiaţi ca fiind fostă deţinută politic pentru simplul fapt că-n tinereţe şi-a permis să zboare, s-a aşezat în mijlocul curţii, s-a uitat cu ochi trişti la cei din jur, şi-a deschis încet resturile de aripi şi-a-nchis ochii.

– A murit! strigă o găscă mahalagioaică.

– Nu, doarme! strigă o alta.

– Lăsaţi-o în pace, se auzi o voce tristă, dar autoritară. Se roagă!

Gâştele tăcură. Ceva tainic se aşeză peste cârd. Alarmată, gâsca-şef din turnul de pază îşi puse binoclu. Se uită atent la faţa gâştei bătrâne. Vroia să vadă ce se-ntâmplă dincolo de ochii ei închişi. Dar de acolo, de sub pleoape nu ţâşni decât o lacrimă!

– Zboară!... strigară uimite gâştele din cârd.

Într-adevăr, gâsca bătrână, ca printr-un miracol, se ridicase în zbor deasupra curţii.

– Uite-o cum zboară! murmurau gâştele uimite. De unde forţa asta?... Da, dragă şi când te gândeşti că este pensionară ca şi noi?!... Dar cele mai tulburate erau gâştele tinere, cele care nici nu ştiau că în cârd s-a zburat vreodată. Bătrâna gâscă plana lent deasupra lor, ca o aducere aminte a ceea ce a fost. Dar bucuria n-a durat mult. De undeva din fundul curţii, o gâscă grasă şi urâtă, făcându-şi loc cu cioatele de aripi printre celelalte gâşte, strigă:

– Asta nu-i de-a noastră, este spioană! Este străină. N-aţi văzut? Numai străinii zboară. La noi, neam de neamul nostru n-a zburat!

– Aşa e! strigară alţii. De unde a mai apărut şi asta? O rumoare cumplită se ridică în curte. Admiraţia se transformă în ură!

– E informatoare! se auzi din megafonul curţii o voce tunătoare. Jos cu ea!

Şi-n clipa aceea, zeci şi sute de pietre porniră spre biata gâscă-bătrână. Nici o schiţare din partea ei să se ferească. Primi loviturile din plin. Căzu fulgerător. Acum zăcea fără de viaţă în mijlocul curţii. Cârdul amuţi.

Din megafon se auzi: „Felicitări încă o dată pentru cei care au avut iniţiativa de a opri această tendinţă duşmănoasă. Dragi gâşte-cetăţeni, azi, aici, am lichidat o dată pentru totdeauna pericolul care ne păştea!“

De a doua zi chiar, gardurile au fost date la o parte. Gâştele aveau voie să se ducă oriunde. Pe gâsca-deţinut au uitat-o repede. Acum toate gâştele erau preocupate de lumea nouă. Pe nimeni nu mai preocupa zborul. Oricum acesta fusese compromis. Undeva sus în turn se auzeau râsete şi muzică de dans. Gâştele-şef sărbătoreau izbânda. Venise şi un reprezentant al „schimbării“, ca să-i felicite. Petrecerea a ţinut către zori. Rămas singur printre gâştele-şef adormite de alcool, reprezentantul „schimbării“ se-ndreptă spre telefonul roşu. Trebuia să dea raportul la Centru. Ridică încet receptorul şi spuse:

– Da, am înţeles, nu trebuie să fie nimic curat. De zburat zburăm numai noi! Apoi închise receptorul, trecu printre trupurile îmbătate ale gâştelor-şef şi se-ndreptă spre dormitor. Liniştit se culcă-n pat. În curând adormi. Undeva în zare, în soarele dimineţii, se vedea un punct. O gâscă necunoscută învăţase singură zborul.

Capitolul II

(sau mici povestiri ajutătoare pentru regăsirea de sine)

Barba

(eseu despre libertate – sau cum era să mă pierd pe mine de mine însumi)

Vara asta n-am avut ce face şi mi-am lăsat barbă. Mă săturasem să mă tot bărbieresc în timpul anului şi atunci am luat decizia s-o las să crească... aşa... ca să se mai odihnească faţa.

Totul mi-a venit în sprijin. Mai ales că am plecat în concediu undeva la munte, la pescuit, într-o cabană izolată unde mai nimeni nu mă deranja. Barba creştea pe zi ce trecea şi odată cu ea şi sentimentul meu de libertate. „Măcar până-n toamnă, mi-am spus, că apoi iar va trebui să mă rad zilnic!“.

Încet, încet, m-am obişnuit cu noua mea faţă. Barba era cinstită cu mine, îmi arăta vârsta care până atunci tot încerca să se ascundă. Firele albe din ea îmi spuneau parcă în taină: „Vezi, ai îmbătrânit!“. Paradoxal, mă simţeam bine, parcă protejat în sfârşit de anii pe care îi aveam.

Nenorocirea însă a izbucnit când m-am întors din concediu şi m-am întâlnit cu prietenii şi colegii de muncă.

– S-a întâmplat ceva? m-a întrebat speriat un prieten.

– NU! Ce să se-ntâmple?! am întrebat la rândul meu.

– Vai, am crezut că ţi-a murit cineva... şi că porţi doliu! mi-a spus prietenul, vădit îngrijorat.

– Doamne fereşte!... Nu s-a întâmplat nimic!... i-am spus şi eu cutremurat de ideea care-l cuprinsese.

Apoi, privindu-mă mai atent, îmi spuse:

– S-o dai jos... te-mbătrâneşte!

Nu fac doi paşi şi mă-ntâlnesc cu alt amic.

– Dane! exclamă el fericit şi mirat de noua ipostază. Ce bine-ţi stă! Aşa să rămâi, eşti cu mult mai interesant. Ăsta eşti tu. Nu cu faţa aia smeadă de copil nematurizat!

Barba

(eseu despre libertate – sau cum era să mă pierd pe mine de mine însumi)

Vara asta n-am avut ce face şi mi-am lăsat barbă. Mă săturasem să mă tot bărbieresc în timpul anului şi atunci am luat decizia s-o las să crească... aşa... ca să se mai odihnească faţa.

Totul mi-a venit în sprijin. Mai ales că am plecat în concediu undeva la munte, la pescuit, într-o cabană izolată unde mai nimeni nu mă deranja. Barba creştea pe zi ce trecea şi odată cu ea şi sentimentul meu de libertate. „Măcar până-n toamnă, mi-am spus, că apoi iar va trebui să mă rad zilnic!".

Încet, încet, m-am obişnuit cu noua mea faţă. Barba era cinstită cu mine, îmi arăta vârsta care până atunci tot încerca să se ascundă. Firele albe din ea îmi spuneau parcă în taină: „Vezi, ai îmbătrânit!". Paradoxal, mă simţeam bine, parcă protejat în sfârşit de anii pe care îi aveam.

Nenorocirea însă a izbucnit când m-am întors din concediu şi m-am întâlnit cu prietenii şi colegii de muncă.

– S-a întâmplat ceva? m-a întrebat speriat un prieten.

– NU! Ce să se-ntâmple?! am întrebat la rândul meu.

– Vai, am crezut că ţi-a murit cineva... şi că porţi doliu! mi-a spus prietenul, vădit îngrijorat.

– Doamne fereşte!... Nu s-a întâmplat nimic!... i-am spus şi eu cutremurat de ideea care-l cuprinsese.

Apoi, privindu-mă mai atent, îmi spuse:

– S-o dai jos... te-mbătrâneşte!

Nu fac doi paşi şi mă-ntâlnesc cu alt amic.

– Dane! exclamă el fericit şi mirat de noua ipostază. Ce bine-ţi stă! Aşa să rămâi, eşti cu mult mai interesant. Ăsta eşti tu. Nu cu faţa aia smeadă de copil nematurizat!

Apoi, luând o relativă distanță, se uită la mine cu ochii întredeschiși, așa cum un pictor se uită la un peisaj ca să sesizeze mai bine contrastele.

– Da... da... teribil! mormăia el ca pentru sine, privindu-mă atent. Ai o față mistică. De fapt, este o barbă mistică... Îți stă excelent!

Înnebunit de fericire, m-am despărțit și de el. Totuși, n-am putut să mă bucur mult de ultimele complimente că, întâmplător, tot în aceeași zi, m-am întâlnit cu un amic fotograf, dar care era de origine japoneză.

Japonezul mă privi cu ochiul lui de japonez, dar și cu ochiul lui de fotograf. Din punctul de vedere al fotografului îmi spuse:

– Imaginea asta nu o aveam cu tine... Ești cu totul altul, un nou *look*. Apoi mă întrebă brusc: Lucrezi la un proiect nou?

– Nu! i-am răspuns. Dar de ce mă-ntrebi?

– Pentru că la noi în Japonia există obiceiul ca un om să-și lase barbă atunci când lucrează la ceva nou și până nu-i iese ce și-a propus nu se bărbierește.

– Nici pomeneală! i-am răspuns, mi-am lăsat-o doar așa, să-mi respire fața.

Nu trece bine nici o zi și vorbesc la telefon cu o bună prietenă, fostă colegă de liceu. Ne-am stabilit o întâlnire peste o oră. Pățit, o avertizez:

–Vezi că mi-am lăsat barbă, să nu te sperii!

– Vai, abia aștept să te văd! îmi răspunse ea curioasă.

Zis și făcut, la ora fixată ne întâlnim. Dar prima impresie pe care i-am făcut-o a fost decepționantă. M-a privit și a spus un: „mda !"

– Ce nu-ți place? i-am spus eu ușor intrigat, mai ales în urma succeselor obținute anterior. Semăn cu un artist plastic! am licitat cu încredere ca să-i dau totuși un reper pentru privirea-i ușor pierdută.

– Nu! mi-a spus ea tăios, semeni cu un desenator tehnic complexat, care și-a lăsat barbă ca să pară artist plastic pentru a cuceri fetele.

Eram stupefiat total. Era o teribilă înfrângere neașteptată. Parcă barba acum mă trăda. Știu că mai târziu m-am uitat în oglindă să văd și eu impostorul care se ascundea sub barbă.

Dar aventura nu s-a terminat aici. Zilele nu treceau fără remarci care mai de care mai contradictorii. Într-una din ele mă întâlnesc cu un prieten evreu, pe care nu-l mai văzusem de vreo zece ani.

– Dane! îmi spuse el îmbrățișându-mă, cu barba asta îți stă colosal. Este roșcată... ce mai, ești de-al nostru !... Întotdeauna am bănuit ceva... Uite ce privire semită ai?!

Ei, unde să mă uit acum să-mi văd noua identitate și, mai ales, privirea?

Stăm, discutăm, ne aducem aminte vrute și nevrute, nembrățișăm apoi ne despărțim.

– Să n-o dai jos!... Ăsta ești tu! l-am mai auzit strigând din depărtare.

Înfășurat în noua identitate m-am despărțit fericit de el, când, nici n-apuc bine să-mi degust complimentele ce mi s-au făcut, că aud o voce din spatele meu :

– În sfârșit, ăsta este ortodoxul Dan Puric! Dane, ai o față... zici că acum ai coborât de pe muntele Athos.

Mă uit mai bine și-mi recunosc un bun prieten, ceva mai religios. Mă ia în brațe, apoi nedezlipindu-și mâna din mâna mea, se uită direct în ochii mei și-mi spune:

– Așa să apari la conferințe, ai mai multă autoritate, mai multă greutate.

Apoi, după o pauză, îmi spune cu regret:

– Ce preot extraordinar ai fi fost să știi: cu barba asta și cu discursul tău aveai toate șansele să ajungi patriarh!

Eram înnebunit, mergeam spre casă și nu mai știam cine sunt. În mine circulau în viteză, nici măcar pe rând, ci încălecându-se unul peste altul și îmbrâncindu-se fanatic pentru prioritate, desenatorul tehnic impostor, evreul, patriarhul, artistul plastic, sfântul din Athos, necăjitul cu doliu sau japonezul cu proiectul neterminat. Derutat complet, răvășit de lumea ce mă bântuia, a doua zi am luat o hotărâre fulger, m-am dus la frizer și i-am spus: „Rade-o!".

Bibliotecara

(o simplă adresă în România
sau cum era să mă pierd în propria-mi țară)

Acum mulți ani în urmă, când eram elev, am întrebat-o pe doamna bibliotecară unde se găsește o altă bibliotecă, deoarece în cea a școlii, cartea de care aveam nevoie nu exista.

Amabilă, doamna s-a apucat să-mi explice:

– Cum ieșiți de la noi, o luați la stânga, până la alimentara din colț. Știți unde este alimentara nouă?

Eu o priveam atent. Ea continuă.

– Alimentara! Acolo unde este stâlpul acela îndoit de la accidentul de acum o lună! Când au murit cei doi! Soț și soție! El profesor, ea casnică. Exces de viteză! Păcat, au lăsat doi copii pe drumuri. Așa deci, de la alimentara, nu prima intersecție, ci a doua, la covrigărie la domnu' Grecu. Știți, cu scandalul de săptămâna trecută. Ce nesimțiți!... Dar asta-i viața. Așa-i România! Plină de turnători. Că nu-i arestează pe ăștia care fură milioane. Te ia pe tine că iei un covrig... Deci, treceți de covrigărie, intrați în bulevard și de acolo, nu prima, nici a doua... a treia... a patra... nu, a șasea străduță pe dreapta, intrarea Ulmului, mergeți drept înainte și o să vedeți o casă veche boierească, n-are nici o firmă deasupra că s-au mutat de curând. Acolo este biblioteca. Întrebați de doamna Mioara și spuneți că v-am trimis eu. Să vorbiți mai tare că nu aude bine. Prin câte a trecut și femeia asta ! Soțul, mort. Copiii nu mai vor să știe nimic de ea. Să nu te aștepți niciodată la recunoștința lor. Îi faci, îi crești, te sacrifici și apoi ei își iau zborul. Unii pândesc să mori, ca să-ți ia garsoniera... Dar de fapt, de ce carte aveți nevoie? m-a-ntrebat doamna într-un târziu. Eu i-am spus titlul cărții pe care o căutam, ea s-a uitat la mine surprinsă și mi-a spus:

– Păi o avem aici!

– Unde? am întrebat mirat, că eu nu am găsit-o pe nici o fișă!

– Nu știți să căutați! mi-a răspuns ea. Bine, și sertarele astea sunt făcute anapoda. Le-a făcut un tâmplar din Giurgiu. Parcă noi, aici în București n-am avea meșteri. Dar a avut o pilă prin administratorul de aici. Dar lasă că nici Dumnezeu nu doarme în cizme. L-a părăsit și pe ăsta nevasta acum două luni. Era de așteptat. Mai tânără cu douăzeci de ani. Bine că n-au copii. El, urât ca dracul ! Eu, în locul ei, n-aș fi stat nici o secundă. Dar sunt unele femei profitoare. După avere. Se pare că l-a găsit pe unul mai bogat!

Nu știam cum să scap de noua poveste și am încercat cu timiditate s-o întreb:

– Cum aș putea avea cartea?

– Chiar acum! îmi spune bibliotecara. Este un mare scriitor, dar a fost curvar! reîncepe ea.

Pentru mine oricum timpul începuse să aibă altă semnificație. Zdrobit, căzusem pradă plasei de păianjen care mă-nfășura pervers și continuu într-o imensă poveste infinită. Și totuși Dumnezeu nu m-a lăsat. Cineva trimis din cer mă salvă.

– Iertați-mă, doamnă, domnul director mai este la birou?

Trezită ca dintr-un vis, bibliotecara răspunse:

– Nu, este plecat de o jumătate de oră la spital la mama dumnealui care a făcut un puseu de tensiune. Avea de zece ani tensiune oscilantă. Ce să-i faci?! Fiecare avem câte ceva. Și eu am tensiunea scăzută. Fără o cafea dimineața nu-s bună de nimic, continuă doamna bibliotecară.

Am profitat că-și găsise o nouă victimă și, renunțând la carte, m-am îndepărtat încet, încet. Aveam sentimentul că ies ca dintr-un câmp minat. Am ieșit pe vârful picioarelor în stradă, eram transpirat. Parcă dezamorsasem o bombă. Glasul ei, al doamnei bibliotecare, nu se mai auzea. Pe stradă oamenii mergeau liberi, veseli sau preocupați. Am simțit că am renăscut. Din instinct, m-am pierdut în mulțime fără să mai privesc înapoi. Scăpasem! Dar cu ce preț?! „Totul ar fi fost atât de simplu!", mi-am spus. Totuși nu era decât o simplă adresă.

Turismul salvator

(sau unica soluție de a ieși din criză)

Toată lumea spune că România se salvează prin turism. Da! Adevărat! Dar ce fel de turism?

– Păi, avem de toate: munte, mare, deal, câmpie. Apoi Maramureșul, Bucovina cu mănăstirile ei...

– Nu! Vă înșelați amarnic! le-am spus eu. Toate astea sunt consumate, plus că mare au și grecii și italienii, iar în ceea ce privește munții, să nu uităm de Alpii din Franța sau Elveția! Nu, trebuie să le oferim ceva ce ei nu au, ceva pe care să nu-l uite toată viața! Ceva reprezentativ pentru România!

– Brandul de țară! s-au repezit într-un glas interlocutorii mei.

– Cam așa ceva, dar și mai mult! am completat.

– Ce? au întrebat ei, curioși.

– Ceva, ca un fior care să le străbată toată ființa!"

– Draculă Park! s-a repezit la mine un proaspăt absolvent de Harward.

– Nu! am răspuns eu. S-a banalizat.

– Atunci ce? m-au somat toți, c-o mirare colectivă.

– Uite la ce m-am gândit! am început eu. Se iau o mie de turiști americani și încă o mie de turiști din diferite țări occidentale și se aduc în centrul Bucureștiului, unde sunt lăsați liberi. Între timp, circulația este oprită ca nu cumva să se amestece și vreun român. Ei vor fi lăsați să ocupe bulevardul. Între timp, ghizii îi vor părăsi pe nesimțite și ei vor rămâne singuri. Țin să menționez că este foarte importantă această **singurătate**, deoarece ea este tipică poporului român. Apoi, brusc, ca din senin, se dă drumul din dreptul Pieții Romane la cinci mii de mineri înarmați cu bâte, cozi de topor, bucăți de furtun, care, furioși, vor veni spre turiști. Jocul este așa: cine este prins de mineri este bătut în stil tradițional, i se face dosar penal fiind socotit contrarevoluționar. Cine scapă are dreptul să

fugă doar pe traseul Piața Unirii cu capăt la Casa Poporului. Urmărirea va avea loc în goană, însoțită de strigăte specific naționale. Echipaje speciale ale poliției vor supraveghea traseul exact al turiștilor. Acestora nu li se va permite fuga pe străzile laterale, existând pericolul să descopere Bucureștiul interbelic. Mai mult, bucureștenilor li se va sugera să fie indiferenți, obligatoriu să nu fie înduioșați de vreo scenă de bătaie. Cel mult, dacă sunt curioși, să facă poze sau să filmeze cu camera video. Coloana disperată de turiști va fi urmărită de mineri, conform legislației românești în vigoare.

Odată ajunși la Casa Poporului, se va face urmărirea pe sectoare. Se va fugi după fiecare turist indiferent de vârstă, sex sau naționalitate.

Turiștii care ajung primii pe acoperiș vor fi salvați de niște elicoptere ce se vor deplasa direct la Târgoviște, unde-i va aștepta un complet de judecată pregătit special să-i condamne la diferite pedepse.

Am uitat să vă spun că cei prinși în Casa Poporului vor fi obligați, în funcție de vârstă, să intre-n UTC sau PCR.

Excursia intitulată „Hai să-ți arăt România!" va dura o săptămână. Turiștii își vor petrece timpul în ședințe PCR și UTC, apoi vor strânge castane din castanii din jur și, pe grupe organizate, vor colecta fier vechi.

Odată întorși acasă li se vor da DVD-uri cu timpul petrecut și fotografii cu Delta Dunării.

O mică observație: în timpul ședințelor vor învăța să mintă și să-și toarne colegii. Cine nu va reuși va fi obligat să mai rămână în România până când va asimila organic aceste noi reflexe.

Celor care reușesc, să li se dea diplome, insigne și CD-uri cu muzică patriotică.

Când m-am oprit din discurs, m-am uitat în jur, după o reacție. Dar în jur, nimeni. Toți fugiseră. Atunci mi-am spus: „Ei, uite d-asta nu poți să faci nimic în România! N-ai cu cine!"

Simțul valorii

Mă urc într-o zi grăbit într-un taxi. Pe el scria Cobălcescu. Îi spun șoferului adresa și pornim la drum prin Bucureștiul hiper-aglomerat, prăfuit și trist. În mașină, vocea dispecerei se auzea autoritar, nazal ca un zgomot mecanic, epurată de orice nuanță feminină, cum împărțea comenzi. Șoferul asculta manele. Afară mașinile claxonau, iar la intersecții șoferii se-njurau copios. Asta e lumea, mi-am zis. Și totuși.

– Iertați-mă! l-am întrebat din senin pe șofer. Știți cumva cine a fost Cobălcescu?

– Păi cine să fie? îmi răspunse șoferul, preocupat de trafic, pesemne șefu' lu' patronul cu taxiul. Nu e firma lui? E firma lui Cobălcescu, nu?

– Nu! îi răspund eu, a fost profesorul de paleontologie al lui Emil Racoviță. A fost un mare savant. Victor Babeș l-a elogiat în plină adunare a Academiei Române. Iar Emil Racoviță, drept recunoștință, în memoria lui a numit o mică insulă de la Polul Sud, în Antarctica, în Arhipelagul Palmer. Știți că există o insulă cu numele Cobălcescu?

– Dristor, cu Râmnicu Vâlcea... spre Vitan... 187! se auzi vocea dispecerei. Șoferul se concentra mai departe la drum.

– Domnule, pe mine chestiile astea nu mă interesează! Mie să-mi iasă banul, că și așa merge prost. Stau toată ziua în trafic și nu câștig mai nimic. Am crezut că șeful ăl mare de la noi e Cobălcescu, dar acum văd că pesemne o fi altul!

Apoi, între noi s-au strecurat din nou zgomotul străzii, vocea robotizată a dispecerei și, evident, maneaua asurzitoare. Dar gândul meu rămăsese undeva departe, în urmă, la Grigore Cobălcescu, la mintea lui luminată, la imensa lui muncă de pionierat într-o Românie marcată atunci, ca și acum, de atâtea tristeți și neputințe. De unde forța aceea colosală de a străpunge mediul nefavorabil, de a nu se lăsa copleșit nici de vremurile rele în care a crescut mereu această țară și nici de prejudecățile științifice ale timpului ?! Deschizător de drumuri când în țară,

atunci ca și acum, nu se mai afla nici un drum sau poate erau toate împotmolite în ignoranță, indolență și impostură crasă. Îmi veneau în minte cuvintele lui Victor Babeș despre el, rostite în aula Academiei Române: „Ca băiat de 16 ani, a înființat un mic laborator de chimie și fizică și la vârsta de 18 ani a ajuns profesor de aceste științe la liceul din Iași. Mai târziu a fost trimis la Paris, unde s-a specializat mai cu seamă în geologie și mineralogie. Ca profesor, Cobălcescu căuta prin *propriile sale mijloace* să rămână la curent cu știința și întreprinse *studiul Carpaților*, al cărui rezultat, publicat în comunicările Institutului Geologic din Viena, i-a procurat *cetățenia lumii* în specialitatea sa... Cu cât un învățat domină mai mult știința sa, cu atât vederile sale devin mai largi, cu atât se întind ele mai mult peste marginile înguste ale specialității sale. Un atare *scrutător de elită* era Grigore Cobălcescu".

Apoi zgomotul din trafic mă trezi la realitate. Reveneam încet, încet, în România minoră. Pe drum, blocurile socialiste de un cenușiu deprimant îți apăsau privirea și-n mod neștiut, sufletul. Peste ele cearceafuri colorate, pânze și instalații electrice încercau să-ți atragă privirea prin reclame care mai de care mai țipătoare. Semănau cu niște femei îmbrăcate cu prost gust care strigau la tine ca să-ți atragă privirea. Dar în mod ciudat lumea tristă care agoniza nevrotic pe străzile pline de praf privea în jos. M-am gândit subit: Cu ce l-ar fi ajutat pe bietul șofer, dacă ar fi știut toate acestea despre Cobălcescu? Ar fi condus mai bine? Ar fi fost mai fericit sufletește, mai împăcat sau poate mai puternic?

– Ce ne facem cu Steaua, dom'le, că ne ducem de râpă? îmi întrerupse el gândurile. Pentru o clipă am rămas tăcut... Nu știam ce să-i răspund și-atunci am improvizat.

– Păi, ce ne facem cu toată țara asta! i-am răspuns.

– Lasă țara!, îmi spune el, că aia e pierdută de mult... măcar pe asta s-o mai salvăm!

Eram două universuri separate care se-ntâlniseră, în fond, în aceeași disperare. Doi refugiați, unul în trecut și-n valorile lui și

altul în fotbal, ca-ntr-o nişă infimă pentru propria-i supravieţuire sufletească. Eram total incompetent în lumea lui, dar i-o respectam. Pesemne că acolo se odihnea el sufleteşte când mai apuca. În cele din urmă am ajuns la destinaţie, la Universitate. Taxiul a oprit exact în faţa statuii lui Spiru Haret. În timp ce achitam cursa, vroiam să-i spun că americanii, în semn de respect, au dat numele unui crater de pe lună: Spiru Haret. Dar m-am oprit, nu vroiam să-l obosesc cu lumea mea. Aşa cum el nu-ncercase cu a lui. Ne-am înţeles tacit pe frontiera aia dureroasă care se numea România. Instinctele îi erau puternice, ştia în ce ţară trăieşte. Acolo ne-am dat mâna. Şi totuşi ! Mare păcat că nu ştia nimic de Cobălcescu. În fond, Grigore Cobălcescu, ca atâtea alte mari valori, era o *tărie* de granit sufletesc pe care stătea şi stă neclintit acest neam. Fotbalul era un drog. O amânare. Grigore Cobălcescu era temperatura morală ridicată a unui neam. Fotbalul, doar febra pasageră declanşată de virusul plăcerii. Prima era o demnitate nesupusă vremii. Cea de a doua, o posibilă victorie trecătoare. Iar cine-şi pune tot sufletul în victorii trecătoare riscă să piară o dată cu ele. Dar cel ce se-nchină în faţa demnităţii devine şi el demn. Păcat!

Afară era o căldură de iad. Oamenii se târau încet, topindu-se parcă în propria lor umbră de pe asfalt. Trebuia să-mi aştept un prieten. Eram acum la locul convenit, la statuia lui Mihai Viteazul, la coada calului, acolo unde, de obicei, la fel ca la ceasul de la Universitate, se dau întâlnirile. De acolo, de sus, voievodul român cu securea ridicată privea la un popor inert care se topea fără vlagă la picioarele lui într-o dimensiune necunoscută. Doar porumbeii îl mai băgau în seamă, stându-i pe umăr şi şoptindu-i parcă, „*Măria Ta, ăştia sunt tot români*".

De căldură mă mişc, caut un colţ mai cu umbră. Şi-ncet, încet, fără să-mi dau seama, ajung în umbra celeilalte statui cunoscute: Gheorghe Lazăr. Cu cartea în mână, întredeschisă de o eternitate, îndemnându-ne să învăţăm, figura lui se pietrificase în acest gest esenţial. M-am gândit brusc că din gestul acela a

ieşit o renaştere sufletească – o trezire târzie şi neaşteptată a acestui biet popor. În fond ne-a învăţat să nu ne mai fie frică şi ruşine de propria limbă! Când? Când aceasta din urmă, vorba lui Asachi, era „vorbită numai la stână". Când ştiinţa se făcea în elineşte, geometria în franceză, ştiinţele juridice în italiană. Şi asta unde? În Ţara Românească, în Muntenia, unde a gândi „ştiinţa în valahă" era cu neputinţă. Gh. Lazăr ne-a învăţat să gândim superior în propria limbă, atunci când directorul şcolii greceşti, Veniamin, susţinut de atâţia alţii, clătina din cap şi spunea: „niciodată filosofie în româneşte". Ca şi cum astăzi, un tânăr, tot un fel de Gh. Lazăr, s-ar aşeza de-a curmezişul obedienţei şi mediocrităţii româneşti ce ne sufocă şi-ar îndrăzni să spună că dintr-o ţară suferindă ca a noastră nu pleacă numai infirmităţi mintale şi sufleteşti, ci paradoxal, *idei lumină* care ar aduce lămuriri neaşteptate pentru alţii !

Timpul trecea. Căldura îl transformase într-un aer cleios ce te sufoca. Nu mai aveam răbdare. Când, deodată, în faţa mea în troleibuz, văd nişte tineri care tocmai îmbrânciseră o doamnă-n vârstă ca să urce ei primii. Îi văd cum, gălăgioşi şi veseli de fapta lor, se aruncă apoi înnebuniţi să ocupe toate scaunele. Doamna n-a mai apucat să urce. Trebuie să aştepte în căldura toridă o altă maşină. Mă gândesc că la vârsta ei nu este bine. Dar tinerii gălăgioşi nu s-au gândit. Pesemne pe internet au văzut un joc în care câştigă cine este mai tare, cu orice preţ.

Cât de mult s-a înşelat Darwin, cu selecţia lui naturală? Nu rezistă cine este mai puternic, ci cel care este mai fără suflet. Pesemne că el a gândit strict biologic, dar omul este ceva în plus. Şi totuşi... Frumosul, blândeţea se frâng, ele nu participă la concursul nebun al speciei. M-am întristat! Dar apoi m-am gândit din nou la prietenul meu, la Gh. Lazăr. Ce refuz categoric a fost ardeleanul acesta minunat în faţa lumii adormite pe care o întâlnea şi mai mult, în faţa cercurilor concentrice de prejudecăţi ce sufocau această ţară până aproape de deces! Ce forţă colosală, ce curaj ca, de unul singur, să ia limba română din praful drumului de ţară şi s-o ridice printr-un singur gest pe

altarul demnității ei! Ce ochi o fi făcut domnitorul Caragea la acea vreme, când în fața lui un tânăr răsturna carul încărcat cu sute de ani de prejudecăți și umilințe! M-a fulgerat brusc, din nou, un gând. Mi-am închipuit că astăzi gestul lui ar fi egal cu cel al unui tânăr, în prezentul ăsta dureros de penibil al României, care ar spune răspicat celor de la Bruxelles sau Washington că România nu este o țară de tranzit, adică așa cum o percep ei, sau mai bine zis cum au fost învățați să o vadă, care trăiește spasmodic *criza lor economică*, având nevoie de împrumuturi masive, ci o țară martirică care le poate împrumuta, la nevoie, *demnități.*

Căldura mă copleșea. Umbra statuii devenise o umbră fierbinte. Dar ce ciudat, în plină căldură mi-a venit în minte o amintire din vremea înghețului comunist. Eram în troleibuz, tot la Universitate. Era ger. Frig în case, frig în instituții, frig în mașinile de transport în comun. Ieșeai din frigul străzii în frigul casei, apoi în alt frig mai friguros decât primul. Atunci frigul se depășea pe sine. În troleibuzul congelat stăteam înghesuiți, cu ochi sticloși, ca niște pești merluciu prinși în năvoade și aruncați în grabă în imense hale frigorifice. Fiecare avea o poziție în care îl prinsese înghețul. Fiecare avea locul lui de țurțure viu îmbrăcat în haină. Nimeni nu mai mișca, decât șoferul. Lângă mine, dârdâind, o viață de om. Un țigan. N-avea pe el decât un pulover și ăla parcă neterminat. Clănțănea din toți dinții, uitându-se parcă fix în afară. Dar în afară nu se vedea nimic. Geamurile erau pline de flori de gheață. Troleibuzul era un imens frigider ce ducea oameni la lucru.

– Să dea dracu' în ăla care o mai sta la umbră la vară! îl aud pe țigan blestemând cu foc. Apoi tăcu. Aburul cald care-i ieși din gură înghețǎ și el. Oamenii erau o masă tăcută. Tăcerea încerca și ea să se-ncălzească.

M-am trezit, amintirea asta m-a făcut brusc să iubesc soarele. Ce bine este totuși vara, mă gândeam.

– Mă, ce caută ăsta sus, aicea? am auzit o voce răstită. Am tresărit. În fața mea acum era o țigancă florărească, cu o găleată

de plastic goală în mână. Se uita fix la statuia lui Gheorghe Lazăr. Mă surprinsese cu tonul aspru, dar mai ales cu întrebarea neașteptată. Ce să-i spun? Să-i spun că a fost o personalitate proeminentă a culturii? Mi-am dat seama că aș fi stupid și-atunci, dintr-un instinct salvator, am improvizat:

– Ăsta ne-a pus pe toți să-nvățăm!

Țiganca îmi zâmbi mulțumită, apoi mă sfredeli cu ochii ei negri până-n fundul sufletului și-mi spuse:

– Atunci lasă-l acolo sus, că merită! și luându-și găleata, mă părăsi. Rochia înflorată se mai văzu puțin fâlfâind leneș în aerul cald, apoi dispăru.

Între timp, prietenul meu a venit. Ne-am îmbrățișat. Apoi i-am povestit ce mi s-a-ntâmplat cu țiganca. M-a ascultat calm, apoi mi-a răspuns:

– Dom'le, eu pe asta aș pune-o în locul ministrului culturii. *Are simțul valorii* !.

Vrăbiuța

– Ce frumoasă ești! spuse vrăbiuța rândunicii. Ce talie superbă ai și ce negru cu irizări de albastru, ce alb curat pe piept, ce aripi superbe și cu ce viteză zbori! Ce mult aș vrea să fiu și eu, rândunico, ca tine, să mă-nalț până sus, să zbor și eu în țările calde!

Rândunica nu spuse nimic, așa că într-un târziu vrăbiuța continuă:

– Știi, eu am doi prieteni, castanul din parc, care mă adăpostește când plouă, are frunze mari și mă pot ascunde și un pensionar care-mi aduce fărâmături. Vine-n fiecare după-amiază. Nu știu ce m-aș face fără el. Vin și niște porumbei sălbatici, care mă alungă, dar totuși mă lasă să mănânc la margine. Uite, dacă vrei, într-o zi mergem împreună să mâncăm, îți dau din fărâmăturile mele, numai să mă-nveți și pe mine să zbor ca tine la-nălțime!

Rândunica își așeză cu ciocul, puțin, fulgii fini din pieptu-i alb, apoi, fără să spună nimic, se ridică precum o săgeată în înaltul cerului.

– Ce sus zboară! murmură ca pentru sine vrăbiuța. Apoi capul îi căzu trist pe piept.

– Oare de ce n-a vrut să vorbească cu mine? se-ntrebă ea.

– Poate pentru că sunt urâtă?!... Pentru o clipă se uită la penele ei. Un cenușiu meschin de culoarea asfaltului.

– Da, sunt urâtă! suspină vrăbiuța. Apoi își luă avânt și zbură și ea până-n castan. De acolo de sus ea vedea zilnic lumea. Pe alee, pe sub castan se plimbau oamenii.

– Uite o pereche de îndrăgostiți! își spuse bucuroasă vrăbiuța.

Într-adevăr, acolo jos o fată tânără și un băiat se țineau de mână. Băiatul s-a uitat cu grijă împrejur, s-a asigurat că nu-i nimeni, apoi s-a uitat în ochii fetei și a sărutat-o.

– Așa se iubesc oamenii! își spuse veselă vrăbiuța. Apoi cei doi au plecat. Aleea de sub castan a rămas pentru un timp singură. Nu trecu totuși vreme multă și niște pași ce veneau încet se făcură auziți. Cu greu apăru și stăpâna lor, o bătrânică. Abia mergea, cu privirea-n jos și cu o plasă goală ce flutura în vânt.

– E bătrânețea! își spuse întristată vrăbiuța.

Apoi n-a mai trecut nimeni. O liniște profundă se așeză. Doar adierea lină de vară a vântului se făcea simțită. Vrăbiuța se pomeni cumplit de singură. Vântul care-i ridica încet puful de pe piept era singura ei mângâiere. Gânduri triste o străbăteau: Oare de ce nu poate și ea să zboare mult? De ce îi este dat să nu poată vedea și ea alte țări? S-a născut aici și aici pesemne avea să moară! Cum o fi oare în țările calde?

Dar întrebările astea mari n-aveau răspuns în inima ei plăpândă. Apoi, adormi. Încet, încet începu să viseze. Se făcea că zboară sus de tot, la mare înălțime. Era atât de fericită. Niciodată nu ajunsese în înaltul cerului. Ce mici se vedeau oamenii! Și cu ce viteză zbura. „Parcă aș fi o rândunică!", își spuse ea tremurând de fericire. Nu se mai sătura de înălțime. Zbura sus de tot și de acolo vedea lucruri pe care nu le văzuse niciodată: orașe, râuri, poduri... Toate păreau dintr-o dată mult mai mici, iar ea se simțea mult mai puternică. Viteza devenea amețitoare.

Aici bunicul se opri din povestit. Întinse mâna tremurândă după paharul cu apă ca să poată să-și ia mica pastilă din cutia lui de medicamente. Nepoțelul se uita la el nerăbdător pentru a afla sfârșitul poveștii.

– Și cu vrăbiuța ce s-a-ntâmplat?, întrebă nepoțelul. Ce s-a-ntâmplat cu ea mai departe, s-a trezit din vis?

– Nu! răspunse bunicul, nu s-a mai trezit niciodată! A zburat atât de sus încât visul ei a devenit realitate! Apoi bunicul tăcu.

Viața a trecut. Bunicul, între timp, se retrăsese încet din viață, intrând în filele de carte ale altei povești. În schimb,

nepoţelul acum era un om mare. Crescuse, avea familie, copii. Îşi trăia viaţa ca toţi ceilalţi din jur, neobservând că viaţa lui semăna izbitor de mult cu viaţa vrăbiuţei din poveste. Se mulţumea cu fărâmăturile vieţii. Dar într-o zi, pesemne atunci când a realizat ce se-ntâmplă, s-a dus cumplit de tulburat la prietenul său cel mai bun să-l întrebe:

– Crezi că se mai poate face ceva?

– Nu! îi răspunse acesta. Suntem condamnaţi!

Ca un trăsnet căzu în sufletul lui răspunsul prietenului său. Nu spuse nimic, se-ntoarse acasă pătruns de o cumplită tristeţe.

Şi totuşi în inima lui simţi cum creşte o forţă fantastică şi atunci ştiţi ce a făcut?... A scris povestea asta pe care voi tocmai aţi citit-o acum!

Se spune că de atunci orice copil care citeşte această poveste capătă o forţă tainică.

Oricum, după toate acestea, cerul s-a umplut de vrăbii ce-au învăţat să zboare sus şi să devină rândunele. De acolo de sus, de la înălţimea zborului lor, toţi cei care au deznădăjduit nu se mai văd. Se vede doar pensionarul, cel care-i dădea fărâmături vrăbiuţei.

Pana de curent

În oraş pana de curent era inadmisibil de lungă. De trei zile, autorităţile disperate se chinuiau s-o repare, dar, ca un făcut, orice intervenţie tehnică era inutilă. Aşa ceva nu se mai pomenise în istoria locului respectiv. Oamenii nu-şi aduceau aminte să fi stat vreodată atât de mult fără curent.

Rând pe rând s-au dus toate: lumina, evident, a fost cea dintâi, obligându-i pe oameni, noaptea, să-şi redescopere gesturile cu care pot pipăi obiectele. De fapt, conturul uitat al unor obiecte banale, cum ar fi o cană sau o farfurie, o balustradă de scară sau nasturele unei pijamale era acum descoperit şi apreciat ca o mare izbândă.

Zilele treceau şi oamenii, după ce la început au fost cel puţin enervaţi de disconfortul apărut brusc, văzând că nimeni şi nimic nu poate remedia situaţia, au început să-şi piardă răbdarea cu totul. Au telefonat la primărie atâta cât au mai avut baterii la telefoanele mobile, apoi la instituţia respectivă responsabilă cu situaţia, dar degeaba. După ce au fost asiguraţi că „situaţia" va fi de urgenţă rezolvată, văzând în timp că sunt depăşiţi de ea, atât primarul, cât şi specialiştii electricieni au început să dea din umeri a deznădejde. Nimeni nu ştia de unde provine pana, nici cum s-o repare. Trecuse deja o săptămână, situaţia nu se schimbase cu nimic. În schimb, oamenii, da. Învăţaseră subit, de exemplu, să aprecieze ziua şi, evident, lumina soarelui. Şi de aceea toţi se îngrămădeau să profite de ea. În primul rând să lucreze ce se mai putea lucra. Cei care nu se sculaseră niciodată până atunci de dimineaţă, acum erau primii în picioare. Timpul scurt al zilei nu le mai permitea viaţa de dinainte. În schimb erau şi avantaje. Televizoarele, aparatele de radio nu mai funcţionau. Oamenii nu mai aveau ştiri şi comentarii despre ceea ce li se-ntâmplă. Telefoanele mobile îşi consumaseră bateriile şi acum zăceau moarte şi inutile alături de computerele fără viaţă, obiecte ce acopereau acum birourile. Dar ce ciudat!

Încet, încet, oamenii învăţaseră altceva. Acum fără să ştie, aveau timp să mediteze, adică să gândească de unii singuri nu numai asupra unor evenimente pasagere care înainte le sufocau viaţa, ci chiar asupra vieţii lor. Descoperiseră cât sunt de vulnerabili în fond, dar în acelaşi timp câte lucruri din viaţă pierduseră până atunci din neatenţie. Când se vedeau ziua pe stradă îşi comunicau, de exemplu, altfel decât ar fi făcut-o la telefon. Redescoperiseră ce-nseamnă o lumină de lumânare sau de lampă. Seara, pe întuneric, mulţi începuseră să-şi povestească amintiri, alţii redescopereau plăcerea de a fi mângâiaţi şi de a sta pe tăcute pe întuneric alături de cei dragi. Evident că-ncepuse şi o aprigă speculă cu combustibil, dar şi acesta, cu timpul, se consuma. Vremea trecu, luni, apoi ani, şi remediul n-a mai fost făcut. Între timp se născuse o nouă generaţie, fără lumină electrică, fără televizor, laptop sau telefon. Cei veniţi din urmă ascultau cu mirare poveşti de la bătrânii care apucaseră ceea ce se numea lumina electrică. Undeva prin poduri, nişte nepoţei năzdrăvani descoperiseră nişte cutii de plastic prăfuite, cu sticlă. „Sunt televizoarele“, îi spuse cu glas tremurând bunicul. „Ce făceaţi cu ele?“, întrebă nepotul. „Ne uitam toată ziua, aflam tot felul de lucruri, era tare frumos.“ Nepoţelul zâmbi, apoi întrebă dacă poate folosi cutia de plastic ca să se joace. Oamenii născuţi fără toate aceste lucruri pe care le presupunea lumina electrică nu se mai grăbeau ca înaintaşii lor. Gândeau mai serios, erau mai profunzi iar, interesant, iubirile erau mai temeinice. Ziua se vedeau, iar noaptea le rămânea timp să se gândească şi apoi să viseze. Niciodată, se pare, nu se visase atât de mult şi de frumos în acel oraş. Îndrăgostiţii îşi scriau scrisori de mână şi aşteptau înserarea ca pe un dar ce li se face doar lor. Oamenii reîncepuseră să meargă pe jos. Distanţele străbătute cu piciorul erau acum privelişti pentru ei teribil de frumoase şi variate pe care bunicii nu le cunoscuseră niciodată şi, mai ales în oraş, nimeni nu se mai grăbea. Primarul cel nou avea în birou fotografii cu oraşul cel vechi, luminat. Toţi se uitau la ele ca la o

curiozitate. Pline de praf, ele stăteau aninate pe peretele de la intrare ca o amintire de demult.

Dar într-o noapte, ca dintr-o întâmplare, un copilaş găsi, jucându-se pe peretele casei, un buton plin cu praf dar care îl atrăgea. Vrând să vadă ce se-ntâmplă îl apăsă. Dintr-o dată, în plină noapte, o lumină orbitoare a apărut în casă, apoi pe rând în tot oraşul. Oamenii au ieşit speriaţi afară, aşa ceva nu se mai întâmplase de mult în oraşul lor. „Ce-nseamnă asta?“, „ce se-ntâmplă?“, întrebau alarmaţi şi îngrijoraţi. „E lumina electrică, nu vă speriaţi!“, se auzi vocea unui bătrân. „În sfârşit s-a reparat!“. Dar el era singurul care se mai bucura. În mod ciudat, locuitorii s-au simţit invadaţi de un alt popor. Cutiile de plastic prăfuite s-au umplut cu tot felul de oameni şi imagini care pe ei îi enervau. Nimic de acolo nu-i interesa. A doua zi, nedormiţi din cauza luminii artificiale cu care fuseseră atacaţi în timpul nopţii, din cauza zgomotului infernal din nişte cutiuţe mici de plastic ce au început să zumzăie, să sune şi să scoată tot felul de muzici stridente – telefoanele mobile rămase rătăcite prin magazii şi cufere – şi mai ales din cauza imaginilor stridente, enervante apărute pe sticlele pline de praf ale acelor obiecte numite televizoare, unde un popor de oameni vorbea o limbă rapidă, enervantă şi incorectă, strigând tare, unii peste alţii şi mai ales fără să gândească prea mult, locuitorii oraşului au luat decizia, împreună cu primarul, să remedieze acest penibil accident de lumină nedorită.

De a doua zi s-au luat măsurile necesare şi lumina respectivă dispăru. Oamenii respirau din nou uşuraţi. Coşmarul trecuse. Liniştea se reaşternu în oraş. Pericolul trecuse. Iar acum, din nou, seara era plină de dorurile şi visele lor. Undeva într-o casă, la o fereastră se vedea lumina pâlpâind a unei lămpi. Un copil mic citea în taina nopţii povestea pe care am scris-o.

Puiul

(sau despre ieşirea în lume
a sufletului românesc)

Povestea pe care v-o spun este cel puţin stranie, prin simplul motiv că încearcă să vă împărtăşească ceva din sufletul unei **găini**. Umilă pasăre, pe care nici măcar fabuliştii n-au băgat-o în seamă. Dar găina mea are cel puţin dreptul moral de a-şi spune povestea, având o viaţă tristă şi nedreaptă. În fond, orice găină are o viaţă nedreaptă. Destinul ei este să ajungă supă sau friptură. Mai nou, până să aibă acest aspect, este congelată. Ciudat animal, Omul!

Se ştie că o găină obişnuită trăieşte la ţară. Ea, zilnic vede cerul albastru, simte vântul prin curte, vorbeşte cu suratele, ştie frica cocoşului, mănâncă ce apucă, prinde câte o râmă, un fir de iarbă, o muscă. Ce mai, este liberă! Aude câinele, ciripitul păsărelelor, simte anotimpul. De exemplu, când plouă este atât de fericită, că stă în coteţ. Aude picăturile de ploaie care cad pe scânduri. Unele intră chiar înăuntru, una, o picătură, chiar a lovit-o în cap şi i s-a prelins pe cioc. Cu o mişcare scurtă, a înghiţit-o. „Nu-i bună apa de ploaie!", şi-a zis ea. Cel mai nesuferit moment este când vine vreo surată plouată şi se scutură de apă în coteţ. Dar este şi momentul plăcut când se-nghesuie una în alta de frig. Şi-atunci moţăie visând că sunt măiastre şi mai ales că pot zbura. A visat o dată aşa ceva şi ce tristă a fost când s-a trezit în coteţ!

Dar nu vreau să insist asupra acestui destin cel puţin normal pentru o găină.

Găina despre care vă vorbesc n-a avut şansa să se nască într-o curte de ţăran. Când puişorul ce-a fost a ieşit din ou, nici pomeneală să vadă cloşca şi mai târziu cerul. Biata mea găină s-a născut într-o cameră de beton cu multe becuri. Abia a scos capul şi-o lumină orbitoare i-a străpuns ochişorii plini de mirare,

apoi nişte fãpturi cu degete l-au ridicat şi l-au dus într-o cutie unde mai erau mii de puişori ca el. Şi iată prima decepţie: nu era unic, era printre cei mulţi şi nu avea mamă. Dar el atunci era prea mic ca să le ştie, el doar le simţea aşa cum Dumnezeu te face să cunoşti lucrurile cu adevărat înainte de a le şti. Apoi puişorul crescu, dar de lucrul acesta îşi dădea mai mult seama privind la cei din jur. Treceau zilele, cu becuri aprinse şi stinse. Vai, ce binecuvântare era atunci când se stingea lumina, aţipea şi nu mai auzea sunetul de cutii metalice, nu mai auzea vocile mănuşilor albe şi plânsetul continuu al suratelor şi mai ales nu mai vedea zidurile de beton. „Ce binecuvântare, întunericul! Aşa o fi când mori?", îşi spunea.

Acum crescuse şi printre găini umblau tot felul de poveşti, cum că mănuşile albe, care tot le mută dintr-o cutie într-alta, sunt nişte animale periculoase care se numesc *oameni*. Aceşti *oameni* le aşteaptă toată viaţa ca să le fure ouăle şi să le taie. Dar totuşi nu era nimic sigur din toate acestea, cu toate că săptămânal cuştile cu găinile cele mai mari erau ridicate şi nu mai apăreau niciodată. Ce panică! Ce tristeţe în crescătorie! Da, crescătorie se numea locul unde ea se născuse şi trăia. Îi spusese ei o găină mai bătrână, care şi ea, la rândul ei, aflase de la o altă găină. Acea găină le-a povestit că dincolo de ziduri e o altă lume, că în loc de beton este o întindere albastră care se numeşte cer, că pieptul i s-a desfăcut de un alt aer, că nu ştie de ce, dar i-a venit brusc să plângă. Vai, ce-au mai râs de ea celelalte găini. „Auzi tu, să plângi! Găinile nu plâng!"... Prea multe n-a putut să spună, biata de ea, pentru că nu era ascultată. De fapt, la câteva zile s-a prăpădit. Au descoperit-o suratele că nu se mai trezea, cu toate că avea ochii deschişi. Doar aripile şi picioarele erau înţepenite. „Face pe nebuna!", şi-au spus nişte găini mai tinere. „O trezim noi!" Şi-au început să ţopăie şi să se prostească în faţa ochilor sticloşi. Dar circul ăsta n-a ţinut mult căci mănuşile albe au luat-o de data aceasta definitiv. Ascultând povestea, micul meu pui îşi închipui pentru prima dată cum arată Moartea. Dar nimeni nu bănuia că în acea crescătorie se

născuse o găină care parcă știa mai multe decât celelalte. Cum poți să știi atunci când te naști într-o celulă de beton că parcă mai există ceva? Într-o noapte n-a mai putut rezista și le-a trezit pe surate. „Să fugim! Dincolo este ceva mult mai frumos. Asta nu e viața. Să fugim!". Dar n-apucă să termine că o lumină puternică îi zdrobi privirea. Mănușile albe vegheau. „O găină s-a trezit! O găină s-a trezit!", se auzea peste tot. Instinctiv simți să-nchidă ochii și se cufundă de frică într-un somn prefăcut. În sfârșit pericolul trecu. Aproape nici nu mai îndrăzni să respire. Așa a stat toată noaptea. Vedea biata de ea cum prin întuneric celelalte surate dormeau. De fapt strigătul ei nu fusese auzit decât de Oameni. „Oamenii! Cine sunt ăștia? Și de ce ne țin aici? Și cu ce drept? Simt, spunea ea, că viața e altfel. Ah, de-aș putea să zbor, de-aș putea dărâma zidurile!". Apoi se uita la ea și-și dădea seama de neputință. Dar nu se descuraja. „Trebuie să existe o cale să ies."

A doua zi, în timp ce mâncau toate și nu se-auzea decât zgomotul de ciocuri lovite în tablă după mâncare... Și ce mâncare, Doamne! Aceeași!! „Draga mea!... îi șopti ea unei surate care părea mai bună la suflet – adică au fost nopți când și-a putut sprijini capul de trupul ei și invers –, draga mea! Uite ce mâncare – aceeași!"

„Și ce-i cu asta? răspunse scurt surata. Zi mersi că ai ce mânca!"

„Nu, nu de asta-i vorba, pun pariu că dacă am fugi de aici ne-am putea descurca și singure! Și să știi – spuse găina cea curajoasă – sunt sigură că dincolo de zidurile astea există cerul și tot ce ți-a spus biata găina aceea."

„Draga mea, nu te-am auzit și nici n-am să te aud!", spuse găina cealaltă, parcă puțin mai tare, ca să fie auzită și de celelalte surori.

Și astfel masa lua sfârșit, acum urma programul de după masă – moțăitul. Fiecare se grăbea să prindă un loc cât mai bun, mai ales că se știa că astăzi nu mai este nici un transport. Numai găina cea mică trăia o neliniște, ceva îi spunea că astăzi se

va-ntâmpla ceva. Ceva important pentru viața ei! Și-ntr-adevăr, nu peste puțin timp în crescătorie se produse agitație. Mănușile albe veniseră din nou. „Alt transport!, vociferau găinile surprinse. Dar parcă azi nu era zi de transport." Transportul pentru comunitatea de găini era echivalentul morții. Se făceau din disperare tot felul de supoziții. Cele optimiste spuneau că este vorba de un simplu transfer într-o crescătorie mai mare, mai luminoasă, ba chiar și-n aer liber. Cuvântul acesta „aer liber" îl obseda pe micul puișor. Simțea că **aerul liber** trebuie să fie ceva grozav, ca un dor făcut de cineva care te iubește.

O mână învelită-ntr-o mănușă albă îl apucă cu forță de gât și-l înghesui într-o cușcă mică plină cu alte găini. Sufocat, călcat în picioare, micul pui trăia o frică cumplită. Era pentru prima oară când i se-ntâmpla așa ceva. Fulgerător îi veni în minte o idee care-l cutremură: „Acesta trebuie să fie **transportul!**"

Apoi cușca fu ridicată de niște mănuși albe care o dădură altor mănuși. Puiul numără cam șase perechi de mănuși. Ușa crescătoriei se deschise și atunci se-ntâmplă ceva nemaivăzut până atunci. O lumină nouă îi invadă ochiul până la orbire, pieptul i se umplu brusc de un alt aer. „E cerul liber!", își murmură puiul copleșit de noua emoție. Ca să se apere de atâta lumină ochiul născu o lacrimă. Era prima lacrimă. Frica paralizantă trecea. Nu-l mai interesau celelalte găini înghesuite de spaimă, care cotcodăceau disperate călcându-se în picioare. Cu căpșorul lipit de ochiurile de sârmă ale cuștii privea uimit cerul. Între timp cușca fu urcată într-o mașină. Copertina din spate era ruptă și fâlfâia în vânt. Puișorul nu se mai sătura privind noua lume. „Uite o găină liberă!", strigă el ca pentru sine. Într-adevăr, pe lângă drumul pe care gonea mașina, pe un câmp verde, o găină, nestingherită de nimeni, ciugulea ce găsea pe jos.

Puiul nu știa cum se numește întinderea aia verde, frumoasă, pe care mergea găina lui liberă. El nu văzuse decât cimentul. Zdruncinăturile mașinii nu le mai simțea și cotcodăcitul disperat din jur nu-l mai auzea. Stătea cu ochii ațintiți la

născuse o găină care parcă ştia mai multe decât celelalte. Cum poţi să ştii atunci când te naşti într-o celulă de beton că parcă mai există ceva? Într-o noapte n-a mai putut rezista şi le-a trezit pe surate. „Să fugim! Dincolo este ceva mult mai frumos. Asta nu e viaţa. Să fugim!”. Dar n-apucă să termine că o lumină puternică îi zdrobi privirea. Mănuşile albe vegheau. „O găină s-a trezit! O găină s-a trezit!”, se auzea peste tot. Instinctiv simţi să-nchidă ochii şi se cufundă de frică într-un somn prefăcut. În sfârşit pericolul trecu. Aproape nici nu mai îndrăzni să respire. Aşa a stat toată noaptea. Vedea biata de ea cum prin întuneric celelalte surate dormeau. De fapt strigătul ei nu fusese auzit decât de Oameni. „Oamenii! Cine sunt ăştia? Şi de ce ne ţin aici? Şi cu ce drept? Simt, spunea ea, că viaţa e altfel. Ah, de-aş putea să zbor, de-aş putea dărâma zidurile!”. Apoi se uita la ea şi-şi dădea seama de neputinţă. Dar nu se descuraja. „Trebuie să existe o cale să ies.”

A doua zi, în timp ce mâncau toate şi nu se-auzea decât zgomotul de ciocuri lovite în tablă după mâncare... Şi ce mâncare, Doamne! Aceeaşi!! „Draga mea!... îi şopti ea unei surate care părea mai bună la suflet – adică au fost nopţi când şi-a putut sprijini capul de trupul ei şi invers –, draga mea! Uite ce mâncare – aceeaşi!”

„Şi ce-i cu asta? răspunse scurt surata. Zi mersi că ai ce mânca!”

„Nu, nu de asta-i vorba, pun pariu că dacă am fugi de aici ne-am putea descurca şi singure! Şi să ştii – spuse găina cea curajoasă – sunt sigură că dincolo de zidurile astea există cerul şi tot ce ţi-a spus biata găina aceea.”

„Draga mea, nu te-am auzit şi nici n-am să te aud!”, spuse găina cealaltă, parcă puţin mai tare, ca să fie auzită şi de celelalte surori.

Şi astfel masa lua sfârşit, acum urma programul de după masă – moţăitul. Fiecare se grăbea să prindă un loc cât mai bun, mai ales că se ştia că astăzi nu mai este nici un transport. Numai găina cea mică trăia o nelinişte, ceva îi spunea că astăzi se

va-ntâmpla ceva. Ceva important pentru viaţa ei! Şi-ntr-adevăr, nu peste puţin timp în crescătorie se produse agitaţie. Mănuşile albe veniseră din nou. „Alt transport!, vociferau găinile surprinse. Dar parcă azi nu era zi de transport.” Transportul pentru comunitatea de găini era echivalentul morţii. Se făceau din disperare tot felul de supoziţii. Cele optimiste spuneau că este vorba de un simplu transfer într-o crescătorie mai mare, mai luminoasă, ba chiar şi-n aer liber. Cuvântul acesta „aer liber” îl obseda pe micul puişor. Simţea că **aerul liber** trebuie să fie ceva grozav, ca un dor făcut de cineva care te iubeşte.

O mână învelită-ntr-o mănuşă albă îl apucă cu forţă de gât şi-l înghesui într-o cuşcă mică plină cu alte găini. Sufocat, călcat în picioare, micul pui trăia o frică cumplită. Era pentru prima oară când i se-ntâmpla aşa ceva. Fulgerător îi veni în minte o idee care-l cutremură: „Acesta trebuie să fie **transportul**!”

Apoi cuşca fu ridicată de nişte mănuşi albe care o dădură altor mănuşi. Puiul numără cam şase perechi de mănuşi. Uşa crescătoriei se deschise şi atunci se-ntâmplă ceva nemaivăzut până atunci. O lumină nouă îi invadă ochiul până la orbire, pieptul i se umplu brusc de un alt aer. „E cerul liber!”, îşi murmură puiul copleşit de noua emoţie. Ca să se apere de atâta lumină ochiul născu o lacrimă. Era prima lacrimă. Frica paralizantă trecea. Nu-l mai interesau celelalte găini înghesuite de spaimă, care cotcodăceau disperate călcându-se în picioare. Cu căpşorul lipit de ochiurile de sârmă ale cuştii privea uimit cerul. Între timp cuşca fu urcată într-o maşină. Copertina din spate era ruptă şi fâlfâia în vânt. Puişorul nu se mai sătura privind noua lume. „Uite o găină liberă!”, strigă el ca pentru sine. Într-adevăr, pe lângă drumul pe care gonea maşina, pe un câmp verde, o găină, nestingherită de nimeni, ciugulea ce găsea pe jos.

Puiul nu ştia cum se numeşte întinderea aia verde, frumoasă, pe care mergea găina lui liberă. El nu văzuse decât cimentul. Zdruncinăturile maşinii nu le mai simţea şi cotcodăcitul disperat din jur nu-l mai auzea. Stătea cu ochii aţintiţi la

imensitatea aia albastră numită cer, precum şi la nesfârşita întindere verde pe care el nu ştia că se numeşte iarbă. Cuştile se loveau unele de altele, săltau în toate direcţiile, găinile făceau un vacarm asurzitor. Încet, încet, pe nesimţite, câteva ochiuri de plasă care închideau cuşca în care stătea puişorul s-au desprins, ca şi cum cineva le-ar fi desfăcut pe ascuns. Se rupseseră de fapt de la sine, lovindu-se de colţul dur de lemn al altor lăzi. Puişorul se pomeni cum, sub privirea celorlalte trupuri, este împins în afară printre ochiurile de sârmă rupte. Maşina mai călcă-n nişte gropi, lăzile se mai loviră puternic unele în altele, găinile cotcodăceau înnebunite, iar el se pomeni cu totul afară din cuşcă. Nimeni n-avea însă timp, în afară de el, să vadă ce s-a-ntâmplat. În maşină panica era atât de mare încât nimeni nu-l băgă în seamă. Pe gaura făcută în ochiurile de plasă nimeri trupul strivit al unei găini mult mai mari, care stătea cu spatele, împinsă de disperarea celorlalte. Puiul era între două lumi. Vacarmul asurzitor din maşină în dansul nebun al lăzilor lovite şi lumea de dincolo de copertina ruptă ce fâlfâia în vânt, arătându-i în fracţiuni de secundă libertatea. Înnebunit puişorul se apropie de bucata de pânză ce fâlfâia puternic. Ceva îl ameţea şi-l făcea să facă un lucru de neconceput până atunci. Să părăsească colectivul! În el se născuse, în el crescuse, iar acum simţea că o forţă mai mare decât a lui îl îndeamnă să-l lase. Mai privi o dată la cuştile ce ţineau prizoniere găinile alea disperate şi apoi, fără să se mai gândească, se aruncă în golul din afară. Şocul fu cumplit, iar viteza maşinii îl accentuase. Puişorul căzu în margine de drum. Saltul spre libertate părea că l-a costat viaţa. Dar apoi, surprinzător, se trezi încet, încet, din întunericul ce-i cuprinse mintea. Simţi întâi o apăsare în piept, abia putea respira, apoi un miros puternic, plăcut, nemaiîntâlnit până atunci îi invadă fiinţa. Era iarba, mirosul ei. Bătăi rapide de inimă şi-o stare de bucurie lăuntrică pe care n-o putea desluşi îi vindeca încet, încet, durerea căzăturii. Deschise ochii şi verdele câmpiei îi inundă privirea. Apoi, cu greu, se ridică. Instinctiv întoarse capul înapoi spre maşina din care sărise. Nu se mai vedea decât

un nor de praf. Rămas singur, prima idee care-i veni a fost să se ducă să-ntâlnească găina liberă pe care o văzuse cu puţin timp înainte. Se ridică, simţea picioarele amorţite, şchiopăta, dar încet, încet îşi reveni. Aerul câmpului îl ameţise. Nimic nu semăna ca-nainte. Mirosul de găinaţ dispăruse, iar piciorul se scufunda încet în iarbă. Mergea de parcă plutea. Rigiditatea cimentului cu care fusese învăţat de mic dispăruse. Acum parcă cineva îl mângâia la fiecare pas. Era fericit, dar în acelaşi timp neliniştit. Nu ştia cât mai poate să ţină starea aceasta.

Între timp liniştea câmpului deveni deplină. Nu se auzea decât zumzetul slab al gâzelor. Nimic din zgomotul înfricoşător al uşilor de tablă lovite de perete. Şi, mai ales, **privirea**. Acum se odihnea în orizontul fără de sfârşit al câmpiei. Cuşca de metal dispăruse, nici o mănuşă albă nu-i mai tulbura clipa aceasta fericită. „Oare până când? se-ntreba cu disperare, dacă se-ntorc după mine?!". Speriat, privi înapoi. Dar acolo, la orizont, unde drumul părea că intră-n cer, nu se vedea nimic. Doar verdele câmpului se săruta discret cu albastrul cerului. Atât. Puişorul era singur, într-o altă lume. „Ce-o fi lucrul acela ce se vede-n faţă? se-ntrebă. Ceva tainic îl atrăgea înspre ea. Aproape că alerga. Aerul deveni şi mai curat. Păşi în sfârşit pe frunzişul căzut pe pământ. Acum fiecare pas avea un foşnet. Chiar îi plăcea. Începu să se joace cu frunzele moarte din pădure. Da, acel lucru tainic era o pădure. Dădea cu piciorușele şi le-arunca în aer. Lucrul acesta îl fascina. Puişorul se juca pentru prima oară. Era atât de fericit! Încet, încet, fără să-şi dea seama, înainta în adâncul pădurii. Deodată se opri, simţi că ceva ciudat se-ntâmplă. Într-adevăr, de mult se pare, era înconjurat de nişte vietăţi pe care nu le văzuse în viaţa lui. Erau mari, dar nu semănau cu mănuşile albe, aveau blană, dinţi şi, mai ales, ochii sticloşi. Privirea puişorului rămase aţintită pe blana lucioasă şi foarte frumoasă a acestor vietăţi. Nu ştia cum să le numească şi atunci le spuse: „Ce frumoase sunteţi!".

Animalele cu ochii sticloşi se priviră între ele, nedumerite. Era prima oară când li se-ntâmpla aşa ceva.

„Eu sunt un puişor de găină, se prezentă puiul. Pe voi cum vă cheamă?”.

Întrebarea căzu ca un trăsnet pe animalele pădurii. Nimeni, niciodată, nu le-ntrebase aşa ceva. Derutate, îşi pierduseră pentru o clipă sclipirea din ochi.

Puişorul insistă: „Voi ştiţi de unde vin?”. Animalele tăcură. Dar într-un târziu se auzi o voce ciudată dintre ele, care îndrăzni: „De unde?”.

„Dintr-o crescătorie!” răspunse puiul. Liniştea se aşternu din nou. Animalele cu blană se aşezară ca la o comandă jos. Dinţii nu li se mai vedeau, iar ochii nu mai aveau strălucirea sălbatică, ci ceva nou, ca o ascultare. Ochii lor ascultau pentru prima oară ceea ce vedeau. „Ştiţi ce este o crescătorie? continuă puiul. Este ceva oribil... de când m-am născut eu n-am văzut ce vedeţi voi. Niciodată eu n-am călcat pe covorul acesta moale, eu am călcat pe ciment. Niciodată n-am văzut lumina asta ce luminează atât de blând totul. Nouă ni se aprindea becul. Mănuşile albe o făceau. Să vă feriţi de ele... omoară şi mai ales să vă feriţi de transport. Nimeni nu s-a-ntors viu de acolo, eu am scăpat că s-a rupt plasa cuştii din maşina care ne transporta.”

Animalele pădurii nu mai spuneau de mult nimic, îl urmăreau atente, în tăcere, cu sufletul prins de această nemaiauzită poveste.

„Ce frumoase sunteţi! spuse puiul, şi ce fericite puteţi fi aici, în afara crescătoriei! Nu ştiţi unde se află găina liberă? continuă puiul. Aş vrea s-o cunosc, s-o-ntreb cum a scăpat.“

Liniştea de mormânt ce urmă cuprinse parcă şi copacii. Pentru prima oară puişorul simţea că şi frunzele îl ascultă.

„Nu ştiţi ce-nseamnă să fii liber?! izbucni el. Să nu-ţi fie frică de nimic şi nimeni! Mă simt atât de bine între voi, de parcă mi-am găsit nişte prieteni vechi. Ştiţi, în crescătorie nimeni nu-ţi era prieten. Voi, simt că-mi puteţi fi!”

Animalele cădeau pe rând, încet, încet, fără de voia lor, ca într-un somn adânc. Evident, sălbăticiunile pădurii veniseră la el ca la o pradă. Dar până acum. Toate animalele mici pe care ele le uciseseră ori mureau înainte de frică, ori strigau din răsputeri

cu disperare, ori le cereau îndurare, dar nimic nu putea să le scape de colţii lor ucigaşi. Până acum, când acest pui firav de găină le-a întrebat „cine sunt” şi mai ales le-a spus „de unde vine el”. Ceva ciudat se-ntâmplase cu ele. Uitaseră de ce au venit. Foamea trecuse şi mai ales pofta de a ucide. Aveau în faţă altceva. Iar acest altceva le anula fiinţa. Ele însele deveniseră altele.

Puiul continua să le spună povestea lui. Animalele o ascultau încordate. Povestea aceasta era cutremurător de tristă. Şi mai ales că micul pui o spunea într-un fel aparte. Nu se plângea, nu cerea ajutor, le spunea ca unor prieteni. Ei, prieteni?! Cine a mai văzut în pădure prietenie?... Erau duşmănii veşnice şi legea nescrisă a naturii – cel puternic îl mănâncă pe cel slab. Era o fugă continuă după vânat, era mersul firesc al speciei.

Dar cine era acest pui ce oprea acest mers al naturii? Şi cum îndrăznea?... Dar puiul nu se gândea la nimic din toate astea, el se gândea cum să-i apere pe noii lui prieteni de **crescătorie**, de **transport** şi mai ales de **mănuşile albe**. Din instinct sălbăticiunile adulmecau marele pericol, inamicul comun, necunoscut, dar nu asta era important, pentru că instinctul putea să-i facă şi mai răi. Ceea ce îi transforma era sufletul puiului, dăruirea lui. Cum el, firav şi mic, le spunea că sunt frumoase şi mai ales că sunt libere. Le spunea povestea vieţii lui triste ca să-i avertizeze, să-i apere. Aşa ceva nu se mai întâmplase în istoria pădurii! Lupii erau lupi, vulpile, vulpi şi prada, pradă. Cine să le spună că sunt frumoase, când ochii lor erau însetaţi de sânge?!

„Ştiţi ce-nseamnă că voi mă ascultaţi? Este cel mai mare dar al vieţii mele. În crescătorie nu m-asculta nimeni.”. Şi o lacrimă îi ţâşni din ochi. Animalele fură fulgerate de ea. Micul bob de rouă ce anina în colţul ochiului era prima lacrimă pe care o vedeau. Apoi se aşternu o tăcere adâncă. Puiul, copleşit de emoţie, nu mai putea spune nimic. Dar pădurea toată respira din lacrima aceea. Rostogolită la pământ, pierdută-n iarbă, ea transforma acum pădurea. Animalele pădurii erau pentru prima oară împreună, tăceau şi călătoreau undeva departe, pentru prima oară în sufletul lor. Lacrima puiului zdrobea uşi de

nedeschis până-acum. Iar în spatele acestor uşi zdrobite se aflau sufletele lor. Seara îi prinse tăcuţi. Obosit, puiul aţipi. Un lup veni lângă el şi-şi aşeză capul mare în aşa fel ca răsuflarea lui să-l încălzească. Vulpile se retrăseseră mai în marginea micii poieni, cu urechile aţintite ca să-l păzească. Bufniţa de noapte se aşeză în vârful cel mai înalt al unui copac ca să fie observator de noapte. Toţi îl păzeau. Păzeau un prieten. Această mică vietate, slabă, neputincioasă, atât de vulnerabilă le arătase *adevărul*. Cât timp pierduseră ei şi strămoşii lor mâncându-se unul pe altul! Ce viaţă cruntă au dus! Iar undeva la orizont era răul comun – *omul* – mănuşile albe, *crescătoria* şi, mai ales, *transportul*.

„Eu n-am avut mamă! se auzea ca un ecou în sufletul lor glasul puiului. Voi nu ştiţi ce-nseamnă crescătoria, ceva oribil!... Iubiţi-vă libertatea, cerul, iarba şi pe voi... Sunteţi singurii care m-ascultaţi"... răzbătea din fiecare inimă a pădurii strigătul lui plin de suferinţă. Luna era sus pe cer. Era prima noapte când nu dormea nimeni. Numai puiul. El îşi făcuse datoria. Acum toţi înţeleseseră.

Pădurea există şi astăzi. Se zice că e străbătută de un râu. Pământul udat de el rodeşte flori unice, al căror miros îţi deschid sufletul. Şi de aceea *omul* sosit în ea este cuprins de o stare ciudată, numită *dor*. De atunci el devine un altfel de Om. Iubeşte.

Capitolul III

(sau despre roua *demnităţii noastre* - **martirii**)

Adevărul păcătosului

Se spune că într-un sat a venit odată un părinte nou, tinerel, care de cum a pus piciorul în biserică, a fost avertizat de bătrânul diacon.

– Părinte, aveți grijă că aici, la noi, oamenii au un mare păcat!

– Ce păcat? întrebă surprins părintele.

– Beția, părinte... beția! Stau toată ziua la cârciumă și nu fac nimic, doar beau de dimineață până seara. Nu muncește unul. Poate puteți să le spuneți Sfinția-voastră, Duminică ce vine, la Sfânta Liturghie, ceva care să-i oprească din patima asta a băuturii care a cuprins tot satul.

Părintele căzu pe gânduri, apoi într-un târziu îi spuse:

– Bine, am să-ncerc!

Timpul trecu cât ai bate din palme și iată-ne în sfânta zi de Duminică. Biserica gemea de lume. Ca de obicei, cele mai multe erau veșnicele băbuțe, dar printre ele, strecurați cu capul în jos, și câțiva „păcătoși" de care bătrânul diacon tocmai îl avertizase pe părinte. Liturghia se desfășura liniștit. Era o zi frumoasă de primăvară. Lumina se strecura mângâietor pe micile ferestre ale bisericuței. Credincioșii ascultau în tăcere Sfânta slujbă. Se citi Evanghelia, apoi după un anumit timp urmă predica. Toți erau curioși ce o să le spună noul părinte. Așa că se făcu și mai liniște. Bisericuța se umplu de curiozitate și de o absolută nemișcare. Părintele își făcu cruce, apoi cu glas tare își începu predica, tunând anatema împotriva păcatului ce bântuia comunitatea mică.

– Drept măritori creștini! Fraților! Ce poate să fie mai rea și mai rea decât băutura?

Cuvintele coborâră ca un trăznet din senin, peste credincioși. Nu se așteptaseră la așa ceva. Fuseseră surprinși!... Urmă o tăcere ca de sfârșit de lume. Timpul se scurgea lent... Dar iată că dintr-o dată se auzi vocea unui „păcătos":

– Setea, părinte! Setea!

Setea

Între refuzul sfântului mucenic Ghelasie făcut împăratului roman, care-i propunea în schimbul renunțării la credința creștină: viața, libertatea, bogății, onoruri, demnități și refuzul sfântului închisorilor Valeriu Gafencu, deținutul politic din închisorile comuniste românești, făcut emisarului sovietic, care-n schimbul renunțării la credință, la cetățenia de român și la idealul său patriotic îi propunea eliberarea din închisoare, traiul într-o Basarabie reocupată de sovietici și nu în ultimă instanță viața, ținând cont de condițiile de exterminare fizică din închisori... nu este în fond decât o singură respirație, a unui singur om: martirul!

Între răspunsurile celor doi și nu în ultimă instanță între jertfa primului și jertfa celui de al doilea se concentrează secole care-ntr-o clipită se năruie sub același gest. Între torturarea și uciderea în mod public în arenele circului roman a creștinului și torturarea și uciderea în mod tăinuit a unui biet nevinovat în temnițele comuniste, se-ntinde un fior tragic, un ocean de suferință mută, din care mai ies din când în când la suprafață insulițe ce poartă un nume. În rest, valuri tăcute se izbesc în șoaptă de memoria surdă a conștiinței noastre. În fond, istoria poporului român așezată-nspre lume nu este decât un șir nesfârșit de suferințe, dar așezată-nspre Dumnezeu, istoria acestui neam este ca viața agonică a unui om martir căruia nu i s-a refuzat nici o tortură.

Acest om-martir, poporul român este în istorie același. Numai când roata istoriei îi zdrobește criminal trupul își strigă copiii jertfiți: Brâncoveanu, Eminescu, Vulcănescu, Gafencu, George Manu, Iuliu Maniu, Gheorghe Brătianu și câți alții, mii, sute de mii „ce au umplut cerul de sfinți."

Iar între cerul acesta plin de sfinți și pământul țării plin de gropi comune, unde trupurile lor schingiuite au fost aruncate noaptea pe furiș fără de cruce la căpătâi, calcă poporul român de

astăzi fără să știe că o forță tainică îl îmbrățișează și se roagă pentru el.

Ce poate fi în fond mai dureroasă decât viața asta nelămurită de azi, dacă nu *setea* după adevărul ei? Căci și pe mine, ca și pe „păcătosul" din biserică, mă chinuie *setea*, dar nu după băutura otrăvitoare ci după *adevărul nespus* al acestei țări.

Dacă am ști că suntem atât de cutremurător de aproape de timpul în care ne-au fost secerate cele mai roditoare spice! Spice-aur, ce puteau deveni pâine-hrană ale acestui neam! Atunci am fi alții!... Am sta altfel în fața lumii de azi!

Cei ce ne-au vrut răul n-au putut ucide „corpul moral – impenetrabil" al țării pe care-l iubea Eminescu și atunci l-au îngropat. Neștiind că ființa lor plecată-n veșnicie atât de demn s-a transformat într-o singură noapte într-un izvor subteran de curățenie sufletească și care curge astăzi lin, în șoaptă, ca o slujbă – veșnic murmurată pentru acest pământ.

De izvorul acesta mi-e sete! Izvorul acesta de cinste și senin sufletesc, ce susură imperceptibil zvâcnind neștiut de nimeni în tâmpla țării.

Pământul tare, uscat al necredinței ce s-a așezat pe această țara îmi mai aruncă sapa înapoi, dar nicicând n-am blestemat glia ce se ascunde dedesubt.

Iar mie, din când în când, pe seceta ce-a cuprins țara, Dumnezeu mi-a scos în cale oameni fântâni. Din vorba lor cinstită m-am adăpat pentru o clipă, ca apoi, sub arșița dogorâtoare, să pot săpa din nou mai departe după izvorul meu.

Sfântul din inimă

Un astfel de om-fântână pe care l-am întâlnit ca pe-o minune în deşertul sufletesc de azi al ţării a fost şi lumina de ierarh ce păstorea Ardealul, mitropolitul Bartolomeu Anania. Un martir pe care Dumnezeu în tainica lui socoteală îl deghizase pentru noi, muritorii, în mitropolit.

Era o frumoasă zi de vară, când m-a primit într-o modestă casă de odihnă. M-a privit pătrunzător şi blând în acelaşi timp. M-a îmbrăţişat după ce m-a lăsat să-i sărut mâna. Mâna lui, ca o icoană de demult în care vedeai că sfinţii au învins timpul. Apoi s-a aşezat încet pe scaunul de la micul birou şi a privit în zare. O tăcere luminoasă se coborâse din senin şi mă-ndemna s-o ascult. Mi-am adus aminte când eram copil la ţară şi priveam linia orizontului. Acum linia aceea nu mai era departe. Era în ochii lui. Un aer senin împăca lumile de început.

– Cum se canonizează un sfânt, Înalt Preasfinţia Voastră? m-am pomenit brusc întrebând.

Bătrânul mitropolit tresări ca dintr-un vis, apoi întoarse încet privirea către mine. Ochii lui în care cerul cu pământul se uniseră într-o lumină blândă mă priveau.

– Dănuţ! rosti într-un târziu bătrânul.

Am tresărit, căci nimeni, de mult, nu-mi mai spusese aşa.

Şi-atunci inima mea, ca la un semn, se desfăcu.

– Mai întâi şi-întâi este evlavia poporului şi apoi din această evlavie, Sinodul Bisericii canonizează sfinţii, continuă el. Apoi, fără să-mi dau seama, încet, ca într-un vis, Marele ierarh parcă dispăruse şi în faţa mea aveam acum un bunic însfinţit de atâtea poveşti triste-n suflet pe care nu apucase să le spună. Privea paşnic-îngândurat undeva departe. Parcă ar fi stat de vorbă cu *timpul* şi i-ar fi zis: „Să i le spui tu, că eu acum mă pregătesc de drum!".

Ceva cu mult mai puternic decât mine mă-ndemna să vorbesc. Era „setea" ce-şi cerea drepturile de la „fântâna" pe care o găsisem în cale.

– Am înţeles, Înalt Preasfinţia Voastră, am reînceput eu, dar dacă poporul ăsta român de astăzi nu ştie nimic, ba chiar mai mult, nu este lăsat să ştie nimic din ceea ce s-a întâmplat în puşcăriile comuniste... Cum să apară evlavia?... Eu cred că mai întâi trebuie *să cunoască* şi abia pe urmă, după ce a cunoscut tot ceea ce s-a întâmplat, evlavia va ieşi de la sine!

Bătrânul mă privi adânc, dar de data aceasta privirea lui avea o lumină ce venea dintr-o tresărire a firii. Fusese surprins. Nimeni, pesemne, nu-i spusese asta.

– Uite că la asta nu m-am gândit! ţâşni ca un fulger răspunsul lui, iar aerul se umplu brusc de o cutremurătoare sinceritate sufletească.

Apoi timpul a trecut, nu ne-am mai văzut. Am aflat doar că într-o zi „bunicul" acela sfânt al meu s-a dus să „se odihnească". A plecat din lumea aceasta, trist, cumplit de trist de neadevărul ce începea să cotropească ţara. Singur, cumplit de singur s-a coborât printre ai săi. De acolo însă, într-o zi, aşa cum promisese, mi-a trimis *timpul* să-mi vorbească. Şi *timpul* mi-a vorbit.

– Ştii, Dane, îmi spune un prieten, l-am cunoscut şi eu pe mitropolitul Bartolomeu Anania, într-un loc unde-i plăcea să se retragă. O bisericuţă unde venea singur şi se ruga. Acolo la altar sub Sfânta-Masă avea o lădiţă şi-n lădiţă nişte bocanci vechi, rupţi ca vai de capul lor, cu talpa desprinsă-n multe locuri. Mi-a spus că erau bocancii pe care-i avea la Aiud ca puşcăriaş. Era încălţat cu ei atunci când l-au bătut cu ranga de fier la tălpi. L-au bătut încălţat, ca să i se umfle picioarele şi să nu mai poată să meargă. Trei luni n-a putut să-i scoată din picioarele învineţite de cumplitele lovituri. Mi-a spus că-i ţine acolo sub Sfânta-Masă ca să se smerească, acum când este mitropolit. Să-şi aducă aminte, să nu uite!

Apoi *timpul*, după ce mi-a spus povestea asta, s-a retras încet, discret, ca şi cum n-ar fi existat. Nu-mi auzeam decât inima. Ceva ca o lumină îmi înconjura încet fiinţa. Era un dor amestecat cu dragoste. Era *evlavia!* Iar în sufletul meu, inima mea ca un clopot începuse încet să-şi murmure bătăile. Îl canoniza fără de ştire! Vedeam cum pe zidul interior al ei i se pictează chipul. Zugravul *de subţire*, nevăzut, folosea culori-suspine. Înmuia cât trebuia pensula într-o lacrimă, apoi îi picta viaţa. Dar vedeam şi în afara mea cum în acelaşi timp, în bisericile de zid, de cărămidă ale lumii, oameni grăbiţi, cocoţaţi pe schelele improvizate ale istoriei se grăbeau să dea cu var pe chipul trist-privitor al mucenicilor noştri. Şi atunci mi-am spus: „E timpul să ne punem sfinţii-n inimă!".

Monahul

În timpul prigoanei comuniste ce se instalase în ţară, când lumea înfricoşată nu-şi mai găsea nici un suport moral şi nu mai întrevedea nici o nădejde, un monah mergea din sat în sat şi răspândea Biblii. Ţinea apoi şi câte un cuvânt *ziditor*. Totul până când într-o zi, în mica lui chilioară, apărură, în mijlocul nopţii, primarul satului, doi civili ciudaţi şi miliţianul din localitate.

– Ascultă, mă, nenorocitule! se adresă primarul monahului. Acum când se construieşte comunismul tu umbli cu cioara vopsită prin sate, ca să tâmpeşti minţile oamenilor cu tot felul de bazaconii despre Dumnezeu? Dumnezeu nu există, bă, nenorocitule! Există tovarăşul Stalin, tovarăşul Gheorghiu-Dej! Uite, mă, dacă există Dumnezeu să vină acum, să te ajute când eu te arestez... Uite, mă, să mă împiedice pe mine acum Dumnezeul ăla în care crezi tu ca să te arestez!

Monahul nu spuse nimic, tăcu ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic în chilia lui. Călătorea în timp. În clipa aceea Dumnezeu îi dădea să vadă. Apoi din senin, vocea lui se auzi blând, cutremurător de blând.

– Domnule primar, eu acum am să plec. Dar când o să mă-ntorc, n-am să vă mai găsesc! Dumneavoastră n-o să mai fiţi!

Peste ani, pe un drum de ţară, un om costeliv, ras în cap, pe care atârnau nişte haine civile zdrenţuite, cu o valiză de lemn în mână, aştepta rata.

Într-un târziu, din norul de praf al drumului aceasta apăru. Omul nostru urcă, îşi căută puţinii bani pe care-i avea, plăti şi se aşeză pe unul din scaunele libere.

Era vară. Maşina era aproape goală. Cei câţiva călători se uitau la el ca la o curiozitate. Toţi ştiau de unde vine, dar nimeni nu îndrăznea să-l întrebe.

El, omul nostru, în schimb se uita pe fereastră. Privirea lui căta undeva departe dincolo de timpul pe care-l trăia. Era linişte,

se auzea doar scârțâitul mașinii vechi, apoi o frână. Nu era nici o stație, ușile nu se deschiseseră. Oamenii s-au uitat înainte să vadă ce se-ntâmplă, dar el, omul cel slab, se uita mai departe pe fereastră ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

– Ce e, de ce oprim? întrebă un țăran pe șofer.

– Nu vezi? îi răspunse acesta. Uită-te-n față... trece mortul. Apoi aprinse luminile în semn de salut pentru cel ce plecase din viața asta și claxonă tare și lung, așa cum este obiceiul la țară.

– Cine-o fi murit? întrebau nedumeriți oamenii.

– Primarul, răspunse o babă din fundul mașinii, îmbrobodită cu o basma până peste gură. Primarul maică, repetă baba, i-a dat Dumnezeu boală grea, a suferit! Cine știe ce păcate o fi avut... Dumnezeu să-l ierte!

– Dumnezeu să-l ierte! repetară murmurând cei din mașină. Pe lângă rată se prelungea încet convoiul, ca o apă lină și tristă. Oamenii mergeau în tăcere, de parcă ar fi greșit împreună cu ceva. Nu plângea nimeni. Cel ce fusese primar, mortul, trecea cu fața crispată încă de suferință pe sub geamul mașinii la care stătea omul costeliv. Acesta nu l-a privit... Cu fața-n jos, se ruga pentru sufletul celui dus, pentru iertarea lui de păcate.

Dar nimeni din mașină sau dintre cei care-l conduceau pe mort nu știau că omul cel care se ruga era chiar monahul, ce cu ani în urmă fusese arestat și cel care trecuse la cele veșnice era primarul cel care-l întrebase: „Unde e, bă, Dumnezeul tău, ca să te salveze?!"

Primarul își trăise viața din plin. Monahul nu și-o trăise, în schimb se lăsase trăit de Dumnezeu. Acum cele două vieți se-ntâlneau din nou. Una apusă și alta care, atunci ca și acum, pâlpâia în rugăciuni.

Timpul răzvrătit, rupt din mâna lui Dumnezeu, într-o noapte arestase *veșnicia*. *Veșnicia* acceptase jocul acesta, doar pentru o clipă... Așa, ca să-i aducă aminte timpului că este trecător.

Câinele din Montargis

Undeva în Franța, în drum spre castelul Montargis, există un monument învechit de timp, șters de ploaie și de vânt, pe care abia dacă se mai pot vedea astăzi un mic basorelief ce reprezintă un câine și cuvintele de mulțumire și recunoștință pe care le-au încrustat cândva în piatră localnicii. Vremea a trecut. Gerul tare al iernii, ploile reci de primăvară sau soarele puternic de vară, toate pe rând l-au dat în brațele uitării. În schimb, povestea adevărată, nu! Neclintită de timp, ea stă și astăzi încrestată invizibil în inimile celor ce o știu.

Se spune că în Franța lui Carol al V-lea, un om pe numele său Aubry de Mont-Didier, însoțit de câinele său credincios, traversa pădurea de lângă Montargis. Când deodată, din senin, din desișul pădurii îi apăru în față un tâlhar, care fără să-i spună nimic, cu o lovitură scurtă de pumnal îi luă viața.

Reușind să țină câinele la distanță cu lovituri puternice de bâtă, tâlharul, după ce-i fură omului ce avea mai de preț la el, îi îngropă în grabă trupul neînsuflețit, făcându-se apoi nevăzut în adâncul pădurii de unde venise. Pădurea văzuse crima și tăcea. Oricum n-ar fi vorbit, n-avea glas. Dar câinele avea! Bietul de el, martor neputincios al uciderii bunului său stăpân, stătea acum lângă proaspătul mormânt, urlând, vrând parcă să-l trezească din somnul adânc pe care i-l provocase ucigașul. Dar stăpânul său nu se mai trezea, acoperit de pământ, își lăsase viața în vârful pumnalului necunoscut, ce acum se afundase în pădure. Câinele simțea moartea, dar nu o accepta. Și-atunci s-a apucat să urle. Urletul său de durere rămânea însă în pădure. Nimeni nu-l ducea mai departe. După zile întregi, când moartea s-a dovedit mai puternică decât urletul lui, luă o decizie neașteptată. Părăsi mormântul și alergă cât îl mai ținură slabele puteri în satul în care știa că locuiește cel mai bun prieten al celui pe care el îl slujise cu credință atâția ani. Zgâriat de crengile tufișurilor dese, lovit de colțurile de stâncă ieșite din

muchia râpelor pe care avea să le traverseze, câinele ajunse într-un târziu în satul respectiv. Acolo, în fața casei unde știa că stă omul pe care-l căuta, s-a oprit.

Din pieptul lui țâșni un urlet năprasnic. Cerul se simți înjunghiat ca de-un plâns. Oamenii din sat s-au adunat în jurul lui, unul câte unul, pe rând, căutând să înțeleagă taina acelui urlet dureros. Când omul pe care-l aștepta își făcu și el apariția printre ceilalți, câinele se apucă să latre spre ei ca și cum i-ar fi certat. Dar țăranii satului, obișnuiți cu animalele, știau că el, câinele, vroia să le spună altceva.

Era ca o trezire! Îngrijorarea se cuibări în sufletele lor. Atunci hotărâră să-l urmeze. Înarmați cu furci, cu topoare și hârlețe, țăranii și omul, prietenul stăpânului său, s-au afundat în pădure după el. Cu fiecare pas înaintat urletul câinelui devenea ca o durere mai adâncă! Presimțirea lucrului rău îi însoțea pe toți la fiecare mișcare. Drumul a fost străbătut în viteză, obstacolele parcă nici nu mai contau pentru oameni. Începuse febra adevărului. Iar acesta din urmă le dădea puteri neștiute.

Într-un târziu, ajunseră cu toții la locul respectiv. Pământul reavăn se vedea cum țâșnește nefiresc deasupra ierbii. Oamenii s-au uitat îngrijorați în jur. Dar pădurea tăcea. În fața lor, înnebunit de durere, câinele scurma cu labele din față pământul, ca și cum ar fi vrut să scoată la suprafață ceva încă viu, ce-și mai cerea încă dreptul la viață și orice secundă întârziată ar fi fost fatală. Țăranii stăteau înmărmuriți. De sub labele rănite ale câinelui care scâncea, ieșea încet, încet, adevărul. Mai întâi o bucată de haină, mâinile și apoi fața răvășită de moarte. Acum era rândul pădurii să vorbească. Din tăcerea ei și mai ales din șoaptele frunzelor ce îndrăzneau să se miște, oamenii au înțeles. Pământul reavăn, martorul mut al crimei, a fost dat tot deoparte și țăranii au scos trupul neînsuflețit afară. Se înserase de-a binelea. Câțiva au aprins niște torțe. Câinele nu mai urla, îi însoțea tăcut pe oamenii ce transportau într-o liniște de mormânt trupul fără de viață al stăpânului său. Se auzeau numai pașii, crengile troznite și ramurile copacilor date la o parte.

Timpul trecu, vremea scursă pe nesimțite făcu ca viața din micul sat să reintre încet, încet, pe făgașul ei.

Singurul lucru ce mai amintea de fapta cumplită petrecută-n pădure era o cruce proaspătă, așezată undeva pe un mormânt încă reavăn din marginea cimitirului.

Câinele avea acum un nou stăpân, era prietenul celui pe care el îi iubise atât de mult. Lumea îl respecta și-l iubea. Toți îi știau povestea.

Dar într-o zi se-ntâmplă un lucru aparte. Un străin venit în sat trecu întâmplător pe lângă casa omului în care stătea acum câinele. Ca dintr-un somn, după atâta vreme, satul se trezi de urletul prelung ca de moarte al câinelui ce străpunse cerul. Străinul se sperie. Câinele sări asupra lui ca o fiară dezlănțuită. Abia putu noul stăpân să-i despartă. Dar lucrurile nu s-au oprit aici. În fiecare zi, de câte ori venea în sat străinul, scena se repeta și creștea parcă într-o intensitate furibundă pe care nimeni n-o mai putea stăpâni. Oamenii căzură la bănuieli. În sat începuse să plutească o suspiciune asupra celui ce venea din afară. Într-un târziu, nemaiștiind ce să facă, țăranii s-au dus la rege ca să-l întrebe cum să procedeze. Regele a ascultat povestea oamenilor și a decis:

– Să se lupte între ei, dreptatea va fi de partea celui cinstit!

Oamenii au înțeles, s-au întors acasă și s-au supus. Omul cu pricina, străinul, a fost surprins de decizia regelui. Apoi un fel de frică l-a străbătut ca un gând ce-i cutremură pentru o clipă ființa, dar cu timpul și-a revenit. Câinele nu era mare, unul obișnuit și ușor de învins. S-a înarmat cu un par și s-a dus în arena improvizată de săteni. Oamenii se adunaseră în tăcere. Toți știau în sinea lor că acolo va fi mai mult decât o luptă. Câinele nu era un câine oarecare, ci unul care-și câștigase prețuirea în fața lor. Nimeni nu strigă nici o încurajare. Meciul avea o altă miză: nu câștigătorul, ci vinovatul. O liniște de moarte se așternu în arenă. Câinele intră, își fixă din ochi adversarul. Nu mai urla, nu mai lătra, mârâia încet, cu ochii ațintiți spre omul din fața lui. Acesta agita în aer, amenințător,

bâta. Transpirase. Frica venea încet, încet şi i se aşeza în suflet, apoi puţin câte puţin în muşchi, iar în cele din urmă, în ochi. Acela a fost momentul aşteptat! Cele două perechi de ochi se mai priviseră cândva! Dar atunci câinele privea cu ochi de câine. Acum însă ochii lui aveau ceva dincolo de specia sa şi dincolo de specia celui din faţa lui. Sub aceşti ochi, omul puternic, omul înarmat, tremura. Un salt ca un fulger şi câinele îşi apucă adversarul de gât. Dar numai cât să-l doboare. Colţii nu-i intraseră în carne. Viaţa străinului se strecura acum palpitând prin gura lui încleştată atât cât să nu-l omoare. De acolo, din strânsoarea morţii, omul îngăima câteva cuvinte: „Sunt vinovat!... eu sunt ucigaşul... eu l-am omorât!".

Mulţimea asculta înfiorată. Regele avusese dreptate. Cel cinstit învinsese! Dar cel cinstit acum nu-l omora. Îi dădu drumul încet din strânsoare. Străinul se prăbuşi cu faţa-n ţărână. Respira greu. Era viu. Moartea fusese până-n inima lui şi de acolo, surprinzător, se retrăsese. Câinele se strecură printre săteni. Aceştia, uluiţi, se dădeau la o parte, plini de respect. Fără să-ntoarcă capul, câinele se-ndreptă încet, agale, spre casa noului său stăpân.

După această întâmplare, anii au trecut, viaţa şi-a reluat din nou cursul firesc. Într-o zi, câinele a murit de bătrâneţe. Dar oamenii nu l-au îngropat ca pe-un câine, undeva la o margine de câmp, ci i-au făcut mormânt frumos şi apoi, în timp, micul monument al recunoştinţei lor. Monumentul câinelui este şi astăzi în drum spre castelul din Montargis. Puţini îl mai ştiu. Dar povestea lui zboară neodihnită până astăzi, aşa cum neodihnită este povestea oricărui adevăr.

Eu am aflat povestea asta de la monahul Nicodim Măndiţă. Nu l-am cunoscut! A scris-o şi eu am citit-o. Apoi am spus-o mai departe.

Dar cine-i monahul Nicodim Măndiţă? Este cel cu primarul. Omul acela costeliv, întors din închisoare şi care se ruga pentru sufletul aceluia care-i spusese: „Unde e, bă, Dumnezeul tău ca să te ajute acum, când eu te arestez?". Mai departe, peste ani, un

copil citind povestea asta sau un om cu suflet de copil o s-o spună altora. Porumbelul adevărului se va odihni o clipă şi pe umărul lui, ca apoi să zboare mai departe, până-n ziua când va găsi ramura odihnei în alt suflet curat.

România de azi este ca satul acela, care nu ştia că în pădurea ce-l învecina se făcuse o crimă.

Dar eu cine sunt? Eu sunt câinele acela din Montargis. Scurm pământul ţării mele, unde sunt îngropate inimile nevinovate alor mei. Şi într-o zi, dacă nu eu, altul va duce urletul de durere al adevărului nespus, până-n beregata minciunii, ca satul să afle şi oamenii să redevină iarăşi oameni.

Stupul

România, țara asta, trăia cândva ca un stup de albine harnice, dar puse parcă tot timpul în condiții cumplit de vitrege. Obișnuite cu hărnicia, cu munca, viața acestor albine nu fusese însă deloc ușoară.

Atacate mereu de tot felul de dușmani reușiseră cu greu, după pierderi inimaginabile, să păstreze acel ceva ce le dăduse până atunci dăinuirea: *gustul mierii!*

Dar într-o zi stupul trăi un lucru inimaginabil.

O tragedie nemaiîntâlnită! Fusese brusc atacat din interior. Din lumea lui. Dar nu că s-ar fi bătut albinele între ele pentru miere. Nu! Ci fuseseră atacate de o altă specie, până atunci îngăduită-n stup – *trântorii!* Da, chiar ei, cu care conviețuiseră din vremuri neștiute! Albinele îi acceptaseră de mult, găsindu-le un rost. Să ventileze aerul din stup prin bătaia aripilor lor și astfel printr-un fel de muncă involuntară și inconștientă să devină și ei utili și să-și câștige dreptul la miere. Iar peste toate acestea, unul singur dintre ei, din miile de trântori, era ales de Regina-Mamă pentru împerechere. Căci așa se nășteau albinele. Toate veneau din Regina-Mamă. Acesta era rostul stupului. Când deodată se-ntâmplă ceea ce se-ntâmplă! Nimeni nu prevăzuse o asemenea catastrofă. Nici măcar trântorii. Obișnuiți cu „munca" lor, ei își vedeau de treabă, trândăvind în voie. Natura le așezase cu geniu pe toate la locul lor. Iar lor, trântorilor, nici prin gând nu le-ar fi trecut vreodată să o ia împotriva naturii. Și totuși cum a fost posibil așa ceva? Cineva a pus totuși în mișcare acest conflict dezastruos! Cineva ascuns se gândise de mult să strice această ordine care pesemne îl dezavantajează. Un om! Da! Dar nu bătrânul apicultor ce venea de ani de zile lângă ele cu blândețe și dragoste ca să le-ngrijească sau să le trateze atunci când erau bolnave. Nu! Nu el! Ci un om străin. Pe acest „străin" îl văzuseră albinele într-o zi, cum s-a furișat pe la spate în grădina cu stupi și cum cu o lovitură scurtă luă viața bătrânului

apicultor. Trupul istovit de viață și de griji se prăbuși în iarbă cu un suspin. Florile câmpului și-au ținut pentru o clipă respirația și aerul rămase sec, searbăd fără de parfumul lor. Albinele, prinse în zbor de fapta cumplită, coborâră la sol. Se ascunseră pentru prima oară, năucite, după firele de iarbă. De acolo, îngrozite, au văzut cum mâinile ucigașe scoteau masca de protecție a bătrânului apicultor și cu gesturi nervoase o îndreptau către capul ce gândise crima. Nimeni n-a putut să-i vadă fața de acolo de jos, dar l-au văzut pe „străin" cum apoi s-a întors și după plasa ce-i acoperea acum chipul, glăsui către trântori:

– Omorâți-vă regina! Vă exploatează!

Cuvintele acestea căzură ca un trăznet. Aerul din câmpul cu flori se îngrozi. Albinele se turtiseră total sub iarbă, erau una cu pământul. Câmpul, pentru prima oară, era mut. Nimeni nu mai îndrăznea să miște, pentru că nimeni nu mai auzise o asemenea grozăvie. Trântorii stăteau și ei nemișcați. Nici unul nu mai dădea din aripi. Cineva necunoscut îi întrerupse din dulcea toropeală în care trăiau.

– Omorâți-vă regina! repetă vocea străină de sub mască.

– Noi? îngăimă speriat un trântor.

– Da, voi! repetă vocea, aveți drepturi! Nu vă mai lăsați umiliți. Voi sunteți stupul, nu albinele!

– Noi? repetă din nou vocea îngrozită a aceluiași trântor.

– Da, voi! întări vocea străină de sub mască. Mierea e a voastră, nu a lor! Uniți-vă, fraternizați împotriva dușmanului! Voi sunteți stăpânii, nu ele!

Trântorilor nu le venea să creadă ce aud. Dar încet, încet, un gând a început să le zumzăie în roi.

– Așa o fi! strigă unul. Ne-am săturat să fim slugi și să n-avem noi toată mierea!

– După cum muncesc, ele sunt făcute să fie slugi și nu noi! adăugă altul.

Mințile trântorilor se încinseseră. Vociferările deveniseră din ce în ce mai curajoase. Străinul de sub mască zâmbea. Era

deja prima etapă. Aprinsese resentimentul. Acum aştepta în linişte doar ca temperatura lui să crească.

– Să omorâm regina! se auzi din roiul de trântori vocea celui mai leneş. Şi brusc aerul se umplu de ceva irespirabil. Se năştea ura...

– Jos cu exploatarea! urlă în cor masa de trântori.

Apoi, cu un zumzet înfiorător, se repeziră cu toţii spre camera reginei. Biata Regină-Mamă nici n-a apucat să-şi dea seama ce se-ntâmplă.

Trântorii uciseseră într-o secundă gărzile de corp şi-acum se apropiau de Regina rămasă încremenită de spaimă.

– Uitaţi-vă ce aripi mari are! Şi pe noi în ce sărăcie ne-a ţinut! ţipă trântorul cel gras şi rotofei care conducea mişcarea. Regina-Mamă îşi dădu seama că este sfârşitul, se-ndreptă şi de acolo de la înălţimea ei privea moartea cu demnitate. Era regină. Trântorii se fâstâciră. Abia acum îşi dăduseră seama ce au făcut. Undeva, sfârtecate, zăceau albinele-paznic ucise. Regina-Mamă le privi şi pe ele. Apoi, cu aripile ei mari, le mângâie pentru ultima oară. Îşi dăduseră viaţa pentru ea. Trântorul mare şovăia. Cineva îi luase puterea. Aşa greu cum era, se dădu doi paşi înapoi.

– Nu vă fie frică, este şi ea o albină ca şi voi! Nu vă lăsaţi intimidaţi, este doar o insectă mai mare care v-a păcălit. N-are nici un drept! Omorâţi-o! spuse de undeva de sus vocea străinului.

Apoi, ca la un semnal, urmă dezastrul. Pereţii fagurelui se îngroziră de imaginile cumplite.

Primele care au fost smulse au fost aripile ei mari. Trântorii fugeau cu bucăţi sfâşiate din ele şi-ncercau să le lipească aripilor lor mici. „Să fim şi noi regi!" strigau din răsputeri. Dar bucăţile mari de voal transparente, ca un făcut, nu se lipeau de trupurile lor... Burduhănosul fură coroana, dar aceasta nu-i stătea pe cap. De furie atunci trântorii devorară totul. Acum trupul lung, suplu, fără de aripi şi fără de coroană al Reginei stătea întins nemişcat

lângă trupurile credincioşilor ei servitori, ce-şi dăruiseră viaţa pentru ea.

În faţa unei asemenea privelişti, trântorii amuţiră din nou. Începuseră să se sperie. Regina-Mamă era regină şi-n moarte.

– E bine ce-aţi făcut! se auzi ca o încurajare, de sub mască, vocea străinului ce supraveghea de sus totul. Acum omorâţi albinele! ordonă el.

– Pe toate?! strigă speriat trântorul burduhănos.

– Pe toate! întări vocea, şi pe copiii lor! Căci nu uitaţi, sunt fii de albine şi mai târziu se vor răzbuna!... Lăsaţi în viaţă doar câteva grupuri pe care să le puneţi să muncească pentru voi!

Încurajate din nou în acest fel, masele de trântori au început dezastrul. Micile albine au fost distruse din faşă, nici măcar nu apucaseră să cunoască zborul. Apoi roiul plin de ură al trântorilor omorâră albinele una câte una. Luate prin surprindere, albinele strigau disperate:

– Să fugim la stupii vecini!...

– Nu se poate! striga una şi mai disperată, situaţia este la fel şi acolo, trântorii au luat puterea!

De sub mască „străinul" zâmbea din nou. Ştia ce făcuse. Încet, sigur, cu o precizie de ceasornicar, devastase toate grădinile din jur. Reuşise să se răzbune pe natură. O ura!

Albinele au fost ucise în număr uriaş. Iarba primi printre firele ei trupurile lor rămase fără de inimă. Au fost lăsate-n viaţă, aşa cum indicase Supraveghetorul, doar câteva grupuri, condamnate la muncă silnică pe viaţă de câte un Tribunal al Poporului improvizat în grabă de trântori. Apoi a început Golgota albinelor, chinul sufletelor lor şi al aripilor lor înţepenite de durere, larg deschise pe bietul lor trup, ca nişte cruci transparente pe care le cărau zilnic. Multe au murit de epuizare. Altele, de sfâşiere sufletească. Iar altele pur şi simplu înnebuniseră. Cărau încontinuu fire de praf din drum crezând că este miere. Supraveghetorul, „străinul" de sub mască, era în schimb mulţumit.

– E bine ce faceți! spuse el trântorilor, aveți însă grijă să nu le lăsați să se odihnească! Vor gândi! Născociți mereu ceva! Distrugeți-le somnul! Opriți-le să viseze!

Străinul știa că așa distrusese încet, sistematic și celelalte stupuri-țări din jur. Întâi trebuia cultivată *neliniștea* zilnică, apoi oprită gândirea, dar cel mai periculos era visul. Un popor de albine care visează este un popor liber. Iar pe el îl interesa să le ucidă libertatea.

În stup, în timp, între bietele albine nenorocirile au început să se țină lanț. Începuseră mai întâi să nu mai aibă încredere una în alta. Se certau de la te miri ce. Deveniseră cumplit de suspicioase și închise în sine.

Iar atunci când discutau, începea scandalul. Încet, încet, de atâta muncă se-ntâmplă un lucru de neconceput pentru vechiul stup: începuseră să urască florile. Dar lucrul cel mai grav dintre toate era că albinele-copii ce se nășteau acum nu se mai nășteau din Regina-Mamă care fusese ucisă, ci direct dintr-o „înlocuitoare" a ei care de fapt nu era decât o biată albină comună ce se împerechea cu un trântor. Și-atunci copiii se nășteau deja degenerați. Erau mai slabi, mai mici, cu mult mai puțin rezistenți și ceea ce era absolut nou pentru neamul albinelor, se născuseră vicleni. De mici cineva parcă îi învățase să fure mierea unul altuia. Nu le plăcea deloc munca. Ba făceau tot felul de trăzneli dubioase ca să-i trimită pe alții-n locul lor la muncă. Semănau din ce în ce mai mult cu tatăl trântor. Nu mai aveau nimic regal în ei. Trântorul își pusese amprenta pe structura lor sufletească. Specia se schimba! Mutația era în plin proces. De acolo de sub mască, Supraveghetorul aștepta de mult asta. Nimeni din micul roi de albine cotropite și chiar trântorii nu știau de unde vine „străinul". Și mai ales de ce făcuse în timp toate crimele astea. Cine era? Ce voia de la viața lor, de o distrusese aproape în întregime?

Albinele bătrâne, câte mai rămăseseră-n viață, vorbeau noaptea-n taină, când certurile dintre celelalte încetau, despre

bătrânul și bunul apicultor care le purtase de grijă cu atâta dragoste ani în șir și care fusese ucis atât de mișelește.

Cât de frumoasă și de rostuită era viața! Poate că erau și atunci conflicte inerente în stup, nedreptăți, dar niciodată crime. Cine și-ar fi închipuit vreodată că Regina-Mamă a stupului va fi ucisă sau că ele, albinele, vor fi exterminate una câte una de trântori! Lumea se răsturnase pe dos, dar cu ce preț și, culmea, și în numele dreptății. Și apoi albinele bătrâne mai spuneau un lucru cutremurător. Era adevărul care le zguduia firea: că niciodată trântorii n-ar fi devenit ucigași dacă în viața stupului n-ar fi apărut falsul apicultor care și-a făcut debutul printr-o crimă și care i-a instigat și pe ei să facă la fel. Dar bietele albine vorbeau mai mult între ele, căci generația tânără nu le mai asculta. Ele, cele în vârstă, erau ultimele albine-adevărate. Albinele tinere nu erau deloc interesate de „poveștile" lor. Visau în taină să nu mai fie albine. Visau s-ajungă într-o zi și ele trântori. Un ușor dispreț față de generația sacrificată, apoi o mare de indiferență. În schimb, se chinuiau să imite gesturile leneșe și comportamentul obez al trântorilor. Specia, într-adevăr, se schimba. Între timp, Supraveghetorul, îmbătat de victorii, trecu la faza finală.

O aștepta de mult. Se porni încet, încet, să otrăvească florile, căci dorința lui supremă, jurământul pe care și-l făcuse sieși era să schimbe *gustul mierii!* Adică să ucidă secretul dăinuirii stupului.

– Ce ne facem? se-ntrebau disperate albinele în vârstă. Își dădeau seama pe zi ce trecea că nici florile nu mai sunt flori. Și, apoi, dincolo de asta se mai întâmplă ceva grav. Albinele începură să moară încet, una câte una, din cauze necunoscute.

– Mierea!... De la miere! strigă înnebunită după mai multe zile de coșmar o bătrână albină. Propria miere ne omoară! strigă ea. Pentru că cineva ne-a otrăvit florile!

Și așa era. Nu mai era nimic de făcut! Tânăra generație, deși era și ea afectată de otravă, n-avea timp de așa ceva. Ea dorea să parvină. Să trândăvească. Apicultorul viclean știa că

Stupul

România, țara asta, trăia cândva ca un stup de albine harnice, dar puse parcă tot timpul în condiții cumplit de vitrege. Obişnuite cu hărnicia, cu munca, viața acestor albine nu fusese însă deloc uşoară.

Atacate mereu de tot felul de duşmani reuşiseră cu greu, după pierderi inimaginabile, să păstreze acel ceva ce le dăduse până atunci dăinuirea: *gustul mierii!*

Dar într-o zi stupul trăi un lucru inimaginabil.

O tragedie nemaiîntâlnită! Fusese brusc atacat din interior. Din lumea lui. Dar nu că s-ar fi bătut albinele între ele pentru miere. Nu! Ci fuseseră atacate de o altă specie, până atunci îngăduită-n stup – *trântorii!* Da, chiar ei, cu care conviețuiseră din vremuri neştiute! Albinele îi acceptaseră de mult, găsindu-le un rost. Să ventileze aerul din stup prin bătaia aripilor lor şi astfel printr-un fel de muncă involuntară şi inconştientă să devină şi ei utili şi să-şi câştige dreptul la miere. Iar peste toate acestea, unul singur dintre ei, din miile de trântori, era ales de Regina-Mamă pentru împerechere. Căci aşa se năşteau albinele. Toate veneau din Regina-Mamă. Acesta era rostul stupului. Când deodată se-ntâmplă ceea ce se-ntâmplă! Nimeni nu prevăzuse o asemenea catastrofă. Nici măcar trântorii. Obişnuiți cu „munca" lor, ei îşi vedeau de treabă, trândăvind în voie. Natura le aşezase cu geniu pe toate la locul lor. Iar lor, trântorilor, nici prin gând nu le-ar fi trecut vreodată să o ia împotriva naturii. Şi totuşi cum a fost posibil aşa ceva? Cineva a pus totuşi în mişcare acest conflict dezastruos! Cineva ascuns se gândise de mult să strice această ordine care pesemne îl dezavantajează. Un om! Da! Dar nu bătrânul apicultor ce venea de ani de zile lângă ele cu blândețe şi dragoste ca să le-ngrijească sau să le trateze atunci când erau bolnave. Nu! Nu el! Ci un om străin. Pe acest „străin" îl văzuseră albinele într-o zi, cum s-a furişat pe la spate în grădina cu stupi şi cum cu o lovitură scurtă luă viața bătrânului

apicultor. Trupul istovit de viață şi de griji se prăbuşi în iarbă cu un suspin. Florile câmpului şi-au ținut pentru o clipă respirația şi aerul rămase sec, searbăd fără de parfumul lor. Albinele, prinse în zbor de fapta cumplită, coborâră la sol. Se ascunseră pentru prima oară, năucite, după firele de iarbă. De acolo, îngrozite, au văzut cum mâinile ucigaşe scoteau masca de protecție a bătrânului apicultor şi cu gesturi nervoase o îndreptau către capul ce gândise crima. Nimeni n-a putut să-i vadă fața de acolo de jos, dar l-au văzut pe „străin" cum apoi s-a întors şi după plasa ce-i acoperea acum chipul, glăsui către trântori:

– Omorâți-vă regina! Vă exploatează!

Cuvintele acestea căzură ca un trăznet. Aerul din câmpul cu flori se îngrozi. Albinele se turtiseră total sub iarbă, erau una cu pământul. Câmpul, pentru prima oară, era mut. Nimeni nu mai îndrăznea să mişte, pentru că nimeni nu mai auzise o asemenea grozăvie. Trântorii stăteau şi ei nemişcați. Nici unul nu mai dădea din aripi. Cineva necunoscut îi întrerupse din dulcea toropeală în care trăiau.

– Omorâți-vă regina! repetă vocea străină de sub mască.

– Noi? îngăimă speriat un trântor.

– Da, voi! repetă vocea, aveți drepturi! Nu vă mai lăsați umiliți. Voi sunteți stupul, nu albinele!

– Noi? repetă din nou vocea îngrozită a aceluiaşi trântor.

– Da, voi! întări vocea străină de sub mască. Mierea e a voastră, nu a lor! Uniți-vă, fraternizați împotriva duşmanului! Voi sunteți stăpânii, nu ele!

Trântorilor nu le venea să creadă ce aud. Dar încet, încet, un gând a început să le zumzăie în roi.

– Aşa o fi! strigă unul. Ne-am săturat să fim slugi şi să n-avem noi toată mierea!

– După cum muncesc, ele sunt făcute să fie slugi şi nu noi! adăugă altul.

Mințile trântorilor se încinseseră. Vociferările deveniseră din ce în ce mai curajoase. Străinul de sub mască zâmbea. Era

deja prima etapă. Aprinsese resentimentul. Acum aştepta în linişte doar ca temperatura lui să crească.

– Să omorâm regina! se auzi din roiul de trântori vocea celui mai leneş. Şi brusc aerul se umplu de ceva irespirabil. Se năştea ura...

– Jos cu exploatarea! urlă în cor masa de trântori.

Apoi, cu un zumzet înfiorător, se repeziră cu toţii spre camera reginei. Biata Regină-Mamă nici n-a apucat să-şi dea seama ce se-ntâmplă.

Trântorii uciseseră într-o secundă gărzile de corp şi-acum se apropiau de Regina rămasă încremenită de spaimă.

– Uitaţi-vă ce aripi mari are! Şi pe noi în ce sărăcie ne-a ţinut! ţipă trântorul cel gras şi rotofei care conducea mişcarea. Regina-Mamă îşi dădu seama că este sfârşitul, se-ndreptă şi de acolo de la înălţimea ei privea moartea cu demnitate. Era regină. Trântorii se fâstâciră. Abia acum îşi dăduseră seama ce au făcut. Undeva, sfârtecate, zăceau albinele-paznic ucise. Regina-Mamă le privi şi pe ele. Apoi, cu aripile ei mari, le mângâie pentru ultima oară. Îşi dăduseră viaţa pentru ea. Trântorul mare şovăia. Cineva îi luase puterea. Aşa greu cum era, se dădu doi paşi înapoi.

– Nu vă fie frică, este şi ea o albină ca şi voi! Nu vă lăsaţi intimidaţi, este doar o insectă mai mare care v-a păcălit. N-are nici un drept! Omorâţi-o! spuse de undeva de sus vocea străinului.

Apoi, ca la un semnal, urmă dezastrul. Pereţii fagurelui se îngroziră de imaginile cumplite.

Primele care au fost smulse au fost aripile ei mari. Trântorii fugeau cu bucăţi sfâşiate din ele şi-ncercau să le lipească aripilor lor mici. „Să fim şi noi regi!" strigau din răsputeri. Dar bucăţile mari de voal transparente, ca un făcut, nu se lipeau de trupurile lor... Burduhănosul fură coroana, dar aceasta nu-i stătea pe cap. De furie atunci trântorii devorară totul. Acum trupul lung, suplu, fără de aripi şi fără de coroană al Reginei stătea întins nemişcat

lângă trupurile credincioşilor ei servitori, ce-şi dăruiseră viaţa pentru ea.

În faţa unei asemenea privelişti, trântorii amuţiră din nou. Începuseră să se sperie. Regina-Mamă era regină şi-n moarte.

– E bine ce-aţi făcut! se auzi ca o încurajare, de sub mască, vocea străinului ce supraveghea de sus totul. Acum omorâţi albinele! ordonă el.

– Pe toate?! strigă speriat trântorul burduhănos.

– Pe toate! întări vocea, şi pe copiii lor! Căci nu uitaţi, sunt fii de albine şi mai târziu se vor răzbuna!... Lăsaţi în viaţă doar câteva grupuri pe care să le puneţi să muncească pentru voi!

Încurajate din nou în acest fel, masele de trântori au început dezastrul. Micile albine au fost distruse din faşă, nici măcar nu apucaseră să cunoască zborul. Apoi roiul plin de ură al trântorilor omorâră albinele una câte una. Luate prin surprindere, albinele strigau disperate:

– Să fugim la stupii vecini!...

– Nu se poate! striga una şi mai disperată, situaţia este la fel şi acolo, trântorii au luat puterea!

De sub mască „străinul" zâmbea din nou. Ştia ce făcuse. Încet, sigur, cu o precizie de ceasornicar, devastase toate grădinile din jur. Reuşise să se răzbune pe natură. O ura!

Albinele au fost ucise în număr uriaş. Iarba primi printre firele ei trupurile lor rămase fără de inimă. Au fost lăsate-n viaţă, aşa cum indicase Supraveghetorul, doar câteva grupuri, condamnate la muncă silnică pe viaţă de câte un Tribunal al Poporului improvizat în grabă de trântori. Apoi a început Golgota albinelor, chinul sufletelor lor şi al aripilor lor înţepenite de durere, larg deschise pe bietul lor trup, ca nişte cruci transparente pe care le cărau zilnic. Multe au murit de epuizare. Altele, de sfâşiere sufletească. Iar altele pur şi simplu înnebuniseră. Cărau încontinuu fire de praf din drum crezând că este miere. Supraveghetorul, „străinul" de sub mască, era în schimb mulţumit.

– E bine ce faceți! spuse el trântorilor, aveți însă grijă să nu le lăsați să se odihnească! Vor gândi! Născociți mereu ceva! Distrugeți-le somnul! Opriți-le să viseze!

Străinul știa că așa distrusese încet, sistematic și celelalte stupuri-țări din jur. Întâi trebuia cultivată *neliniștea* zilnică, apoi oprită gândirea, dar cel mai periculos era visul. Un popor de albine care visează este un popor liber. Iar pe el îl interesa să le ucidă libertatea.

În stup, în timp, între bietele albine nenorocirile au început să se țină lanț. Începuseră mai întâi să nu mai aibă încredere una în alta. Se certau de la te miri ce. Deveniseră cumplit de suspicioase și închise în sine.

Iar atunci când discutau, începea scandalul. Încet, încet, de atâta muncă se-ntâmplă un lucru de neconceput pentru vechiul stup: începuseră să urască florile. Dar lucrul cel mai grav dintre toate era că albinele-copii ce se nășteau acum nu se mai nășteau din Regina-Mamă care fusese ucisă, ci direct dintr-o „înlocuitoare" a ei care de fapt nu era decât o biată albină comună ce se împerechea cu un trântor. Și-atunci copiii se nășteau deja degenerați. Erau mai slabi, mai mici, cu mult mai puțin rezistenți și ceea ce era absolut nou pentru neamul albinelor, se născuseră vicleni. De mici cineva parcă îi învățase să fure mierea unul altuia. Nu le plăcea deloc munca. Ba făceau tot felul de trăzneli dubioase ca să-i trimită pe alții-n locul lor la muncă. Semănau din ce în ce mai mult cu tatăl trântor. Nu mai aveau nimic regal în ei. Trântorul își pusese amprenta pe structura lor sufletească. Specia se schimba! Mutația era în plin proces. De acolo de sub mască, Supraveghetorul aștepta de mult asta. Nimeni din micul roi de albine cotropite și chiar trântorii nu știau de unde vine „străinul". Și mai ales de ce făcuse în timp toate crimele astea. Cine era? Ce voia de la viața lor, de o distrusese aproape în întregime?

Albinele bătrâne, câte mai rămăseseră-n viață, vorbeau noaptea-n taină, când certurile dintre celelalte încetau, despre

bătrânul și bunul apicultor care le purtase de grijă cu atâta dragoste ani în șir și care fusese ucis atât de mișelește.

Cât de frumoasă și de rostuită era viața! Poate că erau și atunci conflicte inerente în stup, nedreptăți, dar niciodată crime. Cine și-ar fi închipuit vreodată că Regina-Mamă a stupului va fi ucisă sau că ele, albinele, vor fi exterminate una câte una de trântori! Lumea se răsturnase pe dos, dar cu ce preț și, culmea, și în numele dreptății. Și apoi albinele bătrâne mai spuneau un lucru cutremurător. Era adevărul care le zguduia firea: că niciodată trântorii n-ar fi devenit ucigași dacă în viața stupului n-ar fi apărut falsul apicultor care și-a făcut debutul printr-o crimă și care i-a instigat și pe ei să facă la fel. Dar bietele albine vorbeau mai mult între ele, căci generația tânără nu le mai asculta. Ele, cele în vârstă, erau ultimele albine-adevărate. Albinele tinere nu erau deloc interesate de „poveștile" lor. Visau în taină să nu mai fie albine. Visau s-ajungă într-o zi și ele trântori. Un ușor dispreț față de generația sacrificată, apoi o mare de indiferență. În schimb, se chinuiau să imite gesturile leneșe și comportamentul obez al trântorilor. Specia, într-adevăr, se schimba. Între timp, Supraveghetorul, îmbătat de victorii, trecu la faza finală.

O aștepta de mult. Se porni încet, încet, să otrăvească florile, căci dorința lui supremă, jurământul pe care și-l făcuse sieși era să schimbe *gustul mierii!* Adică să ucidă secretul dăinuirii stupului.

– Ce ne facem? se-ntrebau disperate albinele în vârstă. Își dădeau seama pe zi ce trecea că nici florile nu mai sunt flori. Și, apoi, dincolo de asta se mai întâmplă ceva grav. Albinele începură să moară încet, una câte una, din cauze necunoscute.

– Mierea!... De la miere! strigă înnebunită după mai multe zile de coșmar o bătrână albină. Propria miere ne omoară! strigă ea. Pentru că cineva ne-a otrăvit florile!

Și așa era. Nu mai era nimic de făcut! Tânăra generație, deși era și ea afectată de otravă, n-avea timp de așa ceva. Ea dorea să parvină. Să trândăvească. Apicultorul viclean știa că

dacă sapă şanţ între generaţii îi va fi cu mult mai uşor. Bătrânii erau un cimitir viu, iar tinerii, nişte robi agitaţi. Iar între ei, un abis sufletesc. Dar, totuşi, peste acest abis destinele lor atât de separate aveau cândva să se-ntâlnească ca într-o cutremurare a firii. O nouă jertfă aştepta undeva după colţ. Iar lucrul acesta Supraveghetorul nu-l ştia. Era lucrarea tainică a lui Dumnezeu.

Timpul a trecut. Zi după zi, cimitirul necunoscut al bătrânelor albine se umplu de cruci, aripi fără nume. Tinerii nu observau, iar când observau nu-şi puteau masca o vagă bucurie ce-i încerca atunci când o albină în vârstă murea. În fond era mai mult loc în stup. Moşteneau. Iar ei asta vroiau, pentru că se născuseră lacomi. Dar totul a mers până-ntr-o zi.

– Nu mai este miere în stup! Nu mai sunt provizii! urlă trântorul magazioner.

– Să vină de urgenţă toate albinele! mai strigă el din răsputeri încă o dată. Cu chiu cu vai, au apărut de pe unde au fost găsite câteva albine tinere, dar nici una bătrână.

– Nu mai este miere în depozit! urlă trântorul.

– Se aranjează imediat! ţinu să-l asigure o albină tânără. Şi le făcu semn celorlalte s-o urmeze. Dar micul roi de albine tinere nu se-ndreptă spre câmpul de flori ca să-nceapă munca. Zbură spre locul unde ştiau că trăiau retrase albinele bătrâne.

– Nu mai este miere în depozit! urla albina tânără încercând din răsputeri să imite vocea trântorului. Dar spre uimirea ei, din locul respectiv nu veni nici un răspuns.

Atunci se enervă, dădu şi mai tare din aripi şi strigă cu şi mai multă putere:

– Nu mai este miere în depozit! Hai afară la lucru!

Dar nici de data aceasta nu-i răspunse nimeni. Atunci, înfuriată peste poate, făcu semn roiului tânăr s-o urmeze.

Cu-n bâzâit puternic dădură de pereţi uşa săracă improvizată de ceară care le mai ferea de ploaie şi vânt pe bătrânele albine. Dar acolo, în locul lor, pe o întindere mare şi tăcută îi aştepta un cimitir de aripi înţepenite în aer. O linişte cumplită se lăsă în roi. Nimeni nu mai mişca nici o aripă.

– Au murit toate! şopti cu groază, într-un târziu, o albină tânără. Ce ne facem? Acum cine va strânge miere? Că noi nu ştim să muncim… le spuse ea celorlalte. Roiul tăcea. Ceva îl împietrise. Când deodată albina tânără care-i condusese până aici spuse:

– Trântorii să muncească! Trântorii, că şi aşa nu fac nimic!

O rumoare generală pe tânăra generaţie şi apoi un strigăt:

– Da, ei să muncească!... Şi dacă nu vor, să-i omorâm!... La moarte cu ei! se auziră strigăte.

Ura moştenită din trântori se năştea din nou, dar de data aceasta nu împotriva Reginei-Mamă ci împotriva lor, a trântorilor. Apoi o vijelie de zumzet pornise spre câmpul cu flori otrăvite,… trântorii au fost uşor de omorât. Fiecare a fost prins relaxat, dormind sau furând. Dar strigătele lor de spaimă în faţa morţii l-au surprins pe Supraveghetor. În goană, acesta a venit cu masca pe faţă, să vadă ce se-ntâmpla.

– Înapoi în stup!... La muncă! urla el... Trântori, uniţi-vă!... duşmanul vrea să ia puterea...

Dar era prea târziu. Trântorii fuseseră ucişi de albinele tinere – copiii lor din flori otrăvite. Disperat, văzându-se singur în mijlocul roiului de albine tinere care acum îl atacau pe el, Supraveghetorul fugi să-şi ia arma secretă – maşina de fum. Un nor mare de fum alb învălui într-o clipă roiul. Albinele mureau ca secerate. Sufocate, strigau blesteme. Altele tuşeau cu capul îr iarba otrăvită. Supraveghetorul le nimicea.

– V-aţi revoltat... slugilor? urlă înnebunit de ură Supraveghetorul. Na-vă revoltă! Şi dând la maximum maşina de fum ucise în final tot roiul. Câmpul era un cimitir de albine şi trântori. Undeva în iarbă mai fumega, încet, maşina de fum.

Obosit, speriat de revolta neprogramată, Supraveghetorul se sprijini de un copac. Niciodată nu i se-ntâmplase aşa ceva. „Cum a fost posibil?" se-ntreba. Şi, mai ales, unde a greşit? Apoi, cu mâinile tremurânde de emoţie îşi scoase masca protectoare. Era pentru prima oară când cineva putea să-i vadă chipul. Dar totul în jurul lui era mort. Soarele strălucea în bro-

boanele de transpirație ce-i apăruseră pe frunte. Încet, cu mâneca de la haină își trecu peste față ca să se șteargă de sudoare. Gâfâia. Trecuse printr-o mare spaimă.

Privi apoi în jos la sutele de albine ucise și la miile de trântori. Și așa, morți, trântorii păreau că lenevesc. În schimb albinele aveau ceva tragic în ele. Stăteau toate cu trupurile sfâșiate fără de inimă.

Supraveghetorul se uită la masca lui de protecție. În plasa ei erau sute de inimi de albine, înfipte fiecare într-un ac. *Jertfa,* ceea ce nu calculase el, era moștenirea subtilă ce le rămăsese de la albinele bătrâne. Era singur, Supraveghetorul! Nu știa ce să facă! Planul făcut de a distruge rostul firii se-ntorsese împotriva lui. Apoi în briza ușoară a vântului de vară se auzi un zumzet surd.

– Mi se pare! își spuse Supraveghetorul. Sunt toate moarte!

Dar totuși, cu un gest reflex întinse mâna după masca protectoare. Era prea târziu. Simți în zona gâtului, acolo unde-i palpita energic un vas de sânge, o înțepătură. Se lovi reflex. Dar acul cu inimă fusese înfipt. Albina tânără căzu moartă la pământ lângă suratele ei.

– N-are ce să mi se-ntâmple, este o simplă înțepătură!... Am să pun apă!

Dar cineva necunoscut parcă-i răpea respirația. Și ce ciudat, aer în jur era destul. Soarele strălucea într-o zi superbă de vară. Apoi simți cum cerul îi coboară sub pământ.

– Asta ce-o mai fi? se-ntrebă intrigat Supraveghetorul.

Dar ultimele lui cuvinte au zgâriat doar liniștea câmpului. Trupul lui căzu în iarbă exact acolo unde cu puțin timp înainte cădea trupul nevinovat al bătrânului apicultor.

Peste ani, din câmpul acela răsări din nou, nimeni nu știe cum, o floare care mirosea. Din peticul curat de cer albastru se auzi un zumzet. Iar zumzetul deveni cuvânt.

– Ce este aici? întrebă puiul albină pe albina mamă.

– Aici e Grădina Maicii Domnului. Este cea mai bună miere!

Capitolul IV

(sau alte povești și eseuri pregătitoare
pentru a ne reobișnui
cu actul *mărturisirii creștine*)

Frica cea bună

– Cum ajungeai la şcoală din satul tău prin pădurea asta, tocmai în celălalt sat?... l-am întrebat eu pe prietenul meu, poetul basarabean Nicolae Dabija, care mă invitase într-o zi să-i văd locul minunat al copilăriei.

– Măi, Dane, o luam pe potecă cu ghiozdănelul în spate şi cam într-o oră de mers eram acolo! îmi răspunse arătându-mi cu mâna direcţia.

– Câţi ani aveai când te-ai dus la şcoală?

– Şase!... O dată, iarna, am întâlnit pe cărare şi un lup!

– Şi nu ţi-a fost frică de el?... l-am întrebat eu, curios.

– Ba da! mi-a răspuns Nicolae, dar mai frică mi-a fost de domnul învăţător că se supără pe mine că n-am venit la şcoală!

– Şi-atunci ce ai făcut? l-am întrebat eu, surprins de acest răspuns.

– Ce să fac?!... mi-a răspuns, l-am ocolit încet, pâş, pâş, cu ghiozdănelul în mână, prin zăpada până la genunchi şi m-am dus la şcoală.

Apoi am mers tăcuţi amândoi prin pădure. Ne-am cufundat în ea.

– Când eram mic, rupse tăcerea Nicolae, credeam că pădurea asta a fost făcută de Dumnezeu când era şi el copil.

– De ce? l-am întrebat zâmbind.

– Pentru că nu este ca toate pădurile. Mergi ce mergi şi deodată, printre fagi, stejari, dai de un cais, de un cireş, aşa, când nici nu te aştepţi!

Mi-a plăcut mult această imagine. Parcă-l şi vedeam pe Dumnezeu mic, copil, care în „nepriceperea" lui făcea tot minuni. Iar Nicolae era şi el tot o minune, pentru că observase asta.

– Ştii, Nicolae! am început eu de data asta discuţia. Tu ai avut frica cea bună!

– Când? mă-ntrebă el curios.

– Atunci cu lupul! i-am răspuns.

– De ce?! mă-ntrebă el din ce în ce mai surprins.

– Pentru că ţi-a fost mai frică de învăţător decât de lup.

– Şi de ce frica asta este bună?...

– Pentru că n-ai confundat planurile, Nicolae, ai făcut ordine-n lucruri! i-am răspuns. Dacă de undeva ascuns după copacii ăia plini de zăpadă te-ar fi văzut atunci Eminescu, ar fi spus expresia lui favorită: „Uite corpul moral impenetrabil al ţării!".

– Ce vrei să spui?... mă-ntrebă Nicolae din ce în ce mai amuzat.

– Copilul din tine a recapitulat fără să ştie, în fracţiuni de secundă, toată atitudinea poporului român în lume. Căci şi neamului ăstuia i-a ieşit în cale de atâtea ori **lupul-istoriei**, dar lui i-a fost mai frică de Învăţător, ca şi ţie, decât de bestia lumii căzute.

Curajul mărturisirii

În armată am avut un locotenent-colonel care se numea Crăciun.

De frică, dimineaţa, la raportul de gardă, spunea:

– Să trăiţi, tovarăşe Comandant! Permiteţi să vă raportez: în timpul serviciului meu nu s-a întâmplat nimic deosebit! Sunt ofiţer de serviciu pe Statul Major: locotenent-colonel **Crăciun???**...

Adică se-ntreba la sfârşit dacă este el!

Dacă există!

Comandantul îi răspundea:

– Da, Crăciun dragă, tu eşti!

Ştiu că atunci când afla din gura superiorului său confirmarea, pe faţa ofiţerului Crăciun se aşternea o pace sufletească. În sfârşit avea voie să existe!

Nu demult timp, când am fost în Basarabia, cineva mi-a relatat un fapt real petrecut într-o biată comună săracă de acolo. Se spune că într-o zi, o tovarăşă „sovietizată", rămasă de la bietul popor român de peste Prut doar cu limba maternă şi aia schilodită, dar cu conştiinţa strânsă sub coc bine de tot ca să nu iasă cumva în lume, aşa cum era moda „activistelor", a apărut, cum este şi firesc astăzi, încărcată cu „ajutoare europene". Ce freamăt în satul respectiv!!!... Ce emoţii!!!... Era un eveniment! Adevărul este că o struţo-cămilă ca ea mai rar! Adică exemplarul hibrid al noii gândiri internaţionale – **sovietica** împărţind „ajutoare europene" nu trebuia ratat. Dar nu cred că acolo oamenii îşi puneau problema aşa. Foamea, umilinţa, nedreptatea şi sărăcia, mai ales, îi forţau să înghită şi „apariţia" asta, doar aşa ca să mai poată exista.

Evident că primarul şi oficialităţile locale şi-au dat silinţa cât au putut. Şi pesemne că şi Dumnezeu atunci, văzându-i cât se căznesc, a vrut să le dea o mână de ajutor. Şi atunci le-a

trimis în dar un copil. Copilul învăţase o poezie. Iar poezia era de „bun venit”.

În mica sală de la primărie se aşternu liniştea... Copilul începu să recite:

– Această toamnă românească! Dar n-apucă să continue că se-auzi ca un megafon vocea tovarăşei sovieto-europene:

– Moldovieniască, măi, copile!...

Copilul rămase perplex, nu ştia ce s-a-ntâmplat. Oficialităţile, la fel ca şi invitaţii, făceau feţe-feţe. Dar totuşi, după câteva clipe de ezitare, reluă:

– Această toamnă românească!

– Ţi-am spus să zici *moldovieniască*! îl întrerupse din nou megafonul cu coc.

De data aceasta copilul era complet pierdut. Audienţa avea şi ea nervii întinşi la maxim. Când, deodată, văzu nişte ochi. Erau ochii învăţătoarei lui. Cea care-l învăţase poezia. Iar ea, învăţătoarea, îi făcu un semn discret să continue aşa cum a învăţat.

– Această toamnă românească! reluă de data aceasta copilul încurajat.

– Aşa! urlă megafonul... Bineee!!!... Atunci am să duc toate ajutoarele astea în alt sat! Şi făcând semn delegaţiei care o însoţea, strânse într-o clipită pachetele „europene” şi dispăru pe uşă. Undeva în depărtarea uliţei sărăcăcioase, într-un nor de praf, se mai vedeau ca o iluzie, pentru câteva clipe, „ajutoarele”. Apoi totul dispăru ca şi cum nimic n-a fost.

Hermann von Keyserling spunea undeva că prima mişcare a spiritului nu este cunoaşterea, ci **curajul**. Iar dacă gestul de risc este plin de spirit, atunci el se numeşte **credinţă**.

Firişorul acela de iarbă, copilaşul basarabean, a îndrăznit să rupă gheaţa ideologică întreţinută artificial cu mari eforturi şi să spună că toamna este **românească**! A făcut, prin urmare, aşa cum spunea părintele Arsenie Papacioc, un „exerciţiu de verticalitate”. Dar oare câte verticalităţi din astea n-au fost strivite sub şenilele ideologice ce ne-au călcat în indiferenţa

totală a „altora“? Şi atunci cum de a apărut din nou? Cum a mai îndrăznit să se ridice această mică **verticală** când dincolo de Prut locotenent-colonelul Crăciun nu mai ştia dacă există?

Un pătimitor al iadului de la Aiud, savantul-martir Alexandru Mironescu, spunea că „păcatul se transmite la fel de misterios ca viaţa”... Dar tot el sublinia că „nu numai boala se transmite ci şi sănătatea”!

Atunci înseamnă că puştiul acela basarabean care spunea poezia nu era altceva decât un **vector de sănătate**, iar învăţătoarea lui era **sănătatea însăşi**. Căci de la ea plecau şi poezia şi curajul de a o spune şi atitudinea de a înfrunta fără a clipi „zmeul“ ideologic. Iar de aici mărturisirea se defineşte a fi un curaj plin de credinţă care aduce sănătate sufletească. Dar tot aşa se poate defini şi **păcatul** nemărturisirii care aduce o îmbolnăvire a sufletului.

– Eşti român?! întreabă străinul.

– Mda!... vine cu greu răspunsul în doi peri.

Iată **păcatul** „transmis la fel de misterios ca viaţa”. A paralizat încet şi sigur natura firească, rozând pe nesimţite centrul demnităţii. Omul fără de Dumnezeu, veşnic agitat, neliniştit, programat, îndepărtat subtil şi premeditat de la orice act de meditaţie se pierde **centrifugal** în neantul social ce i s-a pus la dispoziţie. Frica moştenită din ghetou, săpată cu brazdă adâncă de „instanţele morale” ale timpului în toată fiinţa sa, precum şi spaima difuză de „corectitudinile politice” ale lumii ce-l împresoară din toate părţile i-au creat românului o cumplită **frică de sine**. Iar frica de sine a fost dirijată în aşa fel încât ea să devină mai mult: **ruşinea de sine**!

Blaise Pascal spunea că omul „golit de sine” caută rătăcind inutil în afara lui frumosul. Gânditorul creştin nu ne invita să ne prăbuşim narcisist în noi, ci să ne privim ca pe cel mai frumos lucru creat de Dumnezeu. El ştia că omul creştin trăieşte **centripet**, axat pe chipul lui Dumnezeu din el. Iar omul acesta cunoaşte **frica cea bună: frica de a nu se pierde în lume**!

Mica franțuzoaică

„Adevărul apare mai ușor din eroare decât din confuzie!"
(Francis Bacon)

Acum câțiva ani mă duceam spre Viena, iar în tren am cunoscut o doamnă care, ca semn de recunoștință că am păzit-o de țiganii care furau din vagoanele de dormit, în gara de la Budapesta mi-a dăruit o sticlă de coniac „Zarea".

– Luați-o, este cea mai bună pe care o fabricăm, este pentru export!

– Bine, dar eu nu beau! i-am răspuns.

– Lăsați, luați-o! Poate veți avea vreo obligație cândva, nu se știe niciodată!... a încheiat doamna, profetic.

Și aici am crezut că se termină povestea sticlei. Dar ca în orice piesă de teatru, cum ar spune Cehov: „Dacă arăți pușca în actul I, în actul II trebuie să tragă!"... și sticla de coniac a avut rolul ei dramatic, dacă nu chiar revelator pentru aflarea adevărului.

Cobor la Viena, îmi fac cursurile de pantomimă pe care am fost invitat să le predau la o școală de teatru, iar într-o zi joc chiar recitalul meu într-un mic cabaret cochet, fermecător, unde printre spectatori s-a nimerit alături de studenții mei și o tânără domnișoară frumușică și elegantă, o franțuzoaică ce studia filosofia la Viena.

După spectacol, evident felicitări și nelipsitele comentarii. Ajunși într-un grup restrâns de tineri am început să discutăm și alte probleme.

– Ce se mai întâmplă-n România? m-a întrebat brusc mica franțuzoaică, studentă la filosofie.

– Ce să se-ntâmple?!... i-am răspuns. Mai nimic, la conducere sunt tot comuniștii, numai că și-au lăsat bărbi și s-au deghizat în democrați!

– Comunismul este o ideologie extraordinară! a sărit ca arsă mica franțuzoaică. L-ați interpretat total greșit! a ținut ea să-mi sublinieze.

Eu am rămas perplex. Trebuie să recunosc că la așa ceva nu mă așteptam. Am vrut să-i răspund, dar nu puteam. Eram năucit. M-am uitat în ochii ei și când am văzut că dintr-unul mă privea Robespierre, iar din celălalt Jean Paul Sartre, am renunțat definitiv.

– Dă-i să bea! am auzit în cap o voce tainică... Acum îmi dau seama că era vocea lui Dumnezeu.

– Știi?! i-am răspuns eu, nu vrei să facem schimb de băuturi? Văd că ai o sticlă de coniac Napoleon. Eu am o sticlă cu cel mai bun coniac românesc: „Zarea"... este pentru export! mi-a ieșit din gură precizarea doamnei care mi-l dăruise în tren.

– Cum să nu! răspunse franțuzoaica, uitând total de subiectul pe care tocmai îl începusem. Apoi mă apuc și-i torn în micul păhărel din magica mea sticlă românească.

Franțuzoaica savura din ochi „schimbul cultural". Între timp eu iau paharul meu cu coniac franțuzesc Napoleon și îl privesc cu adâncă admirație. Un parfum aparte răzbătea din el. Mica franțuzoaică cu mâna gingașă ridică și ea paharul:

– À la votre!

– Noroc! îi răspund. Dar n-apuc să termin și o tuse puternică, marcată de doi ochi holbați întrerupe minunatul preludiu.

– C'est horrible! spuse franțuzoaica congestionată, tușind de mama focului după ce a gustat puțin din licoarea românească.

– Ai interpretat greșit coniacul! i-am răspuns.

Mi-am amintit că într-o zi genialul meu profesor de teatru, unicul Dem Rădulescu, mi-a pus o întrebare surprinzătoare:

– De ce citesc o carte, dragă Dan Puric?

– Ca să deveniți cult, domnule profesor! i-am răspuns eu imediat.

– Nu, dragă Puric! Eu o citesc ca să nu-ți dau un pumn în gură! Ți-l dau după ce o citesc!

Mica franțuzoaică

„Adevărul apare mai ușor din eroare decât din confuzie!"
(Francis Bacon)

Acum câțiva ani mă duceam spre Viena, iar în tren am cunoscut o doamnă care, ca semn de recunoștință că am păzit-o de țiganii care furau din vagoanele de dormit, în gara de la Budapesta mi-a dăruit o sticlă de coniac „Zarea".

– Luați-o, este cea mai bună pe care o fabricăm, este pentru export!

– Bine, dar eu nu beau! i-am răspuns.

– Lăsați, luați-o! Poate veți avea vreo obligație cândva, nu se știe niciodată!... a încheiat doamna, profetic.

Și aici am crezut că se termină povestea sticlei. Dar ca în orice piesă de teatru, cum ar spune Cehov: „Dacă arăți pușca în actul I, în actul II trebuie să tragă!"... și sticla de coniac a avut rolul ei dramatic, dacă nu chiar revelator pentru aflarea adevărului.

Cobor la Viena, îmi fac cursurile de pantomimă pe care am fost invitat să le predau la o școală de teatru, iar într-o zi joc chiar recitalul meu într-un mic cabaret cochet, fermecător, unde printre spectatori s-a nimerit alături de studenții mei și o tânără domnișoară frumușică și elegantă, o franțuzoaică ce studia filosofia la Viena.

După spectacol, evident felicitări și nelipsitele comentarii. Ajunși într-un grup restrâns de tineri am început să discutăm și alte probleme.

– Ce se mai întâmplă-n România? m-a întrebat brusc mica franțuzoaică, studentă la filosofie.

– Ce să se-ntâmple?!... i-am răspuns. Mai nimic, la conducere sunt tot comuniștii, numai că și-au lăsat bărbi și s-au deghizat în democrați!

– Comunismul este o ideologie extraordinară! a sărit ca arsă mica franțuzoaică. L-ați interpretat total greșit! a ținut ea să-mi sublinieze.

Eu am rămas perplex. Trebuie să recunosc că la așa ceva nu mă așteptam. Am vrut să-i răspund, dar nu puteam. Eram năucit. M-am uitat în ochii ei și când am văzut că dintr-unul mă privea Robespierre, iar din celălalt Jean Paul Sartre, am renunțat definitiv.

– Dă-i să bea! am auzit în cap o voce tainică... Acum îmi dau seama că era vocea lui Dumnezeu.

– Știi?! i-am răspuns eu, nu vrei să facem schimb de băuturi? Văd că ai o sticlă de coniac Napoleon. Eu am o sticlă cu cel mai bun coniac românesc: „Zarea"... este pentru export! mi-a ieșit din gură precizarea doamnei care mi-l dăruise în tren.

– Cum să nu! răspunse franțuzoaica, uitând total de subiectul pe care tocmai îl începusem. Apoi mă apuc și-i torn în micul păhărel din magica mea sticlă românească.

Franțuzoaica savura din ochi „schimbul cultural". Între timp eu iau paharul meu cu coniac franțuzesc Napoleon și îl privesc cu adâncă admirație. Un parfum aparte răzbătea din el. Mica franțuzoaică cu mâna gingașă ridică și ea paharul:

– À la votre!

– Noroc! îi răspund. Dar n-apuc să termin și o tuse puternică, marcată de doi ochi holbați întrerupe minunatul preludiu.

– C'est horrible! spuse franțuzoaica congestionată, tușind de mama focului după ce a gustat puțin din licoarea românească.

– Ai interpretat greșit coniacul! i-am răspuns.

Mi-am amintit că într-o zi genialul meu profesor de teatru, unicul Dem Rădulescu, mi-a pus o întrebare surprinzătoare:

– De ce citesc o carte, dragă Dan Puric?

– Ca să deveniți cult, domnule profesor! i-am răspuns eu imediat.

– Nu, dragă Puric! Eu o citesc ca să nu-ți dau un pumn în gură! Ți-l dau după ce o citesc!

Și așa am aflat că, de fapt, *cultura* nu mântuie. Cel mult, amână. Specia nu are prieten, ci concurent! Iar specia culturală, oricât de rafinată ar fi, n-are nimic de-a face cu spiritul creștin.

Cu câțiva ani înainte să fie închis, distrus sufletește, bătut, torturat și apoi omorât, Mircea Vulcănescu mărturisea un lucru de un bun simț cutremurător:

– Știu că pot să știu!

În fond, ce să știi?! Când Socrate a spus o dată pentru totdeauna că „Știu că nu știu nimic!”... Poate acel **altceva** pe care viața nu ți l-a dăruit ție, ci altuia. Și atunci acel „pot să știu” pleacă din ascultarea celuilalt, a pătimitului. Iar adânca ascultare a suferinței celuilalt este ca o trezire dintr-o viață monopolizată până atunci de necunoaștere. Cel care într-o noapte avea să fie aruncat în lada de lemn cu care se transportau morții, o unică ladă pentru toți și apoi îngropat la grămadă peste alte suflete nevinovate în acea tragică Vale a Robilor de la Aiud, avea să spună ca o premoniție, că „cel mai desăvârșit mijloc de comunicare spirituală este **tăcerea absolută** față de cel care spune ceva din suflet”. Atunci, ce bine ar fi fost... mă gândeam, dacă mica franțuzoaică ar fi tăcut... măcar pentru o clipă... păcat!

Soluția românească pentru dialog la nivel înalt

Cineva mi-a spus că partidul agrarian din Basarabia, evident de coloratură sovietică, a fost invitat în anii din urmă de către președintele Franței de atunci, Jacques Chirac, într-o vizită oficială.

Delegația de partid, odată ajunsă-n Franța, a fost invitată să participe la o recepție.

Lume multă, conversație, pahare cu vin și multă „înțelegere reciprocă”. Destinul însă a făcut ca un deputat basarabean să se-ntâlnească așa, ca din întâmplare față-n față cu președintele Franței. Evident că o asemenea șansă nu se ratează și atunci deputatul agrarian a făcut eforturi majore să-nceapă o conversație. Dar cu cât se chinuia mai mult să găsească un singur cuvânt franțuzesc care i-ar fi eliberat pe amândoi de tensiunea întâlnirii, cu atât îi veneau în minte, ca o prăvălire de bolovani pe care nu putea să-i oprească, numai cuvinte rusești amestecate din când în când cu unul din limba maternă și aia, biata de ea, schingiuită de timp. Atunci deputatul, într-un efort disperat, trecu în revistă în fracțiuni de secundă cei cinci ani de școală de partid, în speranța că doar, doar, acolo să găsească cuvântul sau expresia salvatoare. Și l-a găsit! Sau mai bine zis a găsit-o!... L-a fixat pe președintele Chirac în așa fel ca acesta să nu-i scape, l-a privit cu acei ochi necruțători, căliți în ședințe de partid și l-a întrebat ceva ce nici mintea lui Newton, în momentele de maximă genialitate, nu putea să nască. De fapt, un mare paradox al rațiunii, o lege care ar trebui scrisă: „maximum de stupiditate în momente de groază poate să producă maximum de geniu!”... L-a întrebat pe Chirac esența esențelor: „Parlez-vous français?”

Președintele Franței a rămas stupefiat. Nimeni nu-i pusese o asemenea întrebare de când se născuse și mai ales în mediul diplomatic. Apoi rar, foarte rar, se pare că a spus: „Oui!”, după

care a început timid să vorbească în propria-i limbă, ca şi cum ar fi dat examen pentru prima oară la limba maternă, în faţa unei autorităţi necruţătoare.

Deputatul, în schimb, l-a ascultat atent, distant, l-a urmărit cuvânt cu cuvânt, nefăcând nici un compromis de la tensiunea provocată de întrebarea lui fundamentală. Iar atunci când acesta din urmă a dat semne de oboseală, l-a mai privit o dată autoritar şi a tras o concluzie antologică, pentru care ar trebui să se succeadă generaţii întregi de genii ca s-o formuleze. I-a spus lapidar: „Merçi, madame!"

Cu alte cuvinte, în limbaj diplomatic: „Fetelor, v-am găsit aşa cum v-am lăsat!". Francezii au un proverb foarte inteligent care, paradoxal, sună aşa: „Il ne faut pas être toujours très intelligent!".[1] Adică sunt situaţii în viaţă care nu merită complicate. Dus la o extremă, în cazul nostru putem spune că, prin jocul hazardului, câteodată un stupid îţi dă o soluţie de viaţă pe care n-o găsesc o sută de înţelepţi. Acest sentiment l-am avut şi eu după această poveste reală. Cum să mă comport în lume atunci când vine vorba de a mărturisi destinul tragic al României. Întâi să verific dacă vorbim aceeaşi limbă. Iar dacă nu, înainte de a le întoarce firesc spatele, să-mi păstrez doar atât, sublima bucurie de a le spune: „Merçi, madame!".

[1] Nu e necesar să fii tot timpul foarte inteligent (fr.)

Gânditorul

Întrebat de Ernest Bernea ce este timpul, ţăranul român spune că „timpul este aşa, ceva aşezat acolo în ceas, dar veacul este altul". Ca tot omul, ţăranul român trăieşte un timp istoric, dar nu se suprapune cu el. Sufleteşte, el trăieşte în veac. Iar veacul sunt moşii şi strămoşii lui, crucile din cimitirul satului unde sunt îngropaţi părinţii şi rudele lui, apoi în veac intră şi ziua de azi pe care o trăieşte şi ziua de mâine care nu ştie cum va fi, dar o aşteaptă şi, mai presus de toate, în depărtarea lor se află „zarea veşniciei".

– Ce rezistă în lumea asta? întreabă filosoful.

– Nimic! răspunde ţăranul, că tot ce este în lumea asta e trecător ca lumea!... Numai ce este din cealaltă lume rezistă!... Că alea-s de la Dumnezeu!

Există aşadar un **timp românesc** care ne-a izbăvit şi care ne va izbăvi întotdeauna. În acest timp vremea trece, dar în fiecare clipă a ei poartă un strop de eternitate. Ştiind aceasta, de fapt dându-i-se să ştie, ţăranul român nu s-a grăbit niciodată „să facă istorie". Căci istoria pentru el nu este **timpul în sine**, ci o margine a lui şi aia cea mai perisabilă. Şi de aceea istoria a fost pentru el o cumplită **pierdere de timp** din timpul preţios ce i s-a dat. Astfel judecat, în pripă, superficial, de pe marginea istoriei, poporul acesta se arată a fi astăzi profund neputincios, tarat de lipsa de talent de a fi în rost cu lumea. Privit însă din centrul timpului, neamul ăsta a avut şi are o profundă vocaţie.

Să stea de vorbă cu eternitatea, **în timp** ce ea trece invizibilă pentru mulţi alţii. Şi astfel, **în timp** ce el contempla însetat veşnicia, alţii se macinau istoric.

Gânditorul de la Hamangia este moneda contemplativă a neamului românesc în lume. Acest **gânditor** a fost pus, însă, în mod nefiresc să facă istorie. Nu era natura lui! O minte profană ce alunecă cu „talent" pe gheţuşul gândirii contemporane, făcând piruete virtuoase pe inima deja fragilă a acestui popor, în aplauzele frenetice ale spectatorilor, ar scoate concluzia că acest

neam a fost închis în fața lumii. Nimic mai fals! Căci profunzimea gândirii și a spiritului fac *punți* acolo unde cuceritorul dărâmă *poduri*. Creatori de *poteci sufletești* către alții am fost de când ne știm! Numai că pe aceste poteci au venit spre noi nu numai prieteni, nu numai suflete pe care totdeauna le-am primit cu inima deschisă, ci și dușmani.

Și astfel, cum pentru alții războaiele erau firești, erau viața și vocația lor, pentru noi au fost profund nenaturale. Când am fost forțați să le ducem, le-am purtat cu cinstea disperată a omului ce nu mai are nici o șansă. Curajul nostru n-a fost unul de tip eroic, ci unul martiric. Soldații noștri se duceau să moară pentru Dumnezeu și țară, nu ca să-l omoare pe dușman! Și de aceea nu avem vocația urii, a răzbunării. Gânditorul de la Hamangia privește undeva departe, dincolo de timpul în care a fost plămădit. Moștenirea aceasta de a privi *dincolo de istorie*, neignorând-o, e *aurul nostru sufletesc*. De fapt, Gânditorul acesta ne-a fixat o dată pentru totdeauna într-un timp în care nisipul clepsidrei nu se oprește niciodată din curgerea lui și de aceea noi n-am simțit niciodată nevoia s-o răsturnăm. Un dialog firesc, ca o respirație continuă cu nemurirea. Sămânța aceasta profund gânditoare ca o sensibilitate a eternității însăși a fost și este în continuare crucificată în mod barbar. Ceva îmi spune că Gânditorul trebuia să moară inutil pe fronturile de luptă deschise de alții, doar așa, ca să se apere. Dar Gânditorul n-avea vocație de luptător și atunci singurul lucru pe care-l știa era să moară, retrăgându-se singur, discret din lumea asta în lumea din care apăruse. În amfora aceasta veche stă sămânța cea tăcută a martirului român. Udată de ploaia creștină ce s-a abătut ca o binefacere cerească pe această țară, sămânța asta unică s-a apucat să-nflorească în „calea răutăților". Iar pe acest pământ au apărut lanuri de cruci neștiute ce se leagănă în depărtarea țării, în liniștea de seară a unui vânt ce le mângâie sfâșietor. Și astfel, Grădina Maicii Domnului e brăzdată de ogoare de suferință neștiută. Iar din jertfa asta atât de smerită a crescut și crește în continuare poporul român.

Domnul profesor

Mă urc în trenul de noapte spre Timișoara, în vagonul de dormit. Îmi găsesc compartimentul, deschid ușa și pe patul de jos, un domn cam la vreo șaptezeci de ani, îmbrăcat în pijama și rezemat de fereastră, mă privește total placid și-mi spune:

– Parcă erați pe afiș și acum vă văd în tren?!

Rămân o clipă surprins, apoi îl întreb la rândul meu:

– Vă deranjează dacă mergeți cu afișul deasupra dumneavoastră, în patul de sus?

– Evident că nu! îmi răspunde cu umor omul.

Apoi încet, încet, după debutul ăsta-n forță, ne-am împrietenit. Am aflat că al meu coleg de compartiment era profesor doctor în psihiatrie și se-ntorcea de la un congres internațional de la București la Timișoara, de unde plecase. Între timp mă schimbasem și eu în pijama. Așa, în pijama, arătam amândoi ca doi bolnavi proaspăt internați într-o rezervă de spital, care-și spun unul altuia suferința în așteptarea vizitei medicale. Mă urcasem la locul meu. Domnul profesor stătea sprijinit de patul meu, în picioare.

– Și așa, carevasăzică, vă duceți la Timișoara?"

– Da, îi răspund eu.

– Țineți vreo conferință, bănuiesc?!

– Da, țin o conferință! am confirmat eu.

– Despre ce? mă-ntreabă profesorul.

– Despre martiri! răspund.

Urmă o tăcere ca de mormânt. Apoi, privindu-mă drept în ochi, mă întrebă necruțător:

– Cui?!

Zgomotul trenului care pornise de mult din gară se auzea sacadat. Prietenul meu, după ce mă-ntrebă, lăsă capul încet în jos, ca în fața destinului implacabil și căzu într-o profundă tăcere. Privea undeva în jos, de parcă și-ar fi privit de sus întreaga-i viață. Eu n-am știut ce să-i răspund, pentru că știam

de ce m-a întrebat şi mai ales am simţit cum m-a întrebat. Avea o durere surdă în glas, ca un fel de amărăciune sufletească. Timpul trecea printre noi pe tăcute. Amândoi ne gândeam la acelaşi lucru, dar nu îndrăzneam să-l spunem.

– Deci, eu îi spun nevestei mele – sparse pe neaşteptate tăcerea profesorul – că Dan Puric ţine conferinţe ca să trezească poporul român, dar poporul român, om serios, nu se lasă cu una cu două!

Şi aşa am simţit că-ntre noi se face şi mai multă lumină. În sfârşit aveam cu cine să vorbesc. Domnul profesor pusese diagnosticul perfect! Avea dreptate! Dar în acelaşi timp, ce să fac? Eram în poziţie de şah mat. Aşa că nu m-am grăbit să-i răspund. Ştiam, undeva în adâncul inimii că, deşi avea dreptate, nu simţea nevoia nici să-l confirm nici să-l contrazic inutil. Am lăsat timpul să treacă. Apoi, într-un târziu, i-am spus:

– Domnule profesor, ştiţi cu ce seamănă ţara asta?

– Cu ce?! m-a-ntrebat el surprins.

– Cu o insulă minunată, frumoasă, bogată, la care vor să acosteze deodată şi pe rând toţi piraţii care ne-nconjoară. Nu-i vedeţi pe ăştia din jur că au instincte de piraţi? Ştiţi? mă ambalez eu, asta nu-i de acuma, este din toată istoria, suntem păţiţi! A răspuns bine ţăranul ăla care a fost întrebat de un reporter: „Ştii, bre, că am intrat în Comunitatea Europeană? Ştiu, mă, băiete, răspunde omul, problema e cum o să ieşim şi din asta!“. Domnule profesor, eu cu ţăranul acela stau de vorbă, lui îi vorbesc despre martiri!

Undeva pe sub mustaţa-i încărunţită simţeam că profesorul zâmbea. În ochi, nu ştiu de ce, avea parcă o lucire de mulţumire sufletească. Răspunsul îl surprinsese dar, paradoxal, se regăsea în el.

Trenul mergea în viteză. Noaptea de afară se potrivea de minune cu discuţia noastră. Semăna profund cu noaptea lungă prin care trece ţara. Pe ici pe acolo, în depărtare, câte o luminiţă.

– Ştii, când eram student, m-au arestat! reîncepu brusc profesorul.

– De ce?! am întrebat surprins.

– Pentru că împreună cu alţi studenţi am solidarizat cu revoluţia anticomunistă din 1956 din Ungaria! M-a privit în ochi să vadă dacă am înţeles ce s-a-ntâmplat dincolo de întâmplarea asta. Apoi se aşeză încet pe patul lui. Se gândea. Eu, în fracţiuni de secundă, eram copleşit de două lucruri: de explozia sufletească cu care mi-a spus ce avea pe inimă şi apoi de durerea din ochi cu care m-a privit. Profesorul stătea cu sine de vorbă. Tăcea. Privit de sus, în pijama, părea un deţinut în vârstă ce nu mai credea în eliberare.

– Ştiţi, domnul Puric?! reîncepu brusc profesorul. De-acum deja mă învăţasem cu intervenţiile lui imprevizibile, aproape că le aşteptam. Am un nepot de douăzeci de ani care stă toată ziua pe laptop şi care mi-a spus că nu-l interesează lucruri din astea trecute, adică ce v-am spus eu adineauri şi că viaţa-i alta, că a trecut pe lângă mine fără ca eu s-o pricep.

Trenul străbătea în viteză noaptea. Afară era o beznă totală. Nu se mai vedea nici o luminiţă. În compartiment, neonul ce lumina pâlpâise o bună bucată de vreme, iar acum se stinsese şi el. Rămăsesem complet pe întuneric.

– Lui credeţi c-o să-i puteţi vorbi de martiri? mă-ntrebă din întuneric vocea profesorului.

Zgomotul sacadat al trenului, ce prinsese viteză pe traversele vechi, devenise stăpân. Tăcerea dintre noi vorbea în zgomot ritmat. Am simţit nevoia să-i mângâi sufletul.

– Domnule profesor, am reînceput eu discuţia în întunericul beznă ce ne înconjura. Am fost la Buzău acum un an de zile să prezint o carte şi când dădeam autografe oamenilor, deodată mă pomenesc în faţa mea cu un puşti de vreo optsprezece ani care-mi spune:

– Domnul Puric, eu n-am bani de carte, dar am stat la coadă ca să vă întreb ceva!

– Ce?! am întrebat eu surprins.

– Domnul Puric, eu m-am născut într-o comună care este înconjurată de pădure. La zece kilometri este o altă comună care

n-are pădure. Ştiţi care este diferenţa dintre oamenii de acolo şi noi?

– Nu! i-am răspuns total dezarmat.

– Noi gândim altfel! mi-a răspuns puştiul.

Trenul se oprise undeva într-o staţie. La lumina gării se vedeau peronul murdar şi oamenii trişti, obosiţi, care aşteptau parcă de o veşnicie personale leneşe ce promiteau să vină, dar care nu sosesc niciodată. Nu ştiu de ce am sentimentul că românul aşteaptă în gară altfel decât alţii. Are o tristeţe profundă. Toate gările din România sunt triste şi murdare. Tot timpul în trenurile noastre urcă călători nostalgici, parcă le-ar părea rău că pleacă. Şi controlorul este un personaj venit din alt timp. Liniştea noastră a fost întreruptă de nişte ciocănituri în uşă. Era chiar controlorul. Ne-a cerut biletele şi i le-am dat. Ne-a spus când ajunge trenul la Timişoara şi apoi a plecat. Odată cu el se urni şi trenul.

– Închipuiţi-vă, domnule profesor, am reînceput eu, că aşa este şi cu o ţară care a dat martiri. Este precum comuna aia a puştiului înconjurată de pădure. Pădurea te-nvaţă tăcând, respirând-o fără să-ţi dai seama, creşti altfel şi în final, aşa cum a spus puştiul, gândeşti altfel. Cei din comuna fără pădure n-or să-l înţeleagă niciodată pe omul din comuna cealaltă atunci când acesta spune stai, ascultă-i freamătul! N-or să-i înţeleagă niciodată dorurile, nostalgiile, niciodată, pentru că n-a avut nicicând această învecinare tainică. Căci martirii unei ţări sunt învecinarea tainică a ei. Sunt ca pădurea care te face să creşti altfel, pentru că-ţi dă aerul adevărului.

Profesorul tăcea. Apoi se ridică în picioare.

– Să vedem dacă merge lumina... îmi spuse.

Încercă întrerupătorul de mai multe ori. Lumina tot nu se aprindea. Apoi, uşor nervos, îl lovi puternic cu palma. Surprinzător, lumina se aprinse.

– E, uite aşa merg toate lucrurile în România ! îmi spuse al. Apoi mi se adresă direct: Eu cred că dumneavoastră, cu conferinţele, faceţi ce-am făcut eu cu întrerupătorul!

– Ce?! am întrebat surprins.

– Refaceţi contactele, dar nu de la întrerupător, că ăla este compromis, ci aşa, din afară, cum am făcut eu, cu palma!

Am râs, profesorul punctase din nou. Mai târziu ne-am culcat. Lumina nu s-a mai stins cu palma ci de la întrerupător.

– Vedeţi, domnule profesor, invers nu se poate!

– Fireşte că nu! îmi răspunse, că dacă s-ar putea, *ăştia* nu s-ar sfii să confişte şi palma. Ei deţin deocamdată doar întrerupătorul care, spre fericirea noastră a tuturor, nu mai merge decât într-un sens, să ne stingă lumina. Dar palma este în schimb a dumneavoastră. Rugaţi-l pe Dumnezeu să n-o pierdeţi! Cu ea aprindeţi lumina.

Apoi, pe întuneric, încet, încet am adormit. Ştiu că a doua zi, acolo unde am fost invitat să vorbesc, am mai dat o palmă peste întrerupătorul defect, ştiu asta, pentru că oamenii care mă priveau mă priveau cu o lumină-n ochi.

Despre anatomia inimii triste la român

(sau „infarctul sufletesc")

În anul 1621, Robert Burton, un student ataşat al colegiului numit Biserica lui Cristos din Oxford, scria o lucrare intitulată „Anatomia melancoliei". Acest tratat curios avea o ilustraţie făcută de Albrecht Dürer, în care un om stătea îngândurat, cu capul sprijinit pe-o mână, iar lângă el toate instrumentele de măsurat: rigla, compasul, cântarul, clepsidra stăteau aruncate, vădindu-şi clar inutilitatea.

Era pentru prima oară când omul Renaşterii cunoştea parcă o sincopă în demersul noii cunoaşteri, cea ştiinţifică, şi care tocmai îşi începuse marşul triumfal. Vinovate pentru *melancolia* omului ca boală erau *religia* şi *dragostea*. Terapia era căutată printre multe altele şi în distracţiile poporului englez.

Inspirat fiind de acest titlu atât de paradoxal, m-am gândit să scriu despre o „anatomie a inimii triste la român", cu un subtitlu – „infarctul sufletesc".

În chirurgia inimii de astăzi ce încearcă să rezolve o paletă cât mai largă de boli cardiace, un loc important îl are acea afecţiune care îmbolnăveşte arterele inimii – arterele coronare, şi anume, boala coronariană.

Nimeni nu ştie deocamdată cu siguranţă cine este vinovatul principal al mecanismului de formare a aterosclerozei, această îmbâcsire progresivă a arterelor, care ajung în timp să stânjenească circulaţia sângelui prin constituirea uneia sau mai multor „îngustări", numite în termeni medicali „stenoze".

În patogenia infarctului au intrat, rând pe rând, la concurenţă, diferite teorii. Cea *lipidică* explicând formarea plăcii de aterom printr-o supraîncărcare a pereţilor arteriali cu grăsimi. Apoi *teoria trombotică,* acordând un rol important fenomenului de tromboză, adică a unui cheag format pe peretele aortei. Alţi medici se gândesc la rolul inflamării sau la o eventuală origine microbiană sau virală a bolii aterosclerotice.

În cazul „infarctului sufletesc la român" cauza este de mult ştiută. Depuneri nesfârşite de *tristeţi* au creat pe peretele aortei ce transportă *sânge sufletesc* la inimă o îngustare inoperabilă numită „necazul fiinţial".

Din cauza acestui necaz ce creşte în depuneri latente, pacientul simte o nelinişte permanentă, o frică, uneori şi un junghi în piept ce-l face să stea tot timpul aplecat cu capul în jos. Astfel, nemaivăzând stelele, sufletul nu se mai oxigenează şi, cu timpul, cunoaşte un proces de înnegrire.

Această blocare permanentă a *sângelui sufletesc* de a ajunge la inimă creează în timp ceea ce numim „infarctul sufletesc" în care, paradoxal, *cordul* funcţionează perfect, dar inima încetează să mai pompeze suflet. Oamenii cu infarct sufletesc sunt perfecţi din punct de vedere organic, merg pe stradă, sunt chiar de o vitalitate superioară şi, mai ales, n-au conştiinţa decesului lor sufletesc. Îi puteţi recunoaşte prin uşurinţa cu care fac răul fără să le pese. Fură firesc, mint firesc şi, la o adică, îşi ucid semenii cu ceea ce numim „sânge rece".

Da, am uitat să vă spun că sângele lor îşi pierde total căldura în urma infarctului sufletesc. „Sângele sufletesc" este cald, deoarece, la rândul lui, este format din milioane de inimi care se iubesc între ele. Această iubire produce căldura sufletului. Numai la această „căldură" sufletul există cu adevărat. De aceea „teroarea istoriei" a fost tot timpul preocupată să îngheţe inima adevărată şi apoi s-o dubleze cu una mecanică – „inima-ideologică". Această „inimă-ideologică" este o pompă artificială asemănătoare celei pe care o face chirurgul în intervenţia de pontaj-coronarian, atunci când procedura chirurgicală presupune o „scurt-circuitare" a inimii în întregime, o oprire a ei şi o înlocuire a pompei cardiace cu o pompă cu galeţi, procedură care, alături de existenţa unui plămân artificial ce asigură oxigenarea sângelui, creează un adevărat „sistem circulator extracorporal".

Pentru a opri inima, chirurgul blochează aorta mare ascendentă cu o pensă şi, ca inima să nu fie privată de oxigen, adică, în termeni medicali, să devină „ischemică", este răcită la 4°C. Astfel inima, prin răcire, este protejată.

Dar imediat după efectuarea intervenției de pontaj, pensa care bloca circulația coronară este înlăturată, iar mușchiul cardiac fiind irigat din nou face ca inima să reînceapă să bată și să-și reia funcția normală.

Dar dacă toate acestea chirurgia cardiacă le-a inventat pentru a salva viața omului, nu la fel procedează chirurgia-ideologică. Căci, în timp ce medicul repune în funcțiune inima adevărată așezând-o în drepturile sale fiziologice și divine, chirurgul-ideologic cu mână criminală oprește definitiv inima-naturală a omului, declarând inima-pompă ca „inimă-izbăvitoare".

Ce bucurie a fost apoi pe filosofii-ideologici care ne spuneau nouă, celor din ghetoul experimental, nouă, celor cu inima-bună smulsă din piept, ce fericire mondială va aduce inima-pompă. S-au creat chiar manifestații de bucurie în care milioane de operați cu inimă-pompă în piept își dădeau mâna în imense hore de bucurie. Dar ce ciudat, deși se țineau de mână unii pe alții, nu se simțeau și astfel. Pentru prima oară, cel de lângă tine devenea străin: tatăl de fiu, soțul de soție, iubitul de iubită... Toți se uitau cu ochi ideologic unul la altul. O altă privire îi stăpânea, priveau unul la altul dar nu-și mai vedeau sufletul. Mai mult chiar, au fost cazuri când copiii cu inimă-pompă se duceau la chirurgii-ideologici să-și pârască părinții în al căror piept se mai auzeau vag și bătăile inimii vechi, adică ale inimii bune. Atunci chirurgii-ideologici îi felicitau pe cei mici pentru atitudinea „sanitară" și de urgență interveneau să le smulgă din piept celor pârâți și ultimele bătăi de inimă adevărată.

Și astfel, lucruri care înainte se făceau cu „strângere de inimă" sau *împotriva inimii* s-au putut face acum firesc. *Ne-iubirea firească* între oameni, însoțită de o briză de ură, a creat valurile marelui *ocean de suspiciune* reciprocă ce avea să vină.

Omenirea stătea pentru prima dată în bătaia unui vânt-necunoscut. Oamenii nu mai erau stânci ci valuri care se orientau instantaneu după bătaia vântului cel nou. Apoi valurile mici erau înecate de valurile mari și om ucidea pe om într-o

mare necunoscută. Dar iată că, pe neașteptate, chirurgii-ideologici au intrat în panică. *Inima-pompă* instalată în pieptul pacienților, nemaifiind oxigenată de *sânge-suflet* și de *aer-adevăr*, a dat semne de înnegrire. Atunci, de urgență s-a luat o măsură disperată: să se vopsească cu roșu-aprins toate inimile-pompă, în așa fel încât măcar la suprafață să arate ca *inimile-adevăr* smulse și să nu existe cumva un pericol de revoltă.

Furie mare pe chirurgii-ideologici când au aflat că undeva în lume, într-un loc frumos, mai există o țară în care oamenii țineau la inima lor cinstită și, mai mult chiar, prin murmure-rugăciuni aceștia o dăruiau zilnic unei inimi mai mari, *Atotiubitoare*, pe care o numeau *Dumnezeu*. În țara asta așa crescuseră inimile, să se privească una pe alta și apoi toate să privească la inima Lui, inima cea mare care-i învățase să se iubească între ei așa cum i-a iubit El.

Mare deci fu furia, așa că operația se făcu de urgență. Mii, zeci de mii, sute de mii, milioane de inimi cinstite au fost smulse din pieptul acelor bieți oameni. Și de atâtea inimi smulse plângea pământul și ca să nu mai plângă, el însuși, pământul, a fost operat în inima lui făcută peste noapte groapă comună pentru milioanele de inimi curate.

Astfel închis în strigătul lui de durere, pământul s-a apucat să plângă. Numai că *Inima din Cer*, Inima-Atotiubitoare, Inima cea care vedea tot, pe neașteptate a botezat fiecare lacrimă ca să nu se piardă cumva în oceanul necunoscut de suferință. Și astfel a apărut pe obrazul chinuit al lumii o lacrimă numită Aiud, alta Pitești, alta Gherla, alta Sighet, alta Târgu Ocna sau Râmnicu Sărat. Și toate lacrimile astea adunate au creat o mare a suferinței numită România.

– Lasă-l să plângă!... ziceau chirurgii-ideologici despre pământ, că și așa nu-i aude nimeni! Și totuși s-a-ntâmplat o minune: lacrimile au început să vorbească cu glas tainic către noi.

– Am fost inimi-vii, adevărate, strigau ele, am iubit, am avut copii, părinți!

– Și atunci de ce v-au smuls din piepturi? am întrebat eu.

– Pentru că n-am vrut să ne despărţim de *inima Lui*, de inima cea Adevărată!... Cea care mereu sângerează.

– Unde-i inima cea Adevărată, cea care mereu sângerează?...

Pământul a tăcut... peste mormintele inimilor cinstite s-a lăsat o linişte de veac ucis. De undeva din blocuri se auzea o muzică stridentă, lumea cu *inima-pompă* se distra.

– O amăgire! mi-am spus... Ce bine că trăiesc... Cât pe-aici să cred!

– Mergi după mine! am auzit dintr-o dată o voce. Am tresărit. De data aceasta nu mai vorbea pământul, ci ceva din pieptul meu.

– TU cine eşti? am întrebat speriat.

– Sunt inima ta, cea adevărată, îmi şopti vocea, dar vorbeşte încet, să nu te audă *inimile-pompă*... continuă ea.

Şi-atunci fiecare pas al meu deveni o inimă. Nu ştiam unde merg. Cu faţa-n jos, atent să nu strivesc *paşii-inimi*, am ajuns pe nesimţite într-o încăpere întunecată.

Undeva, în colţ, pâlpâia o lumânare, iar la lumina ei se vedea parcă o cruce cu un om răstignit pe ea. Nu-l cunoşteam, nu ştiam cine e şi de ce a ajuns acolo. Brusc parcă cineva mi-a suflat în lumânare şi am rămas într-un întuneric cumplit. Nemişcat am fost. Când, deodată, ceva tainic mă făcea să văd în plin întuneric. Ceva ce vedea din mine... parcă o altă vedere.

– Sunt aici!... am auzit din nou vocea. Acum ai ochi-inimi... cu ei poţi să vezi în întunericul lumii.

– TU cine eşti? am întrebat.

– Eu sunt *Inima-Adevăr*, ce pururi sângerează!... Stropii mei de sânge sunt lumânările pe care vi le-am lăsat ca să nu vă pierdeţi în bezna lumii ce a venit!

– Aş vrea să te ajut! i-am spus.

– M-ai ajutat, mi-a răspuns vocea, cu un suspin.

– Prin ce? am întrebat surprins.

– Prin credinţa ta!

Privirea sălbaticilor – privirea ambasadorilor

Privirea sălbaticilor

René de Chateaubriand spunea că odată scăpat de „beneficiile" Revoluţiei franceze a ajuns, fugind în Canada, printre sălbatici şi că aceştia din urmă îl priveau ca pe o ciudăţenie, cu o mare mirare sufletească traversată mereu de fiorul unui respect ascuns. Şi toate astea datorită a două lucruri: a armelor pe care le avea asupra sa şi apoi datorită credinţei sale. „Aveam două feluri de arme, spune Chateaubriand. Cele ale trupului: puşca, pistolul şi cele ale sufletului: rugăciunea şi Biblia. Sălbaticii veneau pe rând şi-mi pipăiau armele cu o mare curiozitate marcată însă de teamă şi de sfială. Dar cu acelaşi respect mă priveau şi după tufişuri atunci când mă rugam." Ce privilegiu, mă gândeam. Căci România abia scăpată de „beneficiile" iadului comunist n-a avut **şansa** privirii pline de respect a sălbaticilor lui Chateaubriand.

Privirea ambasadorilor

În istoria cunoaşterii ştiinţifice, Thomas S. Kuhn cristalizează ideea de paradigmă. Ce este o paradigmă? Este o idee dominantă în epocă la un anumit moment, idee care nu este numai o coagulare de teorii şi reguli metodologice generale, ci şi un summum de experienţe împărtăşite în comun. Cred că procesul unei cunoaşteri într-un anumit moment constă, de fapt, în fiziologia acestei experienţe împărtăşită în comun, pe care Kuhn o subliniază şi care are ca drept rezultat, după expresia autorului, o **înţelegere tacită** între oamenii de ştiinţă. Atât **experienţa împărtăşită în comun** cât şi **înţelegerea tacită** creează un consens, o temperatură propice unei epoci.

Ca un adevărat arheolog specializat în istoria cunoaşterii ştiinţifice, Kuhn a intuit una din erorile atitudinale în procesul atât de vulnerabil de apropiere faţă de o epocă marcată de o anumită cunoaştere ştiinţifică. Iar eroarea o făcuse tocmai el

într-un început de drum, atunci când, după spusele lui, se apucase să citească Fizica lui Aristotel prin ochelari newtonieni. Privea superior ceea ce trebuia privit altfel! Cam aşa şi cu istoria poporului român văzută din afară.

Dar să ne-ntoarcem atunci, în acel moment când **împărtăşeam în comun**, după expresia lui Kuhn, aceeaşi **experienţă** – creştinismul! În cazul nostru, atât Apusul cât şi Răsăritul. Ar fi trebuit atunci să ţâşnească undeva, pe dedesubt, acea apă subterană, izvor nepoluat de **înţelegere tacită**.

Execuţia lui Constantin Brâncoveanu şi a fiilor săi în faţa sultanului Ahmed al II-lea a avut o semnificaţie strict politică. Dar ce semnificaţie a avut în faţa ambasadorilor creştini ai marilor puteri, care au fost invitate să urmărească martirajul: Turcul l-a privit cu ochii lui. Dar cu ce ochi l-au privit diplomaţii creştini? Oare ambasadorii lumii din tribune îl priveau pe ambasadorul lui Dumnezeu singur în arenă? Şi atunci de ce nici un „samarinean“, nici „un aproapele” printre ei ca să-l ajute pe bătrânul domnitor? Izvorul de **înţelegere tacită** curgea numai pentru Brâncoveanu! **Credinţa comună** împărtăşită fusese anulată de confortul interesului politic. Apatia acelor „spectatori creştini” era crucea invizibilă a domnitorului. Cutremurător de singur se va fi aflat atunci Constantin Brâncoveanu în faţa lumii! Îşi asuma concentrat şi tragic singurătatea de veacuri a neamului său. Dar după acest gest în profunzimile lui, fără să ştie, poporul român călca mai drept. Ceva se întâmplase cu istoria însăşi! Ruşinată parcă de fapta dumnezeiască a domnitorului, aceasta se furişase în spatele veşniciei ca să-şi plângă în tăcere zdrobirea. Căci de n-ar fi fost aşa, am fi fost copleşiţi de tragedia execuţiei. Dar a fost aşa, să fim înălţaţi de jertfă.

Mai târziu, aceleaşi priviri apatice ale ambasadorilor creştini ce-l priviseră cândva pe Brâncoveanu aveau să privească la execuţia nu a unui domnitor, ci a unei naţiuni întregi în **piaţa durerii** de la Yalta. Căci între strigătul copilaşului Matei Brâncoveanu către călăul păgân: „Loveşte,

vreau să mor creştin!” şi rugămintea rugăciune a deţinutului politic Mircea Vulcănescu din închisoarea comunistă de la Aiud: „Să nu ne răzbunaţi”!, veşniciei nu i-a trebuit decât o secundă. Iar între cei doi se-ntinde tăcută coloana nesfârşită a martirajului românesc peste care curge neîncetat sângele nevinovaţilor noştri.

Martirii nu se circumscriu ideii de datorie, ci dragostei de Dumnezeu! „Iar dragostea, spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, este datorie veşnic neplătită”!

Cu ce ochi putem privi la aceşti oameni?

Pe talazurile furibunde ale unei lumi păgâne ei şi-au murmurat neclintiţi credinţa.

SFINTE BRÂNCOVENE!

– Catarg-cruce nebiruit de valuri. Biserică nescufundată!

– Bucură-te, stâncă de neclintit a neamului românesc!

– Bucură-te, lacrimă a lui Hristos în trup de român!

– Bucură-te, tată martir de copii martiri!

– Bucură-te că sângele tău vărsat este viaţa noastră curăţată!

– Bucură-te, potecă curată spre Dumnezeu!

Neşansa României

Paradoxal, deşi România a fost şi este încontinuu martirizată, a fost învăţată încet şi sigur să-şi uite până la renegare propriul martiraj şi să tresară la orice „privire" din afară ca şi cum existenţa ei ar fi egală cu vina de a se fi născut.

Gândirea altora despre noi a început să semene cu sunetul bocancilor ce păzeau deţinuţii politici în puşcăriile comuniste. Un fel de teroare subtilă s-a aşezat pe graniţele ei sufleteşti.

O ţară survolată zilnic de ochiul atent al unor gardieni invizibili, gata oricând să dea alarma atunci când adevărul va voi să evadeze.

Suntem priviţi! Iar noi trăim astăzi, după atâţia ani de spaime profunde, din tresăriri mici dar dese, imperceptibile pentru ochiul liber, dar fatale, în timp, pentru organism. Ne facem **istoria** pe un culoar obscur de teamă continuă din care n-avem voie să ieşim. **Istoria noastră**, pe care un ochi cinstit faţă de Dumnezeu ar măsura-o din jertfă-n jertfă! Privim zilnic speriaţi în jur ca nişte păsări de crescătorie, uitând că neamul ăsta a răzbit în istorie privind doar în sus. Tot ce-a fost eroic în destinul lui suntem învăţaţi astăzi că ne scoate din modernitate. Avem inoculat complexul învinsului, noi care ar fi trebuit să trăim din lumina martirilor noştri. În discursul său „Qu'est qu'une nation?" Ernest Renan spunea că „pentru o naţiune, mai importante sunt momentele de doliu decât momentele de triumf", pentru că ele solicită **efortul comun** şi **simţul datoriei**. Iar noi am putea adăuga că rana deschisă a acestei ţări, odată cu sângele nevinovat al ei, ne-a dăruit în timp acel tulburător *spirit meditativ* ce stă neclintit de pază asupra condiţiei umane ce parcă ne scapă veşnic printre degete.

Noi, românii, ar trebui să ne privim de pe muntele de suferinţă pe care am fost aruncaţi fără voia noastră. Dar din jalnică slăbiciune, inoculată în timp prin succesive *înfrângeri*, ne lăsăm încontinuu priviţi şi judecaţi ca într-o continuă crucificare în care aceste priviri şi judecăţi sunt piroanele ce ni se înfig tragic şi încontinuu în fiinţa aceasta ce, miraculos, încă mai dăinuie. Clipim astfel, speriaţi, neştiind că pe dedesubtul nostru, al celor de azi, stă un neam nemişcat în genunchi în faţa lui Dumnezeu.

Memoria pomenire

Când eram student la teatru mi-a căzut în mână o carte tipărită la maşina de bătut, o carte de uz intern, de specialitate. Era vorba de o traducere a cărţii regizorului britanic Peter Brook, intitulată „Spaţiul gol – Teatrul mortal". Dincolo de considerentele vis-à-vis de arta teatrului mi-a atras atenţia o experienţă pe care a făcut-o în anii tinereţii în faţa unei săli arhipline cu spectatori. Brook a invitat pe scenă, din auditoriul sălii de teatru, un spectator căruia i-a dat să citească o listă pe care erau scrise numele unor oameni care au murit în timpul bătăliei de la Crécy din 1346, localitate din Franţa în care, la începutul Războiului de 100 de ani, armata franceză condusă de Filip al VI-lea a fost înfrântă de cea engleză, sub conducerea lui Eduard al III-lea. Precum şi lista celor care au murit în lupta de la Azincourt.

Respectivul spectator a citit astfel în faţa sălii pline cu oameni lista cu numele celor dispăruţi în acele confruntări. Lista era lungă: duci, conţi, baroni, comandanţi etc. Brook a întrebat la sfârşitul lecturii dacă moartea acestora impresionează. Răspunsul a fost evident negativ. Cum să-i mai impresioneze moartea unor oameni care au dispărut acum sute de ani, în nişte lupte din Evul Mediu? Distanţa era uriaşă, iar istoria era infinit mai mare decât capacitatea memoriei lor emoţionale. Oricât de tragic ar fi fost evenimentul respectiv, după o perioadă lungă de timp el îşi pierde fiorul, devine document, iar în cel mai rău caz, se uită. Un mormânt fără cruce în istoria lumii! Pentru întinderea veşniciei, un eveniment istoric este ca o piatră aruncată pe suprafaţa lucie a unui lac netulburat de nici o briză. Piatra cade pe suprafaţa apei liniştite, se aude un zgomot, apoi valurile formate concentric se-mprăştie din centrul unde a căzut piatra pe întinderea apei până când se transformă în mici unde abia perceptibile, ca apoi să fie înghiţite pe nesimţite de liniştea netulburată a lacului, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.

Odată trase concluziile, Brook îşi continuă experienţa, rugându-l pe spectatorul invitat pe scenă să mai citească o listă. De data aceasta cu cei care au murit la Auschwitz. În sală s-a lăsat o linişte de mormânt. De data aceasta numele celor ucişi trăiau în aer. După ce a terminat de citit, tăcerea a continuat să vorbească! De data aceasta suflul emoţional era mai puternic decât istoria-document. Raportul era inversat. Întrebaţi dacă de data aceasta au fost impresionaţi şi de ce, răspunsul a venit prompt: „Da! Pentru că tragedia a fost recentă, este aproape de noi!". Aici se opresc constatarea şi experienţa lui Peter Brook. Mai târziu, în timp, m-am întrebat ce s-ar fi întâmplat dacă asupra lui ar mai fi avut o listă în momentul acela. O listă pe care să figureze numele celor care mureau chiar atunci, în timpul experimentului, în tot ghetoul comunist din Est! Oare cum ar fi reacţionat atunci spectatorii? Acel popor de spectatori!

Pe noi, românii, ne doare şi acum moartea lui Constantin Brâncoveanu şi a fiilor săi! Au trecut aproape trei sute de ani şi noi simţim cumplita tragedie. Antim Ivireanu spunea că adevăratul creştin se poartă cu învăţătura bisericii ca ariciul cu strugurii. Ariciul, spune el, după ce mănâncă bine, loveşte apoi cu spatele în aracii de vie şi boabele cele mai coapte cad pe pământ. Apoi îşi deschide ţepii şi se tăvăleşte prin ele. Şi astfel, cu spatele încărcat de boabe coapte, pleacă acasă ca să le dea puilor. Tot aşa, spune Antim Ivireanu, trebuie să plece creştinul din biserică, cu învăţătura acasă, pentru copiii lui. Ne aflăm aici în faţa unei alte memorii – **memoria pomenire** –, care n-are nici o legătură cu cea istorică.

Memoria istorică ţine minte fapte, evenimente. Pomenirea bisericii ţine minte jertfe. Memoria istoriei este discutabilă, cea a bisericii, niciodată! Brâncoveanu şi fiii lui martirizaţi fac parte deopotrivă din istoria neamului, dar şi mai mult din **veşnica lui pomenire**. Această veşnică pomenire transfigurează timpul trecut istoric făcându-l liturghie mereu prezentă acum şi aici. Este o aşezare definitivă în neuitare. Pentru poporul român distanţa faţă de acest eveniment nu mai contează. O victorie te-naltă, o înfrângere te îndoliază, dar o jertfă te luminează, apropiindu-te de Dumnezeu.

Războiul continuă

Istoria nedreaptă ce s-a abătut în timp asupra poporului român l-a supus la un continuu exercițiu de umilință. Obosindu-l dincolo de orice prag de rezistență, dincolo de o infinită și tragică adaptare, ducându-l încet și sigur la marginea unei indecise supraviețuiri în care nu se mai poate cântări cu precizie statura omului de cea a neomului. Această „teroare istorică“ își desăvârșește parcă astăzi opera sub ochii noștri. Un proces continuu de degradare, fără pauză în istorie, a dus în timp la pierderea *calității de român*. Se știe că aurul, divizat încontinuu, dincolo de limita microscopică, dus într-un spațiu nano-metric, își pierde calitatea de a fi aur.

Prin același proces calitatea unui popor poate fi redusă la cantitatea unei populații. Este un revers neașteptat al teoriei marxiste care declara în mod eronat că acumulările cantitative duc la salturi calitative. Nimic mai fals! Căci calitatea prin însăși natura sa se naște și moare separat de cantitate. Michelangelo sau Newton au avut și ei nevoie, ca orice geniu, de o cantitate enormă de muncă, dar la ei era *cantitatea calității*. Pe scurt, cum ar spune marele mărturisitor al istoriei teatrului românesc, Gaby Michailescu: „Marioara Voiculescu n-a avut nevoie de evoluție pentru că s-a născut evoluată“. Aruncând în față fantoma „egalității“, omul *resentimentar* a subminat în mod pervers axul dăinuirii în lume a unui popor, și anume, calitatea lui de a fi. În sensul acesta, Constantin Noica arăta într-un interviu intitulat „Bietul Eu sub noi“ că nea Fane cu nea Gheorghe nu se pot aduna în veci ca să facă de un Balzac sau un Poincaré. Și astfel, impostura „egalității“ este cea mai mare *nedreptate istorică* făcută *calității*. Necunoscând ontologic competiția, ci numai desăvârșirea, *calitatea* a fost aruncată în arena lumii să participe la nefastul și infinitul maraton al mediocrității și imposturii unde ea nu are nici o șansă. Și dacă nu există salturi calitative din acumulări cantitative, există în schimb căderi tragice în masa infernală a cantității a bietei

calități continuu degradate. Prin tortura divizării continue, aurul nu mai poate rămâne aur, calitatea își pierde însușirile calității, devenind în timp un simplu existent fizic epuizat și epurat de însușirile superioare, marcat doar de non-identitate. Ce ne-a făcut însă să rezistăm până acum? Poate tocmai *răspunsul* pe care l-am dat istoriei. Și ce ne face să abdicăm azi într-o lume lipsită de sens? Tocmai lipsa acestui *răspuns*. Iar dacă istoria ne-a obligat la un continuu *exercițiu de umilință*, dăinuirea miraculoasă a acestui popor s-a datorat unui *contra-exercițiu*, și anume, acela de *verticalitate*. Cu alte cuvinte, *demnități* ce nu s-au supus valului trecător dar sinistru al istoriei. Aceste demnități adunate au creat în timp *calitatea de a fi român*. Ele n-au fost salturi calitative din acumulări cantitative, ci *constante ale neamului* care au apărut în istorie când a fost nevoie sau au trăit subteran, ca un fenomen carstic, întreținând de acolo, în mod neștiut, taina acestui popor. Am putea spune că această *calitate* raportată la valul cantității uriașe ce ne-nconjoară a fost cumplit de mică dar miraculos de puternică cât să supraviețuiască și chiar să tracteze după sine destinul unui neam. A fost, cum spunea Petre Țuțea, cât „o căruță cu țărani care a ținut în șah imperii“...

Împotriva acestei *calități* s-a îndreptat furia sistemului bolșevic precum se-ndreaptă astăzi pedagogia perversă de dezagregare lentă, subtilă a identității naționale și a sufletului românesc.

Lumea ghetoului comunist n-avea nevoie de calități, ci de o cantitate, de o populație non-identitară plasată în oceanul internaționalei proletare, ca o simplă forță de muncă, decerebrată, conectată doar la sensul neantizant al unei fantome ideologice, popor-cărămidă la turnul Babel ce se construia. Părinții sclavilor de azi care muncesc „fericiți“ pe plantația nemărginită a lumii globalizante, unde orice evadare devine imposibilă.

Furia trecută și actuală asupra acestui sâmbure de românitate, asupra acestei „căruțe cu țărani“ nu a avut și nu are margini. Neputând să-l spargă, l-au îngropat în gropi comune

peste care au turnat și toarnă încontinuu, cu disperare, varul ucigător al uitării. „Sinea interioară" a acestui neam s-a dovedit mai puternică decât teroarea... și atunci s-a trecut la un alt fel de a o ucide, s-a trecut la compromiterea ei. Iar această compromitere s-a făcut încet, metodic erodând pe tăcute stâlpii de rezistență ai țării. Și de aceea România de azi nu mai este de mult o țară, ci o continuă alunecare de teren. Iar atunci când un teren se surpă, pentru a putea fi oprit se plantează copaci. Așa și-ntr-un neam care riscă să cadă-n hăul istoriei, apar câteodată *copaci conștiință* care, prin rădăcinile lor înfipte adânc în pământ, împiedică prăbușirea. Despre acești *copaci conștiință* trebuie să mărturisim. *Ei sunt martirii!* Dar România de azi, în mod paradoxal, cu gesturi nefirești, febrile, își îngroapă propriul trecut, propria-i tradiție, propria-i demnitate. Căzută parcă într-un somn sufletesc, se mișcă chinuit și tragic în noua cămașă de forță ce i s-a pus încet, pe nesimțite. Nu comunismul și-l îngroapă, ci *verticalitățile* ce-au străbătut martirizate dar neîntinate această cumplită bezná a lumii; voievozii, eroii, martirii, conștiințele ce ne-au luminat ființa în vremurile de restriște ale țării, inimile anonime de țărani ce au țesut pe tăcute fibra albă a unei ii sufletești, totul acoperit în grabă și apoi turnat cimentul lumii spontanee din care cresc plantele ciudate ale timpului nostru, oameni ce nu mai au nevoie de rădăcini ca să crească, ci de oportunități de o clipă. Și totuși, în noaptea acestei lumi apar, preț de o secundă, la lumina fulgerelor de credință, pe creasta furibundă a talazurilor, catargele acelor corăbii ce nu pot fi înecate de istorie ...martirii!

Ei sunt farurile noastre, astăzi, în plină noapte a României. Ei sunt purtătorii de sens ai vieții. Ei sunt cârmacii invizibili ce duc în plină furtună corabia pierdută a țării la țărmul demnității ei.

În prefața cărții sale, intitulată „Martirii", Vicontele François-René de Chateaubriand, marele scriitor francez, povestește cum, odată ajuns în Sparta într-o călătorie de documentare, este întrebat de administratorul turc al zonei cu ce ocazie a venit în Grecia. Chateaubriand, rugându-l pe interpret să traducă, îi răspunde: „Am venit să văd ruinele!... La auzul

acestui răspuns, – povestește mai departe autorul –, turcul izbucnește într-un hohot de râs, considerându-mă nebun sau stupid. Am simțit nevoia atunci să adaug că sunt doar în trecere, dar scopul călătoriei mele este un pelerinaj la Sfântul Mormânt din Ierusalim. «Kalo, kalo!» - «Bine, bine!», a strigat atunci în grecește turcul. Ca apoi, renunțând să-mi mai pună vreo întrebare, păru complet satisfăcut. Acest om – subliniază mai departe Chateaubriand –, nu putea concepe că mi-am părăsit țara pentru a vizita niște monumente ceva puțin mai departe de Franța, dar el a înțeles foarte bine că mi-am abandonat căminul, că am traversat marea, că mă expuneam pumnalelor arabilor ca să merg să mă rog la un *mormânt*, rugându-l pe Dumnezeul meu să-mi ușureze suferințele pe care viața mi le poate da și să-mi mai îngăduie fericirea ce încă o mai am".

Există în această poveste o clarificare a *sensului* acestei călătorii pe care o facem pe pământ și care se numește *viață*. Într-un fel ea seamănă cu remarca mamei mele care, atunci când îi spuneam că m-am întors din turneu din străinătate, încărcat de succes, de la New York, Paris sau Sydney, îmi răspundea aprig, dar profund cinstit:

– Dă-l în colo de succes, mamă! Bine că te-ai întors acasă sănătos, că m-am rugat la toți sfinții să nu ți se-ntâmple ceva rău și am aprins o mie de lumânări!

În lumea pe care o trăim regăsirea sensului vieții devine fundamentală. Românul acesta forțat mereu parcă la o veșnică rătăcire interioară țâșnește câteodată în plină apă tulbure, cu o claritate uluitoare, stricând computerele lumii ce ne programaseră pentru cu totul și cu totul altceva. Acum câțiva ani, când eram la Baia-Mare și țineam o conferință despre iubire, un tânăr s-a ridicat și mi-a spus:

– Domnul Puric, pot să vă spun cum mă iubea bunicul meu?

– Poți! i-am răspuns.

– Acum vreo cinci ani, când aveam doar vreo 19 ani... începu interlocutorul meu, bătrânul m-a văzut că m-am apucat să fac niște afaceri dubioase și atunci s-a uitat cu niște ochi tăioși

de vultur la mine de parcă mi-a străbătut toată ființa și mi-a spus: „*Ce, mă, te pregătești să fii cel mai bogat din cimitir?*"

Deci turcul, mama mea și bunicul tânărului restabilesc printr-o singură mișcare sensul vieții. Turcul râdea de deșertăciunea vieții, dar nu de sfințenia ei. Dumnezeul turcului era altul decât al lui Chateaubriand, dar sensul vieții era același. Mama dădea la o parte orice slavă deșartă ca să păstreze miracolul vieții, iar bătrânul cu privire de *pateric* îi spunea nepotului în ce parte arată busola creștină. Toți trei se unesc în același punct cardinal... credința, iubirea de Dumnezeu.

De aici în jos începe viața și nu invers. Căci spun sfinții părinți, nu-l iubim pe Dumnezeu prin oameni, ci pe oameni prin Dumnezeu. Este într-un fel cum ai lua scara Sfântului Ioan Scăraru ce ne urca spre Dumnezeu prin cele 33 de trepte și ai așeza-o invers, ca pentru o coborâre de la Dumnezeu spre oameni. Căci, din dragoste de Dumnezeu, începi să-ți iubești sfinții, martirii, ca apoi să-ți vezi altfel țara, neamul, familia și pe tine însuți.

În discursul său de la Academia Română din 24 martie 1895, în fața Majestății Sale Regele Carol I, Victor Babeș vorbea de existența *sângelui forte*, acel sânge luat de la un animal puternic și care, transmis prin injectare unui animal cu un sânge mai slab, îi asigură acestuia din urmă *imunitatea specifică* cu care poate rezista unei infecții făcută de un microb care, în alte condiții, sigur ar fi declanșat decesul. Marele savant vorbea astfel de puterea *bactericidă* a sângelui *forte*, cu alte cuvinte, de capacitatea acestuia de a ucide microbi, în fond, despre un miracol al naturii, acela de a transmite *proprietățile imunizante* prin sângele animalelor *imunizate*.

La nivel spiritual, se-ntâmplă același lucru. Căci una este România prin sângele căreia curge sufletul lui Eminescu și alta ar fi țara fără de el. Una se vrea astăzi să fie această țară desprinsă prin toate mijloacele de trecutul ei și alta este ea încă în adâncurile nepătrunse. Căci acolo, în *intangibilitatea* ei, curg subteran râuri de sânge nevinovat ce asigură tăria neștiută a acestui neam. Este sângele *forte* al martirilor acestei țări. Acolo

este *aurul sufletesc* al României. Mina aceasta, cea mai căutată, prezintă pericolul fatal pentru cei ce nu iubesc această țară, deoarece, odată un tânăr ajuns s-o cunoască, s-ar putea să-nceapă s-o iubească în mod absolut. Căci, odată scoasă la suprafață, mina de aur sufletesc ar face din România, într-o singură noapte, o Țară Sfântă care n-ar mai avea nici o datorie economică, ci *alții* ar fi datori să se-nchine în fața ei.

Și de aceea a vorbi astăzi deschis despre martirii țării înseamnă a vorbi despre demnitățile ei, despre *calitatea* ei de a fi în lume. Dar a vorbi despre toate acestea în România suferindă de azi înseamnă în ultimă instanță a o *încuraja*. Iar a-ți încuraja țara în clipa în care de ani de zile asupra ei se aplică în mod sistematic și consecvent o politică a deznădăjduirii înseamnă să comiți o *infracțiune*. În sistemul penitenciar de la Aiud, ca și aiurea în țară, în toate pușcăriile ridicate de comuniști pentru uciderea sufletului acestui popor, izolarea, vestea continuu rea, degradarea fizică și morală făceau parte dintr-un set mai larg al unei metode de ucidere lentă a sufletului. Trebuia distrusă atât speranța, cât și acel ceva cu mult mai mare decât ea, numit *nădejde*. Adică credința în voia și-n puterea lui Dumnezeu. Odată ce-n celulă un deținut începea o discuție încurajatoare pentru ceilalți, sau se apuca să țină o lecție de cultură al cărei scop era trezirea din *moartea intelectuală* la care erau condamnați, pedeapsa cumplită nu-ntârzia să vină.

România de azi nu mai are voie să se prezinte în demnitatea ei morală și-n virtutea ei creștină neștirbită, ci numai în schilodirile ei sufletești, în umilirile ei, în handicapurile ei și degenerările ei, ca și cum toate acestea din urmă ar forma natura ei și niciodată n-ar fi rezultatele cumplite ale experimentului cumplit prin care a trecut.

La rândul ei, Biserica fiind inhibată să-și canonizeze sfinții cei din urmă, apăruți atât de tragic pe pământul însângerat al acestei țări, nu respiră cu adevărat liberă, nu este în viața ei deplină și de aceea riscă să se-nsingureze într-un neant istoric fără învecinarea cutremurătoare a celor mai frumoși fii ai ei – martirii români cei din urmă, sfinții cei mai tineri. Și astfel,

speriat încontinuu şi din toate părţile, închis în noul ţarc de gândire globalizantă, românul este îndemnat să facă zilnic şi metodic, ca pe o tragică gimnastică, un nou exerciţiu, cel al *renunţării de sine*.

Tot în discursul său de recepţie de la Academia Română, Victor Babeş mai vorbea de o imunitate diferită de cea specifică şi anume, *imunitatea naturală*.

„O imunitate naturală, adică rezistenţa unei specii de animale contra unei boli microbiene datorată căldurii corpului acestor animale care este mai mare sau mai mică decât cea cerută pentru dezvoltarea microbilor în chestiune sau din cauza unei *constituţii chimice* a ţesuturilor, ce nu convine acestor microbi. Aşa, Pasteur arătase că păsările care au o *temperatură* mai mare decât aceea ce convine bacilului cărbunelui *rezistă infecţiei*, dar dacă *răcim* animalul, el va căpăta aceeaşi boală. Acelaşi lucru am arătat şi pentru tetanos: broaştele infectate cu tetanos nu capătă boala decât dacă sunt expuse la o temperatură mai înaltă la care bacilul tetanosului se-nmulţeşte şi produce substanţe otrăvitoare."

Tot astfel, pesemne şi *românii forte,* de pe front, din mişcarea de rezistenţă din munţi, din puşcăriile comuniste sau de la Canal, aveau *ţesuturile* sufleteşti a căror *constituţie chimică*, cum ar spune Babeş, nu convenea microbilor. Şi atunci, este de la sine înţeles că mulţimea atrocităţilor şi a torturilor fizice şi psihice au fost făcute tocmai cu scopul de a distruge o dată pentru totdeauna acest *ţesut*. Apoi a mai fost ceva ce deranja în mod profund *epidemia* străină: *temperatura morală* a ţării. Ea era acel zid nevăzut de *apărare care nu permitea microbului să intre*. Era ceea ce numea Babeş – *imunitatea naturală* a organismului. Împotriva acestei imunităţi s-a pornit războiul surd, atroce şi de durată ce încă mai continuă.

Instinctul jertfelnic şi sufletul frumos

Există în animal, nu numai în om, un instinct care în fracţiuni de secundă anulează cel mai temeinic reflex de dăinuire al speciei, şi anume, *instinctul de conservare*.

Acesta este instinctul jertfei, o taină ce ne cuprinde pe toţi înnobilându-ne şi aducându-ne aminte că suntem creaţie, suntem zidire iar în această zidire intră necunoscute ce umilesc cunoaşterea şi ne fac să ne simţim tot timpul nepregătiţi în faţa miracolului vieţii.

Încercând să descifreze originea instinctului matern la animale, marele etolog Konrad Lorenz face o experienţă aparte asupra unei specii de curci. Observând că mama-curcă îşi adună cu grijă puişorii în proximitatea ei şi că în acelaşi timp alungă prin lovituri de cioc orice alt intrus, orice străin ce nu-i aparţine, se apucă se investigheze pentru a observa de unde vine această capacitate de recunoaştere, această distincţie atât de fermă.

Operaţia pe care o face este sinistră pentru noi, oamenii de rând, dar necesară pentru savantul-specialist. Konrad Lorenz surzeşte curca printr-o intervenţie chirurgicală. Prima reacţie a curcii surde a fost că nu şi-a mai recunoscut puii. Îi lovea şi-i alunga cu ciocul pe puişorii pe care mai înainte de intervenţie îi ocrotea.

Lucrul acesta l-a făcut pe cercetător să observe că de fapt curca-mamă îşi identifica puii după piuitul lor, adică după semnale sonore specifice. Odată anulată capacitatea de a mai auzi, degenerările s-au succedat în lanţ. Curca-mamă n-a mai recunoscut puii şi de aici anularea instinctului matern şi chiar mai mult, apariţia instinctului de agresivitate faţă de propriii puişori. Într-un fel asemănător operează orice *ideologie* asupra omului, îl surzeşte definitiv vis-à-vis de o percepţie naturală a lumii. Ideologia comunistă în speţă a fost tocmai această operaţie în care cloşca mamă a fost adusă-n stare să-şi lovească puii, până la ucidere. Aşa se explică atrocităţile nepereche

făcute în sânul aceleiași națiuni. Francez la francez în timpul Revoluției Franceze, spaniol la spaniol în timpul războiului civil și mai înainte rus la rus în timpul revoluției bolșevice. Ca apoi totul să se extindă ca o molimă în tot ghetoul estic, unde și român pe român a torturat și ucis, surzit fiind de operația cinic-criminală a comunismului. Ca să nu mai vorbim de China, Coreea de Nord și alte țări unde s-a instalat comunismul.

Scos din rosturile naturale, ideologizat, omul devine un monstru biologic. Căci specia în sine nu a fost programată pentru asemenea cumplite distorsiuni.

Închipuiți-vă că la noi clasa politică comunistă din 1947 până în 1989 încoace, ca și cea fără identitate ideologică, dar rezultată din același laborator, ce-a urmat din 1990 până astăzi, și-a ucis cu inconștiență puii, nerecunoscându-i. Clasa politică, acea categorie de oameni surziți prin intervenția chirurgicală a ideologiei, a fost incapabilă să-și recunoască semenii. Mai mult, a fost capabilă să-i tortureze, să-i ucidă sau, în zilele noastre, s-o decimeze criminal, încet și sigur, prin înfometare, sărăcie, indiferență. Această pareză în fața nevoilor aproapelui, precum și această agresivitate anormală, această patologizare a omului este rezultatul cel mai direct al *chirurgiei politice*. Dar experiența lui Konrad Lorenz cunoaște și o continuare ce vine să certifice recunoașterea puilor doar pe canalul sonor și redeclanșarea în condiții artificiale a instinctului matern, dar de data aceasta manifestat în mod absurd. Am putea numi această operație – MAREA SIMULARE, așa cum pe prima am putea-o numi MAREA MUTILARE.

În această a doua parte a experienței curca-mamă funcționează în parametri normali, asupra ei nefăcându-se nici o intervenție chirurgicală de surzire. În fond, se ia o curcă obișnuită, dar care de data aceasta nu mai este înconjurată de puii ei naturali, ci împresurată din toate părțile de mici jucării, puișori artificiali, sub ale căror fulgi contrafăcuți erau așezate mici difuzoare prin care se emiteau sunetele imprimate pe bandă ale puilor adevărați. Indusă în eroare de sunete, curca-mamă

nu-și dădea seama de fals și se comporta în fața micilor jucării ca în fața puilor ei adevărați, adică încerca să-i ocrotească cu toată ființa ei. Tot astfel, în sistemul comunist s-a simulat buna intenție de a aduce pe pământ fericirea în fața unei populații care precum curca-mamă n-a putut sesiza falsul. Acesta, de fapt, a fost cântecul de început cu care ideologia bolșevică a putut intra deghizată în cetate. Odată intrată, n-a mai fost nevoie de nici o mască. Crimele abominabile au reprezentat etapa următoare ce se debarasase de orice deghizare. Crima era pe față, ca o metodologie de purificare. „Grija față de om" era tot un pui fals ce imita pe cât posibil taina dragostei creștine față de *aproapele*. „Etica și echitatea socialistă" protezau stângaci mimând absurd și grotesc mila creștină. Așa cum „politica corectă" de azi viciază autenticitatea și cinstea relațiilor interumane. Am putea spune că în primul caz curca-mamă surzită reprezenta clasa politică făcută peste noapte, infirmizată automat prin otrava ideologiei, șocată de puterea spontană ce i s-a dat și grefată rapid, istoric pe un lot de oameni resentimentari, al căror prim reflex a fost acela de a se răzbuna criminal patologic. Iar în al doilea caz, curca-mamă nesurzită, dar păcălită de simulatoare, a reprezentat credulitatea fără de margini a oamenilor de bună credință, care sperau să iasă din zodia „nedreptăților sociale" inerente istoric printr-o *minune ideologică* ce mima, de fapt, în modul cel mai pervers și criminal, buna intenție. Astfel, experiența lui Konrad Lorenz a arătat deopotrivă care era modalitatea prin care curca-mamă își recunoștea puii, manifestându-și apoi instinctul matern, dar dincolo de asta, fără voia lui, a experimentatorului, vedeam cel mai cumplit lucru: *o maternitate* risipită în zadar, o dragoste căsăpită de sens. Căci maternitatea este dragostea absolută și, de aceea, cea mai predispusă jertfei. În ea stă gata să se nască oricând, când viața o va cere, acel instinct sublim, instinctul jertfelnic.

Acolo, în spațiul maternității, se-ntâmplă acest cutremurător paradox, în care instinctul personal de conservare este anulat în

fracțiuni de secundă în profitul dăinuirii speciei, adică a copiilor.

O colegă de teatru, un om foarte sensibil, îmi povestea odată că înainte să facă teatru a fost studentă la silvicultură. Iar în această calitate a participat la orele de practică la o partidă de vânătoare de mistreți, în calitate de hăitaș. Vânătoarea a continuat în timp prin desișurile pădurii. Hăituit din toate direcțiile, ajuns în marginea unei râpi ce era insurmontabilă, vânatul s-a oprit disperat, fără nici o șansă. Vânatul era o scroafă mistreț înconjurată de godacii ei. Având în față vânătorii ce tocmai își încărcau armele, apoi mulțimea de hăitași ce o înconjurau încet dar sigur într-un cerc al morții, scroafa-mistreț, adică mama, a încercat un ultim gest de salvare a puilor. Cu râtul încerca să-i împingă pe puișorii ei, într-un efort de-un tragism cumplit de zadarnic, pe malul de sus al râpei. Încerca să-i salveze! Dar malul era mult prea mare, așa că puii se prăvăleau înnebuniți de frică, prin noroiul râpei, din nou la vale. Văzând că totul este inutil, scroafa-mamă s-a oprit din această acțiune disperată, s-a așezat bine pe cele patru picioare și s-a pregătit să-și înfrunte agresorii. Fulgerele ieșite din puștile vânătorilor i-au pus cap disperării. „De atunci, mi-a spus colega mea de teatru, m-am lăsat de silvicultură". Gestul scroafei-mistreț nu era unul *sinucigaș* ci *unul de jertfă*. Ea, în spatele ei avea ceva mai prețios decât însăși viața ei, puii! Acei godaci erau valorile supreme, ce trebuiau apărate cu inestimabilul *preț* al vieții.

Chesterton spune undeva că „*soldatul bun nu luptă pentru că urăște ce are în față, ci pentru că iubește ce are în spate*".

Instinctul de jertfă este o adâncime a *creației*, în fața căreia orice analiză rațională dispare. El, acest instinct, este înfiorarea ființei noastre care ne leagă de acel ceva superior nouă.

Tudor Vianu vorbea despre talent, spunând că el, talentul, este un dat înnăscut care trăiește prin rafinarea perpetuă în cultură. Și marele profesor arăta printr-o linie orizontală ce reprezenta talentul, acea *dotare* care aparține naturii-înnăscute, cât și

porțiunea de linie care aparține culturii prin care aceasta se rafinează. Dar cineva mi-a spus că profesorul a uitat un segment mare de linie, cel mai mare de fapt, care era complet absent din „alchimia" talentului. Linia lungă a *copilăriei*.

Această țară minunată, copilăria, pe care trebuie s-o străbată orice suflet, este fatal determinantă pentru artist. Marele regizor german Max Reinhardt spunea că artistul își ia *rucsacul copilăriei* și pornește la drum. Datul nativ care nu este fertilizat pe solul miraculos al copilăriei, oricât de rafinat ar fi prin cultură, moare în dexteritate, în simplă abilitate, neavând nimic de povestit lumii. Copilăria este forma cea mai cinstită și cea mai curată de cunoaștere a lumii. Și așa cum linia cea mai lungă, dătătoare de viață a talentului este *copilăria*, tot așa rădăcina din care țâșnește către cerul Dumnezeirii trunchiul cutremurător al conștiinței martirice este *sufletul frumos*.

Schiller spunea că sufletul frumos nu știe că este frumos și că nici nu-i trece prin cap să facă altceva decât ceea ce face, adică să facă vreodată un lucru urât. Sufletul frumos, subliniază Schiller, nu este *ucenicul moralei,* ci o înmugurire organică a „naturii sensibile". Această natură sensibilă în care dăinuie substanța sufletului frumos nu se manifestă printr-un set de gesturi frumoase ci prin *totul* ființei. Cu alte cuvinte, un suflet frumos în viața lui nu se odihnește niciodată în urât, ci veșnic se mișcă în natura lui superioară.

„Un suflet frumos nu are alt merit decât acela că există. Cu o *ușurință* de parcă ar lucra instinctul pentru el, sufletul împlinește cele mai grele datorii ale umanității, chiar sacrificiul cel mai eroic pe care-l smulge instinctului naturii pare ca o acțiune voluntară a acestui instinct."

Perla de neprețuit pe care o smulge Schiller din adâncimea sufletului frumos este *ușurința* cu care acesta merge să se sacrifice, iar colierul pe care o așază este instinctul de conservare ce pe sine însuși se transfigurează în instinct de jertfă atunci când ceva superior vieții o cere.

Dacă ne uităm în istoria primilor martiri creştini, vedem această incredibilă *uşurinţă* cu care-şi aşteptau pedeapsa. De multe ori se ajunge chiar la bucurie. Cine ne poate explica această sublimă, tainică şi neaşteptată trecere de la spaima biologică la bucuria sacrificiului?

Instinctul jertfelnic n-apucă să gândească. O mamă care-şi vede copilul gata să fie călcat de maşină se aruncă-n faţa ei ca să-şi apere odrasla. Gestul acesta reflex îngenunchează în fracţiuni de secundă instinctul de conservare personal, făcând loc instinctului matern care, prin sacrificiu, salvează specia. În mame, în părinţi în general, instinctul de conservare al speciei este mai puternic decât cel de conservare personală. Dar în faţa martirajului este *timp* să gândeşti şi mai ales *să alegi* – viaţa prin apostazie sau moartea prin credinţă. Această *alegere* paradoxală este tăria inexplicabilă de neînvins a *conştiinţei martirice*. Alege moartea în deplină luciditate, dar cu o *altă luciditate*. Între instinctul jertfelnic şi conştiinţa jertfelnică sufletul frumos este copilul curat al lui Dumnezeu în drum spre maturitate.

El, sufletul frumos, aşa cum spunea Schiller, nu-şi numără gesturile frumoase pe care le-a făcut într-o zi, ci îşi trăieşte integral frumuseţea, cristalizând-o în ceea ce putem numi caracter frumos.

Sufletul frumos n-are datorii de îndeplinit ci un alt aer pe care-l respiră.

Un suflet frumos

La mine, în satul în care am copilărit, către sfârşitul celui de al II-lea război mondial, mai bine zis după 23 august 1944, când am întors armele împotriva armatei germane, „datoria faţă de ţară" a fost înlocuită cu dragostea pentru *aproapele* într-un mod atât de firesc, cum numai un om care nu se lasă copleşit de istorie ci de dragostea de Dumnezeu poate s-o facă. Armata germană înfrântă pe toate fronturile se retrăgea în dezordine. Iar acolo, în Munţii Buzăului, grupuri răzleţe căutau să-şi piardă urma. Cei pe care îi avuseserăm aliaţi până nu demult deveniseră peste noapte duşmani. Datoria faţă de ţară a tuturor era să luptăm împotriva lor. Undeva în marginea pădurii ce cobora direct în malul râului Buzău, la marginea satului mic de atunci care era Nehoiu, locuia o băbuţă singură. Şi ea, ca tot satul, ştia că în pădure, în munţi, pe lângă urşi, lupi, râşi, cerbi sunt soldaţi germani care se retrag.

De fapt, se şi constituiseră grupuri de urmărire care să-i încercuiască.

Dar băbuţa, prin firea lucrurilor, nu putea participa la război. Oricum nu-l declanşase ea. Ea doar îl îndura pe tăcute cu acea rezistenţă surdă în faţa vitregiilor, moştenită de la strămoşi. Dar într-o zi istoria i-a intrat şi ei în gospodărie, obligând-o astfel să-i răspundă. A scos-o cum s-ar zice din veşnicia ei şi a pus-o la lucru.

Într-o bună zi de dimineaţă, căutând în cuibarul ei unde de regulă găsea două ouă, făcute de unica găină, n-a găsit decât un singur ou. Băbuţa şi-a dat seama că nu-i vreun animal, dihor sau vulpe pentru că i-ar fi mâncat şi găina şi nici vreun hoţ amărât din sat, pentru că atunci i-ar fi furat ambele ouă. Băbuţa şi-a dat seama că era un altfel de hoţ, *unul civilizat*. Şi atunci ea a făcut un lucru paradoxal. A luat-o împotriva istoriei! Nu şi-a mai făcut *datoria* de cetăţean! Adică nu s-a dus la primărie să denunţe faptul că în jurul casei ei s-ar afla trupele înfometate ale Wermacht-ului care o jefuiesc. Ci dimpotrivă, neascultând nici o

secundă de morala timpului ei, nici de morala în sine ca datorie, de „acel imperativ categoric”, de teribilul „solen” al lui Kant, acel imuabil *trebuie*, neascultând deci nici de „rațiunea pură” și nici de cea „practică“, nici de *imperativele patriotice* ale vremii, adică de context, și-a permis să iasă din istorie făcând un lucru cu totul și cu totul neașteptat. A așezat a doua zi lângă singurul ou rămas în cuibar, o sticlă cu lapte. Apoi în altă zi o bucată de pâine, niște mere și chiar și o bucățică de slănină găsită prin pod. Ea își dădea firesc din puținul ei. Cui? Dumnezeu știe!

Timpul a trecut, istoria s-a schimbat și totul a intrat în uitare. Mai puțin *fapta bună* a sufletului frumos. Peste douăzeci de ani avea să primească din Germania Federală o scrisoare cu câteva rânduri: „Vă mulțumesc că mi-ați salvat viața! Vă rămân profund recunoscător... fost ofițer în armata germană.”

Sufletul frumos este, prin urmare, firesc, pentru că natura lui e concrescută cu bunătatea și ca atare lumea este percepută liber, nestânjenită de botnița vreunui raționament sau ideologii. Ce mult seamănă în fond gestul băbuței în istorie cu remarca lui Blaise Pascal despre stilul natural: „Citești o carte și la sfârșit în loc să vezi că ai citit un autor, găsești un om!”

Fără să știe, băbuța din malul râului avea acel ceva pe care Blaise Pascal îl opunea *spiritului geometric* al lumii, avea „spiritul de finețe” ce într-o clipă pulverizează aroganța infinită a rațiunii fără de Dumnezeu. Băbuța avea sediul gândirii în inimă. Iar inima ei nu făcea instinctiv nici o concesie *rațiunilor umane*. Ea nu era nici mai presus de lege nici dincolo de lege, nici împotriva ei. Ea era în altă lege, legea iubirii. Legea dumnezeiască ce pe toate le rânduiește cu rost tainic și pentru acum, și pentru azi dar și pentru vremurile ce or să vină. Gestul ei era unica soluție a umanității în derivă. Dar lumea nu avea timp să-l observe, căci ea atunci era preocupată cu alt plan, să-l înlocuiască cât de rapid posibil pe Dumnezeu. Monstrul roșu se arăta la orizont.

Pentru noi, răsăritenii, mintea nu înseamnă rațiune. Adică nu este o judecată pe cont propriu, ci este o judecată prin care pătrunde nevăzut Dumnezeu. Cu mintea aceasta a judecat și băbuța. Ce aparte suntem! Și ce greu de citit pentru alții!

Un film incomplet

Am văzut nu demult un film-documentar american, care vorbea despre martiri. Și pentru prima oară după atâta timp, am văzut o față cutremurător de tristă, cu o pană de vultur înfiptă în părul lung. Privea parcă undeva departe, dincolo de camera de luat vederi. Era memoria frântă, sângerândă a poporului indian din America de Nord. Spunea încet, trist, de parcă n-ar fi vorbit el, ci duhurile strămoșilor săi decimați, cum a fost distrus poporul său.

Când eram mic, la țară, vedeam filme cu cowboy. Cow-boy-ii erau oameni buni, care erau atacați pe nedrept de niște oameni sălbatici, mânjiți pe față, înarmați cu săgeți, indienii! Întotdeauna eu țineam cu cow-boy-ii! Astăzi regret această dragoste risipită! Privirea aceea cutremurător de tristă mă făcea să-i cer încet, în gând, iertare. Era un martir. Adică „persoană care a suferit moartea pentru credința sa religioasă“, cum ar spune Larousse-ul. Dar cel care l-a omorât nu era interesat de „credința lui religioasă“, ci de pământul lui.

El, indianul, nu era creștin, credea curat cu tot sufletul în zeul lui, în Manitu. Era cinstit sufletește. Cel care a venit în goana calului, cu arma ce ucidea de la distanță și mărgele false de sticlă-n buzunar, cu „apa de foc“ și cu câte alte viclenii și otrăvuri, era „creștin“, adică fusese botezat, poate citise cândva și Biblia. Dar Hristos nu-i spusese niciodată să facă așa ceva! Și totuși! ...„viața se dezvăluie. Ei, și tu ce faci? Poți sau nu să contribui la această dezvăluire?“, spune Tolstoi în jurnalul ultimilor săi ani.

Apoi filmul îi arăta pe aborigenii din Australia... Alți suferinzi pe nedrept! Alți mari nevinovați! Cât timp i-a trebuit lumii „civilizate“ să-și recunoască propriile-i greșeli? La Londra este astăzi un muzeu al sclaviei! Poate peste 70 sau 100 de ani, când lumea va avea curajul să-și recunoască greșelile pe care nici nu gândește să și le recunoască acum... în fața ei va apărea

figura tristă a unui român, povestind ce s-a-ntâmplat de fapt cu poporul lui. Dar poate atunci va fi prea târziu! Mult prea târziu pentru neamul lui! Aşa cum este astăzi pentru poporul indian al Americii de Nord şi pentru aborigenii australieni. Atunci lucrurile vor fi deja pecetluite.

Cu mulţi ani în urmă, eram la Sydney şi discutam cu un australian. Fusesem impresionat de un fapt aparte. Cu câteva zile mai înainte fusesem la Canberra şi acolo, în faţa Parlamentului, am văzut o colibă improvizată din tot felul de materiale sărăcăcioase. Erau aborigenii, nativii care protestau! Acela era Parlamentul lor sufletesc pe care-l opuneau impunătoarei, modernei şi monumentalei clădiri a omului alb. M-am apropiat încet, sfios, de colibă. Atunci s-a nimerit ca acolo să nu fie nimeni. Dar în faţă era un mic foc care mocnea. Însoţitorul mi-a spus că acela era cel mai important şi că trebuie în permanenţă ţinut aprins, ca nu cumva să se stingă.

– Seamănă cu memoria unui neam! am remarcat eu.

– Poate!... mi-a răspuns laconic „ghidul“ meu.

– Să nu faci poze! m-a avertizat el brusc, văzându-mă că mă pregătesc să scot aparatul de fotografiat. Aborigenii consideră că le răpeşti sufletul! a continuat el.

Pentru o clipă am rămas surprins, apoi mi-am dat seama că ei, aborigenii, au dreptate. Ce răpire de suflet, chiar pentru o secundă, este de fapt o poză!

„Viaţa nu e mişcare, ci palpită, freamătă în fiecare fiinţă!“... mi-a venit instantaneu în minte, din nou, un gând al lui Tolstoi. Pesemne că aborigenii nu vroiau să li se răpească tocmai acel insesizabil „freamăt“.

Dar câte „freamăte“ dintre acestea n-au fost ucise dintre ei! Oameni a căror viaţă „palpita“ nevinovat pe acest pământ.

– Ce aveţi de gând să faceţi cu această populaţie atât de curată sufleteşte, cu o lumină senin-primitivă în ochi? mi-am întrebat ghidul improvizat.

– Să nu mai folosiţi niciodată cuvântul „primitiv“! m-a atenţionat el. Ei nu sunt „primitivi“! Au cultura bumerangului! a

continuat el, vorbindu-mi apoi de toleranţă, de rasism şi de grija faţă de om.

Dar eu nu-l mai ascultam. Nu mă-nţelesese! Gândurile mele plecaseră încet, fără ca el să ştie, undeva departe de *politica* lui *corectă* ce tocmai încerca să-şi înfigă ţăruşii ideologici în sufletul meu.

La televizor, acum se dădeau imagini cu aborigeni din trecut, de la primele fotografii care le-au fost făcute până-n prezent. Ochii lor erau străbătuţi de o undă de tristeţe pe care nici o politică multiculturală n-o va putea şterge vreodată. Profesorul care comenta imaginile din punct de vedere istoric, antropologic îi desemna ca martiri. Dar poate pentru bunicul celui care mă avertizase că nu-i bine să mai folosesc cuvântul „primitiv“ ei nu fuseseră decât un simplu vânat. Apoi brusc m-am gândit la Unamuno, acea superbă conştiinţă creştină care a strigat de unul singur împotriva acelora care cu mult timp înaintea lui, în numele creştinismului trecuseră prin foc şi sabie populaţiile nevinovate ale Americii de Sud. Ce mult semăna Unamuno cu acea minune de sfânt pe numele lui Grigore de Nazianz, care-i implora pe creştinii proaspăt legitimaţi în Imperiul Roman să nu-i prigonească pe cei care credeau încă în zei şi mai ales să nu le dărâme templele. Mai rar asemenea conştiinţe profunde în istoria omenirii! Ele nu sunt marcate nici de spiritul critic, nici de împăciuitorism steril, ci de o profundă şi dureroasă înţelegere a lumii.

Ce minunată este, în fond, inima lui Iisus!

Cum se sustrage firesc de la orice încolonare a tumultului istoriei! Cum se dezangajează din orice ordine politică sau ideologică a vremii sau din orice strâmtă şi oarbă credinţă! Şi, mai ales, cum dincolo de toate acestea se dăruie necondiţionat şi absolut unei inimi curate! Cum inima Lui a rămas neatinsă de întinăciunile nenumărate, făcute omului de către om, în numele Lui.

Filmul nu arăta şi pe preoţii tibetani budişti, cei pe care autorităţile comuniste invadatoare îi „pedepseau“ legându-le

trupurile între două jeepuri care, odată plecate în sens contrar, le sfârtecau. Filmul nu vorbea nici de cele peste 6.000 de mânăstiri budiste, bijuterii de credinţă şi artă, făcute una cu pământul. Şi, mai ales, filmul nu spunea nimic de comunism. Istoria se oprise până la el. Milioane de victime nevinovate, îngropate odată sub colbul istoriei şi condamnate în secret la moarte anonimă. Nici un cuvânt! Dar şi moartea lui Iisus, raportată la vastitatea Imperiului Roman, era complet anonimă. Şi totuşi!

Apropierea de martiri

„Oamenii inventează idealuri noi, pentru că nu cutează să le fructifice pe cele vechi; ei se uită înainte cu entuziasm, fiindcă le e frică să privească în urmă."

aforism englez

Profesorul Nae Ionescu spunea că înaintea unei conferinţe simţea nevoia să se împrietenească cu *ideea* ei.

Nimic mai adevărat! Pentru că numai aşa poţi să găseşti nebănuite nuanţe care altfel ar fi rămas ascunse definitiv în bunkerul orgolios al unei rigidităţi raţionale. Căci ce este, în fond, *prietenia,* dacă nu acel minunat privilegiu al sufletului în care adevărul se poate odihni!

Dar martirajul unui om nu poate fi o idee, ci este o devastatoare *rană sufletească* pe care nimeni şi nicicând n-o mai poate vindeca! Şi-atunci, în faţa acestei tragedii, sufletul refuză instinctiv orice apropiere obişnuită. Căci martirajul nu este un *subiect închis* al istoriei, ci o *tragedie deschisă* a ei ce nu încetează să se desfăşoare sub ochii noştri.

Şi de aceea, orice opinie sau părere despre acest cumplit seism neîntrerupt al umanităţii devine un sacrilegiu. Orice speculaţie filosofică sau comentariu steril intelectual sunt condamnate de la sine a fi o mare impietate. Jertfa unui om nu se lasă hamletizată de pe malul confortabil al existenţei noastre.

Prin 1887, marele clinician român, doctorul George Ioan Stoicescu, spunea studenţilor şi mai tinerilor săi colegi: „Niciodată nu veţi putea fi clinicieni mai buni dacă nu veţi arăta *iubire* celui suferind". Şi mai sublinia profesorul: „Feriţi-vă

întotdeauna de a obosi un pacient cu un examen intempestiv şi prelungit".

Oare nu asta să fie *calea* şi atunci când păşim spre lumea sfântă a vieţii şi morţii unui martir, neobosindu-l cu analize lungi şi „intempestive", ci doar iubindu-l?

Şi oare nu putem vedea că fiinţa lui se sustrage oricărui studiu, intrând doar în spaţiul mărturisirii? Şi ce este, în fond, mărturisirea vieţii unui martir, dacă nu prelungirea ei în mod tainic?

Iubindu-i, îi vom cunoaşte! Cunoscându-i, îi vom iubi şi mai mult! Apropiindu-ne de ei, vom învăţa să-i mărturisim. Căci vorba lui Goethe: „Cine cunoaşte filosofia nu scapă *nepedepsit* de ea!"

Capitolul V

Mierla albă

„C'est un merle blanc !"... Este o mierlă albă!
Aşa spune francezul despre un lucru ce nu poate
exista sau dacă există este teribil de rar. Tot aşa,
şi sufletul de martir este atât de rar şi totuşi...
noi am avut atât de mulţi !

Nişte martiri

Motto

„Fă din adevărul unui neam o dilemă, iar din dilemă un echivoc şi vei vedea că poporul acela nu va mai avea nevoie de nici o armată ca să fie înfrânt.”

În urmă cu câţiva ani am primit prin poştă o carte modestă ca înfăţişare grafică, mai bine zis smerită editorial, intitulată „Memoria lacrimei“. Nici o şansă ca ea să se impună pe standul de cărţi orgolioase, care mai de care mai lucioase, mai colorate şi mai groase, ce parcă ar striga cititorului: „Citeşte-mă, sunt cea mai importantă!“.

Nimic din toate astea pe biata cărţulie. O deschid şi înăuntru dau de un bileţel scris de mână, cu emoţie. „Tata ar fi vrut să vă cunoască. Acum e prea târziu. Îmi fac totuşi o datorie de onoare să vă trimit cartea lui. S-ar fi bucurat s-o citiţi! Cu stimă, fiica autorului...“. Mă uit pe copertă şi-i citesc numele, Nicolae Enescu. Provocat, o răsfoiesc febril şi dau de nişte poze. Din ele se detaşa figura unui om în vârstă, nins parcă de o bătrâneţe frumoasă. Citesc mai jos: profesorul Nicolae Enescu din Curtea de Argeş. Îmbrăcămintea simplă, curată şi modestă, punea şi mai bine în evidenţă ecourile surde ale unei mari suferinţe, dar deopotrivă şi ale unei demnităţi neînvinse. Apoi, aşa cum li se-ntâmplă sfinţilor pictaţi în biserici, întreaga-i făptură i se retrăgea ca un surd oftat, în privire. Din ochi îi venea o lumină întristată ce vorbea de la sine că trecuse cândva printr-o mare durere.

O citesc cu febrilitate. Cartea nu este o plângere despre ceea ce s-a-ntâmplat în puşcăriile comuniste, ci încă o mărturisire a patimilor prin care a trecut acest neam, nelăsându-i-se nici o fibră neatinsă. O citesc pe nerăsuflate, simţind cum cobor fără să-mi dau seama în tenebrele sinistre în care a fost torturat inimaginabil acest popor. Dar în acelaşi timp, gândul îmi zboară la România de azi, România paralelă, în care lumea-şi trăieşte viaţa, agitat şi muribund în acelaşi timp, într-un prezent al supravieţuirii ce-şi refuză parcă orice demnitate.

Câţi tineri vor citi această carte? Câţi profesori de istorie? Sau câţi istorici? Câţi filosofi români formatori de opinie la modă azi în România asta confuză şi, mai ales, câţi critici literari, meniţi s-o pună în pagină, s-o evidenţieze, s-o remarce ca fiind esenţială pentru refacerea sufletească a acestui popor? Nici unul! Sau poate, dacă printre ei se va găsi cineva s-o citească, nu i se va da voie s-o mărturisească public. Împresurat din toate părţile, va fi obosit de tot felul de etichetări nedrepte şi insultătoare ce-l vor determina în timp să renunţe. Sălbaticele păsări ce stau de pază să nu încolţească nici un bob de grâu pe ogorul ţării nu-l vor ierta. Ele sunt acea „legiune de oameni" pe care Bogdan Petriceicu-Hasdeu o numea „viermele interior al ţării". Ele ştiu că întotdeauna nu e oportun „să fii român". Ele ştiu că este bine doar atât, că este oportun să fii oportunist. Marele învăţat spunea: „Dacă apostolii lui Hristos ar fi gândi că nu este oportun să se jertfească noi şi astăzi am fi idolatri".

Şi-atunci se naşte sentimentul ciudat, de o covârşitoare tristeţe, prin care începi să înţelegi că toţi aceşti mari pătimitori ai închisorilor comuniste, martiri în viaţă sau dispăruţi, sfinţii necanonizaţi ai Bisericii noastre şi-au scris tulburătoarele lor memorii-mărturisiri nu pentru acum şi nu pentru cei de azi. Ci pentru un mâine nedefinit, dar care-ntr-o zi va veni. Le-au scris cu disperarea naufragiatului înspăimântat de propria-i singurătate în insula pustie, pe micul bileţel împachetat cu grijă şi aşezat în sticla cu dop pe care, cu o nădejde frântă, o vor arunca în mare.

Citindu-i cartea îţi întrebi sufletul cu un strigăt pe care nimeni şi nimic n-o să-l astupe nicicând: *Cum a putut oare român la român să producă, pentru o idee străină de neam şi de Dumnezeu, atât de multă şi inimaginabilă suferinţă?* Comunismul, când a invadat această biată ţară, românii erau cu toţii creştini! Şi-atunci cum? Şi de ce aşa de repede? Răsfoiesc cartea şi citesc, fiind cutremurat de ceea ce s-a întâmplat în această ţară şi noi n-am ştiut.

„Te iert, colonele Cârnu! Timp de două luni mi-ai însângerat tălpile, din tălpile mele se prelingea sânge cu puroi...

...Te iert, maior Stăncilă! Într-un birou cu uşi încuiate m-ai bătut cu parul. M-ai lovit peste tot corpul cu o brutalitate neîntâlnită... M-ai însângerat peste tot.

Te iert, căpitan Zamfirescu. Ca să mă scoţi din greva foamei, şi eram în a cincea zi, mi-ai vărsat pe cap gamela cu zeamă fierbinte de arpacaş. Loveai gamela cu pumnii, ca să mi-o fixezi pe cap.

Te iert, lombrozian gardian Mayer! Cu unghii sângerânde, cu mare dor, am încrustat în pereţii celulei numele soţiei mele, Marga. Te-ai descărcat cu pumnii în capul meu, cu bocancii în tibie şi peroneu. «Marş la neagra, banditule, ai *deterorat,* aşa ai zis – *deterorat* –, avutul obştesc!» Şi m-ai ţinut şase zile şi tot atâtea nopţi în foame şi frig.

Nu te pot ierta, plutonier major Stoica, şef de post de jandarmi în comuna Tigveni. A doua noapte de la arestarea mea, ai venit acasă la mama, ai bătut în uşă şi i-ai cerut să deschidă. Mama te-a rugat să revii dimineaţă. I-ai răspuns: «Dacă nu deschizi, pierzi feciorul!». Îngrozită, mama ţi-a deschis. Ca o fiară te-ai repezit, ai brutalizat-o şi... ai violat-o! Mama avea 56 de ani, era bolnavă de rinichi şi slabă precum cei din Capernaum! Când mi-a povestit mama mai târziu, am urlat de durere, am îngenuncheat, i-am sărutat picioarele şi am implorat-o să mă ierte.

«Iartă-mă, mamă, iartă-mă!» Te-am fixat în minte şi-n suflet să te pedepsesc, plutonier major Stoica. Şi nu te-am pedepsit!

Să te pedepsească Dumnezeu!“ (*Memoria lacrimei* – Editura Pământul – 2007).

Instinctiv m-am uitat la ultima fotografie din carte. Parcă să-l mai văd încă o dată pe *omul* acesta. Poza îl arăta stând sprijinit pe mâini, pe o canapea din modesta-i locuință. În spatele lui se vedea un ziar, proaspăt răsfoit. Abia se zărea. Semăna într-un fel cu istoria prin care trecuse. Dar acum în prim plan era el, profesorul. Cu privirea țintită spre aparatul de fotografiat, părea că ne privește. Nici o ură, nici un resentiment! O pace tristă îi învăluia ochii buni, privirea caldă. Pe peretele din spate se zăreau niște icoane. Între privirea lui blând-suferindă și ele nu mai era nici o diferență. Domnul profesor privind spre aparatul de fotografiat nu avea de unde să știe că undeva, din spate, Dumnezeu făcuse din această ultimă fotografie a lui încă o icoană pentru acest biet popor. Mi-am adus aminte de versurile unui cântec-rugă al unui alt mare martir al țării, Corneliu Coposu.[1]

Cerne Doamne
Liniștea uitării
Peste nesfârșita suferință.
Seamănă întinderi de credință
Și sporește roua îndurării.
Răsădește
Dragostea și crinul în ogorul năpădit de ură
Și așterne peste munți de zgură
Liniștea, iertarea și seninul.

Apoi citesc mai departe cum domnul profesor Nicolae Enescu nu mai este printre noi. S-a retras și el, încet, neștiut de nimeni, în veșnicia martirică a acestui neam, ca un suspin, venit să așeze o lacrimă-n plus în „marea de amar“ ce ne-nconjoară. Elevii nu vor învăța nimic la școală despre suferința și

[1] Corneliu Coposu, *Rugă.*

demnitatea lui cât și despre celelalte sute de mii de demnități românești ucise fără milă. Tinerii noștri, aplecați pe laptop-uri ca un imens mușuroi de termite adormite, nu-l vor ști nicicând. Navigând printre milioane de informații, ei nu vor găsi adevărul ascuns în această umilă carte. Gândurile mi s-au înlănțuit apoi cu altă imagine.

Într-o superbă zi de vară mă aflam într-o bisericuță de lemn din Câmpina. Undeva urcată pe un deal, profilul ei modest se vedea cum mângâie cerul. Întotdeauna am crezut că micile noastre biserici l-au înduioșat pe Dumnezeu și de aceea El a coborât în ele ca într-o dulce odihnă pe acest pământ. Ieșeam de la liturghie o dată cu lumea, când deodată aud în spatele meu o voce caldă, tremurândă:

– Domnule Puric, aș vrea să mă prezint...

Apoi o pauză. În fața mea se afla un bătrânel firav, dar drept ca o lumânare ce mă privea cu o nespusă prietenie. Ceva îmi spunea că ne-am cunoscut de mult. Apoi tot el rupse tăcerea:

– Sunt fost „condamnat de înaltă trădare națională!“

Apoi se așternu liniștea. Un zâmbet amar îi cuprinse fața.

Ochii care mă priveau erau calmi, senini și profunzi. Aveau ceva din aerul curat al unui cer de vară. Mâna care mi-a fost întinsă era fină, fragilă și odihnitoare. Un ușor tremur dat de vârsta înaintată îmi dădea și mai multă emoție. Am vrut să-l întreb ceva să mă lămuresc, dar citindu-mi gândul mi-o luă înainte:

– Am fost pilot de aviație și am luptat pentru dezrobirea pământului sfânt al Basarabiei!

Vorbind, simțeam cum plămânii mei respiră un alt aer. În sfârșit mă odihneam. Lângă mine era o bucățică infimă din România de altădată. Nu vroiam ca acea minunată conversație să se oprească. Mi-era frică să nu cad înapoi în România din care venisem. Mă răpise atât de ușor cu umorul lui brăzdat de atâtea nevăzute tristeți. Vorbea precum îmi închipuiam că și pilota. Cu lejeritatea omului stăpân pe sine și obișnuit să trăiască la înălțimi mari sufletești. De acolo, din acel înalt al conștiinței

sale şi din plinul seninătății sale sufleteşti, îmi vorbea despre ţară. Iar de acolo din vârful acela de demnitate ţara se vedea altfel. Privindu-mă-n ochi, îşi vărsa cu drag amintirile ca într-un pahar ce parcă de mult îl aştepta.

Apoi, ridicându-şi privirea spre cerul care i-a fost prieten, îmi şopti cu un zâmbet trist:

– Ştiţi, eu am fost luat în prizonierat mulţi ani, iar apoi, când m-am întors în ţară, am fost arestat. Aici în ţară a fost cu mult mai greu decât pe front...

Apoi tăcu. O linişte profundă se aşternu între noi. Bătrânul aviator privea undeva departe, parcă în propria-i amintire. Dar privirea lui avea ceva din zarea senină a unei cetăţi neînvinse.

Câţi oameni ca aceştia n-au fost oare ucişi în puşcăriile comuniste? m-a trecut fulgerător un gând. Oare cum ar fi arătat România de azi dacă ei trăiau? Şi de ce oare pe cei care încă mai trăiesc nu ştim să-i onorăm aşa cum se cuvine? Ce emisiuni fantastice s-ar face la televizor! Câte am avea de aflat de la ei! Ce lecţii de demnitate ar primi tinerii noştri! Ce modele uluitoare care ar ridica într-o clipă ţara din prăbuşirea ei sufletească! Dar nimic din toate astea! Simţeam că întâlnirea era pe sfârşite. Mi-a întins din nou mâna lui caldă, uşor tremurândă şi m-a mai privit o dată adânc în ochi cu acel zâmbet trist ce făcea viaţa să-ngenuncheze. Apoi ne-am despărţit. Un vid sufletesc mă cuprinsese. Cădeam în gol. România-minoră mă absorbea din nou în ea. L-am urmărit cu privirea până-n depărtare, ca să mi-l păstrez în minte. Silueta fragilă, dar dreaptă, dispăru încet, încet pe uliţa modestă ce cobora în oraş. Simţeam în aer ceva ciudat. Cum cele două Românii se despărţeau pe tăcute, iremediabil. „Trădătorul de ţară“ dispăruse, dar luase cu sine sufletul meu. Mi-l răpise acolo cu el, în înaltul cerului, doar pentru o clipă, atât... cât să-i dea un sens. Parcă istoria însăşi a acestui popor mi-l trimisese special pentru asta, ca apoi, speriată să nu-şi mai piardă cumva o *demnitate,* geloasă... îl chemă înapoi.

Luceafărul martir

Motto:
„Ca să iubeşti trebuie să ştii,
iar ca să ştii trebuie să iubeşti."
(Rabindranath Tagore)

– Căieşte-te! Jură pe zei şi te vei elibera, blestemă pe Hristos!

Aşa îi cerea unui bătrân de optzeci şi şase de ani, pe nume Policarp, proconsulul roman Statius Quadratus.

Bătrânul a ridicat ochii, a văzut mulţimea turbată adunată în stadion care-i cerea moartea, apoi s-a uitat în faţa lui, la omul acela care-i cerea toate astea şi-i spuse:

– De optzeci şi şase de ani Îl servesc şi nici un rău nu mi-a făcut. Cum pot să blestem pe Împăratul meu, Cel ce m-a mântuit?

– Am fiare! a zis proconsulul. Te voi da acestora dacă nu te căieşti! Iar dacă dispreţuieşti fiarele, voi face să fii mistuit prin foc, de nu te-ndrepţi!

Atunci bătrânul îi răspunse:

– Tu mă ameninţi cu un foc care arde un ceas şi după puţin se stinge, pentru că nu cunoşti focul judecăţii viitoare şi al pedepsei veşnice, păstrat pentru cei nelegiuiţi. Dar de ce întârzii? Fă ceea ce voieşti!

Şi astfel bătrânul Policarp fu dat focului în uralele mulţimii păgâne. Dar toate acestea s-au întâmplat demult, în ziua de 23 februarie, în anul 155 după Hristos, în timpul împăratului roman Antonin Pius.

Bătrânul a avut dreptate. Chinul lui n-a durat mult. Lumea dezlănţuită care se pornise împotriva lui şi care adunase febril vreascuri pentru focul ce avea să-l mistuie, după ce şi-a satisfăcut dorinţa s-a împrăştiat repede. Oamenii s-au dus pe la casele lor. În fond, au fost doar la un spectacol, dat în arena

circului. Un bătrân ce disprețuia pe zei și se-nchina la un „venetic" fusese pedepsit.

Timpul a trecut, oamenii aceia nu mai sunt. Nici circul nu mai este și nici chiar împăratul și zeii nu mai sunt. O mare de uitare i-a acoperit. Dar pe această mare plutește neclintit de timp bătrânul Policarp. De ce oare lumea i-a uitat pe proconsulul atât de semeț, pe împăratul lumesc și chiar pe zeii nemuritori? De ce lumea ce a urmat după aceștia și până azi a vorbit și vorbește doar de fapta aceea atât de *nelumească* a bietului bătrân? De ce nu i-a uitat povestea? Dar unde oare a dispărut mulțimea aceea care striga: „La moarte!... Acesta este Policarp... surpătorul zeilor noștri, care a învățat pe mulți să nu jertfească și să nu se închine zeilor!". Unde o fi pierit ura lor imensă? Și de ce mai ales oamenii ce au urmat acelor oameni l-au numit în timp Sfânt... Sfântul Policarp ?

Undeva, într-o țară din estul Europei, după aproape două mii de ani, când din Imperiul roman nu mai rămăsese decât amintirea și mai ales când toți oamenii de pe continent erau creștini, mulțimea aceea din vremea bătrânului Policarp, care-i cerea moartea, ca printr-o nefastă minune s-a refăcut complet. Aceeași ură oarbă, aceeași febră de a ucide public în arenă suflete nevinovate.

„Moarte lor! Moarte tuturor bandiților!" urla din nou după aproape două mii de ani mulțimea oarbă renăscută. Dar de data aceasta nu mai era arena circului, era sala unui Tribunal Militar dintr-o țară ce-și murmurase deja tragic până atunci propria-i istorie, din crucificare în crucificare. Cei asupra cărora se repezise mulțimea furibundă nu vroiau să creadă în „religia" nouă ce venise pe pământ – comunismul, nu se închinau noilor zei. Dar ceea ce era de necrezut era faptul că oamenii aceia plini de ură fuseseră și ei până nu demult creștini, crescuți în sfânta credință, botezați, se-nchinaseră cu toții la icoane, iar nopțile de Paști umpleau bisericile cu lumânările lor aprinse.

Oare ce-i făcuse să-și uite atât de rapid credința? Erau în fond tot români, suferiseră împreună. Cum au putut atât de repede s-o ia împotriva firii? Astea erau gândurile care dureau mai mult decât urletele lor sălbatice pe cei aflați în boxa

acuzaților. Ei, „nelegiuiții" care trebuiau condamnați la moarte de „Tribunalul Poporului", al unui popor străin de popor, îndrăzniseră să rămână la credința cea adevărată, îndrăzniseră să-și iubească țara, așa rănită cum era. Pedeapsa a venit cum era de așteptat: rapid și necruțătoare. Dar de data asta nici fiarele sălbatice și nici arderea pe rug nu puteau satisface dorința lor de răzbunare, resentimentul atavic ce le fusese resuscitat de comunism. Și atunci s-au pronunțat zeci de ani de închisoare pentru acei „nelegiuiți" și muncă silnică pe viață. Așa și numai așa puteau să moară încet. Focul de data aceasta nu mai era scurt, de un ceas, ca la bătrânul episcop Policarp. Era un foc invizibil, mistuitor care, înainte de a arde trupurile, trebuia să mistuie sufletele. Și astfel moartea a început să secere, dar judecătorii noii religii doreau un alt seceriș, cel de conștiință. Și totuși s-a-ntâmplat ceva neașteptat! Căci tot așa cum din mulțimea furibundă ce-l condamnase la moarte pe bătrânul Policarp se născuse nefast o altă mulțime la fel de furibundă, tot așa se născu din sufletul luminos al bătrânului episcop din Smirna o altă lumină de om: George Manu. Dar în fața lui acum nu mai era proconsulul roman, ci un om cu mult mai cumplit, mai parșiv, mai cinic și mai criminal: colonelul de securitate Crăciun. Torționarul sufletelor nevinovate dintr-o mare pușcărie de suflete românești: Aiudul. Nu mai era anul 155 după Hristos, ci 1961. Nu mai era Smirna din Asia Mică, ci Aiudul din România. Nu mai era vremea împăratului Antoniu Pius, ci lumea bolșevică a lui Stalin, nu mai era Statius Quadratus, proconsulul roman, ci colonelul de securitate Crăciun. În schimb, de partea cealaltă era tot el, bătrânul Policarp. Dar de data asta avea alt nume: George Manu. Nu mai era episcop în Smirna, ci profesor, savant român și, mai presus de toate, conștiință luminătoare de neam. Nu mai avea optzeci și șase de ani, ci doar cincizeci și patru, era bolnav, grav bolnav... tuberculoză ganglionară, dar în schimb avea același suflet și aceeași credință nestrămutată.

– Le vezi ?! îi spuse într-o zi colonelul Crăciun deținutului politic George Manu. Sunt flacoane occidentale de strepto-

micină, din acelea în care aveți voi încredere. Îmi dai declarația și te salvez!

Profesorul îl privi prin ochelarii lui groși de sticlă, cu multe dioptrii, pe care și-i legase cu sfoară, căci fuseseră rupți de loviturile de cizmă, de bastoanele și de pumnii ce-i zdrobiseră fruntea plină de suflet. Îl privi ca să-i spună mai mult cu ochii, căci era mult prea sfârșit de boală. Iar prin ochii lui privea încă o dată bătrânul Policarp, episcopul din Smirna. Dar în fața acestor ochi istoria lumii devenea un nimic.

– Nu! răspunse profesorul, ca o flacără ce arse subit.

– Să i se reducă porția de mâncare! Să i se dea numai zeamă! răcni furibund colonelul Crăciun.

Apoi timpul trecu. Colonelul avea răbdare, aștepta ca muribundul să se agațe cu disperare de ultimul fir de viață. Dar din celula întunecoasă muribundul **își dăruia** ultimul lui fir de viață celor din jur, ca să le lase nestemate de demnitate pentru mai târziu.

– Tovarășe colonel, permiteți să raportez: deținutul George Manu a făcut acum o formă mai gravă de tuberculoză, a făcut tuberculoză pulmonară! se auzi vocea medicului din penitenciar.

Colonelul zâmbi. Medicul n-avea voie să-l trateze, ci doar să observe luntrea morții cum se apropia din ce în ce mai mult de malul unui suflet cât o țară.

– Aduceți-l din nou la mine! rosti colonelul cu un surâs de siguranță pe buze. Uite, le vezi? reîncepu el, sunt flacoane occidentale de streptomicină, din acelea în care aveți voi încredere!... Îmi dai declarația și te salvez!

Ce era în fond declarația? O simplă foaie de hârtie pe care trebuia scris doar atât: că-și denigrează trecutul și că glorifică prezentul ce tocmai îl martirizase. Dar ce era oare acel **trecut** ce trebuia denigrat? Nu mare lucru, ci doar credința lui în Iisus, apoi neamul, țara și strămoșii lui. Dar toate acestea îl priveau acum în taină.

– Nu! răspunse profesorul din nou. Iar cuvântul lui deveni graniță de netrecut pentru cel din față.

Timpul trecu, colonelul aștepta ca victima să cedeze. Dar de data aceasta răbdarea nu mai avea răbdare. Doctorul raportă:

– Tovarășe colonel, deținutul a făcut meningită tuberculoasă!

Acum profesorul stătea singur cu propria-i respirație în celulă, fără să știe că undeva, lângă el, ca niște umbre de viață, se strecuraseră pe nevăzute, la ordinul gardianului, și ceilalți „nelegiuiți". Moartea lui trebuia să fie un exemplu. Trebuia să-i sperie, să-i învețe să cedeze. Trupul lui era tot o rană, din încheieturi îi curgea puroi, dar în palmă strângea ceva, ca pe o ultimă taină. Era firul de viață.

– Dați-mi voie să oftez! le ceru el ca o scuză celor de față înaintea marii despărțiri. Apoi a oftat, palma strânsă s-a desfăcut de la sine, încet. De acolo, din ea, pe podeaua rece a temniței, căzu firul de viață.

– Să spui tuturor că n-am făcut nici cel mai mic compromis. Să ne vedem dincolo! citi o umbră din celulă mesajul.

Era o zi obișnuită de primăvară. 2 aprilie 1961. Gardienii s-au grăbit să anunțe moartea, iar medicul să completeze foaia de decese a pușcăriei. Dar nimeni dintre ei n-avea să știe că în aceeași noapte, dincolo de zidurile de netrecut ale temniței, pe cerul îmbeznat al țării de norii grei ai comunismului avea să strălucească luceafărul de noapte al demnității românești: George Manu.

Înviere

Ce dor nebun îmi este după acel bătrân „atât de simplu, după vorbă, după port". Şi mai ales ce dor îmi este după tânărul care a scris acest vers.

Acel tânăr a venit pe meleagurile noastre, la Marea Neagră, la gurile Dunării, ca să ne spele de păcate.

Cuvintele lui, valuri încordate,
Ce se izbeau nefericite de ţărm,
Ca apoi să se retragă-n zbor frânt
Ca pescăruşii alungaţi de furtună,
Biete versuri singure
Ce nu-şi mai găsesc portul.

„Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată, pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi!". Vai, tânărul acesta ne-a învăţat să murim din dragoste! Şi apoi să ne găsim mormânt lângă el, undeva la malul mării. Vai, nouă, ce tânăr frumos a trecut printre noi!

„Vino-n codrul la izvorul
Care tremură pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund.
....
Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei, deasupra noastră
Or să cadă, rânduri, rânduri."

Apoi tânărul acesta a înnebunit de dor de ţară,
Şi războaie crunte s-au abătut pe acest tărâm.
Iar noi, cei rămaşi fără de el,
Noi, „versurile" lui neodihnite,

Ne-am înrolat în armată,
Şi printre gloanţele ucigaşe ale celor care trăgeau
În noi, doar aşa, pentru că ei vroiau mai mult pământ,
Printre gratiile puşcăriilor în care ne-au băgat
Cei ce ne-au zdrobit, doar aşa, pentru că ei vroiau
Să ne omoare credinţa... strigam:
„Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată!".
Şi-atunci glonţul nu ne mai intra în piept,
Zidurile puşcăriilor se dărâmau,
Iar cei ce ne schingiuiau, călăii noştri,
Cădeau sfârşiţi de truda nefirească.

„Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată!" – am strigat.
„Pururi tânăr" îmi răspundeau mormintele.
Şi uite-aşa între noi, vii şi morţi,
Am făcut o tainică „ÎNVIERE".

Capitolul VI

România sufletească

România sufletească

Vincent Van Gogh scria undeva: „Conştiinţa este busola omului!". Şi aşa şi este, dacă stăm bine şi ne gândim. Căci fără de ea, am fi pierduţi în Marea cea mare a Fărădelegilor noastre. Dar în acelaşi timp am putea spune că ea, conştiinţa, este şi acel *martor* sufletesc, superior nouă, care ne veghează permanent, dar nu prin teroarea spionajului, ci prin graţia neasemuită a unei minunate şi unice *prietenii invizibile*, ce se roagă suferind alături de noi pentru fiecare greşeală pe care-o facem, să nu mai greşim, dar şi care, atunci când gândul şi fapta bună ne cuprind fiinţa, îşi găseşte popas sufletesc alături de noi pe aşternutul curat al conştiinţei noastre împăcate.

Poate este, în fond, chiar raţiunea noastră angajată tainic unei raţiuni superioare. Şi poate ea, conştiinţa, este şi acea *purtare-de-grijă*, permanent vie şi pururi îngrijorată, neodihnită veşnic, ce se arată a fi ca un tainic odgon, venit de undeva din susul fiinţei noastre, întins nouă ca un *ajutor sufletesc* pentru a ne ţine cu ambele mâini peste hăul de viaţă, pe care-l avem cu toţii a-l traversa. Funia asta salvatoare, ce ne ajută sufletul să treacă peste abisul sufletesc al lumii, este făcută dintr-o tainică împletitură, din *aspră judecată tămăduitoare*, cât şi dintr-o *iubire înălţătoare*. Este, în fond, darul neştiut al lui Dumnezeu, mâna lui întinsă către noi, ecoul surd al dragostei Lui nepieritoare. Este acel *ochi*, ce veşnic ne vede, dar care, spre salvarea noastră, din când în când se lasă şi el, la rândul lui, văzut. Este, într-un fel, acea relaţie privilegiată pe care numai un copil minunat a putut s-o spună: „Dacă Dumnezeu ar fi fost puţin mai atent, azi dimineaţă la Liturghie ar fi văzut că am venit cu o pereche de pantofi noi!".

În cartea sa „Omul, ființă necunoscută“, Alexis Carrel scria că: „La cei mai mulți oameni, conștiința poate fi comparată cu un rezervor care ar conține o apă oarecum îndoielnică, cu un volum prea mic și cu o slabă presiune. Numai la câțiva indivizi, rezervorul conține apă curată și sub presiune mare.“... Apoi remarca savantul cu tristețe că ea, conștiința, „există mai mult virtual“, dar tot el, în final, ca să ne încurajeze, afirma: „Dacă aceasta din urmă n-ar fi existat deloc, Socrate n-ar fi băut cucuta!“. Bietul Socrate, pesemne că el, sufletește, era precum copilul acela care a vrut să-i arate lui Dumnezeu perechea lui de pantofi noi. Sărac, cinstit și trist, a murit cu ochii ațintiți spre Dreptatea în care credea atât de mult și pe care zadarnic o căutase pe pământ.

Atena vremii lui se prăbușea. Iar bătrânul înțelept resimțea căderea cetății în care se născuse și al cărei fiu era, ca pe o mare durere, fiindcă o iubea. Și de aceea cu ce ar fi putut el ajuta-o de la focul pieirii, dacă nu aruncându-se pe sine în flăcările nimicitoare, îmbrăcat fiind doar în haina subțire a sufletului lui curat sub care bătea o mare conștiință? Dar focul acela mistuitor era întreținut în ascuns spre folosul lor de *conștiințe* mici, meschine și viclene, adică de acele „rezervoare cu apă îndoielnică“, acelea care, odată descărcate pe văpaia ce cuprinsese țara, în loc s-o stingă o ațâțau și mai mult.

Căci „lucrurile trebuie altfel privite, naiv peste poate ce ești, Socrate, anume că omul drept pretutindeni este dezavantajat de cel nedrept (...) și că astfel *dreptatea* este o nobilă neghiobie, iar *nedreptatea*, o iscusință. Și mult mai bine este să faci o nedreptate, Socrate, decât s-o înduri. Căci omul, Socrate, în cetate trebuie să-și urmărească interesul lui individual și material, iar dacă ar alege pentru asta *dreptatea*, tot un interes individual ar fi!“.

Astfel îi vorbeau „rezervoarele cu apă îndoielnică“ bătrânului înțelept atenian. Desculț, cu o singură haină pe el, dând, fără de nici un ban, lecții de *îndreptare sufletească*

ucenicilor săi, Socrate se uita la cei ce încercau să-l învețe cum să-și trăiască propria viața din perspectiva vieților lor meschine, cu o călduroasă compasiune ascunsă. „Nu, dragii mei, le spunea bătrânul înțelept, *dreptatea* nu este și nici nu poate fi un interes individual, ea este și trebuie să fie *un interes al cetății* și numai așa se revarsă înapoi și asupra celui ce o cere iar ea, *dreptatea*, iubiții mei, nu e o unealtă personală cu care-ți urmărești când vrei un simplu interes, ci este o *valoare intrinsecă* a omului, este o *sete* nepotolită a lui. Și astfel este cu mult mai bine să-nduri o nedreptate, decât s-o faci. Și peste toate – le strigă din nou bătrânul înțelept –, aflați de la mine că există pe lângă *interesul material* al vieții de zi cu zi, și un alt interes mai mare, mai valoros și care aduce frumusețe sufletului nostru, un *interes nematerial*, după care omul aleargă din însăși natura lui, căci el e aerul tare din care se ține omenirea să nu cadă!“.

„Rezervoarele cu apă îndoielnică și cu volum mic“ au tăcut. Așa ceva nu trebuia să se afle în cetate. Și atunci, ca la un semn, au hotărât: „Pentru că ai corupt tineretul, te condamnăm la moarte, Socrate!“.

Astfel, atunci ca și acum, „conștiințele“ mici și viclene au prăbușit printr-un singur gest „conștiința frumoasă“ ce tocmai se năștea... *rezervorul cu apă curată*. Apoi, fără de piedică, acea „apă îndoielnică“ s-a putut răspândi în lume. Iar oamenii de atunci, la fel ca și cei de azi, o beau cu sete ca pe o „binecuvântare“. Mai strigau prorocii că este otrăvită, dar repede glasul lor era astupat de furia și țipetele mulțimii ce nu vroia să se trezească din somnul ei fără de vise.

În „Scrisoare către Diognet“, o perlă a literaturii creștine din sec. al II-lea după Hristos, se spune că Dumnezeu S-a întrupat la strigătul de disperare al drepților ce mai rămăseseră pe pământ și care spuneau îndurerați la culme că păcatele lumii erau mai mari decât leacurile pe care le aveau ei. Și tot din această scrisoare aflăm că oamenii se obișnuiseră atât de mult cu păcatul lor, încât aceștia îl considerau ca fiind chiar natura însăși

a omului şi de aceea nici unul dintre ei nu mai simţea nevoia să se vindece. Abia atunci, pe acest prăpăd sufletesc a trebuit să se-ntrupeze El. Ca să-i salveze, să-i ierte, să-i vindece de cumplita boală ce-i cuprinsese şi, mai ales, să-i mântuie. Dar pentru asta n-au fost de ajuns minunile Lui. Se cerea jertfa Lui! Iar oamenii au participat din plin la ea, dând cu pietre în Cel ce le adusese Lumina, hulindu-l şi scuipându-l pe Cel ce i-a vindecat, biciuindu-l şi umilindu-l public pe Cel ce le-a tămăduit rănile sufleteşti, cerând apoi cu furie dezlănţuită libertate pentru cel ticălos şi osândă la moarte pentru El, Cel drept.

Dar pesemne că numai aşa, prin această cutremurătoare tulburare sufletească ce pusese stăpânire pe lume s-a putut întâmpla Marea Răsturnare. Căci până atunci pentru Dumnezeu se jertfiseră prorocii şi profeţii. Dar acum, El însuşi, Dumnezeu, se jertfea pe Sine însuşi prin Fiul Său, pentru oameni. Iar urii lor nemăsurate, Dumnezeu le-a răspuns cu o infinită iubire. Lucrul acesta nu se mai întâmplase până atunci! Un asemenea Dumnezeu lumea nu mai cunoscuse! Şi-atunci, în omul pustiit s-a-ntâmplat o neasemuită cutremurare a fiinţei: se renăştea. Şi de aceea în „Scrisoare către Diognet" mai aflăm că din clipa aceea pe acest pământ s-a născut pentru întâia oară „un alt neam de oameni... creştinii!".

Dar la lucrul acesta „rezervoarele cu apă îndoielnică" nu se aşteptaseră. Erau surprinse. Până atunci reuşiseră atât de bine să distrugă *aşezarea sufletească* pe care bunul Dumnezeu o aşternuse dintr-un început în oameni, încât aceştia din urmă ajunseseră, vorba Dreptului Iov, să bea „nedreptatea ca apa". Dar acum, în faţa acestui „alt neam de oameni", forţele lor se prăbuşeau. Întâlniseră, de fapt, o nouă conştiinţă... Conştiinţa martirică. Suprimaseră până atunci destul de lesne *conştiinţa frumoasă* a lui Socrate. Iar după condamnarea lui nedreaptă, oamenii se temeau, prinseseră frică. Numai că de data aceasta crucificarea Celui Drept, după ce străbătu lumea şi mai ales pe apostoli cu un fior de teamă, dintr-o dată, fără să se ştie cum, de

la un om la altul, ca o trezire a fiinţei, se transmitea o nebănuită lipsă de frică în faţa morţii şi chiar mai mult, o liniştită sfidare a ei. Aşa ceva nu se mai întâmplase până atunci! De unde venea acel curaj şi mai ales acel *alt fel de a fi*? Oamenii mai văzuseră până la El jertfe omeneşti, strigăte către cer, dar nici una nu le lăsase impresia, ca aceasta din urmă, că trăiesc într-un *ocean de vinovăţie*. Ce cumplit sentiment de remuşcare i-a apucat pe aceştia din urmă că au început să vrea să-L imite sfidând moartea, parcă dorind să-L ajungă din urmă cu orice preţ?

Pesemne că au simţit cu întreaga lor fiinţă tulburată că cel mai mare Nevinovat pe care-l cunoscuseră, dar şi cea mai mare Iubire ce se revărsase vreodată asupra lor, fuseseră ucise. Şi pesemne că tocmai aceste *două mărimi sufleteşti,* Nevinovăţia şi Iubirea absolută cu care nu erau obişnuiţi, dispărute dimpreună atât de tragic şi nedrept sub ochii lor le crease un gol imens în inimă. Iar în acest gol se dezlănţui furtuna neaşteptată a dorinţei de a nu mai fi ca înainte, de a nu mai fi precum *ei, cei vechi*, ci de a fi ca *El*. Începuseră să trăiască neatenţi la stăpânii lumii din vremea lor şi concentraţi parcă doar pe datoria pe care o aveau pentru Cel dispărut. Totul pentru aceşti oameni se schimbase. Moartea nu mai era moarte, ci doar o uşă spre viaţa cea adevărată. Martirajul nu mai era tortura, ci doar un „botez al sângelui" prin care intrau în altă lume, lumea Lui.

„Rezervoarele cu apă îndoielnică" nu se aşteptaseră la aşa ceva. Şi de aceea acum tăceau... de fapt gândeau. Dar gândul lor se transforma încet în otravă. O luptă pe viaţă şi pe moarte începuse. Istoria avea să plângă ea însăşi de ce avea să vadă! Căci sta scris: „Conştiinţa martirică trăieşte absolut fără să fie fanatică, luminează fără să ardă, îl înalţă pe om dincolo de fire fără să fie nefirească, depăşeşte graniţele omenescului fără să fie inumană, forţează limitele obişnuitului fără să ajungă o extremă şi ni-l aminteşte în final pe Dumnezeu, fără să se suprapună cu El.

Conştiinţa martirică este profund salvatoare. Ne salvează de la înecul istoric. Ea este un paradox izbăvitor ce anulează în chip firesc instinctul de conservare atunci când este vorba de apărarea chipului lui Dumnezeu. Iese astfel în mod nebănuit din lanţul cauzal al naturii, aducându-ne o natură superioară. Contrazice flagrant raţiunea omenească, ascultând de o altă raţiune, de cea a lui Dumnezeu.

Conştiinţa martirică nu negociază nimic cu conştiinţa prigonitorilor ei. Îşi vede firesc de drumul crucii. Cine va călca pe acest drum va simţi fiorul tainic al acestei conştiinţe.

Peste aproape două mii de ani, într-o ţară ce-şi trăise destinul dintr-o crucificare în alta, această *apă otrăvită* intra într-un târziu ca un blestem şi-n fiinţa ei profund nevinovată şi atât de zdrobită. Parcă nu-i ajunsese până atunci frângerea continuă din care se născu doar strigătul de durere ce rătăcea în lume nebun şi singur, fără de ecou. Oamenii, locuitorii acestei tragice ţări, bând „apa îndoielnică" ce conţinea acum otravă, făceau lucruri de neînchipuit până atunci în acea ţară. Începuseră să-şi omoare semenii torturându-i în închisori, apoi îşi rupeau singuri ca ieşiţi din minţi, matca de *aşezare sufletească* în care se născuseră, crescuseră şi prin care răzbiseră în chip miraculos crunta istorie ce-i înconjurase din toate părţile, aruncându-se apoi sinucigaş în hăul ei fără de nume. Şi totul pentru o idee străină ce le răpise peste noapte sufletele. Se pare că aşa de mare a fost durerea pe acel pământ că oamenii ajunseseră să strige-n cimitire:

– Ieşiţi, voi, fraţilor, din mormânt, ca să intrăm noi cei vii şi să scăpăm![1]

Bieţii oameni, hăituiţi de proprii lor fraţi, înnebuniţi de spaimă îşi aruncau haina dureroasă a vieţii ca pe o zdreanţă, căutând liniştea mormântului. Aşa ceva nu se mai pomenise de

[1] Fapt real petrecut cu ţăranii răsculaţi împotriva cooperativizării forţate din Crăciunul lui 1960, în comuna Vâlcele, jud. Olt, când trupele de ordine comuniste au tras în răsculaţi. (Florică Nae Vlad, „Cum s-a dat bătălia înmormântării în colectiv".)

la începutul lumii. Din cei închişi, schingiuiţi în torturi inimaginabile, rămăseseră doar ochii, din care ţâşneau dimpreună durerea şi ruga disperată. „Apa otrăvită" îşi făcea datoria. Imensele rezervoare cu „apă îndoielnică" aduse din străinătate umpleau inundând ca nişte râuri otrăvite conştiinţele oamenilor. Revărsate peste matca normală a sufletelor lor, acestea din urmă măturau tot ce le stătea în cale: credinţa în Dumnezeu şi biserici, dragostea de neam şi tradiţii, iubirea de mamă şi memoria străbunilor. Totul, totul era făcut ţăndări, izbit cu furie de viitura străină.

„Rezervoarele" doreau ca din omenire să facă un lac imens cu apă stătută, pe suprafaţa căruia să se plimbe doar ele cu barca.

În puşcăriile tăinuite ale acestei ţări torturate ca nimeni alta, durerea era ascunsă sub pământ ca să nu se afle. Dar acolo bieţii oameni, cu picătura de viaţă pe care o mai aveau, se rugau.

Se ajunsese din nou în lume ca atunci când în „Scrisoare către Diognet" drepţii strigau către cer, spunând că păcatul oamenilor este cu mult mai mare decât leacurile lor. Se cerea din nou o Coborâre, o Întrupare a Lui, căci lumea se pierduse pe sine. Istoria se repeta cutremurător de tragic. Dar de data aceasta pe pământul plin de răni deschise, pe care nimeni nu mai îndrăznea să calce, oamenii nu mai sperau ca El să vină. Şi totuşi, într-un târziu El, cel strigat de cei aruncaţi în prăpastia deznădejdii, s-a coborât, dar păşind altfel.

„Când Dumnezeu veni la mine,
Nu a ştiut ce să-mi mai facă,
Eram aşa o ghemotoacă
De sânge, lacrimi şi ruşine.

Bătut, hulit, dat în tărbacă…
A plâns şi El ca orişicine.
Când Dumnezeu veni la mine,
Nu a ştiut ce să-mi mai facă...

Măcar acum, Doamne, ține
Blestemul crunt să se desfacă
Și lumea lui demoniacă;
Tot răul să-L transformi în bine!

Dar Domnul plânge lângă mine…“[1]

Bolovan mare și pază puternică erau puse pe pieptul acestei țări, așa cum odinioară erau puse la mormântul Lui. Țara era un proaspăt cimitir în care acum cei morți îi plângeau pe cei vii. Lumea era răsturnată! „Rezervoarele cu apă îndoielnică“ se ținuseră de cuvânt. Se răzbunaseră! Firea lucrurilor fusese înnebunită, scoasă din rostul ei. Iar pe această lume strivită și rătăcită de sine treceau în pas de defilare „învingătorii“. Și totuși, după ce a plâns alături de cei zdrobiți în chinuri, dar însfințiți de durere, El, Cel coborât, împinse într-o parte piatra imensă ce stătea pe inima creștină a acestei țări. Și deodată, din străfunduri, pământul își răscoli țărâna îndoliată îmbibată de durere, care începu să-și murmure ca pentru sine un cântec-freamăt ce răsărea ca o *Înviere*:

„Cred într-unul Dumnezeu
Tatăl ziditorul
dar mai cred și-n neamul meu
înfrățit cu doru!

Cred în sfinți, dar și-n voinici
cred în flori și-n cremeni
căci tăcuții mucenici
cu haiducii-s gemeni

[1] Dumitru Oniga, fost deținut politic, martir al neamului, din volumul de poezii *Lumini, sublimele lumini*, Editura Mușatinii.

Dar mai cred că într-o zi
aspru din furtună
neamul meu se va trezi
cu securea-n mână.“[1]

Și-atunci s-a știut printre cei care mai trăiau, printre bieții supraviețuitori din această țară însângerată, că se năștea, ca printr-o minune, după atâta timp, din nou acel „alt neam de oameni… creștinii!“.

Apoi, lumea pe care o murmuram ca pe o rugăciune dispăru din senin, ca de la sine. M-am trezit ca dintr-un vis. Eram din nou în România de acum. Mergeam cu troleibuzul. Ziua de vară ne toropea. Aerul cald se topea încet pe fețele noastre. Doi oameni din fața mea discutau aprins politică. După felul cum discutau ei credeau într-o astfel de „mântuire“.

– Criza asta economică o să ne omoare pe toți!... Și băgați de seamă că este abia la-nceput! Nu vedeți în ce prag de sărăcie am ajuns?

Troleibuzul mergea indiferent, nesinchisindu-se de problema lor. Călătorii urcau și coborau în stații, ascultând pe furate fragmente din disputa celor doi. Asistau la discuție inerți. Erau triști, amărâți și cu figura abătută fixată parcă undeva în jos. Afară, în depărtare, se zărea, dintre blocuri, turla unei biserici. De acolo, din vârf, crucea răzbătea cerul cu o senină și demnă singurătate. Dar oamenii n-aveau cum s-o vadă. Se uitau toți țintă, cu privirea pierdută-n asfaltul murdar al orașului sau în podeaua mașinii pe care se vedeau aruncate, răzleț, câteva bilete perforate. Cei doi oameni discutau în continuare, sperând fiecare să-și impună punctul de vedere și, mai ales, „soluția politică“. Vorbeau de alegeri, de electorat și, evident, mai ales de procente.

– Dom’ne! Totu’ este ca lumea să vină la vot!

– Și cu cine să-i schimbe? replica celălalt. Nu vezi că sunt aceiași!... Se ceartă la televizor de ochii lumii, iar pe dedesubt își dau mâna pe interese economice! Dom’le, se răsti el și mai

[1] Radu Gyr, martir al neamului, *Poezii*.

tare, ăştia fură ţara toţi în grup, succesiv şi simultan. Parcă sunt la gimnastică artistică. Atunci când sunt la putere „fură la impuse" şi când sunt în opoziţie „fură la liber!".

Am zâmbit, dar lumea din maşină, în schimb, nu-i mai asculta. Se obişnuiseră într-atât de mult cu asemenea discuţii, că acum preferau să stea liniştiţi în propria toropeală sufletească în care, din instinct de conservare intraseră cu toţii, ca la un semn, într-o profundă hibernare. În inima lui, poporul acesta îşi căuta cu disperare odihna. Dar de afară nu se zărea nimic, decât doar că doi oameni agitaţi inutil şi o lume adormită treceau transportaţi de troleibuz prin capitala prăfuită. Maşina scârţâia leneş şi înainta cu greu prin aerul năclăit al oraşului. Oamenii, nemaiştiind de mult trecutul, n-aveau cum să-şi dea seama că *bolovanul* cel greu fusese aşezat din nou, încet, încet pe pieptul ţării. Iar ei, între timp, se obişnuiseră cu respiraţia asta scurtă, cât să supravieţuiască.

„Rezervoarele cu apă îndoielnică" ce nu demult îi otrăviseră se răzbunau acum din nou în surdină pe *cântecul* acela dureros, dar demn, care îndrăznise să ţâşnească de sub pământul bolnav al ţării, ca un izvor de apă curată. Visul lor de a face şi din ţara asta o baltă cu apă stătută era aproape realizat. Opriseră la timp şi din timp orice izvor al adevărului. Lumea de azi nu mai trebuia înfricoşată, torturată, ci doar obosită prin infinite deznădejdi şi prin zdrobiri zilnice de vis.

Disputa celor doi ajunsese să fie un zgomot de fond, aşa cum erau zgomotele străzii. Se topea de la sine într-un neant balcanic. Aş fi vrut să intervin, să le spun doar atât, că în România nu *conducerea politică* a ţării trebuie luată ci *conducerea ei sufletească*. Dar parcă o forţă cu mult mai puternică mă ţinea pe loc.

Undeva, rămasă în urmă, se mai zărea încă turla bisericii. De acolo, din cerul senin de vară, parcă-şi lua adio de la noi. Dar pe mine mă săgetă brusc în inimă, pentru o clipă, singurătatea lui Hristos, crucificat între blocurile socialiste.

Plugar tainic să fii!
Să iei în palmele tale

Pământ sufletesc atât
Cât mai este în această ţară!
Şi să-l ari cu inima ta!
Iar în brazda mică săpată
Să arunci sămânţa firavă dar curată a iubirii tale!

Să nu dezamăgeşti!
Căci alături de tine,
Neştiuţi, sunt mulţi, mulţi alţii
Care ară tăcuţi cu inimile lor
Iar într-o zi
Din aceste mici grădini sufleteşti
Ţinute-n palme
Va ţâşni din nou, fără de veste
Ogorul creştin al acestui neam
Aceea va fi România sufletească!

Cultivatori de suflete să fiţi!
Ca şi acel „alt neam de oameni...creştinii!".

Fiinţa mea să lăsă străbătută de acest răsărit de soare pe care nimeni nu-l vedea.

Apoi brusc, ca de o lovitură, am fost trezit de o voce aspră de femeie:

– Biletul sau abonamentul dumneavoastră la control, vă rog!

M-am uitat în ochii ei. România tristă de zi cu zi îşi cerea drepturile. Dar acum era prea târziu, nu mai avea nici o şansă! Călătoream de mult în România mea, în România Sufletească!

Vis

Mamă!
Ce vis frumos am avut aseară!
Se făcea că poporul român era demn
Voievozii circulau nestingheriți prin istoria noastră.

Iar dacă vreun străin cu suflet hain
Se apleca spre inima unui copil
Ca să i-o otrăvească
Repede cobora de pe cruce un martir
Şi-l săruta pe frunte
Redându-i lumina cea dintâi.

Ce vis frumos am avut, mamă!
Se făcea că poporul român era demn.

Cuprins

Tiparul executat la *S.C. LUMINA TIPO s.r.l.*
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București
tel./fax 021.211.32.60; tel. 021.212.29.27
E-mail: **office@luminatipo.com**
www.luminatipo.com

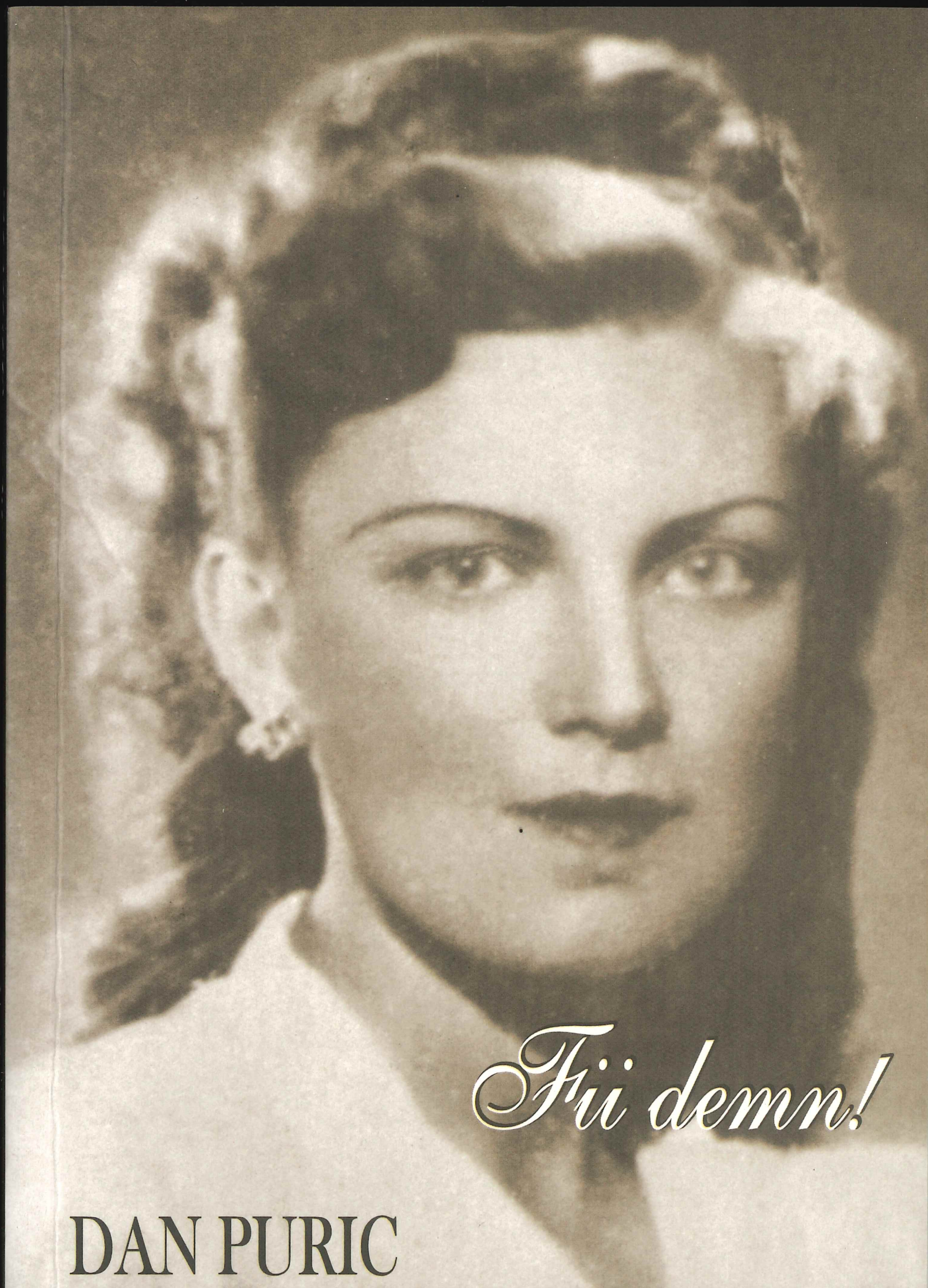
O parte din banii rezultați din vânzarea acestei cărți
vor fi donați Schitului Înălțarea Sfintei Cruci - Aiud
în vederea construirii unei mănăstiri pentru
cinstirea martirilor neamului,
precum şi a unui centru de martirologie.

Să plătim datoria noastră veşnic neplătită:
demnitatea martirică a poporului român!

Conturi – B.C.R Aiud
Cont RON: RO45RNCB0005021158770001
Codul SWIFT al băncii – RNCBROBU (pentru extern)
Cont EURO: RO07RNCB0005021158770006
Cont USD: RO61RNCB0005021158770004

ISBN 978-973-0-11593-2

Fii demn!

DAN PURIC

București
2011